

***Statenstuk* 2016-734**

Jaarstukken 2015

Voorgestelde behandeling:

- Statencommissie Financiën, Cultuur, Bestuur en Economie op 25 mei 2016
- Provinciale Staten op 8 juni 2016
- fatale beslisdatum: 15 juli 2016

Behandeld door de heer G.C. van Geffen, telefoonnummer (0592) 36 55 80, e-mail
g.geffen@drenthe.nl

Portefeuillehouder: de heer H. Brink

Inleiding

a. Algemeen

Hierbij bieden wij u de Jaarstukken 2015 aan. De Jaarstukken 2015 bestaan uit het jaarverslag (programmaverantwoording en paragrafen) en de jaarrekening (het overzicht van baten en lasten in de rekening en de balans). Voor de indeling is de opzet van de Begroting 2016 gevolgd waarin acht programma's zijn opgenomen, dit om de herkenbaarheid en vergelijkbaarheid met de nieuwe begrotingsindeling te vergroten. De digitale Jaarrekening 2015 is te vinden op www.provincie.drenthe.nl/organisatie-bestuur/financien.

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) schrijft voor dat alleen begrote mutaties met reserves direct verwerkt worden in het rekeningresultaat. Afwijkingen met betrekking tot reserves ten opzichte van de begroting dienen door Provinciale Staten expliciet te worden goedgekeurd bij de vaststelling van de bestemming van het rekeningsaldo. Daarom is net als vorig jaar in de programmaverantwoording per programma opgenomen van welke bedragen wordt voorgesteld deze vanuit het rekeningresultaat aan de achterliggende reserves toe te voegen. Hierdoor is inzichtelijker welke gelden binnen de programma's met reserves worden verrekend en welke bedragen tot de voor- en nadelen van het rekeningsaldo behoren. Een specificatie van de verschillen tussen begrote en gerealiseerde saldi groter dan € 50.000,- is te vinden in paragraaf II.2.

b. Europese aspecten

Niet van toepassing.

c. Economie/werkgelegenheid

Niet van toepassing.

d. Participatie

Ernst & Young Accountants LLP als controlerend accountant die door Provinciale Staten is aangesteld en het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties als toezichthouder op de provincie.

Advies

1. Kennis te nemen van het positieve resultaat van € 25.648.959,- over 2015 (voor verwerking van niet-begrote mutaties in reserves).
2. In te stemmen met de afzonderlijke toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves die afwijken van de begroting voor een totaalbedrag van € 22.118.698,-.
3. In te stemmen met het storten van € 297.222,- in de saldireserve ten behoeve van de overheveling budgetten van 2015 naar 2016.
4. In te stemmen met het eenmalig storten van € 3.233.040,- zijnde het vrij besteedbare resultaat in de Financieringsreserve.
5. In te stemmen met het verrekenen van de overschrijdingen in 2015 op programma Energie en Duurzame Krimpregeling met de budgetten in 2016 van in totaal € 538.000,- en dit saldo in 2016 ook eenmalig toe te voegen aan de Financieringsreserve.
6. De Jaarstukken 2015 vast te stellen.
7. Kennis te nemen van de reactie op het accountantsverslag.

Beoogd effect

Een transparant proces over begroten en verantwoorden. Verantwoording van ons college aan uw staten is voorgeschreven in de Provinciewet en uitgewerkt in het BBV.

Argumenten

1.1. Het betreft hier het resultaat, dat conform het BBV is opgesteld, van de Jaarrekening 2015.

Het rekeningssaldo 2015, vóór verwerking van niet-begrote mutaties in reserves, bedraagt € 25.648.959,-- positief. In de hierna opgenomen tabel wordt dit bedrag per programma uitgesplitst. Dit jaar zijn er een aantal forse afwijkingen die hebben geleid tot het rekeningresultaat. De voornaamste afwijkingen betreffen posten binnen Programma 1. Kwaliteit openbaar bestuur, Programma 3. Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer, Programma 7. Dynamiek in leefomgeving en Programma 8. Middelen.

De voornaamste afwijkingen betreffen:

- bijdragen in projecten cofinanciering Europa (voordeel € 1.045.000,--)
- afrekening vaarwegverbinding Erica-Ter Apel (voordeel € 1.040.000,--)
- projecten integrale gebiedsontwikkeling (RSP) (voordeel € 6.606.000,--)
- product natuur en landschap (ILG/ PAS/EHS) (voordeel € 12.836.000,--)
- toegerekende apparaatskosten (voordeel € 1.328.000,--)

2.1. In het BBV is expliciet vastgelegd dat toevoegingen en onttrekkingen aan reserves door Provinciale Staten moeten worden geaccordeerd.

De meeste voor- en nadelen worden verrekend met achterliggende reserves. Per saldo wordt u voorgesteld om € 22.118.698,-- aan bestemmingsreserves toe te voegen. Het betreft hier een saldo van toevoegingen en onttrekkingen die afwijken van de begrote toevoegingen en onttrekkingen van reserves. Deze afwijkingen worden veroorzaakt door lagere kosten en/of hogere opbrengsten van budgetten die aan deze reserves zijn gekoppeld. Het totaalbedrag dat voorgesteld wordt aan de reserves te onttrekken kan als volgt worden gespecificeerd (waarbij na- en voordelen vanuit het exploitatieoogpunt zijn weergegeven en nadelen dan ook ten laste van het rekeningssaldo worden gebracht).

Mutaties reserves	Begroting	Realisatie	Voordeel/ Nadeel	Vershil
Bijdrage aan Cofinancieringsreserve Europa	0	1.045.183	N	-1.045.183 t.g.v. onderbesteding programma 1
Bijdrage aan Reserve Regio Specifiek Pakket	10.167.428	16.773.840	N	-6.606.412 t.g.v. onderbesteding programma 3
Bijdrage aan reserve grondwaterheffing	99.000	173.438	N	-74.438 t.g.v. onderbesteding programma 4
Bijdrage aan reserve provinciaal aandeel ILG	3.203.854	7.752.904	N	-4.549.050 t.g.v. onderbesteding programma 7
Bijdrage aan reserve natuurbeleid	6.346.500	14.340.665	N	-7.994.165 t.g.v. onderbesteding programma 7
Bijdrage aan Reserve opvang revolverend financieren	68.400	502.636	N	-434.236 t.g.v. onderbesteding programma 8
Bijdrage van reserve beheer vaarweg Meppel - De Punt	-1.465.000	-1.264.428	N	-200.572 t.g.v. onderbesteding programma 3
Bijdrage van reserve achterstallig onderhoud & verbeteringswerken N34	-684.106	-424.622	N	-259.484 t.g.v. onderbesteding programma 3
Bijdrage van Reserve vaarverbinding Erica - Ter Apel	-5.600.000	-4.560.053	N	-1.039.947 t.g.v. onderbesteding programma 3
Bijdrage van reserve vitaal platteland	-3.928.000	-3.508.330	N	-419.670 t.g.v. onderbesteding programma 3 en 7
Bijdrage van reserve monitoring voormalige stortplaatsen	-75.000	-18.943	N	-56.057 t.g.v. onderbesteding programma 5
Bijdrage van reserve organisatie ontwikkeling	-1.270.690	-1.038.495	N	-232.195 t.g.v. onderbesteding programma 8
Bijdrage van reserve versterking economisch structuur	-550.000	-962.709	V	412.709 t.g.v. overbesteding programma 2
Bijdrage van Reserve opvang revolverend financieren	-125.000	-505.000	V	380.000 t.g.v. overbesteding programma 8
				<u>380.000</u>
				<u>-22.118.700</u>

In de programmaverantwoording is per programma opgenomen welke bedragen worden toegevoegd aan de achterliggende reserves. Hierdoor is beter inzichtelijk gemaakt welke bedragen binnen de programma's met reserves worden verrekend en welke bedragen tot de voor- en nadelen van het rekeningsaldo behoren. De afwijkingen worden in de desbetreffende programma's verder toegelicht. In de paragraaf 1.2.8 Reserves en voorzieningen is meer informatie over de reserves te lezen.

3.1. Overhevelingen betreffen een onderdeel van de bestemming van het resultaat waarover Provinciale Staten moeten besluiten.

Er zijn afspraken met Provinciale Staten gemaakt waaraan deze overhevelingen moeten voldoen. Daar is bij het beoordelen van deze overhevelingen naar gehandeld. Overhevelingen betreffen een onderdeel van de bestemming van het resultaat waarover Provinciale Staten moeten besluiten. Na verwerking van de voorgestelde reservemutaties die niet begroot zijn resteert een voordeel van € 3.530.000,--. Van dit resultaat stellen wij u voor een bedrag van € 297.222,-- in te zetten voor de hieronder genoemde zaken voor uitvoering in 2016.

Omschrijving	
Beeldende Kunst en Vormgeving in ruimtelijke plannen	132.000
Soortenbescherming	43.500
Decentralisatie Uitkeringen Door en Drugsafval	121.722
	<u>297.222</u>

Wij voeren ten aanzien van de budgetoverhevelingsvoorstellen, zoals met u is overeengekomen, een zeer restrictief beleid. In principe vallen meevallers vrij ten gunste van de algemene middelen. Op die manier zijn ze beschikbaar voor een integrale begrotingsafweging. Er kunnen zich echter bijzondere omstandigheden voordoen waardoor de uitvoering van activiteiten of projecten geheel of gedeeltelijk in het volgende jaar plaatsvindt, terwijl hiervoor in 2016 geen of onvoldoende middelen beschikbaar zijn en het budget voor 2015 niet of slechts gedeeltelijk is benut.

Voor de beoordeling van de overhevelingen is dan ook het onderstaande afwegingskader gehanteerd. Daarbij is getoetst op:

- de omvang van het budget
- de omvang van de concreet benodigde (restant)middelen
- het incidentele karakter van het budget in 2015
- lopende (concrete) uitvoeringsafspraken en uitvoeringstermijn in 2016
- bijzondere (externe) omstandigheden
- eventueel vervallen of verminderen van cofinanciering
- de noodzaak van de overheveling en de gevolgen en de bestuurlijke impact bij het niet overhevelen van middelen

4.1. Saldobestemming is een onderdeel waarover Provinciale Staten moeten besluiten.

In het collegeakkoord is besloten tot toevoegen van toekomstige rekeningsaldi aan deze reserve. Dit omdat door de inzet van extra middelen de financieringsreserve tijdelijk onder de afgesproken bodemstand van € 80 miljoen uitkwam. Om ook in de toekomst een financieel gezonde situatie voor Drenthe te behouden, is besloten om overschotten onder andere vanuit de jaarrekening toe te voegen aan de financieringsreserve totdat deze weer is aangezuiverd tot een saldo van € 80 miljoen.

Het vrij besteedbare resultaat 2015 bedraagt € 3.233.040,--. Dit is het resultaat na verwerking van niet begrote mutaties in reserves en voorstellen tot overheveling van budgetten naar 2016. Een specificatie van de verschillen tussen begrote en gerealiseerde saldi groter dan € 50.000,-- is te vinden in paragraaf II.2.

5.1. Voordelen vanuit Programma Klimaat en Energie werden de afgelopen jaren overgeheveld naar volgende jaren. Nu er een nadeel is, is het logisch ook tot verrekening over te gaan. Voor de Duurzame Krimpregeling is bij de 2e Bestuursrapportage budget overgeheveld, omdat er nu een overschrijding is gerealiseerd is het opportuun om dit bedrag te verrekenen.

Over het geheel genomen vond in 2015 binnen het programma Energie een overcommitting op het vlak van Green Deals plaats. Dat leidt in 2015 tot een tekort van € 458.016,--. Daarom willen wij deze overschrijding verrekenen met het budget van 2016.

Bij het opstellen van de 2e Bestuursrapportage schatten wij in dat er voor het budget van de Duurzame Krimpregeling een bedrag van € 500.000,-- zou overblijven. Met uw instemming is dat bedrag overgeheveld naar 2016. Nu blijkt dat er toch meer van de regeling gebruik is gemaakt dan wij toen verwachtten. Daardoor hebben wij een overschrijding van € 80.000,--. Daarom willen wij deze overschrijding verrekenen met het in 2016 beschikbare bedrag.

6.1. Het vaststellen van de jaarstukken is een vast onderdeel van de jaarcyclus en is voorgeschreven in de Provinciewet.

De jaarstukken voldoen aan de voorschriften voor de opzet en de inrichting van de jaarstukken voor gemeenten en provincies. Deze voorschriften zijn opgenomen in het BBV.

7.1. Met onze reactie erbij kunt u zich een goed oordeel vormen over de uitkomsten van de controle van de accountant.

De jaarrekening is voorzien van een controleverklaring van Ernst & Young Accountants LLP met daarin een goedkeurend oordeel over de getrouwheid en een goedkeurend oordeel over de rechtmatigheid. Het accountantsverslag over 2015 is u rechtstreeks door de accountant toegezonden. Wij ontvingen hiervan een afschrift. In dit statenstuk geven wij een korte reactie op het verslag van bevindingen van de accountant.

Tijdsplanning

Inzending door ons college van de jaarstukken aan het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties moet binnen de uiterlijke wettelijke termijn van 15 juli 2015.

Financiën

Niet van toepassing.

Monitoring en evaluatie

Niet van toepassing.

Communicatie

Niet van toepassing.

Bijlagen

Jaarstukken 2015

Ter inzage in kamer C0.39

Productenrealisatie 2015

Assen, 28 april 2016

Kenmerk: 14/3.5/2016000915

Gedeputeerde Staten voornoemd,

dr.h.c. J. Tichelaar, voorzitter

mevrouw mr. A.M. van Schreven, secretaris

wa/coll.

Reactie op het accountantsverslag

De accountant Ernst & Young Accountants heeft de rapportage Uitkomsten controle en overige informatie 2015 aan uw Staten uitgebracht. Ernst & Young accountants heeft nu voor het vijfde jaar (waarvan de eerste van de tweede termijn) de controles bij de jaarrekening uitgevoerd en deze zowel op getrouwheid als op rechtmatigheid beoordeeld conform artikel 217 van de Provinciewet.

Bij de Jaarrekening 2015 is een goedkeurende controleverklaring door de accountant afgegeven met daarin een goedkeurend oordeel over de getrouwheid en een goedkeurend oordeel over de rechtmatigheid. Dat betekent dat de jaarrekening met een redelijke mate van zekerheid geen fouten of onzekerheden bevat die in totaliteit de voor de jaarrekeningcontrole gehanteerde goedkeuringstolerantie overschrijden. En dat de Jaarstukken 2015 in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) zijn opgesteld. Wij zijn tevreden dat er wederom een goedkeurende verklaring is afgegeven en dat mede hierdoor de provincie Drenthe onder repressief toezicht blijft.

De accountant maakt in het verslag dit jaar een beperkt aantal opmerkingen die uw Staten kunnen helpen hun controlerende taak uit te voeren. Vooruitlopend op de bespreking met u, geven wij kort op een aantal zaken een reactie.

Begrotingsbeheer op orde

De accountant geeft aan dat er een toename van de omvang van de begrotingsafwijkingen is geconstateerd, iets wat wij ook hebben geconstateerd en hebben beschreven in de inleiding. Wij nemen het advies ter harte om de voortgang van budgetten nauwgezet te blijven monitoren, zodat tijdig begrotingswijzigingen kunnen worden voorgesteld. Wij zijn ook in 2015 hiermee verdergegaan en met het nieuwe collegeakkoord is vorig jaar ook een meerjarig traject ingezet om de stofkam door ons huishoudboekje te halen. De eerste fase daarvan was het bij de begroting 2016 ombuigen van gelden in de exploitatie. Dat is gelukt door voor structureel circa € 10 miljoen vrij te maken in de jaarlijkse begroting om dit zo in te kunnen zetten voor het realiseren van de speerpunten van dit nieuwe college. Gelijktijdig zijn wij ook gestart met het verder doorlichten van de openstaande verplichtingen. We zien dat als gevolg daarvan er gedurende het jaar er meer aandacht is gekomen voor het (versneld) afwickelen en nog eens kritisch doornemen van de openstaande verplichtingen. En dat heeft geleid tot het vrijvallen van aanzienlijke bedragen in de Jaarrekening 2015. In aansluiting daarop is direct na het opstellen van de jaarrekening kritisch gekeken naar de reserves op mogelijke vrije ruimte die daar reeds in zit of gaat ontstaan. Ook daarbij zien we nu dat als gevolg van de ingezette lijn, de eerste middelen vrij gaan vallen.

Meer dan de helft van het rekeningresultaat komt voort uit posten binnen Programma 7. Dynamiek in leefomgeving, het product Natuur en Landschap, met name door niet-begrote verkoopopbrengsten. Wij trachten hierop tijdig te anticiperen, maar het blijkt nog steeds erg lastig. Met ingang van 2016 verwachten wij dit beter te kunnen doen en hebben hiervoor een systeem ontwikkeld, dat meerjarig het financiële verloop van alle projecten vastlegt.

Weerstandvermogen

De beschikbare weerstandscapaciteit van de provincie Drenthe bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken. De accountant heeft ons eerder geadviseerd onderscheid te maken tussen incidentele en structurele weerstandscapaciteit en tevens tussen incidentele en structurele risico's. Dat hebben wij in deze jaarrekening opgenomen. Alle risico's zijn beoordeeld en op basis daarvan is de benodigde weerstandscapaciteit berekend op € 19,4 miljoen en de beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt € 33 miljoen.

Dat maakt dat de weerstandsnorm met 1,70 als ruim voldoende kan worden beschouwd, een conclusie die de accountant bevestigt.

Verwerking van de baten en lasten Prolander

Als onderdeel van het decentralisatieakkoord Natuur zijn de (natuur)taken, die voorheen door de Dienst Landelijk Gebied werden uitgevoerd, per 1 maart 2015 overgegaan naar de provincies. Vanaf 1 januari 2016 is de uitvoering van deze taken overgegaan naar de gemeenschappelijk regeling Prolander. Dit proces leidt ertoe dat in deze transitiefase (financiële) systemen op elkaar aangesloten moeten worden. Wij hebben hier extra inzet op gezet met als resultaat dat de jaarverantwoordingen getrouw en rechtmatig zijn. In de toekomst zal hier ook aandacht aan geschonken worden door onder andere nog beter het stelsel van baten en lasten te volgen en interne controlemaatregelen goed zichtbaar vast te (laten) leggen. Dat kan ook nog beter, omdat dan gewerkt zal worden met één systeem, waarvan de uitvoering bij Prolander ligt.

Waardering revolverende leningen en overige uitzettingen

De accountant geeft terecht aan dat het risico bestaat dat de partijen mogelijk niet in staat zijn om verstrekte leningen terug te betalen. Deze mogelijkheid is ook door ons voorzien en daarom is in het kader revolverend financieren ook aan te geven dit risico vooraf zo goed mogelijk in te schatten en hiervoor bedragen te reserveren. Wij onderschrijven het advies dat ook gedurende de looptijd herbeoordelingen periodiek en op uniforme wijze moeten plaatsvinden.

Reserve grondwaterheffing niet omgezet in een voorziening

Omdat de uit de grondwaterheffing geïnde gelden specifiek moeten worden besteed aan de in de Waterwet genoemde doelen, dienen deze op grond van een gewijzigde interpretatie van het BBV te worden opgenomen in een voorziening inzake van derden verkregen middelen met een specifiek bestedingsdoel. Wij zullen dit in de 1^e Bestuursrapportage 2016 opnemen en verwerken.

Provinciale Staten van Drenthe;

gelezen het voorstel van Gedeputeerde Staten van Drenthe van 28 april 2016, kenmerk 14/3.5/2016000915;

BESLUITEN:

- I. de Jaarstukken 2015 vast te stellen;
- II. kennis te nemen van het positieve resultaat van € 25.648.959,-- over 2015 (voor verwerking van niet-begrote mutaties in reserves);
- III. in te stemmen met de afzonderlijke toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves die afwijken van de begroting voor een totaalbedrag van € 22.118.698,--;
- IV. in te stemmen met het storten van € 297.222,-- in de saldireserve ten behoeve van de overheveling budgetten van 2015 naar 2016;
- V. in te stemmen met het eenmalig storten van € 3.233.040,-- zijnde het vrij besteedbare resultaat in de Financieringsreserve;
- VI. in te stemmen met het verrekenen van de overschrijdingen in 2015 op programma Energie en Duurzame Krimpregeling met de budgetten in 2016 van in totaal € 538.000,-- en dit saldo in 2016 ook eenmalig toe te voegen aan de Financieringsreserve;
- VII. kennis te nemen van de reactie op het accountantsverslag.

Assen, 8 juni 2016

Provinciale Staten voornoemd,

, griffier

, voorzitter

wa/coll.

Jaarstukken 2015

provincie **D**renthe

Jaarstukken 2015

Gedeputeerde staten van Drenthe
5 april 2016

Colofon

Dit is een uitgave van de provincie Drenthe

Inhoud

Voorwoord	5
Inleiding	7
Kerngegevens.....	11
I Jaarverslag	13
Programma 1. Kwaliteit openbaar bestuur	15
Programma 2. Regionale economie	29
Programma 3. Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer	45
Programma 4. Duurzame ruimtelijke ontwikkeling & waterbeheer.....	68
Programma 5. Milieu, Energie & Bodem	88
Programma 6. Cultuur	105
Programma 7. Dynamiek in leefomgeving	119
Programma 8. Middelen	146
I.2 Paragrafen	159
I.2.1 Lokale heffingen	161
I.2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	166
I.2.3 Onderhoud kapitaalgoederen	173
I.2.4 Financiering	176
I.2.5 Bedrijfsvoering	186
I.2.6 Verbonden partijen	192
I.2.7 Grondbeleid	229
I.2.8 Reserves en voorzieningen	232
I.2.9 Europa	274
I.2.10 Krimp	275
II Jaarrekening	277
II.1 Het overzicht van baten en lasten in de rekening 2015	279
II.2 Toelichting op het overzicht van baten en lasten in de rekening 2015	281
II.2.1 Toelichting aangepaste programmaïndeling	289
II.3 Balans per 31 december 2015	295
II.4 Waarderings- en resultaatbepalingsgrondslagen.....	296
II.5 Toelichting op de balans per 31 december 2015	300
II.6 Incidentele lasten en baten.....	310
II.7 De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector (WNT).....	317
III Overige gegevens	319
III.1.1 Investeringen	320
III.1.2 Overzicht personeelssterkte (fte)	329
III.1.3 Arbeidskostengerelateerde verplichtingen	331
III.1.4 Rapportage Verordening Dwangsom	332
III.1.5 Rapportage Single Information Single Audit (SISA).....	335
III.1.6 Portefeuilleverdeling GS-leden.....	337
III.1.7 Zetelverdeling	339
III.1.8 Afkortingswijzer	340
III.2 Controleverklaring accountant.....	343
III.3 Bestemming van het resultaat.....	345

Voorwoord

'Wordt er dan zo weinig betaald aan contributie tot de beschrevene middelen in Drenthe?

- op het platteland is men minder welgesteld dan in de steden.

Als wij afwijken van het landelijk gestelde montant der contributie zal men ons gaan zien als armlastig en onderontwikkeld gewest.

- als dat het montant der contributie omlaag brengt, mogen ze van mij denken wat ze willen.

Drenthe is Drenthe.'

(discussie uit de eerste Drentse Statenvergadering uit 1815)

Anno 2015 is Drenthe nog steeds Drenthe. In 2015 bestond Drenthe als provincie 200 jaar. Een mooie, krachtige provincie waar wij ons graag voor inzetten. 'Dynamisch en Ondernemend' zijn de thema's van de nieuwe collegeperiode. We zijn in 2015 voortvarend uit de startblokken gekomen om onze ambities met en voor de Drentse samenleving te realiseren. Ambities voor een economisch, bereikbaar, ruimtelijk, energiek en samenwerkend Drenthe. De eerste mooie resultaten daarvan vindt u in het Jaarverslag 2015. Zo hebben wij succesvolle lobbyactiviteiten verricht voor behoud van Philips in Emmen en de kazerne en rechtbank in Assen. Belangrijke resultaten voor behoud van werkgelegenheid en leefbaarheid in onze provincie. Het 200-jarig Drenthe stond op de kaart: de UNESCO werelderfgoednominatie voor de Koloniën van Weldadigheid is weer een stap dichterbij en de landelijke intocht van Sinterklaas in Meppel was een groot succes. Drenthe is ondernemend, innovatief en creatief. Dat stimuleren wij van harte, denkend in kansen en ruimte biedend voor initiatief en ontwikkeling. De realisatie van de Health Hub in Roden is daar een prachtig voorbeeld van. Resultaten bereiken we niet alleen. Een goede verbinding met alle gemeenten is essentieel. Wij willen weten wat er speelt, samen met hen, midden in de samenleving. Daarom brachten we als college werkbezoeken aan de gemeenten. Ook al zijn gemeenten de eerste overheidslaag richting onze inwoners, onze ambities zijn direct gericht op de Drentse burgers. Zo is door de succesvolle campagne Zon zoekt Drent de uitvoering van onze zonnelening verviervoudigd ten opzichte van 2014. We hebben vertrouwen in onze koers en zetten die met veel energie voort in 2016.

De Jaarstukken 2015 sluiten aan bij de opzet van de Begroting 2016. U vond dan ook in de Begroting 2016 al de indeling van programma's terug die wij hebben gekozen op basis van ons Collegeakkoord "Provincie Drenthe, Dynamisch en Ondernemend".

De Jaarstukken 2015 laten een positief rekeningresultaat zien, ook na "schooning" van dit resultaat voor zaken die nog tot een uitgave zullen leiden en middelen die voor een specifieke besteding geormerkt zijn. Wij verbinden hiermee een solide financieel beheer met investeringen in en resultaten voor Drenthe.

De financiële verantwoording vindt u in de programmaverantwoording per beleidsopgave en tevens in de jaarrekening, het tweede onderdeel van de jaarstukken. Bij het onderdeel bestemming van het resultaat vindt u een beknopt overzicht van de financiële afwijkingen die hebben geresulteerd in het rekeningssaldo. Wij geven daarbij ook aan of de hieraan gerelateerde doelen wel of niet zijn behaald.

Wij vertrouwen erop dat wij u met de Jaarstukken 2015 op een goede wijze inzicht bieden in de resultaten van onze inzet.

College van gedeputeerde staten van Drenthe

Inleiding

De Jaarstukken 2015 bestaan uit het jaarverslag (programmaverantwoording en paragrafen) en de jaarrekening (het overzicht van baten en lasten in de rekening en de balans). Voor de indeling is de opzet van de Begroting 2016 gevolgd waarin 8 programma's zijn opgenomen tegen 10 programma's volgens de Begroting van 2015. Bij de omschrijvingen van de beleidsopgaven zijn die van de Begroting 2016 aangehouden, maar wel met de doelstellingen en resultaten zoals die in de Begroting 2015 zijn beschreven, zodat een goede herkenbare vergelijking mogelijk blijft.

Het vrij besteedbare resultaat 2015 bedraagt € 3.233.000,--. Dit is het resultaat na verwerking van niet begrote mutaties in reserves en voorstellen tot overheveling van budgetten naar 2016. Wij stellen voor om dit bedrag toe te voegen aan de Financieringsreserve, zoals in het college-akkoord is besloten. Tot toevoegen van rekeningsaldi aan deze reserve is destijds besloten, omdat door de inzet van extra middelen de financieringsreserve tijdelijk onder de afgesproken bodemstand van € 80 miljoen uitkwam. Om ook voor de toekomst een financieel gezonde situatie voor Drenthe te behouden, is besloten om overschotten op de jaarrekening toe te voegen aan de financieringsreserve totdat deze weer is aangezuiverd tot een saldo € 80 miljoen. Een nadere specificatie van de verschillen tussen begrote en gerealiseerdealdi groter dan € 50.000,-- is te vinden in paragraaf II.2.

Het rekeningsaldo 2015, vóór verwerking van niet-begrote mutaties in reserves, bedraagt € 25.649.000,-- positief. In de hierna opgenomen tabel wordt dit bedrag per programma uitgesplitst. Dit jaar zijn er een aantal forse afwijkingen die hebben geleid tot het rekeningresultaat. De voornaamste afwijkingen betreffen posten binnen Programma 1. Kwaliteit openbaar bestuur, Programma 3. Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer, Programma 7. Dynamiek in leefomgeving en Programma 8. Middelen.

De voornaamste afwijkingen betreffen:

Bijdragen in projecten cofinanciering Europa (voordeel € 1.045.000,--);
Afrekening vaarwegverbinding Erica-Ter Apel (voordeel € 1.040.000,--);
Projecten integrale gebiedsontwikkeling (RSP) (voordeel € 6.606.000,--),
Product natuur en landschap (ILG/ PAS/EHS) (voordeel € 12.836.000,--);
Toegerekende apparaatskosten (voordeel € 1.328.000,--).

De meeste voor- en nadelen worden verrekend met achterliggende reserves. Per saldo wordt voorgesteld € 22.119.000,-- aan bestemmingsreserves toe te voegen (zie voor de specificatie III.3 Bestemming van het resultaat). De stand van zaken wordt in de desbetreffende programma's toegelicht.

In de programmaverantwoording is per programma opgenomen welke bedragen worden toegevoegd aan de achterliggende reserves. Hierdoor is beter inzichtelijk gemaakt welke bedragen binnen de programma's met reserves worden verrekend en welke bedragen tot de voor- en nadelen van het rekeningsaldo behoren. In de paragraaf I.2.8 Reserves en voorzieningen is meer informatie over de reserves te lezen.

De jaarstukken zijn onderverdeeld in het jaarverslag en de jaarrekening. Beide documenten geven provinciale staten de mogelijkheden om invulling te geven aan hun controlerende rol. Gedeputeerde staten leggen door middel van de Jaarstukken 2015 verantwoording af over de Begroting 2015.

Het jaarverslag bestaat uit:

- de programmaverantwoording
- de paragrafen zoals voorgeschreven volgens het Besluit begroting en verantwoording. Nieuw is dit jaar de invoering van Paragraaf Europa, zoals die ook in de Begroting 2016 is geïntroduceerd.

De jaarrekening bestaat uit:

- het overzicht van baten en lasten in de rekening en de toelichting
- de balans en de toelichting

Verder worden nog de "overige gegevens" verstrekt, waaronder de goedkeurende controleverklaring van de accountant.

Hierna beschrijven wij kort de onderdelen van de Jaarstukken 2015

De programmaverantwoording

De programmaverantwoording is opgebouwd uit de programma's, die weer zijn onderverdeeld in producten en vervolgens zijn ingedeeld naar beleidsopgaven. In de programmaverantwoording wordt per programma/product/beleidsopgave ingegaan op de realisatie van doelstellingen en resultaten die in de Begroting van 2015 zijn opgenomen. In blauw zijn de doelstellingen en te behalen resultaten vanuit de begroting 2015 opgenomen en in geel is de realisatie daarvan opgenomen. Vervolgens is de status van het resultaat aangegeven, deze zijn dit jaar met icoontjes weergegeven. Die icoontjes kunnen groen, oranje of rood zijn. Bij groen loopt alles volgens planning, bij oranje is er vertraging en bij rood is de doelstelling niet gerealiseerd. Is de status oranje of rood dan is toegelicht waarom het niet loopt zoals eerder gepland was. Daarnaast wordt, indien van toepassing, ingegaan op ontwikkelingen met betrekking tot de producten. Dit kan een terugblik zijn, maar ook een ontwikkeling met het oog op de toekomst.

Ten slotte wordt aan het eind van elk programma aangegeven wat het gekost heeft en wordt op grotere verschillen een toelichting gegeven.

Hierna volgt een overzicht van de grotere afwijkingen, dit conform "Statenstuk 2012-526 Advies uitgangspunten programmaplan begroting 2013"; deze worden bondig toegelicht. De norm voor de rapportage over afwijkingen ten opzichte van de door Provinciale Staten vastgestelde begroting is vastgesteld op € 250.000,-- op programmaniveau. Binnen de programma's worden de belangrijkste afwijkingen van meer dan € 50.000,-- op productniveau toegelicht. Tevens is in het overzicht aangegeven waardoor de onderbesteding is veroorzaakt, in welke mate de provincie onderbesteding heeft kunnen beïnvloeden en in welke mate doelen gehaald zijn. Het gaat dus niet alleen om de omvang van de onderbesteding. Voor de volledigheid geven we niet alleen bij onderbestedingen een toelichting, maar ook bij overschrijdingen.

Omschrijving	Saldo programma	Toelichting nodig?	Bedrag	Voordeel / nadeel	Resultaat behaald (ja/nee)	Oorzaak overwegend (intern/extern)	Hoogte bedrag beïnvloedbaar (ja/nee)	Saldo na verrekening reserves
Programma 1. Kwaliteit openbaar bestuur	1.157.040	ja						111.857
Bijdragen in projecten Cofinancieringsreserve Europa			1.045.183	V	nee	extern	ja	
Totaal kleinere verschillen binnen programma			111.857	V				
Programma 2. Regionale economie	-219.029	nee						193.681
Proceskosten Economie			-60.088	N	ja	intern	ja	
Bijdragen in projecten versterking economische structuur			-432.710	N	ja	extern	nee	
Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij (NOM)			208.621	V	ja	intern	ja	
Totaal kleinere verschillen binnen programma			65.148	V				

Omschrijving	Saldo programma	Toelichting nodig?	Bedrag	Voordeel / nadeel	Resultaat behaald (ja/nee)	Oorzaak overwegend (intern/extern)	Hoogte bedrag beïnvloedbaar (ja/nee)	Saldo na verrekening reserves
Programma 3. Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer	8.737.586	ja						515.804
Onderhoud en verbeteringswerken N34			259.484	V	nee	extern	nee	
Intensivering m.b.t. fietspaden			115.367	V	ja	intern	ja	
Onderhoud wegen			119.504	V	ja	intern	nee	
Onderhoud assetmanagement			72.623	V	ja	intern	ja	
Regulier onderhoud wegen			-77.850	N	ja	intern	ja	
Vaarwegverbinding Erica - Ter Apel			1.039.947	V	ja	intern	ja	
Vaarweg Meppel-De Punt			200.572	V	ja	extern	nee	
ZO Drentse vaarwegen			-154.925	N	ja	intern	ja	
Afwikkeling voorgaand dienstjaar (ink.)			257.000	V	ja	intern	ja	
Integrale gebiedsontwikkeling Coevorden			5.817.409	V	nee	intern	ja	
Integrale gebiedsontwikkeling Emmen (RSP verbreed)			-1.201.225	N	ja	extern	nee	
Bereikbaarheid Emmen Atalanta			2.000.000	V	nee	extern	nee	
Totaal kleinere verschillen binnen programma			289.679	V				
Programma 4. Duurzame ruimtelijke ontwikkeling & waterbeheer	266.032	ja						191.594
Bijdrage in kosten Regiovisie Groningen - Assen 2030			93.183	V	ja	extern	nee	
Ruimtelijke kwaliteit			101.556	V	ja	intern	ja	
Duurzame krimpregeling			-80.642	N	ja	extern	nee	
Onderzoeken grondwatersystemen en Uitvoering Grondwaternet			65.410	V	ja	intern	nee	
Totaal kleinere verschillen binnen programma			86.525	V				
Programma 5. Milieu, Energie & Bodem	-236.131	nee						-292.187
Programma klimaat en energie			-458.016	N	ja	extern	ja	
Kosten monitoring voormalige stortplaatsen			56.057	V	nee	extern	nee	
Totaal kleinere verschillen binnen programma			165.828	V				
Programma 6. Cultuur	-189.713	nee						-189.713
Verhaal van Drenthe			-102.528	N	ja	extern	ja	
Cultuurhistorie en Archeologie in ruimtelijke planvorming			73.738	V	ja	intern	ja	
Restauratie Rijksmonumenten			-107.396	N	ja	extern	ja	
Beeldende kunst en vormgeving			131.918	N	nee	extern	nee	
Podiumkunsten, festivals en evenementen			-92.428	N	ja	extern	ja	
Totaal kleinere verschillen binnen programma			-93.017	N				
Programma 7. Dynamiek in leefomgeving	13.470.739	ja						623.222
Landbouw structuur versterking			-155.364	N	ja	extern	nee	
Afwikkeling (subsidie) vorig boekjaar			104.002	V	nee	intern	ja	
Vitaal Platteland (Impuls sev)			304.302	V	nee	extern	nee	
Afwikkeling voorgaand jaar economische vitaliteit platteland			74.557	V	ja	intern	ja	
Recreatie & Toerisme, Soc. Ec. Voorz en Landbouw			273.565	V	nee	extern	nee	
Natuur algemeen			103.804	V	ja	intern	ja	
Ontwikkelopgave verwerving en inrichting			-747.670	N	ja	intern	nee	
Soortenbescherming/leefgebiedenbenadering			69.083	V	nee	extern	nee	
Beheer binnen EHS (DR.) (incl. beheer buiten EHS)			-1.305.381	N	ja	extern	nee	
Afwikkeling voorgaand jaar Beheer			-233.578	N	ja	intern	ja	
Aanpak stikstof(PAS) DU			2.431.675	V	nee	extern	nee	
Uitfinanciering ILG verplichtingen overig								
Natuur			-2.132.303	N	ja	extern	nee	
Overige opbrengsten realisatie EHS			5.264.374	V	ja	extern	nee	
Opbrengst verkoop grond en gebouwen			1.274.517	V	ja	extern	nee	
Overige opbrengsten Natuurbeheer			1.520.832	V	ja	extern	nee	
Overige opbrengsten Uitfinanciering ILG verplichtingen			6.681.352	V	ja	extern	nee	
Totaal kleinere verschillen binnen programma			-57.028	N				

Omschrijving	Saldo programma	Toelichting nodig?	Bedrag	Voordeel / nadeel	Resultaat behaald (ja/nee)	Oorzaak overwegend (intern/extern)	Hoogte bedrag beïnvloedbaar (ja/nee)	Saldo na verrekening reserves
Programma 8. Middelen			2.662.436	ja				2.376.005
Juridische kosten				-75.072	N	ja extern	ja	
Friciekosten LSM				232.195	V	ja intern	ja	
Afboeking oninbaarheid				-380.000	N	nee extern	nee	
Onvoorziene uitgaven				50.000	V	nee intern	ja	
Toegerekende apparaatskosten				1.328.399	V	ja intern	ja	
Decentralisatie-uitkering				121.722	V	nee extern	nee	
Opbrengst opcenten op hoofdsom motorrijtuigenbelasting				234.980	V	ja extern	nee	
Stortingen voor verstrekte geldleningen				427.938	V	ja extern	nee	
Arbeidsvoorwaarden				123.173	V	ja intern	ja	
Aanloopkosten Transitie Prolander				70.055	V	ja intern	ja	
Gebouwen- en bestuurskosten				215.589	V	ja intern	ja	
Documentaire informatievoorziening				129.049	V	ja intern	ja	
Grafische diensten, terugontvangen kosten drukwerk				85.908	V	ja intern	ja	
Opbrengsten Gebouwen en bestuurskosten				55.477	V	ja intern	ja	
Totaal kleinere verschillen binnen programma				43.023	V			
Totaal rekeningssaldo voor verrekeningen met reserves				25.648.959				3.530.262

De paragrafen

In de paragrafen die zijn voorgeschreven worden onderwerpen behandeld die van belang zijn voor het inzicht in de financiële positie van de provincie. Dit is inclusief de niet verplicht op te nemen paragraaf Reserves en voorzieningen, de dit jaar bij de begroting 2016 ingevoerde paragraaf Europa en de nu toegevoegde paragraaf Krimp. De voorgeschreven paragrafen bevatten een verslag van de realisatie van beleidsuitgangspunten van beheersmatige activiteiten en lokale heffingen.

Het overzicht van baten en lasten in de rekening

Via vaststelling van de begroting autoriseren de staten het college tot het doen van uitgaven. Over de realisatie daarvan wordt in het overzicht van baten en lasten in de rekening per programma verslag gedaan. Gezien het belang van een goed inzicht in de baten en lasten, worden de baten en lasten per programma weergegeven in een afzonderlijk overzicht. Daarnaast wordt een overzicht verstrekt van de saldi per programma. In een beknopt overzicht is per programma een specificatie opgesteld. De lasten zijn daarbij positief weergegeven en baten negatief. In de kolom verschil staat dan vervolgens het resultaat ten opzichte van de begroting 2015 na wijziging. Zijn de bedragen in de kolom Verschil positief, dan is sprake van een voordeel en is het bedrag negatief dan betreft het een nadeel.

De balans met toelichting en de overige gegevens

Inzicht in de financiële positie is van belang, mede met het oog op de continuïteit van de provincie. Daarom besteden wij afzonderlijk aandacht aan de financiële positie, zoals deze te bepalen is op basis van de balans. Speciale aandacht geven wij aan de investeringen, personeelssterkte, de Verordening dwangsom en de voorgeschreven verantwoording Single information en single audit (Sisa) en verantwoording inzake de Wet normering topinkomens (WNT).

Vanuit het Besluit begroting en verantwoording zijn dit jaar beperkte eisen naar voren gekomen die van beperkte invloed zijn op de indeling van jaarstukken.

Kerngegevens

	2012	2013	2014	2015
A. Sociale structuur				
Aantal inwoners	489.885	488.924	488.576	488.670
Aantal huishoudens	211.236	211.902	211.458	212.347
B. Economische structuur				
Arbeidsdeelname bevolking 15-64 jaar				
Netto arbeidsparticipatie	65,6	65,6	63,6	nmb
Beroepsbevolking (X 1000)	219,0	220	248	nmb
Waarvan:				
Werkzaam (x 1000)	203	202	230	nmb
Werkloos (x 1000)	15 (7,0%)	18 (8,2%)	18 (7,3%)	nmb
<i>Werkgelegenheid (totaal banen)</i>				
Sector				
Werkgelegenheid (banen>=12 uur)	banen totaal	banen totaal	banen totaal	banen totaal
Landbouw, bosbouw en visserij	10.038	10.159	10.097	10.270
Industrie (incl. delfstoffenwinning en nutsbedrijven)	27.680	27.191	26.645	26.547
Bouwnijverheid	13.891	13.100	12.652	12.440
Handel en reparatiebedrijven	39.898	39.464	37.940	37.406
Vervoer en opslag	7.011	6.511	6.391	6.216
Horeca	10.523	10.465	10.244	10.312
Zakelijke diensten	33.488	34.076	33.127	32.757
Overige diensten	80.665	79.399	77.152	76.237
Totaal	223.194	220.365	214.248	212.185
C. Fysieke structuur				
Oppervlakte (in km 2)	2.680	2.680	2.680	2.680
Oppervlakte cultuurgrond (in ha)	148.000	150.131	148.652	149.480
Woningvoorraad	208.911	214.890	218.382	218.621
Wegen (in km)	518	518	518	518
Fietspaden (in km)	271	271	271	270
Vaarwegen (in km)	177	177	177	177
D. Financiële kerngegevens (in € * 1000)				
Totale lasten voor bestemming resultaat	303.804	270.002	255.765	241.018
Totale baten voor bestemming resultaat	273.904	261.724	252.291	236.072
Onttrekking aan reserves (saldo)	61.422	37.676	6.615	8.195
Rekening resultaat na begrote mutaties	31.522 V	29.399 V	6.315 V	25368 V
Opbrengste opcenten mrb	48.047	47.931	52.145	53.755
Uitkering provinciefonds (incl decentralisatie)	86.055	94.109	87.689	82.829
Omvang algemene reserves	39.079	44.415	53.393	53.994
Omvang bestemmingsreserves	327.139	313.824	306.616	301.111
Omvang eigen voorzieningen	20.334	20.156	20.710	18.008

Bron: Provinciaal werkgelegenheidsregister 2015

I Jaarverslag

Programma 1. Kwaliteit openbaar bestuur

Toelichting programma

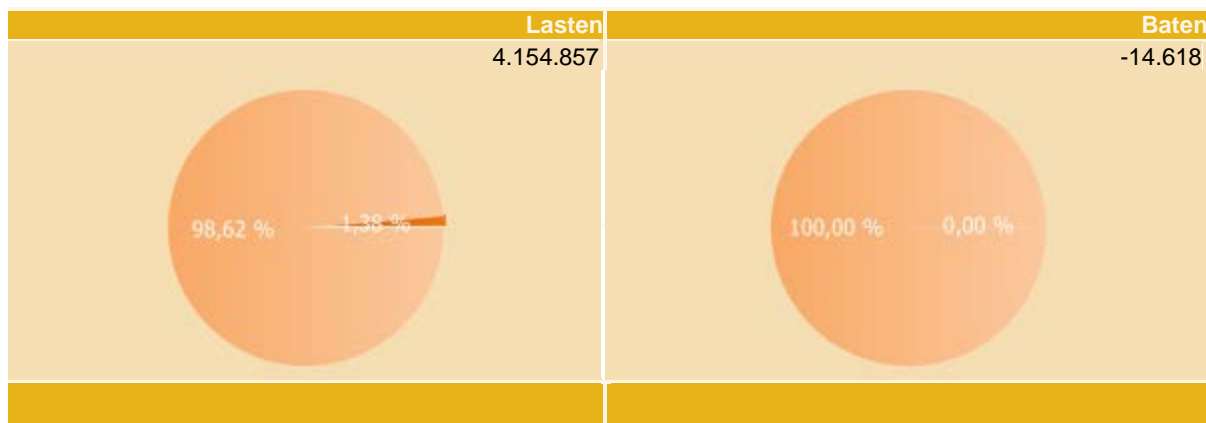
Drenthe is een bestuurskrachtige en zichtbare provincie met een integer bestuur. Goede bestuurlijke verhoudingen staan voorop. Drenthe werkt samen met en stimuleert samenwerking tussen de verschillende overheden en maatschappelijke partners, waarbij de kerntaken alsook de maatschappelijke opgaven centraal staan. Drenthe legt verbindingen tussen de regio's. Drenthe staat voor haar inwoners en komt op voor haar belangen in nationaal en internationaal verband. Bestuur en medewerkers van Drenthe staan midden in de samenleving, stellen kerntaken en maatschappelijke opgaven centraal en geven via flexibele samenwerkingsverbanden invulling en uitvoering aan de ambities uit het collegeakkoord. Provincie Drenthe zorgt voor goed openbaar bestuur. Het interbestuurlijk en financieel toezicht wordt sober en proportioneel uitgevoerd.

Successen

- Het streekbezoek van het koningspaar aan de Veenkoloniën.
- De viering van 200 jaar Provincie Drenthe.
- De Open days in Brussel, waar 11 Drentse gemeenten vertegenwoordigd waren.
- De werkbezoeken van GS aan gemeenten.
- De lancering van het nieuwe online-magazine Drenthe Dichtbij: www.drenthe-dichtbij.nl.
- De landelijke intocht van Sinterklaas in Meppel.
- De succesvolle lobby-activiteiten voor behoud van onder andere Philips in Emmen, de kazerne in Assen en de rechtbank in Assen.
- Verkiezingscampagne "Hoe ziet jouw Drenthe eruit?" waarbij naast traditionele media ook nieuwe media zijn ingezet.
- Nieuwe website Drents parlement, waarmee de interactie tussen de Drentse politiek en maatschappelijke instellingen, ondernemers, belangengroeperingen en inwoners gefaciliteerd en aangemoedigd wordt.

Knelpunten

- De zichtbaarheid van Drenthe in Den Haag.
- De netwerkinstrumenten, zoals de ontmoetingsruimte op het TT-circuit, kunnen beter benut worden.
- De bereikbaarheid en klantgerichtheid blijven aandachtspunten.

	1	2	3	4	(3-4)
	Realisatie 2014	Primitieve begroting 2015	Begroting 2015 na wijziging	Realisatie 2015	Vershil
Totaal lasten	2.484.828	2.936.919	5.330.919	4.154.857	1.176.062
Apparaatskosten	0	0	0	0	0
Totaal baten	-1.672	-19.640	-33.640	-14.618	-19.022
Saldo	2.483.156	2.917.279	5.297.279	4.140.239	1.157.040

Product 1.1 Drenthe goed bestuurd

Beleidsopgave

PS: Drenthe goed bestuurd door goed functionerend, bestuurskrachtig, betrouwbaar openbaar bestuur met integere bestuurders

Doelstelling	Geplande resultaten	Gerealiseerde resultaten	Status realisatie met toelichting
1. Focus op kerntaken van de provincie Drenthe (PNS+) Indicator: Thematiek binnen onderzoeksprogramma en strategische agenda PS (PS)	Versterking van de volksvertegenwoordigen de, kaderstellende en controlerende rollen van PS (PS)	Er zijn in 2015 diverse oplegnotities bij GS stukken en rapporten van de NRK gemaakt en diverse flexnotities geproduceerd , waarmee PS zijn ondersteund in de uitoefening van hun rol. In 2015 zijn twee statenontmoetingen georganiseerd over politiek actuele	

		<p>onderwerpen (Krimp en Leefbaarheid en SNN in de praktijk). Door het verkennende karakter van deze statenontmoetingen zijn PS vroegtijdig en breed geïnformeerd, wat de kaderstelling en controle door de staten ten goed is gekomen. De resultaten van de statenontmoetingen zijn vastgelegd in een statenmemo</p>	
<p>2. Het verbeteren van de informatie- en beoordelingspositie van Provinciale Staten (PS).</p> <p>Indicatoren:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aantal adviezen van statenwerkgroepen, zoals werkgroep programma-begroting, DrEUn en werkgroep verbonden partijen (PS); • Bezettingsgraad van presentaties voor de Staten over politiek actuele onderwerpen (PS); • Bezettingsgraad en actualiteit van de statenontmoetingen (PS); • Laten opstellen van: <ol style="list-style-type: none"> 1. Oplegnotities over strategische beleids- en planning en control documenten; 2. Politiek-bestuurlijk actuele evaluatie- en panel-onderzoeken; 3. Politiek-bestuurlijk 	<p>Versterking van de volksvertegenwoordigen de, normstellende en controlerende rollen van PS (PS)</p>	<p>Ter voorbereiding op de behandeling door de Staten zijn oplegnotities verschenen bij de jaarrekening 2014, voorjaarsnota 2015, begroting 2016 en diverse andere voorstellen van GS en rapporten NRK (totaal 8 oplegnotities /feitenoverzichten/flexnotities/ statenmemo's).</p> <p>Voor de (nieuwe) Statenleden zijn in 2015 zes masterclasses georganiseerd in het kader van de leergang 2015. De opkomst bij de masterclasses was gemiddeld hoog (60-70%).</p> <p>De opkomst bij presentaties over actuele politieke onderwerpen lag met 40-50% iets lager.</p> <p>In 2015 zijn ten behoeve van de statenwerkgroepen (werkgroep DrEUn, BCA, werkgroep</p>	

actuele staten-ontmoetingen; 4. Flexnotities, factsheets, en statenmemo's (PS).		programmabegroting, commissie van onderzoek) diverse adviezen gegeven over o.a. Europa, selectie accountant, de begroting en het onderzoeksprogramma.	
--	--	---	--

1e Kamerverkiezingen

Beleidsopgave

GS: Goed functionerend, bestuurskrachtig, betrouwbaar openbaar bestuur met integere bestuurders

Doelstelling	Geplande resultaten	Gerealiseerde resultaten	Status realisatie met toelichting
Beleidsproductie en bedrijfsvoering van de provinciale organisatie is doeltreffend en doelmatig ingericht	Een of twee 217a PW audits naar doelmatigheid en doeltreffendheid van gevoerd beheer en beleid	Een onderzoek naar de borging en archivering van bestuurlijke besluiten. Verbetering door notulering van besluiten en door het invoeren van een nieuwe monitoring op besluiten.	⚠️ Lichte vertraging in de beleidsreactie vanwege recente aanpassingen in het proces GS nota's. Beleidsreactie komt begin 2016
	Enkele lichte quick scan onderzoeken op basis van actualiteit en risico	Scan naar Europabewustzijn in de organisatie, onderzoek naar de financiële functie	✅ Scan OV bureau is opgeleverd aan

		OV bureau, stand van zaken Klantcontactcentrum, Evaluatie doeltreffendheid systemische aanpak in dienstverlenende processen. (zie ook paragraaf bedrijfsvoering)	directie OV bureau. Overige scans aan Concernmanagement team.
	Drie ambtelijke en bestuurlijke reacties op Noordelijke Rekenkamer (NRK) onderzoeken (krimpbeleid, marketingorganisaties en kwaliteit handhaving RUD)	Onderzoeken begeleid en bestuurlijke reacties op: <ul style="list-style-type: none"> - krimpbeleid - infrastructuur - bedrijven-terreinen - bodemsanering Gestart zijn: <ul style="list-style-type: none"> - RUD/BRZO - Doorwerking ruimtelijke plannen 	 Onderzoek naar marketing is door de NRK afgevoerd van het onderzoeksplan 2015.
Een betrouwbare provincie (als partner)	80% van de gestelde normen uit het kwaliteitshandvest worden nagekomen	De normen uit het kwaliteitshandvest zijn voor de telefonische bereikbaarheid van het algemeen nummer alsook voor de facturen en algemeen emailadres gehaald,	 Verbetermaatregelen (telefonische) bereikbaarheid lopen achter op planning door inzet op digitale dienstverlening, doorontwikkeling van het KCC en interprovinciale samenwerking in dienstverlening
Een kwalitatief goed werkend en uitvoerend openbaar bestuur in Drenthe	Functionerend openbaar bestuur waaronder veiligheidsregio	Functionerend openbaar bestuur, waaronder de veiligheidsregio	
	Toekomstbestendig bestuur	Ontwikkelingen gevolgd en collegeakkoord vormt de basis voor de nieuwe koers	
	Gemeenten en veiligheidsregio voldoen aan de landelijke normen	Gemeenten en veiligheidsregio voldoen aan de landelijke normen	
	Geen meldingen met betrekking tot integriteit van bestuurders	Geen meldingen ontvangen	

Product 1.2 Zichtbaar Drenthe

Beleidsopgave

De provincie Drenthe is zichtbaar door klantgericht, interactief en toegankelijk te handelen

Doelstelling	Geplande resultaten	Gerealiseerde resultaten	Status realisatie met toelichting
<p>1. Het vergroten van de zichtbaarheid van (het besluitvormingsproces van) Provinciale Staten voor de (Drentse) samenleving (PS).</p> <p>Indicatoren:</p> <ul style="list-style-type: none"> • publieke belangstelling (instellingen, inwoners) voor commissie- en statenvergaderingen (PS) • Aantal insprekers bij commissievergaderingen (PS) • Bereik sociale media: Twitter en Facebook (PS) • Opkomstpercentages Provinciale Statenverkiezingen (PS) 	<p>Toegenomen zichtbaarheid van (de eigen rol en positie van) het middenbestuur binnen de (Drentse) samenleving (PS)</p>	<p>Bij het behandelen van dossiers met maatschappelijk ingrijpende gevolgen (o.a. windmolens) was de publieke belangstelling op de tribune groot.</p> <p>In totaal hebben 7 personen ingesproken.</p> <p>De Facebookpagina had vooral in de verkiezingsperiode een hoog bereik: alleen al in laatste week voor de verkiezingen werden ruim 50.000 Drenten bereikt.</p> <p>Het twitteraccount van PS heeft bijna 900 volgers, dit is bijna een verdubbeling t.o.v. 2014.</p> <p>Met een opkomstpercentage van 50,97% behoort Drenthe, net als in 2011 en 2007, tot de zes provincies met de hoogste opkomst.</p>	<p></p>
<p>2. Het vergroten van de toegankelijkheid (van het besluitvormingsproces) van Provinciale Staten voor de (Drentse) samenleving (PS).</p> <p>Indicatoren:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aantal georganiseerde werkbezoeken en op welke beleidsterreinen 	<p>Toegenomen toegankelijkheid van het middenbestuur binnen de (Drentse) samenleving (PS)</p>	<p>In 2015 is Gast van de Staten 4x georganiseerd met in totaal 150 gasten (maximale bezetting). Daarnaast vonden 2 'verkiezingsedities' van Gast van de Staten plaats (80 deelnemers). Een heel speciale Gast van de Staten is georganiseerd voor 25 cliënten van Promens Care.</p>	<p></p>

<p>(PS)</p> <ul style="list-style-type: none"> De belangstelling van jongeren voor de op hen gerichte activiteiten, zoals jeugddebatten (PS) Bezettingsgraad Gast van de Staten en diversiteit van de deelnemers (PS) 		<p>Twee jongerendebatten hebben plaatsgevonden: Provinciaal Jeugddebate en Op weg naar het Lagerhuis. In totaal deden ca. 130 jongeren (12-16 jaar) hieraan mee.</p> <p>Er zijn 4 werkbezoeken georganiseerd, met de volgende onderwerpen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Waterschappen - Wildlands Adventure Zoo Emmen - Integrale gebiedsontwikkeling - Drents Archief 	
<p>Kwalitatief goede dienstverlening: klantgericht, snel, op maat en efficiënt. Indicatoren: Alle informatie op website is goedgekeurd door eigenaar; Bezoekers waarderen de website met een 7 of hoger; Het aantal 'doorklikhandelingen' op onze website, maximaal 4 klikken, en het aantal telefonische doorverbindingen zijn beperkt tot een minimum; Een hogere score in een volgend klanttevredenheidsonderzoek (KTO). Score 2010: 7,35</p>	<p>Tevreden relaties</p>	<p>Er zijn geen signalen van ontevreden relaties binnengekomen</p>	<p></p>
	<p>Optimaal gebruik instrumenten relatiemanagement</p>	<p>Interpersoonlijk relatiemanagement is doorontwikkeld (netwerkvaardigheden bestuur en medewerkers, lobby)</p>	<p> Drentse evenementen kunnen en moeten beter gebruikt worden.</p>
	<p>Adequate en tijdige afhandeling van klachten, bezwaar- en beroepschriften</p>	<p>De klachten, bezwaar- en beroepschriften zijn adequaat en tijdig afgehandeld</p>	<p></p>
	<p>Eenduidige informatieverstrekking</p>	<p>Extra aandacht besteed aan informatieverstrekking door onderbrengen KCC bij team Communicatie</p>	<p></p>
	<p>Verbeterpunten provinciebreed klanttevredenheidsonderzoek (april 2014, cijfer 7,12, klanttevredenheidscijfer gelijk gebleven aan 2010, namelijk 3,82 op een schaal van 5) bepaald en geïmplementeerd</p>	<p>Verbeterpunten zijn bepaald en vastgesteld door het CMT</p>	<p> Implementatie heeft vertraging opgelopen door prioritering van werkzaamheden</p>
	<p>Verbeterpunten uit onderzoek telefonische bereikbaarheid (eind 2014 gehouden) bepaald en</p>	<p>De uitgangspunten voor de telefonische bereikbaarheid zijn geactualiseerd in verband met de invoering</p>	<p></p>

	geïmplementeerd	van de nieuwe smartphones	
	Plan voor concernthema dienstverlening opgesteld, bestaande uit bestaande en nieuwe projecten, en start gemaakt met de uitvoering. Daardoor meer sturing op, afstemming tussen en samenhang in projecten die aan dienstverlening raken	Plan voor de programatische aanpak van dienstverlening is opgesteld en vastgesteld door het CMT	 Uitvoering van het programma is vertraagd vanwege prioritering werkzaamheden
	De gestarte ketensamenwerking met gemeenten en waterschappen op het gebied van dienstverlening verder uitgebouwd en verbreed. Externe oriëntatie op samenwerking met provincies op het gebied van dienstverlening	De samenwerking met gemeenten, waterschappen en andere provincies is in 2015 verder verdiept. Er zijn onderwerpen benoemd waarop mogelijk samengewerkt of informatie over uitgewisseld zou kunnen worden	 In het 4 ^e kwartaal is dit gestagneerd ivm prioritering werkzaamheden
	Geïmplementeerde kanalenstrategie	Projectmatige aanpak van de implementatie is afgerond.	 Kaderdocumenten moeten geactualiseerd worden
	Gebruiksvriendelijke en vraaggerichte website met actuele en juiste informatie	Inhoudelijk actuele en juiste website.	 De structuur van de website moet verder worden verbeterd
Transparante en begrijpelijke informatie voor doelgroepen. Drents beleid krijgt voldoende aandacht in de media. Indicatoren: Alle als zodanig aangemerkte (voorgenomen) besluiten zijn gepubliceerd	Efficiënte en duidelijke (vindbare) provinciale publicaties volgens wettelijke vereisten	Informatieverstrekking voldoet aan de wettelijke eisen.	
	Media zijn tevreden over de wijze waarop zij worden gevoed met informatie vanuit de provincie	Er is een goede relatie met de media.	

Product 1.3 Goede belangenbehartiging voor Drenthe

Beleidsopgave

Zorgen voor een goede samenwerking met partners en belangenbehartiging voor Drentse stakeholders

Doelstelling	Geplande resultaten	Gerealiseerde resultaten	Status realisatie met toelichting
Optimale beïnvloeding, benutting en uitvoering van Europees(ese), Interregionale en Rijksbeleid(sinstrument en). Indicatoren: Resultaten op Drentse lobbydossiers	Invloed op en kennis en benutting van Europese, Interregionale en Haagse beleidsvorming, subsidies en (financiële) instrumenten	De Europese programma's zijn van start	
	Herkenbaar, zichtbaar, goed georganiseerd lobbyprofiel	<p>Werkbezoek Kamerleden Cultuur Programma Prinsjesdag voor GS, inclusief gebruik promotiemateriaal Marketing Drenthe en ontbijt met noordelijke Kamerleden. Succesvolle lobby Rijksdiensten</p> <p>Interne ontwikkeling lobby: lobby/Den Haag training voor beleidsadviseurs, apart Poho Public Affairs, programmteam Public affairs</p>	<p></p> <p>Toelichting: Afgelopen jaar hebben we ons vaker laten zien in Den Haag/Brussel en bewust gekozen om op bepaalde events aanwezig te zijn. De ontwikkeling om beter te worden in public affairs vraagt tijd, het gaat om een verandering in onze mindset. De status is oranje, omdat we nog actiever en resultaatgerichter met de lobby top 10 aan de slag willen.</p>
	Versterking Drents profiel internationaal en internationale kennisuitwisseling m.b.t. economie, demografie, energie, milieu en plattelandsbeleid	<p>Drenthe bestuurlijk in positie gebracht binnen Europese innovatie partnerschappen en trans Europese netwerken. Blijkend uit:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gezamenlijke ontvangst met Nedersachsen van Vice-President Europese Commissie voor Energie Unie - Versterkte positie in Noordzeegebied, o.a. door organisatie jaarconferentie Noordzeecommissie. 	

		<ul style="list-style-type: none"> - Hernieuwd mandaat HNP vicevoorzitterschap - Succesvolle deelname aan Open Days. - Actief aan tafel bij DG's Europese Commissie - Lobbygesprekken met Europarlementariers 	
	Drentse samenwerking in Europacommunicatie tussen gemeenten, waterschappen en maatschappelijke organisaties	Europacommunicatie via social media en Drents Europa Overleg. We ondersteunen gezamenlijke deelname aan de EU Open Days en organiseren themabijeenkomsten (o.a. EuropaDichterbij en onderzoekspresentaties)	✓
	Drents belang behartigd in SNN en IPO	Gedurende het jaar is gebleken dat de inzet van IPO overeenkomt met de Drentse opvattingen. Ook in SNN zijn de Drentse belangen goed behartigd.	✓
	Drents beleid en doelstellingen sluiten aan op de inhoud van de operationele programma's EFRO, INTERREG en POP 2014 – 2020	Het Drentse beleid is via de noordelijke regionale innovatiestrategie (RIS3) ten grondslag gelegd aan de operationele programma's EFRO, INTERREG en POP die in 2015 van start zijn gegaan.	✓

Bij de NorthSea Region Joint Annual Conference in Assen heet Ard van der Tuuk de gasten welkom in Drenthe

Ontwikkelingen

Product 1.1 Drenthe goed bestuurd

De door het kabinet Rutte-Asscher gestarte discussie over schaalvergroting en herindeling is naar de achtergrond verdwenen. Het herindelingsvraagstuk Haren-Tynaarlo speelt niet meer. De gemeente Haren heeft gekozen om zelfstandig te blijven en niet te fuseren. De gemeente Tynaarlo had eerder aangegeven een mogelijke fusie tussen beide gemeenten niet verder te verkennen.

Met het collegeakkoord is ingezet op een andere werkwijze in (flexibele) samenwerkingsverbanden en met gemeenten. In partnerschap met betrokken stakeholders, waarbij de maatschappelijke opgave centraal staat. Als college bezoeken we alle Drentse gemeenten en de omliggende provincies. In september 2015 is PS meegenomen in deze werkwijze tijdens een bijeenkomst met GS en PS waarbij de ambtelijke organisatie enkele onderwerpen en de aanpak die het college voor staat heeft gepresenteerd. Een thema dat in 2015 urgent is geworden is de opvang van vluchtelingen. De gemeenten zijn hiervoor verantwoordelijk maar de provincie heeft hierin een formele rol (huisvesting statushouders) en tegelijkertijd is de commissaris als rijksheer gevraagd om regionale afstemming te organiseren. Dit heeft hij inmiddels gedaan.

In 2015 zijn veel nieuwe Statenleden in Provinciale Staten gekozen. Door de Commissie van Onderzoek in nieuwe samenstelling is voor 2016 een ambitieus onderzoeksprogramma met vele nieuwe onderzoeksproducten geformuleerd (zoals de Statenmemo) die gebaseerd is op de resultaten van de evaluatie van de onderzoeksfunctie in 2014.

Gast van de staten bijeenkomst

Product 1.2 Zichtbaar Drenthe

Niet van toepassing.

Product 1.3 Goede belangenbehartiging voor Drenthe

In 2015 is het spelregelkader EU-cofinanciering opgesteld. Hierin staan de spelregels beschreven voor projecten om in aanmerking te komen voor financiering (van maximaal de helft) van projecten vanuit het EU-cofinancieringsfonds.

Het college wil beter zichtbaar zijn in zowel Den Haag als Brussel (en evt. andere gremia die van belang zijn). Hiertoe wordt het programma Public Affairs gestart om deze onderwerpen in samenhang op te pakken. Ook in relatie tot de lobby.

Op 29 mei 2015 heeft de Vice-President van de Europese Commissie Maros Šefčovič een bezoek gebracht aan Drenthe. Hierboven Vice-President Maros Šefčovič in gesprek met Marco Kwak van Attero en Tjisse Stelpstra bij een bezoek aan de Drentse afvalverwerker Attero, boven op de VAM-berg.

Programma 1: wat heeft het gekost

		1	2	3	4	(3-4)	
	Product / Beleidsopgave	eco cat	Realisatie 2014	Primitieve begroting 2015	Begroting 2015 na wijziging	Realisatie 2015	verschil
Lasten							
	Product 1.1 Drenthe goed bestuurd						
	GS: Goed functionerend, bestuurskrachtig, betrouwbaar openbaar bestuur met integere bestuurders						
		Inkoop	203.405	267.809	342.809	262.945	79.864
		Subsidie	2.934	3.100	3.100	2.931	169
	totaal beleidsopgave		206.339	270.909	345.909	265.877	80.032
	PS: Drenthe goed bestuurd door goed functionerend, bestuurskrachtig, betrouwbaar openbaar bestuur met integere bestuurders						
		Subsidie	540.985	581.989	538.989	516.478	22.511
		Inkoop	210.239	304.723	369.723	360.631	9.092
	totaal beleidsopgave		751.223	886.712	908.712	877.108	31.604
	totaal product		957.562	1.157.621	1.254.621	1.142.985	111.636
	Product 1.2 Zichtbaar Drenthe						
	De provincie Drenthe is zichtbaar door klantgericht, interactief en toegankelijk te handelen						
		Subsidie	0	0	0	0	0
		Inkoop	445.478	514.488	461.488	432.224	29.264
	totaal beleidsopgave		445.478	514.488	461.488	432.224	29.264
	totaal product		445.478	514.488	461.488	432.224	29.264
	Product 1.3 Goede belangenbehartiging voor Drenthe						
	Zorgen voor een goede samenwerking met partners en belangenbehartiging voor Drentse stakeholders						
		Subsidie	1.120.250	1.241.150	3.541.150	2.516.295	1.024.855
		Inkoop	-38.463	23.660	73.660	63.352	10.308
	totaal beleidsopgave		1.081.788	1.264.810	3.614.810	2.579.647	1.035.163
	totaal product		1.081.788	1.264.810	3.614.810	2.579.647	1.035.163
	Totaal		2.484.828	2.936.919	5.330.919	4.154.857	1.176.062
Baten							
	Product 1.1 Drenthe goed bestuurd						
	GS: Goed functionerend, bestuurskrachtig, betrouwbaar openbaar bestuur met integere bestuurders						
		Ontv.subsidies	-1.205	-12.000	-12.000	0	-12.000
		Ontv. bijdragen	0	0	0	-512	512
	totaal beleidsopgave		-1.205	-12.000	-12.000	-512	-11.488
	PS: Drenthe goed bestuurd door goed functionerend, bestuurskrachtig, betrouwbaar openbaar bestuur met integere bestuurders						
		Ontv. bijdragen	0	0	-14.000	-14.106	106
	totaal beleidsopgave		0	0	-14.000	-14.106	106
	totaal product		-1.205	-12.000	-26.000	-14.618	-11.382
	Product 1.2 Zichtbaar Drenthe						
	De provincie Drenthe is zichtbaar door klantgericht, interactief en toegankelijk te handelen						
		Ontv. bijdragen	-467	-7.640	-7.640	0	-7.640
	totaal beleidsopgave		-467	-7.640	-7.640	0	-7.640
	totaal product		-467	-7.640	-7.640	0	-7.640
	Totaal		-1.672	-19.640	-33.640	-14.618	-19.022
	Saldo		2.483.156	2.917.279	5.297.279	4.140.239	1.157.040

Programma 1. Kwaliteit openbaar bestuur

Toelichting

Saldo Programma	1.157.040
Bestemming resultaat reserves bij programma	
Bijdrage aan Cofinancieringsreserve Europa	1.045.183
Totaal verrekend met reserves	1.045.183
Resultaat programma na bestemming reserves	<u>111.857</u>

Toelichting op verschillen begroting en rekening

Lasten

Product 1.1 Drenthe goed bestuurd

De totale afwijking betreft een voordeel van € 111.636,--.

De voornaamste afwijking betreft:

Onderzoeken

De budgetten voor onderzoek Jeugdmonitor en Onderzoek doelmatigheid en doeltreffendheid ex art. 217a Provinciewet zijn in totaal onderschreden met een bedrag van € 46.000,--.

Product 1.2 Zichtbaar Drenthe

De totale afwijking betreft een voordeel van € 29.264,--.

Product 1.3 Goede belangenbehartiging voor Drenthe

De totale afwijking betreft een voordeel van € 1.035.163,--.

De voornaamste afwijking betreft:

Europese cofinanciering

De programma's Interreg A, B en Europe (voormalige Interreg 4C programma) en het OP EFRO zijn in 2015 daadwerkelijk (met vertraging) van start gegaan. Het POP start in 2016. Alleen in het programma Interreg A heeft dat in 2015 geleid tot daadwerkelijke bestedingen vanuit de provinciale begroting. Het voordeel van € 1.045.000,-- is veroorzaakt vertraging van de uitvoering. De daadwerkelijke bestedingen vanuit de provinciale begroting worden geëffectueerd op het moment dat beschikkingen aan projecten uitgaan. Binnen de programma's gaan daar hele processen van tendering, advisering, besluitvorming, etc. aan vooraf. Met andere woorden: het duurt altijd even voordat programma's leiden tot daadwerkelijke bestedingen.

Baten

Product 1.1 Drenthe goed bestuurd

De totale afwijking betreft een nadeel van € 11.382,--.

Product 1.2 Zichtbaar Drenthe

De totale afwijking betreft een nadeel van € 7.640,--.

Product 1.3 Goede belangenbehartiging voor Drenthe

Niet van toepassing.

Programma 2. Regionale economie

Toelichting programma

De provincie zet zich in voor een sterke regionale economie. Een goede werkgelegenheid binnen de regio is daarbij het hoofddoel. Om die te bereiken investeert de provincie in een gunstig vestigingsklimaat voor bedrijven en werknemers.

Een sterke regionale economie kan niet zonder kennis en innovatie. De provincie zorgt daarom voor goede randvoorwaarden en samenwerking met universiteiten, hogescholen en onderzoeksinstituten.

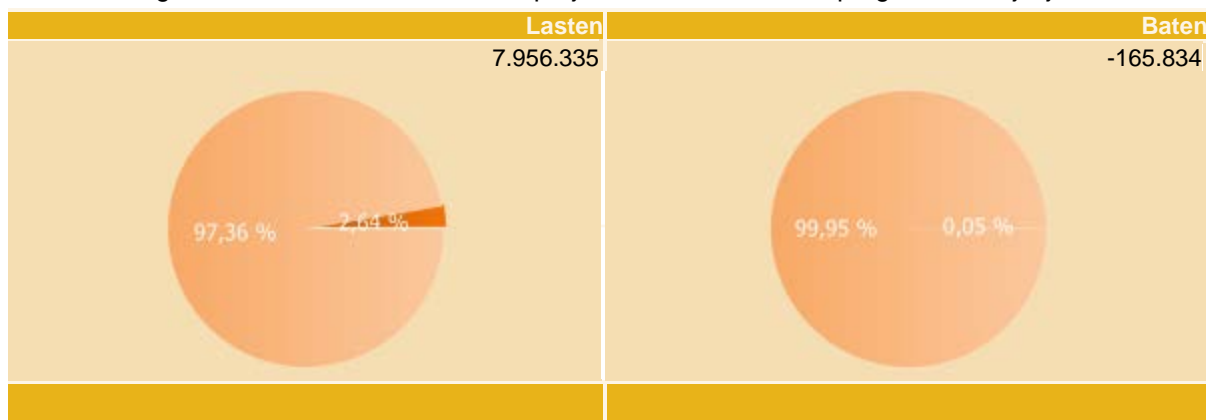
Successen

- Het Interreg-project agrobiopolymeren is succesvol afgerond en de aanvraag voor een nieuw Interreg-project Bio-economie is gehonoreerd. Beide projecten brengen miljoenen aan investeringen met zich mee.
- Eind 2015 is Drenthe/Groningen verkozen tot één van de zes voorbeeldregio's binnen de EU op het vlak van groene chemie (biobased en circulair). Na de toekenning van de CoCi-status in 2013, is dit opnieuw een bevestiging van de toegenomen bekendheid van de potenties van het cluster.
- Realisatie Health HUB. Binnen de Health Hub Roden werken verschillende Noord-Nederlandse kennisinstellingen, bedrijven en overheid samen op het gebied van medische technologie en gezond ouder worden (Healthy Ageing). Doel is kennis te delen, te ontwikkelen en te zoeken naar innovatieve oplossingen.
- Start van het noordelijke icoonproject "Region of Smart Factories". RoSF bevat voor Drenthe drie grote investeringsprojecten, met een forse investeringsimpuls (en werkgelegenheid) voor Zuidoost Drenthe.
- De provincie Drenthe is initiatiefnemer voor het Interprovinciale Sectorplan Grenzenloos werken. Hiermee kunnen de Nederlandse grensregio's de banden aanhalen met de regio's in Duitsland en België, waardoor de regionale arbeidsmarkt een impuls krijgt.

- Breedband platform Drenthe is opgericht om bewonersinitiatieven te faciliteren. Het eerste bewonersinitiatief in Drenthe gestart met de aanleg van een eigen coöperatiefnetwerk.

Knelpunten

- De verblijfsrecreatiesector in met name Zuid-West Drenthe, sluit qua aanbod niet aan op de vraag. Daarom wordt dit één van de projecten van het nieuwe programma Vrijtijdseconomie.

	1	2	3	4	(3-4)
	Realisatie 2014	Primitieve begroting 2015	Begroting 2015 na wijziging	Realisatie 2015	Vershil
Totaal lasten	18.399.862	14.866.173	7.703.673	7.956.335	-252.662
Apparaatskosten	0	0	0	0	0
Totaal baten	-221.283	-32.200	-132.200	-165.834	33.634
Saldo	18.178.579	14.833.973	7.571.473	7.790.502	-219.029

Product 2.1 Biobased economy / chemie

Beleidsopgave

Realiseren van een groene en duurzame economie

Doelstelling	Geplande resultaten	Gerealiseerde resultaten	Status realisatie met toelichting
Stimulering van behoud van het aantal arbeidsplaatsen in de agribusiness en de chemie waarbij de werkgelegenheidsontwikkeling zich minimaal gelijk aan het landelijk gemiddelde heeft ontwikkeld. Stimulering BBE gerelateerde innovatie in chemie en agribusiness, dat blijkt uit het aantal innovatiecontracten en -activiteiten	Agro Agenda Noord-Nederland is in uitvoering genomen. Vijf programmalijnen zijn door bedrijfsleven en kennisinstellingen ontwikkeld	In januari 2015 vond de aftrap plaats van de agro-agenda. Bedrijfsleven, kennisinstellingen én overheden werken gezamenlijk langs een 5-tal programmalijnen.	✓
	Actieprogramma BBE is uitgevoerd	Actieprogramma BBE is uitgevoerd. In 2015 is het Interregproject agrobiopolymeren succesvol afgerond en is de aanvraag voor een nieuw Interregproject Bio-economie gehonoreerd. Beide projecten brengen miljoenen aan	✓

		investeringen voor innovatie met zich mee.	
	Aanjaagorganisatie chemie ontwikkelt projecten en voorstellen	Aanjaagorganisatie chemie draait volop.	✓
	Kenniscluster Innovatieplatform PhytoGlasshouse Applications (PGAI) is doorontwikkeld tot Plant Value en voert businesscases uit. Innovatiemanager vanuit NL Topsector Agro&food is operationeel	PGAI is inderdaad doorontwikkeld. Innovatiemakelaar agribusiness is operationeel.	✓
	Kenniscluster KANON is doorontwikkeld tot Innovatie Veenkoloniën en heeft mede de regie in het programma Innovatie Veenkoloniën. Consortium food: Innexis ontwikkelt projecten/businesscases voor de Drentse bedrijven en kennisinstellingen	Innovatie veenkoloniën voert programma en projecten vanuit Kennis centrum Valthermond uit.	✓
	Versnellingsprojecten in de agribusiness intensiveren	4 projecten zijn medegefinancierd, ontwikkeld en uitgevoerd.	✓
	Projecten ontwikkeld op het gebied van Agro&Food en BBE (agro en chemie). Met accent op de positionering agribusiness Drenthe en noord Nederland.B.v. EU: European Innovation Programma. In het kader van de versnellingsagenda zijn 4 extra projecten in uitvoering	9 projecten zijn ontwikkeld en in uitvoering. Agroketen Noord Nederland: o.a. LTO noord , Greenlincs en met European Innovatie Programm.	✓
	CoCi-status (Center of Chemical Innovations) zorgt voor verdere aansluiting bij noordelijke en nationale clusters	CoCi-status is verworven. Dit heeft geleid tot meer bekendheid elders in het land. Daarnaast zijn er stappen gezet om chemieclusters Emmen	✓

		<p>en Delfzijl meer met elkaar te verbinden.· Eind 2015 is Drenthe/Groningen verkozen tot 1 van de 6 voorbeeldregio's binnen de EU op het vlak van groene chemie (biobased en circulair). Na de toekenning van de CoCi-status in 2013, is dit opnieuw een bevestiging van de toegenomen bekendheid van de potenties van het cluster.</p>	
--	--	--	--

De verwaardiging van plantinhoudstoffen heeft onze aandacht vanuit het innovatieplatform PhytoGlashouse Applications (PGA).

Product 2.2 Versterken regionale innovatiekracht

Beleidsopgave

Vergroten concurrentiepositie van Drenthe

Doelstelling	Geplande resultaten	Gerealiseerde resultaten	Status realisatie met toelichting
Een ontwikkeling in het aantal startende bedrijven, ontwikkeling van de R&D-uitgaven en een werkgelegenheidsontwikkeling in Drenthe ten minste op het niveau van het landelijk gemiddelde, wat blijkt uit: Aantal gecreëerde arbeidsplaatsen; Werkgelegenheidsontwikkeling; Aantal starters; R&D uitgaven. Versterkte kennispositie en innovatiekracht kansrijke sectoren (in relatie tot EU2020, topsectorenaanpak Rijk), wat blijkt uit: R&D uitgaven; Aantal deelnemende Drentse bedrijven in innovatie contracten	Actieprogramma MKB 2014-2015 en uitvoering daarvan, inclusief inzet nieuw financieringsinstrumentarium	Het Actieprogramma MKB is samengevoegd met Topregeling onder de nieuwe noemer: Topprogramma MKB. Dit is succesvol uitgevoerd door KvK en NOM. O.a. Innovatievouchers, adviesgesprekken en events gericht op starters en groeiers.	
	KEI-Jaarprogramma 2015	KEI-Jaarprogramma 2015 is niet opgesteld.	 De opvolger van het KEI is de Drentse Koers. De economische koers zal begin 2016 in de Staten worden behandeld. In verband met de wisseling van het college begin 2015 is ervoor gekozen een nieuw koers vast te stellen.
	Sensortechnologie is expliciet onderdeel van Roadmap HTSM	Sensortechnologie is expliciet onderdeel van Roadmap HTSM.	
	Rode loperbeleid: - 1 provinciaal schakelpunt tussen ondernemer, provincie en externe partners (gemeenten, MKB noord, KvK, PMO etc.) - 4 uitgewerkte pilots in vier gemeenten waardoor de aantrekkelijkheid van het vestigingsklimaat toeneemt - Ondernemersportal waar zowel bestaande als potentiële	Rode loperbeleid: - Provinciaal schakelpunt gerealiseerd. - 3 pilots (Assen, Emmen en Meppel) in uitvoering en 1 pilot in voorbereiding (Westerveld).	

	<p>ondernemers met hun vragen terecht kunnen</p> <p>- Vergroten bekendheid portal</p>		 <p>Op basis van gezamenlijke verkenning met intermediairs is (vraaggericht) gezamenlijk conclusie getrokken om geen nieuw portal te realiseren.</p>
	<p>Topregeling voor stimuleren MKB "Aflleveren" eerste groepen incubators, begeleiden van startende ondernemers tot succesvolle MKB'ers. Opstarten programma voor ZZP'ers en bedrijven in moeilijkheden</p>	<p>Succesvolle start Ondernemersfabriek Assen en Emmen. Voorbereiding voor Ondernemersfabriek Hoogeveen.</p>	
	<p>Eerste projecten, trajecten en ondernemingen gefinancierd met het in 2014 ontwikkelde MKB fonds</p>	<p>13 financieringen gerealiseerd.</p>	
	<p>Koppeling MKB aan DOME</p>	<p>Deelname van 6 bedrijven aan het Userplatform DOME, en participatie van nog eens 5 bedrijven in de planning.</p>	
	<p>Kennisdeling, project-ontwikkeling en business development op vlak HTSM-technologie, Bio Based Economy en Healthy Ageing, in relatie tot maatschappelijke opgaven en cross-overs met andere noordelijke sterktes en ontwikkeling/versterking kennisinstituten op HBO/MBO niveau waaronder:</p>	<p>Realisatie van Health Hub Roden; De Health Hub is een fysiek knooppunt van kenniscirculatie tussen onderwijs en medisch-technologische bedrijven. 27 bedrijven participeren in de HUB en aantal is groeiende.</p> <p>Start van Region of Smart Factory, een noordelijk consortium van 25 bedrijven en 8</p>	

	<ul style="list-style-type: none"> - E-college; - doorontwikkeling COCI/GREENPAC - Zorgacademie. - Centre of Expertise SPM (Smart Polymeric Materials, HBO) - Centre of Expertise HTSM (HBO) - Centrum voor Innovatief Vakmanschap BBE (MBO) 	<p>kennisinstellingen. Waarbij "Smart Industry" wordt aangegrepen om de concurrentiepositie van bedrijven over de volle breedte te versterken. Met belangrijke investeringsimpuls voor Zuid-Oost Drenthe.</p> <p>Succesvolle start en uitvoering van project WCCS (World Class Composite Solutions).</p> <p>Twee Interregprojecten rond HTSM: I-Pro en ID3as.</p>	
<p>Een aantrekkelijke regionale, stedelijke en fysieke bedrijfsomgeving, wat blijkt uit: Behoud/ontwikkeling van aantal arbeidsplaatsen in de stedelijke netwerken Groningen-Assen en Drentse Zuidas (werkgelegenheidsontwikkeling); Voorraad bedrijventerreinen en jaarlijkse uitgifte; Start revitalisering bedrijventerreinen in stedelijke netwerken; Verbeterd imago t.o.v. voorgaande jaren (tweejaarlijks onderzoek</p>	<p>Kwaliteit van (infrastructuur, openbaar groen, parkeren, bewegwijzering, veiligheid) van bestaande bedrijventerreinen is verbeterd en afgestemde werklocaties vanuit regionale afspraken, waaronder Dry Port en Blue Port zijn ontwikkeld</p>	<p>Onderzoek kwaliteit bedrijventerreinen gerealiseerd. Afspraken gemaakt over regionale afstemming werklocaties, inclusief DryPort en Blue Port. Voor het gebied Regiovisie Groningen - Assen is onderzoek naar afstemming afgerond en in werking. Voor het gebied Zuid Drenthe wordt het in 2015 gestarte onderzoek naar mogelijkheden samenwerking in 2016 afgerond. In het kader van het Provinciaal Herstructureringsprogramma Bedrijventerreinen (PHP) is op vier bedrijventerreinen revitalisering gaande (Emmen, Assen Noordenveld en Coevorden).</p>	<p style="text-align: center;"></p>

Voor het doorontwikkelen van lichtgewicht composietmaterialen heeft een samenwerkingsverband van bedrijven en kennisinstellingen onder leiding van Fokker Aerostructures van de provincie Drenthe en het Ruimtelijk Economisch Programma van het Samenwerkingsverband Noord-Nederland (REP-SNN) ruim 6 miljoen aan subsidie ontvangen.

Product 2.3 Optimale aansluiting bedrijfsleven, kennis, onderwijs en arbeidsmarkt

Beleidsopgave

Investeren in kennisontwikkelingen en een bestendige arbeidsmarkt

Doelstelling	Geplande resultaten	Gerealiseerde resultaten	Status realisatie met toelichting
Betere aansluiting van vraag en aanbod op de Drentse arbeidsmarkt, in kwantitatief en kwalitatief opzicht, wat blijkt uit: Het aantal (langdurig) openstaande vacatures is kleiner dan in 2010	Verbeterde aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt in samenwerking met onderwijsinstellingen en ondernemers, inclusief uitvoering aanbevelingen Noordelijk Onderzoek Arbeidsmarkt en Noordelijke Innovatie Agenda	In 2015 is het Noordelijk Onderzoek Arbeidsmarkt gepubliceerd. Inzet van provinciale BBL vouchers om meer werk- leerplekken voor jongeren te realiseren.	✓
	Uitvoering techniekpact Noord-Nederland	Met de techniekweek "Ambacht Unlimited" hebben 1100 VMBO- leerlingen kennis	✓

		gemaakt met de mogelijkheden in werken in de bouw en installatie. Doel: meer instroom in deze branche te generen vanwege de tekorten aan vakmensen in de techniek.	
	Verbeterde samenwerking met Duitsland voor opleiden vakkrachten en bemiddeling van werkzoekenden	De uitvoering van het Actiedocument Drenthe/Emsland is volop in gang. Er is een grensteam geformeerd en ongeveer 100 bemiddelingen hebben plaats gevonden. Er is een aanvraag gedaan voor extra middelen in het kader van de Subsidieregeling Sectorplanen. Vanuit het project grensoverschrijdende zorg lopen 68 studenten stage in Duitsland.	☒
	Ontwikkelingen op het gebied van demografie, werkgelegenheid, aanpak kritische sectoren zorg en techniek zijn geagendeerd bij onderwijs- en kennisinstellingen, ondernemersorganisaties en gemeenten	Het Noordelijk Onderzoek Arbeidsmarkt is gepubliceerd. In februari is een succesvolle Techniekpact on Tour Noord bijeenkomst georganiseerd. Samen met de VDG is in een brief aan de staatssecretaris van VWS aandacht gevraagd voor het verlies aan arbeidsplaatsen in de thuiszorg. Verzoek om met name met Drentse gemeenten in gesprek te gaan over de situatie na 2016.	☒
	De voor Drenthe belangrijke sectorplannen worden	De gemeente Emmen heeft met (financiële) steun van de provincie	☒

	uitgevoerd in samenwerking met bedrijfsleven en onderwijs	het Sectorplan: "Vierkant voor werk" gelanceerd. Het provinciale Sectorplan voor de Drentse vrijetijdssector is in uitvoering.	
Versterking internationaal economisch profiel Drenthe en internationale kennisuitwisseling, wat blijkt uit: Aantal grensoverschrijdende activiteiten	Nieuwe werkafspraken met EDR ter ondersteuning van de Duitsland Agenda	Het EDR Koepelproject Arbeidsmarkt is van start gegaan.	✓
	Projectontwikkeling in het kader van programma's INTERREG, POP en OP EFRO 2014-2020	Ontwikkeling vervolgaanvraag grensoverschrijdende zorg, "van zorgen voor naar zorgen dat", in het kader van Interreg VA.	✓

Product 2.4 Breedband

Beleidsopgave

Breedband op het Drentse platteland

Doelstelling	Geplande resultaten	Gerealiseerde resultaten	Status realisatie met toelichting
Breedband op het Drentse platteland	Faciliteren bewonersinitiatieven breedband	Breedband platform Drenthe is opgericht om bewonersinitiatieven te faciliteren. Daarnaast zijn in het afgelopen jaar meerdere onderzoeken uitgevoerd en is een subsidieregeling voor de vraagbundeling en een financieringsregeling voor de aanleg van breedband in de witte gebieden beschikbaar gesteld. Daarnaast is het eerste bewonersinitiatief in Drenthe gestart met de aanleg van een eigen coöperatiefnetwerk.	✓

Product 2.5 Vrijtijdseconomie

Beleidsopgave

Versterken van de vrijetijdseconomie

Doelstelling	Geplande resultaten	Gerealiseerde resultaten	Status realisatie met toelichting
Groei van de bestedingen in de vrijetijdsector in Drenthe, dat blijkt uit de bestedingen (afgeleid bezoek/overnachtingen)	Meer bezoekers naar Drenthe, met een hoger bestedingspatroon. Nieuwe product-markt-partnercombinaties zijn ontwikkeld rond de thema's: "Beleven en Bewegen"; "Cultuur en Natuur beleving" in Drenthe. Zoals het project '365 dagen Fietsen in Drenthe' en het Theaterspektakel Pauperparadijs	In 2015 hebben meer toeristen Drenthe bezocht, dan in 2014 toen een dip te zien was. Het project 365 dagen fietsen heeft deze zomer plaatsgevonden en in combinatie met het NK Wielrennen voor veel reuring, publiek en positieve publiciteit gezorgd. Het Theaterspektakel Pauperparadijs is verschoven naar 2016.	✓
Stimuleren van behoud/groei van de werkgelegenheid in de vrijetijdseconomie met een focus op innovatie en versterking MKB, dat blijkt uit het aantal arbeidsplaatsen in de vrijetijdsectoren	De vitaliteit van de verblijfsrecreatie is verbeterd. Het ondernemerschap is versterkt door het Expertteam. De inzet van de instrumenten Natuurlijk Recreatie leidt tot kwalitatieve planontwikkeling. Er is meer balans tussen vraag en aanbod in de sector	De vitaliteit van een aantal bedrijven is verbeterd. De sector is positief over de resultaten van de inzet van het Expertteam bij 20 bedrijven. Voor 2016 wordt het project vervolgd en verbreed. Het Kwaliteitsteam Natuurlijke Recreatie heeft meer aanvragen gehad. Er vindt vernieuwing plaats op basis van de vraag.	✓
	Verzamelde kennis en onderzoek leiden tot betere beleidsontwikkeling/projectontwikkeling en monitoring VT economie	De verzamelde kennis en onderzoek leiden tot betere beleidsontwikkeling /projectontwikkeling en monitoring vrijetijdseconomie.	✓
	Gerichte samenwerking tussen de stakeholders in de vrijetijdsector heeft geleid tot een samenhangend en vraaggestuurd aanbod in Drenthe en de regio's	Partijen die zich bezighouden met toeristische informatievoorziening en marketing en promotie gaan meer samenwerken.	✓

	De recreatieve infrastructuur voor beleving van natuur en landschap is geborgd en blijft op kwalitatief hoog niveau	Onderhoud van de recreatieve voorzieningen van SBB is voor komende jaren geborgd. De kwaliteit van fietspaden is verbeterd.	✓
Een aantrekkelijke regionale, stedelijke en fysieke bedrijfsomgeving, wat blijkt uit: Behoud/ontwikkeling van aantal arbeidsplaatsen in de stedelijke netwerken Groningen-Assen en Drentse Zuidas (werkgelegenheidsontwikkeling); Voorraad bedrijventerreinen en jaarlijkse uitgifte; Start revitalisering bedrijventerreinen in stedelijke netwerken; Verbeterd imago t.o.v. voorgaande jaren (tweejaarlijks onderzoek	Marketing Drenthe heeft meerjarige integrale marketingcommunicatie (visie en strategie 2015-2018). De inzet richt zich op: - positief beïnvloeden van het imago - vasthouden posities wonen, werken en vrijetijdseconomie - (co)creëren veelzijdig beeld van Drenthe - versterken merk Drenthe met stakeholders	PS hebben op basis van de meerjaren marketingcommunicatie visie- en strategie besloten over de inzet van Marketing en promotie van Drenthe voor de periode 2015-2018.	✓

Ontwikkelingen

Product 2.1 Biobased economy / chemie

Zie voor meer info: www.biobaseddrenthe.nl

Product 2.2 Versterken regionale innovatiekracht

Noordelijke ontwikkelingsmaatschappij

Met het Ministerie van Economische Zaken zijn in 2015 vergaande gesprekken gevoerd over het overnemen van aandelen NOM door de drie provincies. Verwachting is dat hierover in 2016 een besluit wordt genomen.

Herziening van de innovatie- en ondersteuningsstructuur

In 2015 hebben de drie noordelijke provincies afspraken gemaakt met NOM en Clusterorganisaties over de werkzaamheden en de financiering van de innovatie- en ondersteuningsstructuur voor de periode 2016 - 2020. Energy Valley, Wateralliance, HANNN, cluster HTSM en Greenlinks richten zich op branding, kennisontwikkeling en netwerkvorming. Business Development wordt in gezamenlijkheid opgepakt met een centrale rol en positie voor de NOM.

Product 2.3 Optimale aansluiting bedrijfsleven, kennis, onderwijs en arbeidsmarkt

Economische prognoses voor Drenthe

Ook in Drenthe zien we de eerste tekenen van licht herstel op de arbeidsmarkt. De Rabobank voorspelt in haar regionale economische prognoses voor Drenthe een werkgelegenheidstoename van 0,8 tot 1,3% in 2016. In het algemeen lijkt voorzichtig optimisme de beste kwalificatie van de huidige situatie op de Drentse arbeidsmarkt. We zijn goed op weg, maar er moet nog het nodige gebeuren.

Zo zijn er een aantal kanttekeningen te plaatsen. Vooral de werkloosheid onder de hogere leeftijdsgroepen blijft zorgen baren. Ook bestaan er binnen een aantal (technische) sectoren steeds vaker tekorten naast overschotten. Vooral MKB-bedrijven vrezen dat de zoektocht naar geschikt personeel voor hen in de toekomst moeilijk zal worden. De onderliggende structurele trends zoals de demografische ontwikkelingen- we worden met elkaar steeds ouder en we hebben minder mensen om het werk te doen- maken het dan ook nodig dat Arbeidsmarktbeleid nog sterker dan ooit gerelateerd wordt aan de te verwachten economische ontwikkelingen, dus als integraal onderdeel van het te voeren economisch beleid.

Product 2.4 Breedband

Niet van toepassing.

Product 2.5 Vrijtijdseconomie

De ambitie van het nieuwe college om vrijetijdsprovincie c.q. fietsprovincie nummer 1 van Nederland te zijn maakt dat we vanaf tweede helft 2015 extra hebben ingezet op dit thema (o.a. voorbereiding start programma vrijetijdseconomie). Om deze ambitie te realiseren wordt begin 2016 extra capaciteit aangetrokken voor o.a. de ontwikkeling van de verblijfsrecreatie ZW-Drenthe, het vermarkten van het cultureel erfgoed en voor de fietsevenementen.

Programma 2: wat heeft het gekost

		1	2	3	4	(3-4)	
	Product / Beleidsopgave	eco cat	Realisatie 2014	Primitieve begroting 2015	Begroting 2015 na wijziging	Realisatie 2015	verschil
Lasten							
	Product 2.1 Biobased economy / chemie						
	Realiseren van een groene en duurzame economie						
		Subsidie	0	0	0	0	0
	totaal beleidsopgave		0	0	0	0	0
	totaal product		0	0	0	0	0
	Product 2.2 Versterken regionale innovatiekracht						
	Vergroten concurrentiepositie van Drenthe						
		Kapitaallasten	0	4.500	4.500	4.500	0
		Inkoop	13.060.834	4.224.227	224.227	256.340	-32.113
		Subsidie	2.909.043	7.650.277	4.050.277	4.295.042	-244.765
	totaal beleidsopgave		15.969.877	11.879.004	4.279.004	4.555.882	-276.878
	totaal product		15.969.877	11.879.004	4.279.004	4.555.882	-276.878
	Product 2.3 Optimale aansluiting bedrijfsleven, kennis, onderwijs en arbeidsmarkt						
	Investeren in kennisontwikkelingen en een bestendige arbeidsmarkt						
		Inkoop	320.330	750.000	834.950	890.467	-55.517
		Subsidie	242.817	300.000	615.050	529.018	86.032
	totaal beleidsopgave		563.147	1.050.000	1.450.000	1.419.485	30.515
	totaal product		563.147	1.050.000	1.450.000	1.419.485	30.515
	Product 2.5 Vrijtijdseconomie						
	Versterken van de vrijetijdseconomie						
		Subsidie	1.808.394	1.900.220	1.862.720	1.878.065	-15.345
		Inkoop	58.444	36.949	111.949	102.903	9.046
	totaal beleidsopgave		1.866.838	1.937.169	1.974.669	1.980.968	-6.299
	totaal product		1.866.838	1.937.169	1.974.669	1.980.968	-6.299
	Totaal		18.399.862	14.866.173	7.703.673	7.956.335	-252.662
Baten							
	Product 2.2 Versterken regionale innovatiekracht						
	Vergroten concurrentiepositie van Drenthe						
		Dividend	0	0	0	-850	850
		Ontv.subsidies	-60.000	0	0	-20.000	20.000
		Ontv. bijdragen	-159.144	-32.200	-32.200	-32.376	176
	totaal beleidsopgave		-219.144	-32.200	-32.200	-53.226	21.026
	totaal product		-219.144	-32.200	-32.200	-53.226	21.026
	Product 2.3 Optimale aansluiting bedrijfsleven, kennis, onderwijs en arbeidsmarkt						
	Investeren in kennisontwikkelingen en een bestendige arbeidsmarkt						
		Ontv.subsidies	0	0	-100.000	-112.488	12.488
		Ontv. bijdragen	-2.138	0	0	-120	120
	totaal beleidsopgave		-2.138	0	-100.000	-112.608	12.608
	totaal product		-2.138	0	-100.000	-112.608	12.608
	Totaal		-221.283	-32.200	-132.200	-165.834	33.634
Saldo			18.178.579	14.833.973	7.571.473	7.790.502	-219.029

Programma 2. Regionale economie

Toelichting

Saldo Programma	-219.029
Bestemming resultaat reserves bij programma	
Bijdrage van reserve versterking economisch structuur	-412.709
Totaal verrekend met reserves	-412.709
Resultaat programma na bestemming reserves	<u>193.680</u>

Toelichting op verschillen begroting en rekening

Lasten

Product 2.1 Biobased economy / chemie

Niet van toepassing.

Product 2.2 Versterken regionale innovatiekracht

De totale afwijking betreft een nadeel van € 276.878,--

De voornaamste afwijkingen betreffen:

Proceskosten

De proceskosten zijn overschreden met € 60.000,-- dit komt mede door extra onderzoeken die zijn uitgevoerd en door het ontvangen van de Chinese Handelsdelegatie en bezoek aan China voor het leggen van contacten.

Versterking Economische Structuur

Eind 2015 heeft de provincie onder andere bijgedragen aan de regeling Versneller Innovatieve Ambities (VIA-regeling) en zijn projecten ondersteund. Dit heeft geleid tot een overschrijding van het budget, daar tegenover staan echter ook voordelen door het vrijvallen subsidietoekenningen vanuit eerdere jaren. Per saldo resulteert dit in nadeel van bijna € 433.000,-. Dit bedrag wordt verrekend met de reserve Versterking Economische Structuur.

Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij (NOM)

Ultimo 2015 hebben de drie noordelijke provincies afspraken gemaakt over de financiële bijdrage aan NOM en Clusterorganisaties vanaf 2016. In 2015 is nog op basis van bestaande kaders bijdrage verleend. Dat heeft in 2015 per saldo geleid tot minder uitgaven met als resultaat een voordeel van € 209.000,--.

Product 2.3 Optimale aansluiting bedrijfsleven, kennis, onderwijs en arbeidsmarkt

De totale afwijking betreft een voordeel van € 30.515,--.

Product 2.4 Breedband

Niet van toepassing.

Product 2.5 Vrijtijdseconomie

De totale afwijking betreft een nadeel van € 6.299,--.

Baten

Product 2.1 Biobased economy / chemie

Niet van toepassing.

Product 2.2 Versterken regionale innovatiekracht

De totale afwijking betreft een voordeel van € 21.026,--.

Product 2.3 Optimale aansluiting bedrijfsleven, kennis, onderwijs en arbeidsmarkt

De totale afwijking betreft een voordeel van € 12.608,--.

Product 2.4 Breedband

Niet van toepassing.

Product 2.5 Vrijtijdseconomie

Niet van toepassing.

Busstation Assen

Programma 3. Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer

Toelichting programma

Veruit de meeste dagelijkse verplaatsingen vinden plaats binnen de regio. Een goede regionale bereikbaarheid is daarmee een belangrijke taak voor de provincies. Zij zorgen voor goed regionaal vervoer.

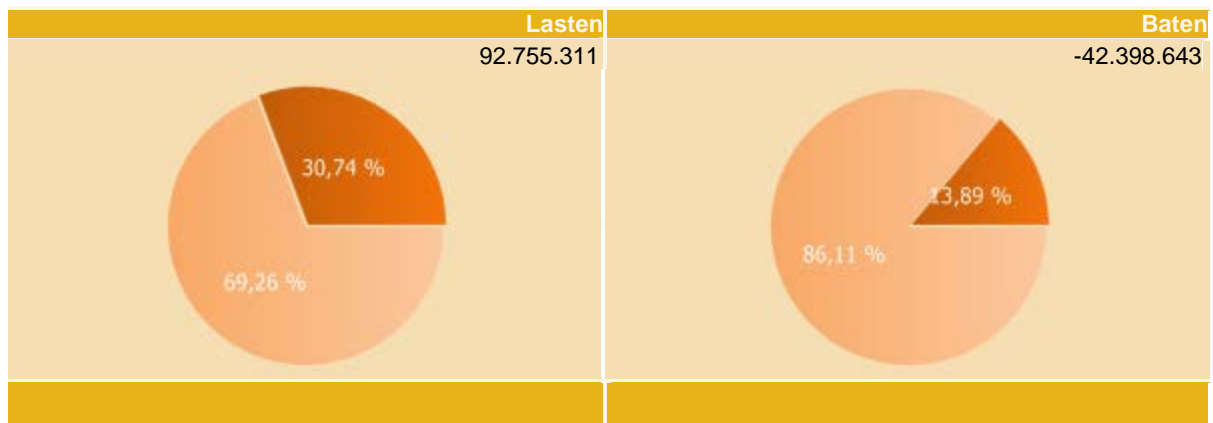
Provincies zijn verantwoordelijk voor de aanleg en het onderhoud van verbindingswegen, tunnels en bruggen. Daarnaast bepalen provincies welke bedrijven het regionale bus- en treinvervoer in de provincie verzorgen.

Successen

- De concessie voor het openbaar vervoer bus is met twee jaar verlengd en geeft daarmee goede aanknopingspunten voor een nieuwe concessie Publiek Vervoer gericht op doelgroepen en het MIRT onderzoek, Anders Benutten, naar het bereikbaar houden van voorzieningen vanuit het landelijk gebied.
- Het onderzoek naar de capaciteitsuitbreiding van de N34 in Zuidoost Drenthe is gestart.
- De vernieuwde Pijlebrug bij Meppel is, inclusief reconstructie aansluitende infrastructuur met onder andere een rotonde en fietsvoorzieningen, opgeleverd.
- Binnen de RSP afspraken zijn in Emmen het vernieuwde Marktplein en het nieuwe Raadhuisplein in gebruik genomen. Wildlands Adventure Zoo Emmen nadert zijn voltooiing en alle projecten voor de aanleg van de spoorboog Coevorden zijn binnen de begroting aanbesteed.
- De verlichting langs de provinciale wegen is in de afgelopen twee jaar aangepast. Het aantal masten is fors gereduceerd omdat wij als beleid hebben gekozen alleen de actiepunten (kruispunten, aansluitingen etc.) te verlichten. Daarnaast is de bestaande verlichting verder verduurzaamd door middel van energiezuinige led-armaturen.

Knelpunten

- De gebruikersvergoeding van het spoor door zowel personen- als goederenvervoer als de beheer- en instandhoudingskosten zijn bepalende kostenfactoren bij de exploitatie.
- De daling van het aantal dodelijke verkeersslachtoffers stagneert. Het aantal ernstige verkeersongevallen neemt toe, met name onder kwetsbare verkeersdeelnemers als oudere fietsers.

	1	2	3	4	(3-4)
	Realisatie 2014	Primitieve begroting 2015	Begroting 2015 na wijziging	Realisatie 2015	Vershil
Totaal lasten	68.127.825	97.218.830	100.746.833	92.755.311	7.991.522
Apparaatskosten	0	0	0	0	0
Totaal baten	-35.774.234	-31.881.525	-41.652.579	-42.398.643	746.064
Saldo	32.353.592	65.337.305	59.094.254	50.356.668	8.737.586

Product 3.1 Bereikbaarheid (incl openbaar vervoer)

Beleidsopgave

Bereikbaar Drenthe

N371 Nieuwe Pijlebrug en reconstructie aansluitende infrastructuur

<p>Optimale autobereikbaarheid. Indicatoren: Verbetering reistijd/doorstroming; Intensiteit/capaciteit verhouding binnen norm. Stedelijke centra met auto binnen 20 minuten bereikbaar in een straal van circa 15 km en met de fiets binnen 30 minuten bereikbaar in een straal van 7,5 km</p>	<p>Verdere uitrol maatregelen N34: realisatie ongelijkvloerse aansluiting Exloo, voorbereiden aansluitingen Odoorn/Emmen Noord (Klijndijk) en Klooster (resultaat: afronden planologische procedure)</p>	<p>Het bestemmingsplan voor de aansluiting 't Klooster is afgerond; voor de aansluiting Klijndijk wordt de bestemmingsplanprocedure in 2016 afgerond. De ongelijkvloerse kruising bij Exloo is eind 2015 aanbesteed; de realisatie start in 2016.</p>	<p> De uitvoering van de aansluiting Klijndijk is in verband met aanvullend onderzoek en inspraakprocedures vertraagd.</p>
	<p>Verdere uitrol maatregelen N391 in het kader van de versnelling, voorbereiden aansluitingen N366/N391, Roswinkel en de aansluiting Emmen West</p>	<p>Het voorlopig ontwerp is gerealiseerd. In 2016 worden de bestemmingsplannen voor de drie aansluitingen voorbereid.</p>	<p></p>

	(N34/Rondweg) (resultaat: voorlopig ontwerp)		
	Verdere uitwerking OV knooppunt de Punt passend in de visie GAE, (resultaat: MER procedure)	Op verzoek van Provinciale Staten is de m.e.r.-procedure tijdelijk gestopt en is een onafhankelijk extern onderzoek naar nut en noodzaak van een OV-knooppunt met P+R-voorziening uitgevoerd. Op basis van dit onderzoek heeft PS op 16 december 2015 besloten in te stemmen met het realiseren van een OV-knooppunt met P+R-voorziening bij De Punt. De planologische procedure (Bestemmingsplan + MER) wordt in 2016 vervolgd.	 In afwachting van het nut en noodzaakonderzoek is de m.e.r. procedure tijdelijk stopgezet. De uitkomst van het onderzoek heeft de scope gewijzigd. Er wordt een nieuw ontwerp gemaakt rekening houdend met de geuite zorg over de oorspronkelijke invulling van het plan.
	Realisatie aanpassing Pijlebrug, inclusief ovonde en verbetering fietsvoorzieningen Havelte – Meppel	Het project is gerealiseerd. Zie foto's.	
	Maatregelen op diverse provinciale wegen zijn in voorbereiding dan wel in uitvoering volgens planning in het PUP 2015. Zie hiervoor ook het in deze begroting opgenomen investeringsoverzicht	Voor het PUP 2015/2016 zie www.provincie.drenthe.nl/pup.nl .	
Capaciteit van het spoor voor goederenvervoer is in 2020 verviervoudigd ten opzichte van 2002. Optimale benutting van het totale netwerk door sturing en geleiding. Indicator: Toename toepassing ICT	Uitvoering maatregelen convenant Beter Benutten. (ITS, fiets en mobiliteitsmanagement) is gecontinueerd	Het programma Beter Benutten 1 is afgerond. De Plannen van Aanpak voor het programma Beter Benutten 2 zijn door het rijk goedgekeurd en worden de komende jaren uitgevoerd.	
	Innovatieve oplossingen op het gebied van bereikbaarheid en kleinschalige	De tenderregeling dorpsinitiatieven is in 2015 één keer uitgevoerd. Aan 28	

	infrastructurele maatregelen (i.h.k.v. Vitaal platteland)	initiatieven is een subsidie toegekend. Uitvloeisel van het college-akkoord is dat naar een nieuwe opzet wordt toegewerkt; begin 2016 gereed.	
	Mogelijkheden verkend voor het innovatief monitoren van fietsers ten behoeve van een gerichte investering in fietsinfrastructuur	De conceptrapportage is eind 2015 opgeleverd.	✓
Goederenvervoer De knelpunten voor het goederenvervoer worden in het kader van het verbeteren van de bereikbaarheid opgepakt; Vaarverbindingen met economische kernzones optimaliseren; Indicatoren: positieve ontwikkeling goederenoverslag en -transport	Uitwerking uitvoeringsprogramma 2014 – 2017 dryport Emmen – Coevorden	In 2015 is de focus gelegd op de ontwikkeling van de spoorshuttle Coevorden-Malmö en versterking van de samenwerking met de Bentheimer Eisenbahn AG en de Landkreis Grafschaft Bentheim. De ontwikkeling van het uitvoeringsprogramma schuift door naar 2016.	⚠ In relatie tot Vierkant voor Werk vindt er een herijking van de samenwerking plaats die moet leiden tot een nieuw uitvoeringsprogramma
	Logistieke agenda Zuid Drenthe(het maken van afspraken met o.a. gemeenten over een gezamenlijke inzet voor de logistieke sector) is gereed	Besloten is geen separate agenda te maken maar aan te sluiten bij reguliere trajecten in Zuidwest Drenthe (bijv. Logistieke Agenda Zwolle-Kampen-Meppel) en Zuidoost Drenthe (o.a. Dryport en Vierkant voor Werk).	✓
Beleid en beleidsnotities i.k.v. wet Luchtvaart en luchtvaart algemeen (dit is ook GAE)	Luchtvaartbeleid, Luchthavenbesluiten en Luchthavenregelingen. Afgifte ontheffingen voor bijvoorbeeld luchtballonnen en helivluchten	Jaarlijks worden ongeveer 40 ontheffingen verleend. Het jaar 2015 week daar niet van af.	✓
Coördinatie en regie procedures Luchthavenbesluiten	Luchthavenbesluiten (regelgeving t.a.v. het gebruik van een luchthaven)	Het beleid t.a.v. de luchthavens is doorlopend in ontwikkeling.	✓

VEILIG OVERSTEKEN IN HUIS TER HEIDE

HET IS DRUK OP DE KRUISSING DOMEINWEG/NORGERSVAART IN HUIS TER HEIDE. BUSSEN, VRACHTWAGENS, TRACTOREN, AUTO'S... EN IEDERE DAG STEKEN ER ONGEVEER 150 FIETSERS OVER. DAT AANTAL GROEIT DE KOMENDE TIJD. ZO GAAN OOK STEEDS MEER KINDEREN UIT KLOOSTERVEEN IN NORG NAAR DE MIDDELBARE SCHOOL, OP DE FIETS. DAT **MOET VEILIG KUNNEN**. BIJ DE KRUISSING STAAN SINDS SEPTEMBER 2014 VERKEERSLICHTEN. IN DEZE FOLDER LEES JE HOE DIE WERKEN EN HOE JE VEILIG KUNT OVERSTEKEN.

Beleidsopgave

Fietsen

Fietsverbinding Ruinen-Dwingelderveld

Doelstelling	Geplande resultaten	Gerealiseerde resultaten	Status realisatie met toelichting
Fiets Het gebruik van de fiets stimuleren in zowel stedelijke gebieden als tussen stedelijke gebieden en	Realisatie uitvoeringsprogramma Fietsnota (o.b.v. de beschikbaar gestelde middelen voor fietspadonderhoud/fietsv	Ondanks het natte najaar zijn verschillende projecten al gerealiseerd. Bijvoorbeeld het fietspad naar Hof van Saksen en de recreatieve	✓

omliggende kernen door directe, veilige en comfortabele routes te realiseren. Indicatoren: toename fietsintensiteit.	eiligheid en kwaliteitsverbetering recreatieve fietspaden) (resultaat: realisatie van de ingediende projecten).	fietsverbinding Ruinen – Dwingelderveld. Een groot aantal fietspaden is in voorbereiding of reeds aanbesteed. De verwachting is dat eind 2016 ruim 90% van alle projecten is gerealiseerd.	
	Realisatie veilige fietsoversteeken Brunlaan (fietstunnel), Tynaarlo (rotonde) en Nijensleek (oversteek).	De oversteek Nijensleek is gerealiseerd. Voor de oversteek Brunlaan is een voorlopig ontwerp gereed; er worden gesprekken gevoerd met omwonenden. In de bestemmingsplanprocedure voor de oversteek Tynaarlo zijn drie zienswijzen ingediend. Die zijn momenteel in behandeling.	✓

Fietspad naar Hof van Saksen in aanleg

Beleidsopgave

Mobiliteit op maat

Doelstelling	Geplande resultaten	Gerealiseerde resultaten	Status realisatie met toelichting
<p>Inzetten van hoogwaardig openbaar vervoer, zowel per spoor als over de weg.</p> <p>Indicatoren:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Verbetering reistijd; • Verbetering bezettingsgraad OV. <p>De belangrijke ruimtelijk-economische locaties zijn in de spits, met het openbaar vervoer, binnen 30 minuten bereikbaar in een straal van 15 kilometer</p>	<p>Aanbesteding concessies busvervoer Groningen en Drenthe is voorbereid met als resultaat een vastgesteld Programma van Eisen</p>	<p>In afwachting van de uitspraak van de rechter inzake het beroep tegen de verlenging van de bestaande concessie is de nieuwe concessie voorbereid. Eind 2015 heeft de rechter het OV-bureau in het gelijk gesteld. Daardoor is betere afstemming mogelijk met publiek vervoer. Ook kunnen de afspraken met de huidige vervoerder t.a.v. grootschalige projecten (ring Groningen en stationsomgeving Groningen en Assen) beter gewaarborgd worden.</p>	<p></p>
	<p>Maatregelen gekoppeld aan de netwerkanalyse Groningen/Assen zijn uitgewerkt</p>	<p>Een aantal maatregelen zoals benoemd in de geactualiseerde NWA 2013 zijn inmiddels uitgewerkt, waaronder ontsluiting P+R locaties, station en haltes, verbetering HOV kwaliteit. Andere projecten bevinden zich in de realisatiefase zoals FlorijnAs en HOV Roden/Leek of in een vergevorderd planvoorbereidingsfase zoals het busstation Norg en Norgerbrug.</p>	<p></p>
	<p>Gedetailleerde uitwerking pendeltrein Groningen – Assen</p>	<p>Op basis van de afspraken van de gemeente Assen met Prorail over de realisatie van een keerspoor bij station Assen kan de pendeltrein in 2017 gaan rijden.</p>	<p></p>

Goed bezette fietsenstalling Coevorden

Product 3.2 Verkeersveiligheid

Beleidsopgave

Verkeersveilig Drenthe

Vechtdallijnen scoren opnieuw hoog in de klantenbarometer

Doelstelling	Geplande resultaten	Gerealiseerde resultaten	Status realisatie met toelichting
Het realiseren van gebiedsgerichte samenwerking tussen provincie, gemeenten en rijk	Investeringsafspraken met partners, vastgelegd in het PUP 2015	Voor het PUP 2015/2016 zie www.provincie.drenthe.nl/pup.nl .	✓

<p>Het veiligheidsniveau in het openbaar vervoer wordt door reizigers ruim voldoende gewaardeerd</p>	<p>Minimaal een 8 op de reizigersenquête in het openbaar Vervoer (klanten barometer)</p>	<p>In de laatste klantenbarometer (2014) scoorde de concessie Groningen Drenthe (GGD) het hoogst met een 7,5. De waardering over 2015 is nog niet bekend.</p>	<p>✓</p>
<p>Verbeteren van de verkeersveiligheid. Indicatoren: Lager aantal verkeersslachtoffers; Afname black spots</p>	<p>Bij onderhoud worden provinciale wegen ingericht volgens de richtlijn Essentiële Herkenbaarheidskenmerken (EHK)</p>	<p>De uitvoering is gekoppeld aan het onderhoudsprogramma van Wegen en Vaarwegen. Vrijwel alle wegen zijn inmiddels ingericht met EHK.</p>	<p>✓</p>
	<p>Uitvoering van het programma bewustwording (educatie en gedrag) weggebruikers op basis van de planning in het PUP 2015</p>	<p>Afstemming heeft plaatsgevonden in het Verkeer- en Vervoerberaad Drenthe. De afspraken zijn vastgelegd in het PUP2015 en het PUP2016.</p>	<p>✓</p>
	<p>Samen met de partners in het Verkeer en Vervoerberaad Drenthe (VVBD) is onze inzet om het aantal verkeersslachtoffers zoveel mogelijk te beperken onder het motto: 'Samen richting de nul'. Basis hiervoor is het strategisch plan verkeersveiligheid Drenthe</p>	<p>De afspraken zijn vastgelegd in het strategisch plan verkeersveiligheid Drenthe. Zie voor het uitvoeringsprogramma Permanente Verkeerseducatie ook het PUP 2015/2016 (www.provincie.drenthe.nl/pup).</p>	<p>✓</p>

Educatie gericht op doelgroepen

Proefvakken fietsmarkering met kantbelijning en glowing in the dark

Product 3.3 Wegen

Beleidsopgave

Het beheren en onderhouden van de wegen op een afgesproken kwaliteitsniveau

Doelstelling	Geplande resultaten	Gerealiseerde resultaten	Status realisatie met toelichting
De beschikbaarheid van het provinciale wegennet moet op een aanvaardbaar niveau zijn	<ul style="list-style-type: none"> - Binnen 1 uur gladheidsbestrijding operationeel. - (Minimale) Basis kwaliteit van wegdek, (incl. belijning, bebording, bebakening, bewegwijzering, verlichting, etc.), wegberm, waterafvoer (sloten, duikers, riolering). - Calamiteiten-organisatie operationeel binnen 1 uur na de melding 	<ul style="list-style-type: none"> - Gladheidsbestrijding was binnen 1 uur operationeel - (Minimale) Basiskwaliteit van wegdek, (incl. belijning, bebording, bebakening, bewegwijzering, verlichting, etc.), wegberm, waterafvoer (sloten, duikers, riolering) gerealiseerd. - Calamiteiten-organisatie was operationeel binnen 1 uur na de melding. 	☒
Door het uitvoeren van onderhoud en beheerwerkzaamheden wordt de technische kwaliteit (CROW-normen) van het wegennet voldoende gegarandeerd	Niet meer dan 5 terechte claims $\leq$ € 5.000 vanuit het gebruik van het wegennet en gebaseerd op het voldoende niveau van verhardingen en objecten	- Er waren 3 terechte claims $\leq$ € 5.000 vanuit het gebruik van het wegennet en gebaseerd op het voldoende niveau van verhardingen en objecten.	☒

Product 3.4 Vaarwegen

Beleidsopgave

Het beheren en onderhouden van de vaarwegen op een afgesproken kwaliteitsniveau

Doelstelling	Geplande resultaten	Gerealiseerde resultaten	Status realisatie met toelichting
Openingstijden van de vaarwegen conform besluit GS	Openingstijden van de vaarwegen conform besluit GS	De openingstijden waren conform besluit GS.	✓
Waarborgen van: Technische kwaliteit van de vaarweg als voldoende veilig; Technische kwaliteit van de objecten (sluizen, bruggen, ect.) als voldoende veilig; Aanleg van bediening op afstand traject Noord Willemskanaal	Uitvoeren van vervanging en groot onderhoud conform programmering	Vervanging en groot onderhoud is conform planning uitgevoerd.	✓
	Waarborgen van een veilig en doelmatig gebruik van de provinciale vaarwegen door beroeps en recreatievaart. Niet meer dan 5 terechte claims ≤ € 5.000 vanuit het gebruik van het provinciale vaarwegennet	Er waren geen terechte claims ≤ € 5.000 vanuit het gebruik van het provinciale vaarwegennet.	✓

In 2015 oplevering Pijlebrug over Drentsche Hoofdvaart

Product 3.5 Integrale gebiedsontwikkeling (Assen, Coevorden, Emmen)

Beleidsopgave

Regio Specifiek Pakket

Bereikbaarheid- Assen- FlorijnAs

Doelstelling	Geplande resultaten	Gerealiseerde resultaten	Status realisatie met toelichting
'Blauwe As': weer bevaarbaar maken van Het Kanaal (De Vaart-Havenkanaal)	De samenwerkings-overeenkomst met de gemeente Assen is in 2014 beëindigd. De verantwoordelijkheid voor het realiseren van doelstellingen en resultaten ligt bij de gemeente Assen	De provinciale rol in het RSP-Assen is per overeenkomst van maart 2014 beëindigd, daarom zijn hieronder de gerealiseerde resultaten niet meer opgenomen.	Niet van toepassing
Fly-over over het knooppunt N33/A28 (onderdeel van het project N33-verdubbeling)			
Herinrichting Hoofdstation en de stationsomgeving.			
Nieuw Station Assen Zuid			
Nieuwe Weg Assen Zuid - A28 (Aansluiting 'zuidzuid') – TT			
Opwaardering Stadsboulevard (incl. tunnel onder stationsplein)			
Verbredingspakket			

Bereikbaarheid- Emmen-Centrum

Doelstelling	Geplande resultaten	Gerealiseerde resultaten	Status realisatie met toelichting
Reconstructie aansluiting Emmen West (N34/Rondweg (N391) tot knooppunt (RSP-Bereikbaarheid, tevens investerings-programma verkeer en vervoer, IVV)	Start bouw knooppunt N34/N391 ('Emmen-west'); provinciaal project	Planvorming is gaande.	 <p>De planvorming en de afspraken die daarover met de gemeente gemaakt moeten worden, vergden meer tijd dan verwacht. Dit betreft met name het onderzoek naar geluidsmaatregelen Delftlanden.</p>

Integrale gebiedsontwikkeling Atalanta (excl. Bereikbaarheid)

Doelstelling	Geplande resultaten	Gerealiseerde resultaten	Status realisatie met toelichting
'Economie van de Verbinding' (mix infraprojecten waaronder het Centrumplein)	Medio 2015 komt het Centrumplein gereed	Het Centrumplein (nu: Raadhuisplein) is in 2015 in gebruik genomen.	✓
DPE-Next (Belevenspark/Theater en Wereld van Ontmoeting)	DPE-Next (Belevenspark dat de naam Wildlands Adventure Zoo Emmen krijgt) is in uitvoering, inclusief het Theater en de Wereld van Ontmoeting. DPE-Next komt in 2016 gereed	De DPE-Next projecten Wildlands, Theater (genaamd Atlas theater) en WvO zijn in 2015 in een vergevorderd stadium van uitvoering. Oplevering volgens planning in 2016.	✓
Mensen(leisure)park (op de Hoofstraatlocatie, v/h Dierenpark Emmen, DPE)	Project start zodra DPE is verplaatst naar de Es (2016)	Invulling locatie Hoofstraat nog in verkenning. Gemeente Emmen heeft een nadere ontwikkelingsstrategie opgesteld (bidbook) voor de locatie Hoofstraat en eerste aanzet gemaakt voor een Inrichtingsplan.	✓

RSP-Coevorden

Doelstelling	Geplande resultaten	Gerealiseerde resultaten	Status realisatie met toelichting
Herinrichting Station en stationsomgeving, waaronder verwijderen aantal sporen	Verdere vormgeving Stationsomgeving; voorbereiding en aanpassing infrastructuur (bereikbaarheid)	1e fase Westelijke spoorzone eind 2015 afgerond. Het schetsontwerp van de verbinding tussen de Holwert en het centrum en de herinrichting van het stationsplein eind 2015 gereedgekomen.	✓
Nieuwe (zuidelijke) Spoorboog naar het Europark (2016-2017)	De Spoorboog is in uitvoering. Zal in 2016 gereed komen	Het wachtspoor, de damwanden en spoorbrug zijn in 2015 aanbesteed. Het verbindingspoor komt begin 2016 op de markt.	✓

Verbetering spoorlijn Emmen-Zwolle (buiten Coevorden)

Doelstelling	Geplande resultaten	Gerealiseerde resultaten	Status realisatie met toelichting
Spoorverdubbeling bij Station Emmen-Zuid	De spoorverdubbeling is in voorbereiding (planuitwerkingsfase). Zal in 2016 gereed komen	De procedure voor wijzigen bestemmingsplan is gestart; vaststelling begin 2016.	 Vertraging in planologische procedure door extra onderzoeken naar mogelijke varianten. Deze varianten zijn door omwonenden aangedragen. Voor draagvlak is het geod om varianten uit te werken en vervolgens een goede afweging te maken. Gereedkomen van uitbreiding Emmen Zuid eind 2017.
Spoorverdubbeling Coevorden-Nieuw Amsterdam	Besluitvorming over de vervolgstudie voor de eventuele partiële verdubbeling Coevorden-Nieuw Amsterdam, of andere maatregel	Diverse studies uitgevoerd naar verdere verbeteringen van treindienst Zwolle-Emmen. Er zijn geen concrete maatregelen, die binnen de nog beschikbare budgetten uitvoerbaar zijn. Overige RSP-middelen worden gereserveerd voor kleinschalige aanpassingen.	

Verbetering Spoorlijn Zwolle-Assen-Groningen (Kernet Spoor, of Motie Koopmans)

Doelstelling	Geplande resultaten	Gerealiseerde resultaten	Status realisatie met toelichting
(Versnellings)Maatregel en Zwolle Noord	De voorkeursvariant voor Zwolle-Herfte is in voorbereiding (planuitwerkingsfase)	Door BO Spoor Noord-Nederland integraal advies uitgebracht aan staatssecretaris IenM over variantkeuze m.b.t. Zwolle-Herte (dive-under bij Herfte).	
Spoorboog Hoogeveen	ProRail is nog bezig met de planuitwerking Spoorboog-verruiming	Planuitwerking loopt nog door tot in 2016. In 2016 starten met planologische procedure. Project gereed in 2021.	

Ruimtelijk Economisch Programma (REP)

Doelstelling	Geplande resultaten	Gerealiseerde resultaten	Status realisatie met toelichting
Het bevorderen van het innovatief vermogen van het MKB	-	Het overdragen van de rijksmiddelen uit het regionale deel van het REP aan de gemeente Emmen is gerealiseerd.	✓
Het verbeteren van het vestigingsklimaat in Assen en Emmen	-		✓
Het versterken van een aantal kansrijke economische sectoren	Er worden twee beschikkingen voor REP-projecten afgegeven	De projecten Health Hub Roden, Region of Smart Factories en Sensor Circuit zijn gehonoreerd.	✓

Ontwikkelingen

Product 3.1 Bereikbaarheid (incl openbaar vervoer)

Openbaar Vervoer

De rechter heeft in de laatste week van 2015 vastgesteld dat het Dagelijks Bestuur van het OV-Bureau gegrond de OV-concessie met twee jaar heeft verlengd. Dit biedt, naast de met de vervoerder afgesproken aanpassingen, mogelijkheden een goede combinatie aan te gaan met de door de gemeenten in Drenthe en Groningen in ontwikkeling zijnde concessie Publiek Vervoer. Een stroomlijning van het doelgroepenvervoer en een mogelijke combinatie met een deel van het openbaar Vervoer. Tevens is met de minister van IenM de afspraak gemaakt een MIRT onderzoek te doen naar Anders Benutten. Een onderzoek dat er op gericht is de zich concentrerende voorzieningen in de steden bereikbaar te houden vanuit de regio.

Investeringsprogramma Verkeer en Vervoer

Het Investeringsprogramma Verkeer en Vervoer liep tot en met 2015. Met het collegeprogramma en de Begroting 2016 is op basis van de bestaande dotatie een nieuw Investeringsprogramma mogelijk gemaakt tot 2020. Om flexibel in te kunnen spelen op maatschappelijke ontwikkelingen, eventuele vertragingen in de voorbereidingstijd of technologische dynamiek, wordt geen dichtgetimmerd programma vastgesteld, maar worden de actuele projecten in de Begroting opgenomen.

'reserveringen' zijn gemaakt voor:

- grote kapitaalswerken als de N34, Verkeersplein Gieten en de Fietssnelweg Assen-Groningen
- duurzaam veilige inrichting van wegen en kruispunten zoals de N373 en N375
- fietsen in kader VTE+F, fietsmonitoring, fietsvoorzieningen e.d.
- OV-voorzieningen als spoor, bij stations en Publiek Vervoer en Anders Benutten
- vaarverbindingen (ook VTE) en havenontwikkeling
- innovaties, mobiliteitsmanagement en carpoolvoorzieningen
- onderzoek en realisatie spoor- en achterlandverbindingen

Product 3.2 Verkeersveiligheid

Verkeersongevallen

De daling van het aantal dodelijke verkeersongevallen stagneert de laatste jaren. In 2015 vielen de meeste dodelijke slachtoffers in de leeftijdscategorie 18 t/m 24 jaar en 60 jaar en ouder.

Het aantal ernstige verkeersslachtoffers neemt zelfs toe. Vooral onder verschillende leeftijdscategorieën fietsers en ouderen. Via "Samen richting nul Verkeersslachtoffers!" hebben we

hier met onze partners extra aandacht voor. In 2016 is er bijvoorbeeld op basis van het Strategisch Plan Verkeersveiligheid een project "Veilig Fietsen".

Product 3.3 Wegen

In de maand januari 2016 heeft zich een bijzondere wintersituatie voorgedaan, waarbij met name de opgetreden ijzel heeft geleid tot een bovengemiddeld aantal gladheidsbestrijdingsacties in die periode, die waarschijnlijk tot hogere kosten kunnen leiden voor 2016.

Product 3.4 Vaarwegen

Niet van toepassing.

Product 3.5 Integrale gebiedsontwikkeling (Assen, Coevorden, Emmen)

Niet van toepassing.

De provincie Drenthe heeft een pilot uitgevoerd met verschillende soorten wegmarkeringen om de zichtbaarheid van fietspaden te vergroten.

Programma 3: wat heeft het gekost

			1	2	3	4	(3-4)
	Product / Beleidsopgave	eco cat	Realisatie 2014	Primitieve begroting 2015	Begroting 2015 na wijziging	Realisatie 2015	verschil
Lasten							
	Product 3.1 Bereikbaarheid (incl openbaar vervoer)						
	Bereikbaar Drenthe						
		Adm. boekingen	0	0	0	0	0
		Investerings	0	0	0	0	0
		Inkoop	592.948	5.750.000	750.000	393.340	356.660
		Subsidie	4.724.054	4.118.162	7.590.738	6.680.183	910.555
		Kapitaallasten	8.082.301	9.699.087	8.292.824	8.292.823	1
		totaal beleidsopgave	13.399.303	19.567.249	16.633.562	15.366.346	1.267.216
	Mobiliteit op maat						
		Adm. boekingen	0	0	0	0	0
		Subsidie	23.819.330	23.336.500	29.438.377	30.396.514	-958.137
		Inkoop	72.828	63.450	393.450	402.268	-8.818
		totaal beleidsopgave	23.892.158	23.399.950	29.831.827	30.798.782	-966.955
	totaal product		37.291.461	42.967.199	46.465.389	46.165.128	300.261
	Product 3.2 Verkeersveiligheid						
	Verkeersveilig Drenthe						
		Subsidie	1.481.452	1.483.369	2.483.369	1.868.108	615.261
		Inkoop	842.241	790.521	746.958	599.026	147.932
		totaal beleidsopgave	2.323.693	2.273.890	3.230.327	2.467.134	763.193
	totaal product		2.323.693	2.273.890	3.230.327	2.467.134	763.193
	Product 3.3 Wegen						
	Het beheren en onderhouden van de wegen op een afgesproken kwaliteitsniveau						
		Belastingen	184.980	177.000	177.000	175.135	1.865
		Inkoop	9.549.630	10.515.927	8.571.097	8.389.404	181.693
		Kapitaallasten	118.812	143.537	100.096	100.097	-1
		totaal beleidsopgave	9.853.423	10.836.464	8.848.193	8.664.636	183.557
	totaal product		9.853.423	10.836.464	8.848.193	8.664.636	183.557
	Product 3.4 Vaarwegen						
	Het beheren en onderhouden van de vaarwegen op een afgesproken kwaliteitsniveau						
		Adm. boekingen	0	0	0	0	0
		Belastingen	42.590	46.000	46.000	52.017	-6.017
		Kapitaallasten	165.006	457.576	379.278	379.277	1
		Inkoop	6.451.786	7.546.589	6.744.087	6.599.973	144.114
		totaal beleidsopgave	6.659.383	8.050.165	7.169.365	7.031.266	138.099
	totaal product		6.659.383	8.050.165	7.169.365	7.031.266	138.099
	Product 3.5 Integrale gebiedsontwikkeling (Assen, Coevorden, Emmen)						
	Regio Specifiek Pakket						
		Inkoop	20.115	100.000	50.000	31.155	18.845
		Subsidie	11.979.751	32.991.112	34.983.559	28.395.992	6.587.567
		totaal beleidsopgave	11.999.866	33.091.112	35.033.559	28.427.147	6.606.412
	totaal product		11.999.866	33.091.112	35.033.559	28.427.147	6.606.412
	Totaal		68.127.825	97.218.830	100.746.833	92.755.311	7.991.522
Baten							
	Product 3.1 Bereikbaarheid (incl openbaar vervoer)						
	Bereikbaar Drenthe						
		Ontv.subsidies	-4.710.868	-4.118.162	-7.590.738	-6.583.007	-1.007.731
		Ontv. bijdragen	-629.620	0	-65.894	-65.894	0
		totaal beleidsopgave	-5.340.488	-4.118.162	-7.656.632	-6.648.901	-1.007.731
	Mobiliteit op maat						
		Ontv.subsidies	-22.328.580	-21.431.670	-27.533.547	-28.491.364	957.817
		Ontv. bijdragen	0	0	-125.000	-118.702	-6.298
		totaal beleidsopgave	-22.328.580	-21.431.670	-27.658.547	-28.610.066	951.519
	totaal product		-27.669.068	-25.549.832	-35.315.179	-35.258.967	-56.212
	Product 3.2 Verkeersveiligheid						
	Verkeersveilig Drenthe						
		Ontv.subsidies	-1.091.796	-1.500.000	-2.500.000	-1.890.566	-609.434
		Leges	-11.318	-17.500	-17.500	-10.641	-6.859
		Ontv. bijdragen	-1.443	0	0	0	0
		totaal beleidsopgave	-1.104.558	-1.517.500	-2.517.500	-1.901.208	-616.292
	totaal product		-1.104.558	-1.517.500	-2.517.500	-1.901.208	-616.292
	Product 3.3 Wegen						
	Het beheren en onderhouden van de wegen op						

een afgesproken kwaliteitsniveau						
	Ontv. bijdragen	-424.706	-139.000	-183.707	-504.890	321.183
	Leges	-7.004	-5.000	-5.000	-6.633	1.633
	totaal beleidsopgave	-431.710	-144.000	-188.707	-511.523	322.816
	totaal product	-431.710	-144.000	-188.707	-511.523	322.816
Product 3.4 Vaarwegen						
Het beheren en onderhouden van de vaarwegen op een afgesproken kwaliteitsniveau						
	Ontv. bijdragen	-1.530.026	-66.095	972.905	212.138	760.767
	Leges	-1.383	-1.000	-1.000	-2.518	1.518
	Ontv.subsidies	-5.037.489	-4.603.098	-4.603.098	-4.936.565	333.467
	totaal beleidsopgave	-6.568.898	-4.670.193	-3.631.193	-4.726.946	1.095.753
	totaal product	-6.568.898	-4.670.193	-3.631.193	-4.726.946	1.095.753
Product 3.5 Integrale gebiedsontwikkeling (Assen, Coevorden, Emmen)						
Regio Specifiek Pakket						
	Ontv. bijdragen	0	0	0	0	0
	Ontv.subsidies	0	0	0	0	0
	totaal beleidsopgave	0	0	0	0	0
	totaal product	0	0	0	0	0
Totaal		-35.774.234	-31.881.525	-41.652.579	-42.398.643	746.064
Saldo		32.353.592	65.337.305	59.094.254	50.356.668	8.737.586

Programma 3. Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer

Toelichting

Saldo Programma	8.737.586
Bestemming resultaat reserves bij programma	
Bijdrage van reserve achterstallig onderhoud & verbeteringswerken N34	259.484
Bijdrage van reserve beheer vaarweg Meppel - De Punt	200.572
Bijdrage van Reserve vaarverbinding Erica - Ter Apel	1.039.947
Bijdrage van reserve vitaal platteland	115.367
Bijdrage aan Reserve Regio Specifiek Pakket	6.606.412
Totaal verrekend met reserves	8.221.782
Resultaat programma na bestemming reserves	<u>515.804</u>

Toelichting op verschillen begroting en rekening

Lasten

Product 3.1 Bereikbaarheid (incl openbaar vervoer)

De totale afwijking betreft een voordeel van € 300.261,--.

De voornaamste afwijkingen betreffen:

Subsidies BDU aandeel bereikbaarheid

Ten opzichte van de primitieve begroting is de begroting opgehoogd in verband met een tweede tranche BDU, deze tweede tranche kon niet geheel toegekend worden. Tevens heeft er gedurende het jaar een verrekening en afrekening plaats gevonden van de aangegane verplichtingen uit eerdere jaren, deze afrekeningen vallen hogere uit dan verwacht. Het voordelig saldo van € 1.007.731,-- wordt verrekend met de Rijksmiddelen BDU Verkeer en Vervoer om in de toekomst te worden ingezet. Bij de baten is dan ook een zelfde bedrag als nadeel opgenomen.

N34

Voor projecten in de N34 was voor 2015 een bedrag gereserveerd voor grondaankoop e.d. Niet alle aankopen zijn nog rond met als gevolg een voordeel van € 259.484,--. De overblijvende middelen vloeien terug naar de Reserve N34 en worden een volgend jaar ingezet.

Subsidies BDU aandeel bereikbaarheid

Het OV-Bureau is een aanvulling op de exploitatie van de HOV bussen toegezegd van € 600.000,-- per jaar. De beschikkingen worden echter voor één jaar afgegeven. In de begroting zijn deze bedragen al wel opgenomen, maar het zijn reserveringen tot einde concessie. Dit verklaart een voordeel van € 1.826.050,--.

In verband met de capaciteitsuitbreiding op het traject Emmen-Zwolle is voor twee jaar een extra toekenning gedaan. Deze middelen waren reeds beschikbaar gesteld door het rijk bij de overname van de exploitatie van de spoorlijn, maar nog niet begroot. Dit verklaart een nadeel van € 2.783.867,--. Per saldo wordt het nadeel van € 957.817,-- verrekend met de eerder ontvangen middelen BDU Verkeer en Vervoer. Bij de baten is een zelfde bedrag als voordeel opgenomen.

Product 3.2 Verkeersveiligheid

De totale afwijking betreft een voordeel van € 763.193,--.

De voornaamste afwijkingen betreffen:

Subsidies BDU aandeel Verkeersveilig Drenthe

Begroot is een budget van € 500.000,-- ten behoeve van de Regeling Kwaliteitsverbetering fietspaden vanuit de BDU. In 2015 zijn voor dit deel nog geen beschikkingen afgegeven. Tevens heeft er gedurende het jaar een verrekening en afrekening plaats gevonden van de aangegane verplichtingen uit eerdere jaren. Dit verklaart het voordeel van € 609.034,-- Het saldo wordt verrekend met de eerder ontvangen middelen BDU Verkeer en Vervoer. Bij de baten is een zelfde bedrag als nadeel opgenomen.

Intensivering m.b.t. fietspaden

Het budget hiervoor is niet geheel via beschikkingen volgens de Regeling Kwaliteitsverbetering fietspaden toegekend, waardoor een voordeel van € 115.000,-- is ontstaan. Voorgesteld wordt om de niet bestede middelen terug te storten in de Reserve vitaal platteland.

Product 3.3 Wegen

De totale afwijking betreft een voordeel van € 183.557,--

De voornaamste afwijkingen betreffen:

Onderhoudsprojecten wegen

Dit voordeel bestaat uit meerdere projectsaldi. Het op orde brengen van de bebouwing N381/N34 bleek een grotere inspanning te zijn, dan oorspronkelijke gedacht (nadeel € 19.000,--). De oorspronkelijke raming voor de belijning van fietspaden was gemaakt op het moment dat nog niet bekend was wat er exact gedaan moest worden (voordeel € 30.000,--). Op het moment dat het werk Grolloo- Schoonloo werd voorbereid, waren er nog veel onzekerheden. Hiervoor was een post onvoorzien opgenomen die achteraf nauwelijks is aangesproken (voordeel € 20.000,--). De urenvergoeding voor de werkzaamheden spoorbrug, was vooraf niet voorzien (voordeel € 38.000,--). Tijdens de uitvoering van de sanering van het steunpunt bleek uit nader onderzoek dat niet alle verharding hoefde te worden verwijderd (voordeel € 48.000,--). Verder is voor € 60.000,-- aan restant verplichtingen afgeboekt. Per saldo resulteert dit in een voordeel van € 119.500,--.

Assetmanagement wegen

Hier is het voordeel €72.600,-- en is een gevolg van de lagere inhuur dan begroot voor assetmanagement.

Regulier onderhoud wegen

Omdat in de maanden tussen oktober en december slechts 2 strooibeurten nodig waren zijn de kosten voor gladheidsbestrijding in 2015 ondanks het hogere aantal strooibeurten tussen januari en maart in 2015 toch €110.000,-- lager uitgevallen. Verder waren er in 2015 meer wegafzettingen nodig, waardoor de kosten voor klein onderhoud verhardingen €219.000,-- zijn overschreden. Het cyclisch onderhoud groen is opnieuw aanbesteed. Het nieuwe contract leidt echter tot veel meerwerkclaims (nadeel €96.000,--). Tenslotte bleven de kosten voor het wagenparkbeheer en het onderhoud en de exploitatie van steunpunten €135.000,-- onder de begroting. Per saldo resulteert dit in een nadeel van €78.000,--.

Product 3.4 Vaarwegen

De totale afwijking betreft een voordeel van €138.099,--.

De voornaamste afwijkingen betreffen:

Vaarweg Erica-Ter Apel

Het voordeel op de projectkosten van de vaarweg Erica-Ter Apel van €316.000,-- is een gevolg van het feit dat nog niet alle procedures zijn afgerond. Verder zijn restant saldi op verplichtingen afgeboekt waardoor nog een voordeel van €20.000,-- is ontstaan. Per saldo is het voordeel hier €336.000,-- wij stellen voor dit bedrag toe te voegen aan de Reserve vaarverbinding Erica-Ter Apel. Er moeten nog enkele werkzaamheden en claims worden afgewikkeld. De restant projectkosten bedragen naar verwachting nog €160.000,--. We stellen dan ook voor om de reserve Erica-Ter Apel nog niet af te sluiten.

Vaarweg Meppel - de Punt

Het nadeel op de onderhoudskosten Meppel de Punt bestaat uit een nadeel op het maaibestek van €83.000,--. Juridische ondersteuning in directievoering bleken bij het nieuwe bestek nodig te zijn. Voorts trad een voordeel op bij de overige onderhoudslasten van €60.000,--. Tenslotte trad een voordeel op wegens de afboeking van restant verplichtingen voor €53.000,--. per saldo resulteert dit in een voordeel van €30.000,-- en wordt een bedrag van €42.000,-- aan nadelen met de Reserve beheer vaarweg Meppel-De Punt verrekend.

ZO Drentse vaarwegen.

Om de waterhuishoudkundige taken bij de ZO Drentse vaarwegen te kunnen uitvoeren wordt steeds vaker gebruikgemaakt van payrollconstructies. De kostenoverschrijding van in totaal €155.000,-- wordt voornamelijk veroorzaakt door de hogere kosten wegens inhuur.

Product 3.5 Integrale gebiedsontwikkeling (Assen, Coevorden, Emmen)

De totale afwijking betreft €6.606.412,--.

De voornaamste afwijkingen betreffen:

Spoorbrug Coevorden

De spoorbrug is in 2015 door de provincie Drenthe aanbesteed voor ruim €6 miljoen. De realisatie van de spoorbrug zal in 2016 plaats gaan vinden, waardoor het merendeel van de kosten in 2016 verantwoord gaan worden. De niet bestede middelen in 2015, zijnde €5,8 miljoen, worden in 2016 ingezet voor de spoorbrug.

Atalanta Emmen

Conform de beschikking wordt op basis van het kasritme van de gemeente bevoorschot. In 2015 heeft de gemeente Emmen meer kosten gemaakt dan begroot, waardoor de provincie € 1,2 miljoen meer heeft bevoorschot.

Projecten RSP bereikbaarheid Emmen

Er is voor de bereikbaarheid Emmen Atalanta € 2 miljoen minder bevoorschot dan begroot. Het door de provincie Drenthe en gemeente Emmen overeengekomen Uitvoeringskader heeft in 2015 nog niet geleid tot bevoorschotting. De verwachting is dat dit in 2016 plaats gaat vinden.

Wij stellen voor het positieve saldo, zijnde € 6.606.412,- toe te voegen aan de Reserve RSP.

Baten

Product 3.1 Bereikbaarheid (incl openbaar vervoer)

De totale afwijking betreft een nadeel van € 56.212,--.

De voornaamste afwijking betreft:

Subsidies BDU aandeel bereikbaarheid

Zie de toelichting bij de lasten. De lagere lasten van € 1.007.731,-- zijn verrekend met de Rijksmiddelen BDU Verkeer en Vervoer.

Subsidies BDU aandeel bereikbaarheid

Zie de toelichting bij de lasten. De hogere lasten van € 957.817,-- zijn verrekend met de eerder ontvangen middelen BDU Verkeer en Vervoer. Daarnaast is in het kader van Beter Benutten 2 een extra rijksbijdrage vrijgekomen van € 92.455,-- dat ook met de ontvangen rijksmiddelen verrekend, waardoor per saldo een bedrag van € 865.362,-- is verrekend met de Rijksmiddelen BDU Verkeer en Vervoer.

Product 3.2 Verkeersveiligheid

De totale afwijking betreft een nadeel van € 616.292,--.

De voornaamste afwijkingen betreffen:

Subsidies BDU aandeel Verkeersveilig Drenthe

Zie toelichting bij de lasten. De lagere lasten van € 609.034,-- zijn verrekend met de eerder ontvangen Rijksmiddelen BDU Verkeer en Vervoer.

Product 3.3 Wegen

De totale afwijking betreft een voordeel van € 322.816,--.

De voornaamste afwijking betreft:

Afrekening Bus op de Vluchtstrook

Eind 2015 is de einddeclaratie over het project Bus op de Vluchtstrook ingediend. Het batig saldo van € 257.000,-- heeft betrekking op de dekking van kosten die reeds in voorgaande jaren zijn gemaakt.

Product 3.4 Vaarwegen

De totale afwijking betreft een voordeel van € 1.095.753,--.

De voornaamste afwijkingen betreffen:

Vaarweg Erica-Ter Apel

Het project Herstel vaarverbinding Erica-Ter Apel is gerealiseerd in samenwerking met diverse partners. De kosten hebben € 33,6 miljoen bedragen. De subsidies zijn inmiddels vastgesteld zodat we tot een voorlopige afrekening over kunnen gaan. De begrote verrekening van inkomsten met deelnemers bedroeg € 1.150.000,--. Omdat een deel van de kosten gedurende het project al zijn verrekend bedroeg de restant restitutie aan deelnemers € 476.117,--. Het restant voordeel € 703.500,-- wordt voorlopig teruggestort in de Reserve vaarverbinding Erica-Ter Apel.

Vaarweg Meppel-De Punt

De rijksbijdrage voor de vaarweg Meppel-De Punt wordt op basis van indexatie jaarlijks achteraf vastgesteld. In december vond de afrekening plaats met het rijk. De berekende bijdrage viel € 203.000,-- hoger uit dan was begroot. Verder was een bijdrage in de brugbediening niet begroot (voordeel) en vielen de bijdragen van de waterschappen in de voedingsgemalen, lager uit dan begroot (totaal € 38.000,-- voordeel). In totaal wordt een bedrag van € 243.000,-- aan voordelen met de Reserve beheer vaarweg Meppel-De Punt verrekend.

ZO Drentse vaarwegen.

Bijdrage van waterschappen in voedingsgemalen Zuid-Oost Drenthe

De bijdragen van de waterschappen in de pompkosten peilbeheer, wordt berekend op basis van de energiekosten en aantal opgepompte m³ in 2014, deze gegevens zijn in oktober 2015 van de waterschappen ontvangen. De te ontvangen bijdragen bleken € 118.000,-- hoger dan was begroot.

Product 3.5 Integrale gebiedsontwikkeling (Assen, Coevorden, Emmen)

Niet van toepassing.

Programma 4. Duurzame ruimtelijke ontwikkeling & waterbeheer

Toelichting programma

Als provincie hebben wij een belangrijke rol in het mede bepalen hoe onze omgeving is ingericht. Zijn er voldoende woningen afgestemd op de behoefte, is er voldoende ruimte voor bedrijvigheid en duurzame energieproductie en krijgt de natuur voldoende ruimte? Wij zoeken de balans in vraag en aanbod, wegen belangen en maken keuzes die in het belang zijn van de regio.

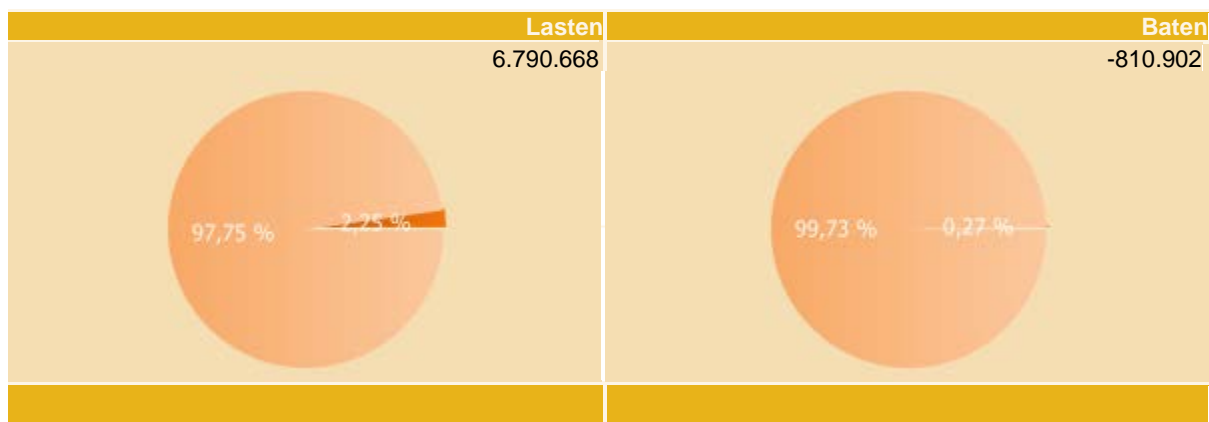
De provincie bepaalt daarbij de doelen voor het waterbeheer gericht op voldoende en schoon zoetwater voor nu en in de toekomst. Ook is de provincie verantwoordelijk voor het beheer van het grondwater als bron voor voldoende schoon drinkwater.

Successen

- Expeditie Drenthe in het kader van het Jaar van de Ruimte.
- Ontwerpproces Zonne-akker GAE resulteert in verrassende ontwikkelconcepten.
- Met € 2,7 miljoen impuls versterking stedelijke kernen ingezet voor 8 ontwikkelingen.
- Akkoord met de Groenmanifest partijen (NM, SBB, HDL, MFD en LTO) over drainage en beregening in randzone Natura2000 gebieden.
- Uitvoeringsprogramma 2015-2021 oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa opgesteld.
- Fusie waterschappen Reest en Wieden en Groot-Salland tot het nieuwe waterschap Drents Overijsselse Delta.
- Woonbehoefte onderzoek Regio Groningen –Assen is uitgevoerd.

Knelpunten

- De huisvesting van Statushouders blijft onze aandacht vragen

	1	2	3	4	(3-4)
	Realisatie 2014	Primitieve begroting 2015	Begroting 2015 na wijziging	Realisatie 2015	Vershil
Totaal lasten	3.171.392	5.942.365	7.009.498	6.790.668	218.830
Apparaatskosten	0	0	0	0	0
Totaal baten	-817.735	-710.000	-763.700	-810.902	47.202
Saldo	2.353.656	5.232.365	6.245.798	5.979.766	266.032

Product 4.1 Ruimtelijke ontwikkeling

Beleidsopgave

Een aantrekkelijk en gevarieerd vestigingsklimaat voor wonen en werken

Doelstelling	Geplande resultaten	Gerealiseerde resultaten	Status realisatie met toelichting
Investeren in de kwaliteit en leefbaarheid van bestaand bebouwd gebied van steden en dorpen. Stimuleren van ontwikkelingen in buurten en wijken waarbij de kwaliteit van de openbare ruimte, het opvangen van de krimpproblematiek, veiligheid en mobiliteit centraal staan. Een vernieuwende aanpak om de verduurzaming en herontwikkeling van bestaand vastgoed te stimuleren en het bevorderen van de kwaliteit en diversiteit van de woningvoorraad. Een vervolg geven op	Monitoring op uitvoering en resultaten van ISV3 projecten waarvoor in de periode 2010-2014 subsidies zijn toegekend. Extra impuls voor de stedelijke ontwikkeling van Hoogeveen, Meppel, Coevorden, Roden en Beilen	Het budget ISV3 is volledig besteed. De meeste projecten zijn afgerond. Bij drie centrumplannen heeft het onderdeel vastgoed, als gevolg van de crisis, voor vertraging van de realisatie gezorgd. Met de betreffende gemeenten zijn daar afspraken over gemaakt. Met de extra impuls van €2,7 mln. voor de stedelijke kernen worden 8 centra en wijken ondersteund waarbij de vitaliteit en het vestigingsklimaat wordt versterkt. Met de toekenningen is de projectfinanciering over	✓

het beleidsadvies bevolkingsdaling "Van groei naar bloei" door te anticiperen op de gevolgen van bevolkingsdaling voor de regionale woningbouwopgave inclusief het ontwikkelen van een krimpstrategie voor Oost-Drenthe		de drempel naar uitvoering geholpen.	
	De regeling Stimulering herontwikkeling en herbestemming van vastgoed is in juni 2014 vastgesteld en geldt tot eind 2015. Bij volledige inzet is te verwachten dat 50 tot 60 panden worden aangepakt	Vanaf april heeft de regeling opengestaan. Hiervoor is € 1,2 mln. beschikbaar gesteld. 30 aanvragen zijn ingediend waarmee het budget nagenoeg is benut.	✓
	Het Drents Woningmarktoffensief/St artersmanifestatie en de Bouw en woonweken Drenthe hebben een structurele opzet	In mei is voor de derde keer een manifestatie georganiseerd. Samen met de gemeenten. Dit is de laatste keer geweest dat de provincie een bijdrage heeft geleverd in de gezamenlijke promotie. Gemeenten zullen in het vervolg naar hun eigen inzichten de opgedane ervaringen inpassen in hun promotie-activiteiten.	✓
	Monitoring ontwikkeling woningvoorraad ten behoeve van regionale woonvisies	Na het uitbrengen van de Bevolkingsprognose Drenthe 2015, is een monitoring voor de Regio Groningen-Assen uitgevoerd.	✓
	Het programma Vitaal Drenthe - Geconcentreerde aanpak Oost-Drenthe is uitgevoerd. De regeling Dorpsinitiatieven is twee keer opengesteld voor subsidieaanvragen	Geconcentreerde aanpak lijn 2 is doorvertaald naar een regionale agenda Zuidoost De regeling dorpsinitiatieven is 1 maal uitgevoerd. Aan 28 initiatieven is een subsidie toegekend. Uitvloeisel van het college-akkoord is dat naar een nieuwe opzet wordt toegewerkt,	✓
	Bevolkingsprognose 2015	Bevolkingsprognoses 2015 in april uitgebracht.	✓
	Toezicht huisvesting stathouders	In de 1 ^{ste} helft van 2015 hebben 9 gemeenten de taakstelling niet gehaald.	✓

		Gezien de hogere taakstellingen voor 2015 en volgende jaar is hier extra aandacht voor. Mede hierdoor is in de 2 ^{de} helft van 2015 het aantal achterlopende gemeenten teruggebracht tot 2.	
Wettelijke taak: rampenzender en dagelijkse regionale nieuwsvoorziening	Deze wettelijke taak is komen te vervallen	Deze wettelijke taak is vervallen	✓
Realiseren van provinciale ambities en doelen bij planvorming en gezamenlijke planontwikkeling	Een aan de geactualiseerde Omgevingsvisie aangepaste POV (provinciale omgevingsverordening) is door PS vastgesteld	De POV is in juli 2015 door de nieuwe staten vastgesteld.	✓
	Adviezen op ruimtelijke plannen en ontwikkelingen van gemeenten met aandacht voor ruimtelijke kwaliteit	In 2015 hebben wij 91 voorontwerpbestemming splannen behandeld, 96 ontwerpbestemmingsplannen en 72 vastgestelde bestemmingsplannen. Daarbij zijn 2 reactieve aanwijzingen afgegeven en is 1 reactieve aanwijzing ingetrokken.	✓
Uitvoering geven aan een gebiedsgerichte benadering van de plattelandsdoelen in Noord -,Zuidoost - en Zuidwest Drenthe en de Drentsche Aa, integraal en samen met betrokken partners	<p>Noord:</p> <ul style="list-style-type: none"> geactualiseerde regiovisie Groningen-Assen volgens jaarprogramma RGA (bereikbaarheid, afstemming woningbouw, bedrijventerreinen en economie). projectaanvragen Regionale Projecten en Innovatie (RGA). opgaven bereikbaarheid en landschap in het kader van Samenwerking 	<p>* Actualisatie Regio Groningen Assen afgerond met vaststelling convenant in stuurgroep van december.</p> <p>* Uitvoeringsbesluit IGS Leek Roden, realisatie 2016-2018.</p> <p>* Projectaanvraag Regionale Projecten en Innovatie: Living Lab GAE, niet toegekend.</p> <p>* Investeringsplan Gebiedsontwikkeling Groningen Airport Eelde opgesteld.</p>	✓

	<p>Leek-Roden (voorheen IGS).</p> <ul style="list-style-type: none"> ontwikkelvisie luchthavenomgeving Groningen Airport Eelde. toekomstvisie Veenhuizen 	<p>Veenhuizen:</p> <ul style="list-style-type: none"> Herbestemming van panden (o.a. op het Ambachtscluster); Aantrekken nieuwe bedrijvigheid; Basis gelegd voor start Landinrichting Heroriëntatie actiepunten toeristisch – culturele sector, waarbij ingespeeld wordt op Unesco nominatie; Uitvoering samenwerkings-overeenkomst met de Design Academy Eindhoven (Collectie Veenhuizen). 	
	<p>Zuidoost: Verbrede plattelandsagenda Zuidoost (sociaal economische structuurversterking) + uitwerking concept biobased valley (combinatie primaire landbouw Veenkoloniën met chemie/industrie Emmen)</p>	<p>Vanuit deze agenda zijn in 2015 regionale recreatie en toerisme projecten gerealiseerd (o.a. Veenvaart, Borger-Centrum).</p> <p>Rapport biobased kansen Veenkoloniën opgesteld.</p>	<p></p>
	<p>Zuidwest: Projecten uit de Samenwerkings-agenda verkennen en uitvoeren i.s.m. gemeenten en waterschap met de focus op kwaliteitsverbetering van Recreatie en Toerisme en Natuur en Landschap</p>	<p>Leaderprogramma LOS Zuidwest Drenthe is vastgesteld.</p> <p>Project "Landschap Onderhouden We Samen" is financiering 2016 geregeld. Voorstel tot structurele financiering maart 2016.</p>	<p></p>
	<p>Diverse gebiedsontwikkelingen, zoals</p> <ul style="list-style-type: none"> Uffelte/Ruinen: verkenning ruilverkaveling, onderzoek hydrologie, natuur Belverdere 	<p>In 2015 is gewerkt aan de planontwikkeling van Gebiedsontwikkeling Uffelte Ruinen (GUR). Er zijn twee scenario's nader onderzocht. De GUR is op 7 december 2015 beëindigd door de stuurgroep vanwege het</p>	<p></p> <p>De GUR is beëindigd, de wateropgave is daardoor nog niet opgelost.</p>

	<p>Frederiksoord: economische ontwikkeling hart van Frederiksoord</p> <ul style="list-style-type: none"> - Veenkoloniën, focus duurzame landbouw - Drentsche Aa: Uitvoering BIO-plan 2.0 2012-2020 	<p>gebrek aan draagvlak en haalbaarheid van de scenario's.</p> <p>Gebiedsontwikkeling Frederiksoord</p> <ul style="list-style-type: none"> * Reconstructie Wilhelminalaan de scope is operationeel * Programmabureau opgericht * Aankoop voormalig Inforium * Aanduiding Kolonie van Weldadigheid bij gebiedsentrees aangebracht <p>Veenkoloniën</p> <ul style="list-style-type: none"> * Uitvoering van het Innovatieprogramma Veenkoloniën is gestart. * Op het gebied van duurzame landbouw zijn 65 Praktijknetwerken afgerond. * Er zijn 4 seminars georganiseerd voor kennisuitwisseling. <p>Week van de Drentsche Aa vanuit het tijdelijke bezoekerscentrum Nationaal Park Drentsche Aa op de brink van Zeegse. Een week lang stil gestaan bij 50 jaar Gedachtenplan Drentsche Aa (1965 – 2015):</p> <ul style="list-style-type: none"> *Congres 'Het experiment van de Drentsche Aa' op 3 juli 2015 *Verschijnen 'Landschapsbiografie van de Drentsche Aa' *Uitvoering symfonie 'Ode an de Aa' van door Noord-Nederlands 	
--	--	---	--

		Jeugdorkest aan de voet van de Kymmelsberg als onderdeel van het FestiValderAa in Schipborg.	
Een diversiteit aan aantrekkelijke woon- en werkmilieu's, een brede voorzieningenstructuur, een bereikbare regio via de weg en het openbaar vervoer en een aantrekkelijk landschap dat ook voorziet in de behoefte van recreatieve uitloop	Participatie in uitvoering jaarprogramma 2015	Het jaarprogramma 2015 van de Regio Groningen - Assen is vastgesteld.	✓
	Vastgesteld jaarverslag/begroting	Het jaarverslag van de Regio Groningen-Assen en de begroting zijn vastgesteld in 2015.	✓
Een mooi en aantrekkelijk Drenthe door het behouden en waar mogelijk versterken van de kernkwaliteiten, in het zorgvuldig gebruikmaken van de ruimte en in het waarborgen van de kwaliteit van het milieu en de leefomgeving	De digitale handreiking kernkwaliteiten in de vorm van een website is uitgebreid met een open forum voor gemeenten en Provincie ten behoeve van kennisdeling en kwaliteitsontwikkeling	De website is via werksessies onder de aandacht gebracht. Een open forum is op dit moment een brug te ver.	✓
	Agenderen van kwaliteitsopgaven zoals infrastructuur, leegstand en stads- en dorpsranden in samenwerking met onze partners	Tijdens Expeditie Drenthe Jaar van de Ruimte en hieraan gekoppelde vervolg sessies is aandacht besteed aan leegstand en stads- en dorpsranden.	✓
	Ruimtelijke plannen voldoen aan onze kwaliteitseisen	Voor diverse projecten zijn ontwerpbijdragen geleverd zoals Zonneakker GAE, Woonzorg initiatief Zeijen en binnen planadvisering diverse landschapsadviezen.	✓
Noordervisie 2040: Een richtinggevend kader voor de ruimtelijk-economische ontwikkeling van Noord-Nederland	De uitvoering van de Noordervisie is belegd bij SNN. De opgaven zijn vertaald in RIS 3, SWITCH en de MIRT Gebiedsagenda	Met het strategisch gesprek met de minister van IenM over de MIRT gebiedsagenda zijn afspraken gemaakt over de uitvoering.	✓
Externe veiligheid (EV)	Samenwerking met gemeenten, Veiligheidsregio en RUD	Via de RUD zijn de afspraken met de veiligheidsregio namens	✓

		de provincie en gemeenten hernieuwd.	
VTH taken worden effectief uitgevoerd	Uitvoeringsprogramma (UP-VTH) voor vergunningverlening en handhaving gebaseerd op de procescriteria zoals opgenomen in de WABO vastgesteld	Het uitvoeringsprogramma is gebaseerd op de Drentse Maat die conform de procescriteria is vastgesteld.	✓
	Nieuwe en gewijzigde regelgeving is verwerkt in de opdracht aan de RUD	Is verwerkt in de opdracht aan de RUD.	✓
Invulling geven aan de verantwoordelijkheid voor de wettelijke taken vanuit diverse wetgeving. De provincie blijft bevoegd gezag maar de uitvoering wordt neergelegd bij de RUD	Uitvoering wettelijke taken als Bevoegd Gezag door vaststelling van de beleidskaders waarbinnen de RUD namens de provincie (vergunning) aanvragen, meldingen, verzoeken, en adviesvragen ingevolge de Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht de Wet bodembescherming, het besluit bodemkwaliteit, het Vuurwerkbesluit, de Wet Luchtvaart en de Wet Geluidhinder afhandelt	De beleidskaders zijn vastgelegd in de Dienstverleningsovereenkomst met de RUD. De RUD heeft binnen deze kaders de taken voor de provincie uitgevoerd.	✓
	Dienstverleningsovereenkomst tussen de RUD Drenthe en de provincie over de uitvoering van het uitvoeringsprogramma bodemsanering 2014 t/m 2019	Deze afspraken met de RUD zijn vastgelegd in 2015.	✓
Effectieve uitvoering Archiefwet: adviseren, controleren en rapporteren over de archivering bij de provincie	Rapportage aan GS en PS over de resultaten van voorlichting en controles a.d.h.v. referentiemodel	Het jaarverslag is aan GS en PS aangeboden.	✓
Vervolg geven aan het convenant Naleefstrategie Natuurwetgeving via het Landelijke platform	Landelijke uniformiteit provinciale regierol	Samen met Groningen is vormgegeven aan de landelijk afgesproken wijze van regievoering.	✓
	Vastgestelde	In 2015 is met de	✓

Groene regisseurs	gezamenlijke prioriteiten van terreineigenaren, politie en OM voor toezicht op de naleving van de natuurwetgeving	partners uitvoering gegeven aan de (5) projecten van de samen opgestelde handhavingskalender Natuurwetgeving.	
Uitvoeren van de werkzaamheden vanuit de Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht, de Wet bodembescherming, het besluit bodemkwaliteit, het Vuurwerkbesluit, de Wet Luchtvaart en de Wet Geluidhinder	de afspraken zoals opgenomen in het uitvoeringsprogramma VTH 2015 volgens de beleidskaders zoals vastgelegd in de DienstVerlening Overeenkomst (DVO) tussen de RUD Drenthe en de provincie zijn gerealiseerd	Door de RUD zijn de afgesproken werkzaamheden verricht.	✓
	De VTH taken t.a.v. de coördinatie Besluit Risico Zware Ongevallen (BRZO) zijn conform de DVO gerealiseerd	De taken voor de BRZO zijn pas in 2016 aan de provincie overgedragen, in 2015 waren de gemeenten nog bevoegd gezag.	✓
	Het programma bodemsanering 2015 vanuit het beleidsplan 2014-2019 is uitgevoerd	De met de RUD afgesproken werkzaamheden zijn door de RUD uitgevoerd.	✓
24 uren bereikbaarheid voor burgers en bedrijven	Klachten zijn direct ter beoordeling doorgeleid naar de RUD	De RUD beheert de klachtenlijn.	✓
	Bij incidenten waar de provincie bevoegd is, is direct door de RUD gehandeld	De consignatiedienst van de RUD is 24/7 bemensd.	✓
Nazorg stortplaatsen technisch op orde	Indien noodzakelijk advies financiële aspecten	Risico's zijn in beeld gebracht en een nieuw nazorgplan is opgesteld (Attero).	✓
Een goede uitvoering van de Natuur-beschermingswet 1998	Met beleidsteam landelijk invloed uitoefenen op de ontwikkeling en implementatie van uitvoerbaar PAS (voorzien per 1-3-2015)	Het meedenken op landelijk niveau heeft geleid tot een uitvoerbaar PAS/AERIUS dat inmiddels is ingevoerd.	✓
	Een op PAS toegerust team VTH dat tevens ondersteunende werkzaamheden uitvoert bij de totstandkoming	De implementatie van de PAS is succesvol uitgevoerd en de teamprocessen zijn ingericht op deze nieuwe	✓

	van Natura2000 beheerplannen	wetgeving.	
	Vergunnen van, naar nu voorzien, 230 NB-wetaanvragen in 2015	De NB-wet vergunningen zijn verleend. Het aantal aanvragen is verdubbeld ten opzichte van de geraamde 230.	✓
	Overzicht en borging van oplossing voor x-aantal (nu nog in onderzoek door Alterra) interimmers	Voor de interimmers is binnen de wetgeving een oplossing gevonden en zijn daar waar mogelijk de gevraagde vergunningen verleend.	✓
	Werkend + geïmplementeerd Aeries. inclusief registratiesysteem ontwikkelruimte	AERIUS werkt en is ingevoerd.	✓
	Controle van allen verleende Nb-wet vergunningen en handhaving op het aantal dierplaatsen bij een bedrijf	Niet alle bedrijven zijn gecontroleerd op het aantal dierplaatsen.	⚠ Om de handhaving in de toekomst effectiever uit te voeren is geïnvesteerd in het actualiseren van het bedrijvenbestand.
Een goede uitvoering van de Boswet	Adviezen over aanvragen aan de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) en namens de RVO uitvoeren van controles en adviseren over handhaving	De adviezen van de RVO zijn verwerkt in toestemmingen en uitvoering is gegeven aan de toezichts- en handhavingstaak.	✓
	Uitvoeren provinciale handhavende taak (invulling geven aan strafrechtelijke handhaving)	De BOA's geven uitvoering aan deze taak en hebben enkele malen processen-verbaal moeten uitschrijven in verband met een overtreding, economisch delict.	✓
Een goede uitvoering van de Flora- en faunawet	Afstemming met de FBE over een werkbare en juiste werkwijze mbt de wettelijk verplichte registratie ihkv ontheffingen en machtigingen FF-wet	Met de FBE zijn heldere werkafspraken gemaakt over de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden.	✓

	Gemeenten stellen, indien zij dit zelf wensen, een Steenmarterbeheerplan op en vragen daarna bij de provincie een ontheffing aan op basis van dit plan	De gemeenten zijn geïnformeerd over de mogelijkheid een steenmarterbeheerplan op te stellen en gewezen de ontheffingsmogelijkheid.	✓
	Gemeenten met plan krijgen voor 5 jaar een ontheffing van GS	De gemeenten die een plan hebben ingediend hebben de 5 jaars-ontheffing gekregen.	✓
Cross Compliance	Het uitvoeren van de controles in het kader van de cross compliance conform de landelijke werkwijze	De cross compliance controles zijn uitgevoerd volgens de landelijke werkwijze.	✓
Het uitvoeren van de Provinciale Omgevingsverordening (POV) voor de hoofdstukken 5, 7, 8, 10 en 12	Alle verleende ontheffingen voldoen aan de POV. Er is adequaat toezicht gehouden op de bepalingen uit de POV	Bij de verleende ontheffingen is toezicht gehouden op de bepalingen uit de POV.	✓
Uitvoeren van Ontgrondingenwet	Er zijn in-en externe adviezen uitgebracht, vergunningen verleend, handhaving- en bezwaar- en beroepszaken gevoerd	De wettelijke taken zijn uitgevoerd.	✓

Product 4.2 Grondwater en waterhuishouding (incl. waterschappen en peilbeheer)

Beleidsopgave

Klimaatbestendig watersysteem voor landbouw, natuur en wonen

Doelstelling	Geplande resultaten	Gerealiseerde resultaten	Status realisatie met toelichting
Aanpak verdroging in de 8 Top-gebieden	Uitvoering maatregelen Reest, Drents-Friese Wold (Oude Willem en Vledder Aa, fase 1) en Deurzerdiep gereed	Beekherstel Reest, middenloop Vledder Aa (fase 1) en Deurzerdiep gereed. Inrichting Oude Willem is obstakelvrij en de uitvoering is gestart.	✓
	Uitvoering Bargerveen gestart	Vorbereiding Bargerveen is gestart onder aansturing van de Bestuurscommissie.	✓
	Uitvoering Smildigerveen	Voor de uitvoering zijn aanvullende afspraken	✓

	(Zevenblokken, Fochteloeveen) gestart	gemaakt over zandtransport door een pijpleiding om overlast voor de omgeving te voorkomen .	
	Vier nieuwe projecten binnen het kader van de realisatiestrategie platteland zijn ontwikkeld (samen met de waterschappen)	<ul style="list-style-type: none"> • Aanleg 18 ha bufferstroken en akkerranden (waterschap Hunze en Aa's) • 1 pilot verwijderen exoten en 1 pilot bufferstroken (waterschap Vechtstromen) • Pilot druppelirrigatie in akkerbouw (incl bollenteelt) 	✓
	Nulrapportages toestand voor 2 verdroogde gebieden	Drentsche Aa gereed en Bargerveen in uitvoering.	✓
De regionale keringen voldoen in 2015 aan de daarvoor vastgestelde normen	Omgevingsvisie inzake Richtlijn Overstromingsrisico's (ROR) is partieel herzien	Beleidskader in Omgevingsvisie (2014) is in overeenstemming met de Richtlijn Overstromingsrisico's (partiele herziening niet nodig).	✓
	Methodiek toetsing regionale keringen (POV) is vastgesteld	De methodiek voor het toetsen van regionale keringen is niet vastgesteld.	⚠ Er is gewacht op de landelijke standaardisatie.
Grondwater voor de drinkwatervoorziening voldoet in 2015 aan KRW doel	Gebiedsdossier kleine onttrekkingen	Gebiedsdossier kleine onttrekkingen is niet in 2015 vastgesteld.	⚠ Uitgesteld tot 2016 ivm andere prioritering.
	Uitvoeringsprogramma oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa	Uitvoeringsprogramma oppervlaktewaterwinning Drentsche Aa is vastgesteld.	✓
	Voortgangsrapport uitvoeringsprogramma's grondwaterwinningen	Projecten uit de uitvoeringsprogramma grondwater-bescherming zijn in de loop van 2015 gestart. Het voortgangsrapport is nog niet opgesteld.	⚠ Projecten uit de uitvoeringsprogramma grondwater-bescherming zijn in de loop van 2015 gestart. Er is nu nog geen voortgang te melden.
	Aanwijzen grondwaterbescherming	Grondwater-beschermingsgebied	✓

	sgebied Assen-West (POV)	Assen-West opgenomen in POV (PS 16 december).	
	Gebiedsdossier en uitvoeringsprogramma Assen-West	Gebiedsdossier en uitvoeringsprogramma Assen-West zijn nog niet opgesteld.	 Uitgesteld tot 2016 door vertraging vergunningingproces Assen-West i.v.m. noodzakelijke NB-wettoetsing
Het gehele watersysteem voldoet in 2015 aan de normen voor regionale wateroverlast	Inrichtingsplan Uffelte-Ruinen	In 2015 is gewerkt aan de planontwikkeling van Gebiedsontwikkeling Uffelte Ruinen (GUR). Er zijn twee scenario's nader onderzocht. De GUR is op 7 december 2015 beëindigd door de stuurgroep vanwege het gebrek aan draagvlak en haalbaarheid van de scenario's.	 De huidige grootschalige integrale aanpak van GUR is beëindigd. Het Waterschap Drents Overijsselse Delta zal het initiatief nemen om de wateropgave te realiseren. De natuuropgave wordt meegenomen in het Programma Natuurlijk Platteland .
	Normering regionale wateroverlast (POV) is geactualiseerd	De normering regionale wateroverlast is nog niet geactualiseerd.	 Uitgesteld tot 2016. In 2015 is door waterschappen en provincie prioriteit gegeven aan Deltaprogramma zoetwater.
Participeren en ondersteunen van educatieve en communicatieprojecten	3 projecten: <ul style="list-style-type: none"> • Ik onderzoek water; educatieproject voor VO profielwerkstukken over waterbeheer • Jongleren water beheren; educatieproject water voor het primair en het voortgezet onderwijs. • Wereldwaterdag 2015 	<ul style="list-style-type: none"> • Jeugwatercongres 2015 • Girls day (Jet-Net: jongeren en technologie) • Lancering landelijk campagne "Ons water" in Noord-Nederland • Campagne "Zonder is gezonder" (alternatieven voor bestrijdelingsmiddelen). 	
Realisatie doelen voor de KRW in 2015/2027	Omgevingsvisie inzake het vaststellen van de	KRW-besluit 2016-2021 (PS 23 september).	

	KRW-doelen voor 2021 is partieel herzien		
	Synergieprojecten: 7 projecten gereed - VIEP - koppeling Masloot-Eelderdiep - beekdal Messschen - Hunze - Reest - Middenloop Vledder Aa - Drentsche Aa (Deurzerdiep)	7 synergieprojecten zijn gereed.	✓
Optimale waterveiligheid en zoetwatervoorziening (regionale invulling Deltaprogramma)	Twee uitgewerkte pilots van de beekdalvisie	Pilots Dwingelderstroom en Achterste Diep zijn gereed.	✓
	Omgevingsbeleid met de regionale uitwerking van de Deltabeslissingen is partieel herzien	Beleidskader in Omgevingsvisie (2014) is in overeenstemming met de Deltabeslissing (partiele herziening niet nodig).	✓
	Uitvoeringsprogramma zoetwater en start uitvoering	Bestuursovereenkomst zoetwatermaatregelen IJsselmeergebied is ondertekend Bestuursovereenkomst Zoetwatervoorziening Hoge Zandgronden Oost-Nederland is ondertekend.	✓
	Beleidsnotitie voorzieningenniveau zoetwater	Beleidsnotitie voorzieningenniveau zoetwater is niet opgesteld.	⚠ Landelijk is afgesproken dat het voorzieningenniveau uiterlijk in 2018 gereed is.
	Concept-aanvraag intereproject waterkwantiteit en -kwaliteit	Intereproject Topsoil is door Brussel toegekend.	✓
	2 tot 5 sensorprojecten die kansrijke projectvoorstellen verbinden aan het bedrijfsleven, onderwijs en onderzoek	Sensors voor slimme riolering (Intereproject 5A in voorbereiding) Innovatie waterkwaliteitsmonitoring (gezamenlijk project met waterschappen en bedrijfsleven).	✓

Peilbeheer op de provinciale vaarwegen op door Waterschap vastgesteld peil	Geen hoger/lager waterpeil dan de toegestane afwijkingen (maximale afwijking van het waterpeil mag 10 cm zijn op basis van het door het waterschap vastgestelde peil)	Peilbeheer provinciale vaarwegen conform afspraken.	✓
--	---	---	---

Beleidsopgave

Schoon grond- en oppervlakte water voor mens, natuur, landbouw en drinkwatervoorziening

Doelstelling	Geplande resultaten	Gerealiseerde resultaten	Status realisatie met toelichting
Voldoende drinkwater van goede kwaliteit voor nu en in de toekomst	Meetprogramma grondwaterstanden uitgevoerd	Meetprogramma grondwaterstanden uitgevoerd.	✓
	Toestand grondwater opgenomen in "Feiten en cijfers"	Toestand grondwater opgenomen in "Feiten en cijfers".	✓
	Gegevens opgenomen in landelijke databases	Grondwaterstandsmeting en zijn opgenomen in landelijke databases.	✓
	Hydrologische adviezen	Hydrologische adviezen bij vergunningverlening grondwateronttrekkingen, ontgrondingen en gebiedsontwikkeling. Akkoord met groenmanifestpartijen voor drainage en beregning in randzone Natura2000 gebied.	✓
	Waarnemingen grondwaterkwaliteit	Waarnemingen grondwaterkwaliteit conform meetprogramma.	✓
	Actueel grondwatermodel (MIPWA) voor beleidsevaluatie en ondersteuning	Actualisatie grondwatermodel in concept gereed (MIPWA 3.0). Oplevering en testen in 2016.	✓
Implementatie afspraken bestuursakkoord water	Rapportage over de stand van zaken samenwerking gemeenten en waterschappen in de waterketen	Commissie Peijs heeft gerapporteerd over de samenwerking in de waterketen. Drenthe zit in het zogenaamde peleton.	✓
Uitvoering EU-zwemwaterrichtlijn voor	Formeel aangewezen zwemwaterplassen	33 aangewezen zwemwaterplassen	✓

schoon en veilig zwemwater	Informatie over zwemwater in Drenthe	Actuele website en folder 2015 zwemwaterplassen in Drenthe.	
Uitvoering van waterwet/ waterschapswet	Afspraak met buurprovincies over mandatering financieel toezicht	Financieel toezicht wordt niet gemandateerd.	 Financieel toezicht wordt niet gemandateerd, maar provincies maken een afspraak over samenwerking bij toezicht op de interprovinciale waterschappen. Wordt in 2016 operationeel.
	Vier bestuursrapportages van de waterschappen	De bestuursrapportages zijn niet gerealiseerd. Prioriteit is gegeven aan een goed verloop van de fusie van de waterschappen Reest en Wieden en Groot-Salland tot het waterschap Drents Overijsselse Delta. Deze is met succes in 2015 gerealiseerd	 De waterschappen hebben prioriteit gegeven aan het opstellen van de nieuwe beheerplannen voor de volgende KRW periode 2016-2021. Hierdoor is de bestuursrapportage blijven liggen. Met de waterschappen is afgesproken dat de bestuursrapportage als nog wordt opgesteld en wordt meegenomen bij de behandeling van de bestuursrapportage over 2015 .
Uitvoeren van de Waterwet/grondwaterbeheer	Het landelijk grondwater register is actueel	Landelijk database functioneert onvoldoende waardoor vooral de waterschappen afhaken. In 2015 zijn in het IPO afspraken gemaakt om het probleem op te lossen.	 Afspraak is om middelen vrij te maken om het probleem op te lossen.
	Behandelen aanvragen van burgers en bedrijven voor grondwateronttrekkingen t.b.v. proces- en industriewater > 150.000m3/jaar, t.b.v. drinkwater en Warmte	Alle ontvangen aanvragen zijn in behandeling genomen.	

	Koude Opslag (bodemenergie)		
Uitvoeren van de WHVBZ. Naleefgedrag wetgeving op minimaal 95 % zien te krijgen en te houden. Burger optimaal laten inspreken en betrekken bij het vaststellen van de lijst met zwemplassen	Controle en bewaking van de waterkwaliteit, voor de circulatiebaden resulterend in een zgn. jaartoets	De jaartoets is bij alle bedrijven in het bedrijvenbestand uitgevoerd.	✓
	Publieksparticipatie bij het vaststellen van de lijst met zwemwater (zwemplassen)	Publieksparticipatie heeft plaatsgevonden.	✓
	Uitgifte van een zwemwaterfolder en bijhouden website www.zwemwater.nl	De website is conform landelijke afspraak bijgehouden. De zwemwaterfolder is uitgegeven.	✓
	Jaarlijkse controle van de zwemwaterlocaties (zwemplassen en circulatiebaden) resulterend in een bezoekverslag	Alle zwemwaterlocaties zijn gecontroleerd en de resultaten zijn neergelegd in een bezoekverslag.	✓

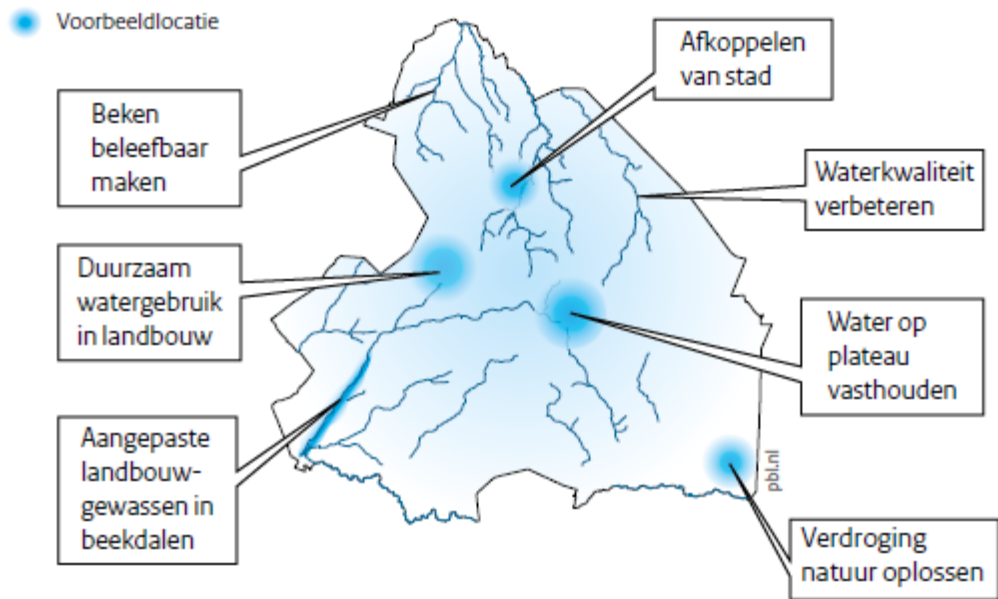
Ontwikkelingen

Product 4.1 Ruimtelijke ontwikkeling

Met het nieuwe collegeprogramma worden de omgevingsvisie en verordening meer ontwikkelingsgericht ingezet en wordt gekeken waar ambities elkaar kunnen versterken. Daar waar nodig passen we het beleidskader en regelgeving aan. Hiermee kan worden ingespeeld op initiatieven zoals het FOC Assen. Naast het kijken naar meer economisch ruimtegebruik wordt een Retailagenda en een monitor woningvoorraad opgesteld. Het proces om de implementatie van de Omgevingswet in 2018 gereed te hebben, is opgestart.

Product 4.2 Grondwater en waterhuishouding (incl. waterschappen en peilbeheer)

In 2015 is de eerste KRW periode afgerond. De doelen en maatregelen voor de 2e KRW periode 2016-2021 zijn door Provinciale Staten vastgesteld. Ook is de periode van Waterbeheer 21e eeuw in 2015 afgerond. Het werk aan de waterhuishouding is echter nog niet af. In het kader van het Deltaprogramma zijn nieuwe afspraken gemaakt. Voor Drenthe is vooral de zoetwatervoorziening en de KRW een opgave.

Water de verbindende factor tussen natuur en landbouw.

Programma 4: wat heeft het gekost

		1	2	3	4	(3-4)	
	Product / Beleidsopgave	Realisatie 2014	Primitieve begroting 2015	Begroting 2015 na wijziging	Realisatie 2015	verschil	
Lasten							
	Product 4.1 Ruimtelijke ontwikkeling						
	Een aantrekkelijk en gevarieerd vestigingsklimaat voor wonen en werken						
		Inkoop	184.526	363.611	2.922.022	2.806.864	115.158
		Subsidie	1.241.193	4.087.773	2.695.495	2.674.710	20.785
	totaal beleidsopgave		1.425.719	4.451.384	5.617.517	5.481.574	135.943
	totaal product		1.425.719	4.451.384	5.617.517	5.481.574	135.943
	Product 4.2 Grondwater en waterhuishouding (incl. waterschappen en peilbeheer)						
	Klimaatbestendig watersysteem voor landbouw, natuur en wonen						
		Inkoop	777.383	831.167	831.167	785.084	46.083
	totaal beleidsopgave		777.383	831.167	831.167	785.084	46.083
	Schoon grond- en oppervlakte water voor mens, natuur, landbouw en drinkwatervoorziening						
		Kapitaallasten	48.571	46.850	46.850	46.850	0
		Inkoop	920.397	607.230	508.230	471.281	36.949
		Subsidie	-678	5.734	5.734	5.879	-145
	totaal beleidsopgave		968.289	659.814	560.814	524.010	36.804
	totaal product		1.745.672	1.490.981	1.391.981	1.309.094	82.887
	Totaal		3.171.392	5.942.365	7.009.498	6.790.668	218.830
Baten							
	Product 4.1 Ruimtelijke ontwikkeling						
	Een aantrekkelijk en gevarieerd vestigingsklimaat voor wonen en werken						
		Ontv.subsidies	0	0	0	0	0
		Ontv. bijdragen	-7.825	0	-53.700	-53.755	55
	totaal beleidsopgave		-7.825	0	-53.700	-53.755	55
	totaal product		-7.825	0	-53.700	-53.755	55
	Product 4.2 Grondwater en waterhuishouding (incl. waterschappen en peilbeheer)						
	Klimaatbestendig watersysteem voor landbouw, natuur en wonen						
		Ontv. bijdragen	0	0	0	0	0
	totaal beleidsopgave		0	0	0	0	0
	Schoon grond- en oppervlakte water voor mens, natuur, landbouw en drinkwatervoorziening						
		Leges	-758.472	-710.000	-710.000	-747.147	37.147
		Ontv.subsidies	-47.187	0	0	0	0
		Ontv. bijdragen	-4.252	0	0	-10.000	10.000
	totaal beleidsopgave		-809.911	-710.000	-710.000	-757.147	47.147
	totaal product		-809.911	-710.000	-710.000	-757.147	47.147
	Totaal		-817.735	-710.000	-763.700	-810.902	47.202
	Saldo		2.353.656	5.232.365	6.245.798	5.979.766	266.032

Programma 4. Duurzame ruimtelijke ontwikkeling & waterbeheer

Toelichting

Saldo Programma	266.032
Bestemming resultaat reserves bij programma	
Bijdrage aan reserve grondwaterheffing	74.438
Totaal verrekend met reserves	74.438
Resultaat programma na bestemming reserves	<u>191.594</u>

Toelichting op verschillen begroting en rekening

Lasten

Product 4.1 Ruimtelijke ontwikkeling

De totale afwijking betreft een voordeel van € 135.943,--.

De voornaamste afwijkingen betreffen:

Uitvoering regiovisie Groningen Assen 2030

In 2015 was voor de Intergemeentelijke Structuurvisie Leek Roden € 1 miljoen geraamd. In de 2e Bestuursrapportage 2015 hebben we de raming aangepast aan een gewijzigd kasritme. In totaliteit wordt in de periode t/m 2018 nu € 905.000,-- beschikbaar gesteld. Het restant van € 93.000,-- valt nu vrij.

Kosten ruimtelijke kwaliteit

De onderschrijding van € 102.000,-- op dit budget wordt met name veroorzaakt door het vrijvallen van een verplichting verrommelingsbudget / inpassing bedrijventerreinen vanuit voorgaande jaren. Te weten: terugontvangen van de NMF € 23.000,-- en vrijval overige verplichtingen € 37.000,--. Daarnaast waren wij in 2014 penvoerder voor de MIRT-gebiedsagenda de door ons voor gefinancierde proceskosten zijn in 2015 met provincies en gemeenten verrekend € 40.000,--.

Duurzame Krimregeling

Bij het opstellen van de 2e Bestuursrapportage schatten wij in dat er voor het budget van de Duurzame Krimregeling een bedrag van € 500.000,-- zou overblijven. Met uw instemming is dat bedrag overgeheveld naar 2016. Nu blijkt dat er toch meer van de regeling gebruik is gemaakt dan wij toen verwachtten. Daardoor hebben we een overschrijding van € 80.000,-- . Wij stellen voor om deze overschrijding te verrekenen met het in 2016 beschikbare bedrag.

Product 4.2 Grondwater en waterhuishouding (incl. waterschappen en peilbeheer)

De totale afwijking betreft een voordeel van € 82.887,--.

Diverse kleinere posten

Er zijn binnen dit product geen grote afwijkingen te melden. Er zijn vele kleinere positieve saldi. De grotere daarvan hebben betrekking op de budgetten op het gebied van Onderzoeken grondwatersystemen en Uitvoering Grondwaternet voor in totaal € 65.000,--.

Baten

Product 4.1 Ruimtelijke ontwikkeling

De totale afwijking betreft een voordeel van € 55,--.

Product 4.2 Grondwater en waterhuishouding (incl. waterschappen en peilbeheer)

De totale afwijking betreft een voordeel van € 47.147,--.

Programma 5. Milieu, Energie & Bodem

Toelichting programma

Naast de inrichting van de omgeving zorgt de provincie er ook voor dat die omgeving veilig en schoon is. Zo werken zij samen met onder meer gemeenten aan een schone lucht en bodem en wordt toegezien op de productie en het transport van gevaarlijke stoffen.

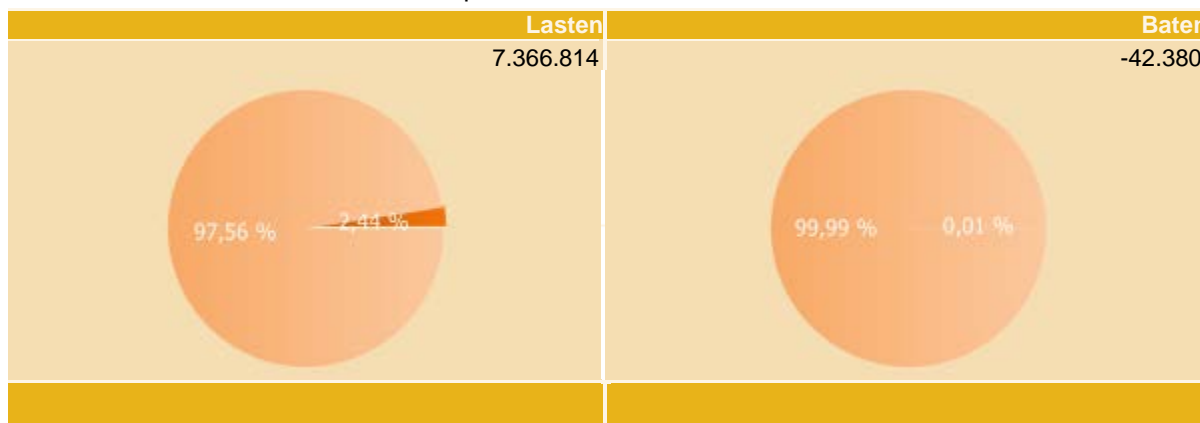
Wij voeren een actief klimaat- en energiebeleid. Wij stimuleren de productie van duurzame energie en beschermen ons landschap tegen de gevolgen van klimaatverandering.

Successen

- Zonne-energie: er is opnieuw een succesvolle campagne Zon zoekt Drent uitgevoerd en in 2015 is de uitvoering van de zonnelening ten opzichte van 2014 verviervoudigd met een subsidieplafond van € 4.648.000,-- met cofinanciering door gemeenten en meer dan duizend aanvragen. Ook de versnelde uitvoering van subsidieregeling voor sanering van asbestdaken via de Provinciale subsidieregeling 'Asbest eraf, zonnepanelen erop' verliep goed.
- Met het afsluiten van 13 greendeals heeft een versnelling plaatsgevonden in de realisatie van programmadoelstellingen.
- Het innovatieve traject 'Drenthe in Transitie' (DIT) draait samen met betrokken partners op succesvolle wijze. De *nieuwe rol van de overheid* is in de praktijk gebracht met 'Transitiearena's', 'On- en offline community building' en 'Gedragverandering'.
- Geopark de Hondsrug heeft de status 'Unesco Global Geopark' verworven.
- Uitvoering milieutaken: door de 12 Drentse gemeenten en de provincie is de Drentse Maat als uniform uitvoeringsniveau voor de taken van de RUD vastgesteld. Daardoor is de kwaliteit van vergunningverlening en toezicht voor bedrijven uniform. Ook de uitvoering van bodemsaneringstaken in Drenthe verloopt uitstekend. Dit is ook door de Noordelijke Rekenkamer geconstateerd in een NRK rapportage.

Knelpunten

- Niet alle gewenste energiemaatregelen in de energiestrategie kunnen direct uitgevoerd worden, er is prioriteitstelling nodig. In het kader van de energie-agenda worden hierover nadere afspraken gemaakt.
- Windenergie is een vraagstuk dat maatschappelijk veel discussie oplevert. De opgave om 285,5 MW te realiseren is complex.

	1	2	3	4	(3-4)
	Realisatie 2014	Primitieve begroting 2015	Begroting 2015 na wijziging	Realisatie 2015	Vershill
Totaal lasten	8.416.211	11.650.522	7.606.149	7.366.814	239.335
Apparaatskosten	0	0	0	0	0
Totaal baten	-1.601.267	-3.553.845	-517.845	-42.380	-475.465
Saldo	6.814.944	8.096.677	7.088.304	7.324.435	-236.131

Product 5.1 Energie

Beleidsopgave

In 2050 produceren we in Drenthe minstens zoveel hernieuwbare energie als we aan energie gebruiken (Energie neutraal)

Doelstelling	Geplande resultaten	Gerealiseerde resultaten	Status realisatie met toelichting
In 2020 een afname van CO2 emissie van 20% ten opzichte van 1990 tot 3,0 Mton en een aandeel hernieuwbaar energiegebruik van 16% (indicator uitstoot in Mton CO2)	Energiebalans van Drenthe: - geactualiseerde energiebalans van 2020, 2023 en 2030	De energiebalans voor 2020 is geactualiseerd en die van 2023 en 2030 zijn opgesteld.	✓
	Georganiseerde dialoog energietransitie Drenthe: - transitiearena's met koplopers - netwerk community als platform	- Startevenement met 150 deelnemers. - Drie gestarte transitiearena's - Netwerkbijeenkomsten en Tour door Drenthe - Succesvolle lancering online en offline platform - Vier experimenten en projecten gedrag en	✓

		energie.	
	<p>Spoor I energie-efficiency landbouw en industrie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - afspraak met RUD m.b.t. vergunningverlening en handhaving voor de industrie (in opdrachtverlening RUD). - energie en landbouw: zie 6.3 Kringlooplandbouw 	<ul style="list-style-type: none"> - De RUD ziet toe op de uitvoering van energiemaatregelen die wettelijk verplicht zijn. - Uit rapportage van CLM blijkt dat tien procent reductie CO2 is bereikt via kringlooplandbouw. 	<p style="text-align: center;"></p>
	<p>Spoor II duurzaam verkeer en vervoer:</p> <ul style="list-style-type: none"> - duurzaam eigen wagenpark - lobby fiscalisering groen gas - afspraken m.b.t. laadinfrastructuur elektrisch vervoer 	<p>In IPO-verband is de lobby fiscalisering groen gas uitgevoerd.</p>	<p style="text-align: center;"></p> <p>Duurzaam verkeer en vervoer krijgt nadere uitwerking in de energie-agenda.</p>
	<p>Spoor III energiebesparing gebouwde omgeving:</p> <ul style="list-style-type: none"> - noordelijke financieringsregelingen - energiebesparing 3000 - 5000 woningen 	<ul style="list-style-type: none"> - Geëvalueerde financiële regelingen (SEBB) als basis voor nieuwe regeling - Energiebesparing bij ruim 3000 woningen - Energieconvenant met woningcorporaties - Kaarten met de potentie voor energiebesparing in de gemeenten. 	<p style="text-align: center;"></p>
	<p>Spoor IV hernieuwbare energieproductie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zon zoekt Drent, zonnelening, beleidskader zonnestroom - communicatie en regie realisatie windparken conform regieplan windenergie. - beleidsplannen bio-energie en zonne-energie - Adviezen WKO en acties programmaplan geothermie - aanzet restwarmteplan 	<ul style="list-style-type: none"> - Uitgevoerde campagne Zon zoekt Drent en uitvoering zonnelening in tien gemeenten op basis van cofinanciering -uitgevoerde regeling "asbest eraf zonnepaneler er op". - Uitgevoerde verkenning naar betrekken inwoners, organisaties en bedrijven bij realisatie windpark De Drentse Monden-Oostermoer (DDMO) - Ingediende reactie op MER en voorontwerp inpassingsplan DDMO - Afgerond proces 	<p style="text-align: center;"></p>

		betrekken bevolking bij windenergie Emmen (Windkracht3) - Gebiedsproces inpassing windenergie Weijerswold en Coevorden-Zuid - Uitgevoerde verkenning van mogelijke hiaten gebruik biomassa voor energie - Adviezen van de WKO-coach voor ontwikkeling van plannen en projecten - Het verzamelen van informatie voor het warmteplan is gestart.	
	Spoor V schoon fossiel: (eventueel reageren op landelijk beleid)	Niet van toepassing, want een reactie op landelijk beleid is nog niet aan de orde.	✓
	Geactualiseerde digitale energie-atlas	De gegevens zijn actueel.	✓
Binnen de programmaperiode € 300 miljoen euro aan economische investeringen in Biobased Energy in Drenthe	€ 100 miljoen aan economische investeringen in Biobased Energy in Drenthe in 2015	Het energieprogramma heeft een economische investering van €100 miljoen gerealiseerd. Hierbinnen zijn de uitgelokte investeringen via de Drentse Energie Organisatie nog niet meegenomen. Deze worden via de midtermreview verantwoord.	✓
Binnen de programmaperiode 60 MNm3 groen gas productie in Drenthe gerealiseerd	Voor 20 MNm3 projecten groen gas productie in 2015 opgestart	Met een green deal is er voor 31 MNm3 groen gas geproduceerd. Een ontwikkeldeal levert nog 10 MNm3 groen gas op.	✓
Versterken Noord Nederland (NNL) als energieregio en borgen dat er voldoende goed geschoolde arbeidskrachten binnen de energiesector beschikbaar zijn	E-Academy/E-College is in afgelopen jaren opgestart. Binnen context Switch nader vormgeven	De samenwerking rondom het E-College verloopt goed.	✓

Product 5.2 Milieu

Beleidsopgave

In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen

Doelstelling	Geplande resultaten	Gerealiseerde resultaten	Status realisatie met toelichting
Goed opdrachtgeverschap RUD Drenthe	Werkplan RUD met duidelijke, éénduidige afspraken over de uitvoering van de provinciale taken die bij de RUD belegd zijn. Dit ook voor eventueel aanvullende opdrachten	De afspraken met de provincie uit het werkplan van de RUD zijn uitgevoerd.	✓
	'Drentse Maat', een samen met andere deelnemers in de RUD vastgestelde kwaliteitsmaat voor de RUD passend bij de landelijk afgesproken kwaliteit	Het bestuur van de RUD heeft de Drentse Maat vastgesteld. Vanaf 2016 is via de begroting van de RUD die werkwijze geborgd.	✓
Provinciale duurzaamheidsdoelen bereiken via bewustwording	Uitvoeringsprogramma Duurzaam Door	Ondersteuning activiteiten van netwerkpartners met het programma Duurzaam Door.	✓
	Jaarcongres Duurzame Dares	Succesvol jaarcongres.	✓
Uitvoeren IBT taken t.a.v. de Wabo en de archiefinspectie	Jaarlijkse rapportage(s) aan GS en PS over de taakuitvoering van gemeenten en andere betrokkenen waarbij door verder invulling geven aan horizontaal toezicht de rol van de provincie meer terughoudend is. Alleen waar nodig begeleiden van verbetertrajecten	Rapportages over de IBT taken.	✓
Regie en coördinatie van en met andere bevoegde gezagen door afspraken over handavingsamenwerking, noordelijke	2 projecten samen met de partners al dan niet binnen de RUD. Ketenhandhaving en energie	Door de RUD is namens de 13 deelnemers zowel de ketenhandhaving als energie opgepakt.	✓
	Handhavingsafspraken	Door de betrokken	✓

samenwerking en overleg met Buitengewoon Opsporing Ambtenaren (BOA's)	met de politie en BOA werkgevers over concrete inzet BOA's bij natuurtoezicht	partners is in 2015 uitvoering gegeven aan de gemeenschappelijke acties uit de handavingskalender.	
	Werkafspraken met Groningen en Fryslan hoe invulling te geven aan deze taken	Werkafspraken met de politie en BOA werkgevers zijn integraal met Groningen gemaakt en, waar mogelijk, ook met Fryslân.	✓
	Landelijke handavingsstrategie Drenthe breed ingevoerd	Samen met onze handavingspartners is de Landelijke Handhavingstrategie ingevoerd.	✓
Behoud van donkerte en stilte; vermindering geluidsbelasting wegverkeerslawaaï en (verbetering) luchtkwaliteit	SWUNG-2 geïmplementeerd /voorbereid (verkeerslawaaï)	Actualisatie van data ter voorbereiding van vaststelling geluidproductieplafonds.	✓
	Actueel beleid donkerte vastgelegd als onderdeel kernkwaliteiten en (indien nodig) regelgeving in POV	Bouw van hemelhelderheidskaart gestart.	✓
	Actueel beleid stilte vastgelegd als onderdeel kernkwaliteiten en (indien nodig) geactualiseerde regelgeving in POV	'inventarisatie en evaluatie van het beleid voor stilte- en donkertegebieden'.	✓
	Actuele data verkeerstellingen t.b.v. monitoringstool Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit	Data zijn actueel.	✓
	Actueel SMOG-draaiboek	SMOG-draaiboek is actueel.	✓
Invulling wettelijke bevoegdheid BRO-advies bij planadvisering gemeentelijke bestemmingsplannen en –structuurvisies	Plannen getoetst op aspect milieukwaliteit op basis van de provinciale belangen geformuleerd in het omgevingsbeleid	Adviezen op thema's van provinciaal belang en toetsing van relevante plannen.	✓

Procedurale ondersteuning en advisering plan MER	Adviezen geleverd en opgestelde Milieueffectrapportages getoetst	Adviezen geleverd en MER-rapportages getoetst, inclusief grensoverschrijdende MER met Duitsland.	✓
Blijvende kwaliteitsimpuls voor de uitvoering van externe veiligheidstaken bij gemeenten, provincie en Veiligheidsregio. (Beoogd) (effect)indicator: Bestemmingsplannen en milieuvergunningen EV-proof; Actuele risicokaart	Uitgevoerd programma 'Impuls Omgevingsveiligheid 2015- 2018'	Uitvoering RUD specialistische wettelijke taken volgens kwaliteitscriteria.	✓
	(Dienstverlenings)overeenkomst tussen de RUD/OD-G en de provincie over de bij de RUD belegde externe veiligheidstaken voor provincie en gemeenten	Overeenkomst is onderdeel van afspraken die centraal tussen provincie en RUD worden afgesproken door opdrachtgeversunit.	✓

Hemelhelderheidskaart: opname van de sterrenhemel bij Wilhelminaoord

Product 5.3 Bodemontwikkeling

Beleidsopgave

De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden

Doelstelling	Geplande resultaten	Gerealiseerde resultaten	Status realisatie met toelichting
Op een verantwoorde wijze voldoen aan de behoefte aan oppervlaktedelfstoffen	Er is getoetst welke ontgrondingen in Drenthe voldoen aan de Nota Ontgrondingen en waar dit niet het geval is, is traject uitgewerkt om dit te bereiken. Daarnaast is de vrijstellingsregeling in Hoofdstuk 8 van de POV zodanig aangepast dat hiervan geen ongewenst gebruik (meer) kan worden gemaakt en deze in overeenstemming is met de Nota Ontgrondingen	De POV is aangepast zodat ongewenst gebruik van de vrijstellingsregeling niet meer mogelijk is.	✓
Voorkoming van ingebruikname van zoutkoepels voor opslag van gevaarlijke stoffen (zoals radioactief afval). Indicator: Beïnvloeding rijksbeleid voor opslag kernafval (via Strong/Opera)	Beïnvloed rijksbeleid met als resultaat dat het Drentse beleid adequaat is opgenomen in het Rijksbeleid voor de onderdelen ondergrond, radioactief afval en Mijnbouwwet	Mijnbouwwet onder invloed van IPO deels aangepast. Drents beleid voor bodem, ondergrond en grondwater is ingebracht in procedure STRONG.	✓
	Zoutkoepels zijn niet gebruikt voor opslag kernafval	Zoutkoepels zijn niet in gebruik voor opslag kernafval.	✓
Bodemsanering <ul style="list-style-type: none"> • regie op beleid en uitvoering • afstemming/beïnvloeding landelijk beleid • Stimuleren gebiedsgerichte, integrale oplossingen 	Alle bodemverontreinigingen met onaanvaardbare risico's voor de mens zijn uitgevoerd of risico's zijn beheersbaar; Bodemvervuiling met onaanvaardbare risico's voor het milieu zijn in beeld gebracht, beschikt en de risico's zijn beheersbaar; Niet-spoedeisende bodemsaneringen zijn opgenomen in stedelijke	Bodemverontreinigingen met onaanvaardbare risico's voor de mens zijn uitgevoerd of risico's zijn beheersbaar; Bodemvervuiling met onaanvaardbare risico's voor het milieu zijn in beeld en openbaar gemaakt.	✓

	ontwikkelingsplannen of in beheer bij grondeigenaren		
Afstemming met landelijk beleid, voeren van regie op de uitvoering van bodemsanering en stimuleren gebiedsgerichte, integrale oplossingen	Opdracht aan RUD Drenthe voor uitvoeren van de werkzaamheden die voortvloeien uit het bodemprogramma 'werk maken van eigen bodem 2014-2019'	Opdracht aan RUD voor het uitvoeren van de werkzaamheden bodemsanering 2015 is verleend.	
Behoud van specifiek benoemde veenbodems in relatie tot (natuur)doelstellingen en beperking van veenoxidatie	Besluit over aanpak veenbodems / veenoxidatie vastgesteld	Besluit genomen om geen generiek beleid te voeren. Lokatiespecifiek wel aandacht voor beperking veenoxidatie.	
De helft van de landbouwsector werkt volgens het kringloopprincipe	Een vastgesteld programma kringlooplandbouw als uitwerking van de AgroAgenda Noord Nederland in samenwerking met de betrokken partners	De Versnellingsagenda melkveehouderij NN is samen met partners vastgesteld.	
	Meerjarig noord Nederlands project uitrol KringloopWijzer; doel is om 500 Drentse melkveehouders te bereiken	Verkenning door LTO Noord is uitgevoerd en wervingsbijeenkomsten in Groningen, Friesland en Drenthe hebben plaatsgevonden.	 Project wordt ingediend voor POP3, maar POP3 is landelijk nog niet opengesteld.
	Minimaal 1 opgerichte Operational Group i.h.k.v. European Innovation Partnerships op het thema kringlooplandbouw melkveehouderij	geen resultaat.	 Operational Groups kunnen gefinancierd worden vanuit POP3, maar POP3 is landelijk nog niet opengesteld.
	Landbouwproject in grondwaterbeschermingsgebieden met 30 akkerbouwers	Inventarisatie uitgevoerd.	 Inventarisatie heeft uitgewezen dat akkerbouwers geen ambitie en bereidwilligheid hadden om mee te doen aan voorgesteld project. Nu pijlen gericht op melkveehouders.

Vastlegging van de gewenste bodemkwaliteit voor boven- en ondergrond en beheer van reststromen via hergebruik en kringloop van grondstoffen	De actuele en gewenste bodemkwaliteit is voor de bovengrond vastgelegd (bodemkwaliteitskaart). Mogelijkheden om te komen tot een functiegerichte bodemkwaliteitskaart voor de ondergrond zijn verkend	Actuele bodemkwaliteit ligt vast in gemeentelijke bodemkwaliteitskaarten.	 Verkenning van de functiegerichte bodemkwaliteitskaarten moet nog worden uitgevoerd.
Kennisoverdracht en bewustwording van aardkundige waarden bij verschillende doelgroepen	1 symposium als invulling Europees jaar van de Bodem; Drentse thema's veen en zand	Netwerkdag/congres georganiseerd voor Noord Nederland in provinciehuis Drenthe.	
	5 boekwerken rondom thema aardkundige waarden	Volgende boekwerken zijn gerealiseerd: Drentsche Aa, Lheewal, Holtingerveld en Mekelermeer.	
	1 Inqua-Peribaltic Meeting, internationaal wetenschappelijk congres	Congres heeft in Drenthe plaatsgevonden.	
Geopark: voorbeeldfunctie voor omgang van het bodemarchief voor ruimtelijke, toeristische en economische ontwikkelingen	Het Geopark wordt ingezet als voorbeeldfunctie. Dit wordt mede gerealiseerd door: - 1 Geoparkweek en geoparkcongres; - Nieuwe Hotspot rond het Aardkundig Monument Lheewal, inclusief boek en aangelegde route; - 1 Geopark publieksboek	Geopark heeft status Unesco European Geopark verworven in 2015. Geoparkweek en -congres hebben plaatsgevonden.	
Samen met partners aanwijzing van acht aardkundige monumenten die bekendheid genereren onder een breed publiek	Een aardkundig monument onthuld, in 2015 het monument Mekelermeer	Aardkundig monument Meelermeer is onthuld.	
Kennis van de Drentse bodem, zodat inzicht bestaat in effecten van het bodembeleid en belanghebbende	Actuele data van de bodemkwaliteit	Data zijn actueel.	
	Geactualiseerde digitale bodematlas	De bodematlas is gedeeltelijk geactualiseerd.	 De oplevering van de

partijen beschikken over relevante bodeminformatie			bodematlas staat gepland voor april 2016. Uitloop in verband met bouwen technisch systeem dat meer tijd kost dan voorzien.
	Actuele informatie over Milieu, Bodem en Energie op www.drenthe.nl	Informatie op de website is actueel.	
Advisering beleidsontwikkeling t.b.v . bodemsanering	Advies t.b.v. landelijke invloed op de beleidsontwikkelingen	Drenthe heeft een actieve rol in landelijke gremia bodem(sanering) vervuld.	
Uitvoeren programma bodemsanering	- Opdracht verleend aan RUD voor de uitvoering van het bodemsanerings-programma -monitoren voortgang -financiering van de uitvoering van het bodemsanerings-programma	Opdracht aan RUD is verleend; voortgang wordt gemonitord. Over de financiering van de uitvoering (via RUD) zijn heldere afspraken gemaakt.	
Opstellen meerjarenprogramma 2016-2020	Vastgesteld programma 2016-2020	Programma is opgesteld;.	 Vaststelling door ons geschiedt naar verwachting in het eerste haljaar van 2016
Nazorg stortplaatsen financieel op orde	Vermogen in nazorgfonds op orde	Vermogen in 2015 op orde. Tevens ingestemd met nieuw nazorgplan (vervroegde sluiting) waarmee de financiële risico's voor provincie worden beperkt.	

Saneren asbestdaken veiligheidsmaatregelen omgeven (foto: LTO)

Ontwikkelingen

Product 5.1 Energie

In een interactief proces met PS en externe stakeholders wordt, in navolging van de Energiestrategie Drenthe, gewerkt aan een nieuwe Energieagenda 2015-2020 en een Actieplan Energieneutraal Wonen. Verwachting is dat beide in maart/april door GS worden vastgesteld. Tot de vaststelling blijft het programma 2012-2015 van kracht teneinde de realisatie van de energiedoelen niet te vertragen.

Gemeente	Budget	In de wacht	Verleend	In behandeling	Aantal
Aa en Hunze	€ 500.000	€ 135.000	€ 306.027	€ 168.060	109
Assen	€ 970.398	€ 52.500	€ 612.934	€ 288.188	188
De Wolden	€ 240.000	-	€ 190.945	€ 37.500	40
Emmen	€ 720.778	€ 397.500	€ 365.827	€ 325.749	179
Hoogeveen	€ 531.000	-	€ 462.703	€ 57.328	115
Meppel	€ 335.769	€ 112.500	€ 223.515	€ 89.127	82
Midden-Drenthe	€ 680.000	€ 45.000	€ 527.828	€ 137.905	141
Noordenveld	€ 318.554	€ 127.500	€ 198.545	€ 107.225	78
Tynaarlo	€ 300.000	€ 15.000	€ 262.282	€ 9.195	64
Westerveld	€ 46.412	-	€ 47.155	-	23

Stand van zaken uitvoering zonnelening 2015 op 15 januari 2016

Budget:	het gepubliceerde subsidieplafond
In de wacht:	in de wacht door uitputting budget
Verleend:	verleende zonnelingen
In behandeling:	in procedure (krediettoets)
Aantal:	ontvangen aanvragen

Boerderij met zonnepanelen in Bruntinge

Product 5.2 Milieu

Niet van toepassing.

Het onthulde Aardkundig Monument Mekelermeer

Product 5.3 Bodemontwikkeling

Niet van toepassing.

Nieuwe vorm van samenwerken in de Transitiearena Assen

Het aantal Twitter volgers in 2014 en 2015 van Drenthe In Transitie

Programma 5: wat heeft het gekost

		1	2	3	4	(3-4)
	Product / Beleidsopgave	Realisatie 2014	Primitieve begroting 2015	Begroting 2015 na wijziging	Realisatie 2015	verschil
Lasten						
	Product 5.1 Energie					
	Drentse Energie Organisatie					
	Subsidie	0	0	0	0	0
	totaal beleidsopgave	0	0	0	0	0
	In 2050 produceren we in Drenthe minstens zoveel hernieuwbare energie als we aan energie gebruiken (Energie neutraal)					
	Subsidie	821.531	1.750.000	1.998.154	2.843.910	-845.756
	Inkoop	753.762	700.000	885.553	497.813	387.740
	Adm. boekingen	0	0	0	0	0
	totaal beleidsopgave	1.575.293	2.450.000	2.883.707	3.341.723	-458.016
	totaal product	1.575.293	2.450.000	2.883.707	3.341.723	-458.016
	Product 5.2 Milieu					
	In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen					
	Inkoop	879.769	923.222	484.222	423.541	60.681
	Subsidie	3.023.400	2.953.206	2.953.206	2.918.494	34.712
	totaal beleidsopgave	3.903.169	3.876.428	3.437.428	3.342.035	95.393
	totaal product	3.903.169	3.876.428	3.437.428	3.342.035	95.393
	Product 5.3 Bodemontwikkeling					
	De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden					
	Inkoop	2.513.932	5.074.094	1.285.014	1.196.607	88.407
	Subsidie	423.817	250.000	0	-513.551	513.551
	totaal beleidsopgave	2.937.749	5.324.094	1.285.014	683.056	601.958
	totaal product	2.937.749	5.324.094	1.285.014	683.056	601.958
	Totaal	8.416.211	11.650.522	7.606.149	7.366.814	239.335
Baten						
	Product 5.1 Energie					
	In 2050 produceren we in Drenthe minstens zoveel hernieuwbare energie als we aan energie gebruiken (Energie neutraal)					
	Ontv. bijdragen	-365.245	0	0	0	0
	Ontv. subsidies	0	0	0	-2.721	2.721
	totaal beleidsopgave	-365.245	0	0	-2.721	2.721
	totaal product	-365.245	0	0	-2.721	2.721
	Product 5.2 Milieu					
	In Drenthe behoud en verbetering van de milieu- en leefomgevingskwaliteit tot tenminste het niveau van de wettelijke milieueisen					
	Leges	-4.643	-175.000	0	0	0
	Ontv. bijdragen	-23.066	0	-136.000	-167.666	31.666
	Ontv. subsidies	-84.863	0	0	0	0
	totaal beleidsopgave	-112.572	-175.000	-136.000	-167.666	31.666
	totaal product	-112.572	-175.000	-136.000	-167.666	31.666
	Product 5.3 Bodemontwikkeling					
	De bodem en ondergrond worden zo beheerd en benut dat deze ook voor volgende generaties hun culturele, ecologische en economische kracht behouden					
	Ontv. bijdragen	-71.538	-1.075.000	-29.000	-11.422	-17.578
	Ontv. subsidies	-1.052.623	-2.252.500	-301.500	184.309	-485.809
	Leges	710	-51.345	-51.345	-44.879	-6.466
	totaal beleidsopgave	-1.123.450	-3.378.845	-381.845	128.008	-509.853
	totaal product	-1.123.450	-3.378.845	-381.845	128.008	-509.853
	Totaal	-1.601.267	-3.553.845	-517.845	-42.380	-475.465
Saldo		6.814.944	8.096.677	7.088.304	7.324.435	-236.131

Programma 5. Milieu, Energie & Bodem

Toelichting

Saldo Programma	-236.131
Bestemming resultaat reserves bij programma	
Bijdrage van reserve monitoring voormalige stortplaatsen	56.057
Totaal verrekend met reserves	56.057
Resultaat programma na bestemming reserves	<u>-292.188</u>

Toelichting op verschillen begroting en rekening

Lasten

Product 5.1 Energie

De totale afwijking betreft een nadeel van € 458.016,--.

De voornaamste afwijking betreft:

Programma Klimaat en Energie

Over het geheel genomen vindt in 2015 binnen het programma Energie een overcommittering op het vlak van Green Deals plaats. Dat leidt in 2015 tot een tekort van € 458.016,--. Voorgesteld wordt, dit tekort ten laste te brengen van het budget voor 2016 en dit voor zover mogelijk in te lopen op basis van meevallers op basis van lagere vaststelling van subsidies (met name Green Deals uit het programma 2012 - 2015) in 2016. Voorstellen dienaangaande worden meegenomen in de 1^e Bestuursrapportage 2016.

Product 5.2 Milieu

De totale afwijking betreft een voordeel van € 95.393,--.

De voornaamste afwijking betreft:

Diverse kleinere posten

Er zijn binnen dit product geen grote afwijkingen te melden. Er zijn vele kleinere positieve saldi. De grotere daarvan hebben betrekking op de budgetten voor Bijdrage aan Landelijk Meldpunt Afvalstoffen, Toezicht handhaving Omgeving en RUD projectkosten en Uitvoering reguliere milieu taken. Voordeel in totaal € 73.000,--.

Product 5.3 Bodemontwikkeling

De totale afwijking betreft een voordeel van € 601.958,--.

De voornaamste afwijkingen betreffen:

Monitoring voormalige stortplaatsen

Voor de twee voormalige stortplaatsen die op de spoedlijst staan, is gebruik gemaakt van een landelijk ontwikkelde afwegingssysteem, de maatschappelijke afweging, waardoor kosten zijn bespaard geeft een voordeel van € 56.057,--.

Uitvoering bedrijvenregeling; afwikkeling vorig boekjaar

Een bedrijf had subsidie aangevraagd bij zowel ons als bij de landelijk opererende organisatie Bodemcentrum. Eind vorig jaar is de aanvraag ad € 513.551,-- bij ons ingetrokken is een voordeel gerealiseerd. Aangezien dit zowel doorwerkt aan in- als aan de uitgavenkant (de subsidie declareren

wij weer door naar het ministerie IM) is het per saldo voor de provincie een neutrale post, omdat de inkomsten dan ook lagere uitvallen.

Geopark De Hondsrug verwierf in 2015 de status Unesco European Geopark

Baten

Product 5.1 Energie

De totale afwijking betreft een voordeel van € 2.721,--.

Product 5.2 Milieu

De totale afwijking betreft een voordeel van € 31.666,--.

Product 5.3 Bodemontwikkeling

De totale afwijking betreft een nadeel van € 491.142,--.

De voornaamste afwijking betreft:

Uitvoering bedrijvenregeling

Nadeel € 513.551,-- zie de toelichting bij de lasten.

Programma 6. Cultuur

Toelichting programma

Kunst, cultuur en geschiedenis vinden we overal om ons heen. Een culturele identiteit en culturele voorzieningen maken een provincie aantrekkelijk om in te wonen, werken en recreëren. De provincie zet zich in voor het behoud en de ontwikkeling van deze culturele identiteit en zorgt ervoor dat culturele voorzieningen goed toegankelijk zijn en blijven.

De provincie richt zich onder andere op het behoud, ontwikkeling en herbestemming van het culturele erfgoed. De provincie is daarnaast verantwoordelijk voor monumentenzorg en cultuureducatie voor jongeren en ondersteunt gemeenten bij taken op het terrein van erfgoed en archeologie.

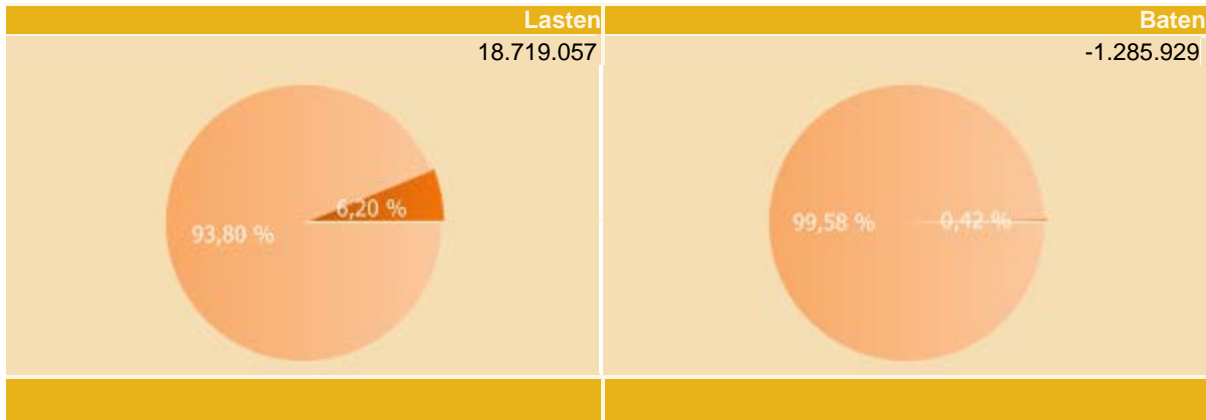
Successen

- Het Rijk heeft besloten de Koloniën van Weldadigheid in Nederland en Vlaanderen als eerstvolgende Nederlandse nominatie voor te dragen aan het Werelderfgoedcomité van UNESCO, in 2017, dat hierover dan in 2018 een besluit kan nemen. Het door Drenthe getrokken proces heeft een goede uitgangssituatie voor daadwerkelijke opname op de werelderfgoedlijst opgeleverd.
- Bij Nieuw Buinen is de muziektheatervoorstelling Iemandslaan opgevoerd midden op het platteland, in het kader van Kreatief met Krimp. Dit heeft veel losgemaakt in het gebied, vijfduizend mensen zijn geweest en de regio heeft hier met veel plezier aan meegewerkt.
- De Tussenrapportage "Herbestemming Karakteristieke panden in Drenthe" laat zien dat het herbestemmen van (dreigende) leegstaande panden loont. Met elke euro wordt naast behoud ook extra (bouw)investering, scholing, werkgelegenheid, (vrijtijds)economie en ruimtelijke kwaliteit gerealiseerd.
- Een nieuwe stap is gezet in de implementatie van de Bibliotheekwet 2015 (Wet Stelsel Openbare Bibliotheekvoorzieningen). De opdracht aan onze provinciale

ondersteuningsinstelling is vormgegeven met alle Drentse gemeenten en bibliotheekorganisaties.

Knelpunten

- Het succesvolle beleidsprogramma Herbestemming karakteristieke panden in Drenthe heeft geleid tot een overschrijding van de beschikbare middelen. Gelet op de herbestemmingskansen in 2016 wordt mogelijk opnieuw druk op het beschikbare budget verwacht.

	1	2	3	4	(3-4)
	Realisatie 2014	Primitieve begroting 2015	Begroting 2015 na wijziging	Realisatie 2015	Verschil
Totaal lasten	59.151.416	19.104.375	18.655.922	18.719.057	-63.135
Apparaatskosten	0	0	0	0	0
Totaal baten	-42.273.311	-1.412.507	-1.412.507	-1.285.929	-126.578
Saldo	16.878.105	17.691.868	17.243.415	17.433.128	-189.713

Product 6.1 Cultuur ontwikkelingen

Beleidsopgave

Cultuur speelt een belangrijke rol in economische en ruimtelijke ontwikkelingen

Doelstelling	Geplande resultaten	Gerealiseerde resultaten	Status realisatie met toelichting
Bij ruimtelijke ontwikkelingen, waar we als provincie direct of indirect bij betrokken zijn, betrekken we kunst, vormgeving en culturele identiteit in de ruimtelijke planvorming (cultuur in Natuurvisie, in landschapsplannen en in plannen Wegen en Kanalen)	In gebieds-ontwikkelingen is culturele identiteit van de plek medebepalend geweest in de planvorming: Frederiksoord Kolonie van Weldadigheid, Assen Florijnas - Culturele Hart, Coevorden Stationgebied), GAE-Transferium de Punt	Gerealiseerd. Voorbeeld: bij N391 wordt de verbeelding van een oude archeologische veenweg in het geluidsscherm bij de nieuwe infrastructuur zichtbaar gemaakt.	✓
	2 projecten landschapskunst en 2	6 projecten zijn (deels) gerealiseerd : beeldende	✓

	projecten kunst of kunstzinnige vormgeving bij infrastructuur zijn opgeleverd	kunst bij Semslinie, Borger Centrumplan, Historische TT-route en de VAM-berg, en de conferentie en documentaire Het Beeld van Drenthe.	
Het bevorderen van herbestemming van monumentaal karakteristiek gebouwd erfgoed via Herbestemming Karakteristiek Bezig en Noordelijk Programma (VER)	<ul style="list-style-type: none"> - 4 Panden zijn herbestemd; - Nieuwe strategieën zijn ontwikkeld voor herbestemmen als gebiedsopgave (zie ook product 7.2); - Als onderdeel van scholing- en werkgelegenheidstraject en zijn bouwwerkzaamheden uitgevoerd die een impuls gaven aan bouwsector (zie ook product 2.3) 	<p>10 monumenten zijn ondersteund met subsidie/laagrentende lening in behoud en herbestemming.</p> <p>6 monumenten zijn ondersteund met subsidie als aanloop op een herbestemming.</p>	<p style="text-align: center;"></p>
Musea van provinciale betekenis vertellen onderscheidend verhaal van het Drentse erfgoed	De herdenkingsmonumenten en nieuw aangebrachte markering/objecten op het voormalig kampterrein Westerbork zijn in goede staat gehouden en toegankelijk voor publiek	De herdenkingsmonumenten en nieuw aangebrachte markering/objecten op het voormalig kampterrein Westerbork zijn in goede staat gehouden en toegankelijk voor publiek.	<p style="text-align: center;"></p>
	Eindoplevering project Zingeving Historische Plek Herinneringscentrum Kamp Westerbork waarbij drie deelprojecten zijn ondersteund	Enkele deelprojecten zijn gerealiseerd. De resterende projecten worden medio 2016 opgeleverd.	<p style="text-align: center;"></p> <p>Er is uitstel verleend aan het Herinneringscentrum Kamp Westerbork tot medio 2016. Dit op verzoek van het centrum.</p>
Opname van de Koloniën van Weldadigheid (KvW) op de UNESCO Werelderfgoedlijst	<ul style="list-style-type: none"> - beslissing van het rijk over wel/niet opname van KvW op voorlopige werelderfgoedlijst - bekendheid van KvW en betrokkenheid van partijen bij KvW is vergroot; - uitgangspunten van 'Siteholders'schap 	- Het Rijk heeft besloten de Koloniën van Weldadigheid in Nederland en Vlaanderen als eerstvolgende Nederlandse nominatie voor te dragen aan het Werelderfgoedcomité van UNESCO, in 2017, dat hierover dan in 2018 een	<p style="text-align: center;"></p>

	(coördinerende rol Drenthe voor werelderfgoed KvW) zijn bepaald	<p>besluit kan nemen.</p> <p>- De bekendheid van de Koloniën van Weldadigheid is vergroot via bijeenkomsten en activiteiten zoals de tv-uitzending van de IJzeren Eeuw</p> <p>http://www.npo.nl/de-ijzeren-eeuw/17-04-2015/VPWON_1226672</p> <p>en het themanummer van Noorderbreedte. In alle koloniën zijn bewoners-avonden geweest en zijn klankbordgroepen bijeengewees</p> <p>- De uitgangspunten voor het siteholderschap door Drenthe zijn bepaald; uitwerking hiervan vindt plaats in 2016.</p>	
Via programma Koloniën van Weldadigheid (KvW) wordt cultuurhistorisch erfgoed en economische draagkracht vergroot	Er is meer economische draagkracht door projecten landschapsherstel, nieuwe ondernemers en het houden van (culturele) evenementen in de KvW-gebieden	<p>Is gerealiseerd.</p> <p>Bijvoorbeeld (voorbereiding) landinrichting en Pauperopera in Veenhuizen en steun voor aankoop Inforium in Frederiksoord.</p> <p>Het project Één geschiedenis, vijf verhalen is opgestart.</p>	<p></p>
Drentse gemeenten hebben vastgesteld gemeentelijk erfgoedbeleid in 2016	Er zijn afspraken gemaakt over rolverdeling en opgave inzake erfgoed tussen provincie en gemeenten	Er zijn geen nieuwe afspraken gemaakt over de rolverdeling.	<p></p> <p>Het bleek niet haalbaar om dat proces in één jaar te realiseren. Wel is in de uitgebreide erfgoedverkenning aangegeven wat gemeenten en provincie uitvoeren in het erfgoeddomein en zijn afspraken gemaakt over op te pakken aanbevelingen.</p>

Verder kijken dan het probleem is een van de peilers van de onderneming Boerstra Engineering. Op plekken waar adhesieve krachten en lange tradities de vrije hand hebben, zoekt men naar geschiedenis op de locatie, naar de kaart van het landschap en het beleefbaar maken van de dynamiek. Met het oog op een brede horizon worden verschillende middelen ingezet voor (in)zicht en voorstellingsvermogen.

Product 6.2 Erfgoed

Beleidsopgave

Het vertellen en zichtbaar maken van het verhaal van Drenthe en het zoeken naar nieuwe manieren om dat verhaal te vertellen

Doelstelling	Geplande resultaten	Gerealiseerde resultaten	Status realisatie met toelichting
Toegankelijker maken van erfgoed en het koppelen hiervan aan het ruimtelijke en economische domein	De provinciale inzet resulteert in: <ul style="list-style-type: none"> - Met internationale (archeologie)tentoonstellingen trekt het Drents Museum minimaal 150.000 bezoekers, waarvan 75% van buiten Drenthe en 7.500 scholieren; - Het Hunebedcentrum heeft kennis overgedragen aan het 	<ul style="list-style-type: none"> - Het Drents Museum heeft met internationale (archeologie) tentoonstellin en minimaal 150.000 bezoekers getrokken. - Het Hunebedcentrum heeft kennis overgedragen aan het 	<div style="text-align: center;"> </div>

	<p>publiek over de hunebedden en de Trechterbekercultuur in wisselende tentoonstellingen en publieksactiviteiten;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gevangenismuseum heeft een visie ontwikkeld op wat zij wil presenteren over de KvW en heeft de mogelijkheden daarvan verkend in Veenhuizen (op basis van onderzoek "Vierde Kwadrant") - Museum de Buitenplaats biedt wisselende niet-commerciële beeldende kunsttentoonstellingen aan in combinatie met podiumactiviteiten 	<p>publiek over de hunebedden en de Trechterbekercultuur.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gevangenismuseum heeft een visie ontwikkeld. - Museum de Buitenplaats biedt wisselende niet-commerciële beeldende kunsttentoonstellingen aan in combinatie met podiumactiviteiten. 	
Wettelijke taak: een goed beheerd publiek toegankelijk historisch provinciaal archief	<ul style="list-style-type: none"> - Een goed beheerd publiek toegankelijk historisch provinciaal archief; - De uitvoering van de archiefzorg 2012-2015 bij de Regionale Historische Centra (RHC) is geëvalueerd door Rijk, IPO en VNG en door samenwerkende partijen per RHC 	<ul style="list-style-type: none"> - Een goed beheerd publiek toegankelijk historisch provinciaal archief. - Is in uitvoering. 	<p>✓</p>
Monumenten: realiseren van een herkenbare en onderscheidende culturele identiteit	<p>Door het stimuleren van behoud en herbestemming van monumenten is bekendheid gegeven aan het Verhaal van Drenthe</p>	<p>10 monumenten zijn ondersteund met subsidie/laagrentende lening in behoud en herbestemming. 6 monumenten zijn ondersteund met subsidie als aanloop op een herbestemming.</p>	<p>✓</p>
Ondersteuning professionele podiumkunsten en amateurkunsten van provinciaal niveau en belang, en ontwikkeling van talent in de	<p>Opdrachten aan en ondersteuning van infrastructuur en projecten van provinciaal belang: 7 festivals en evenementen, 10</p>	<p>Circa 100 projecten ondersteund en subsidies verleend aan festivals en evenementen, professionele Drents/Noordelijke gezelschappen en</p>	<p>✓</p>

uitvoerende kunsten op provinciaal belang	professionele Drents/Noordelijke gezelschappen, 5 Drentse amateurgezelschappen c.q, podia	Drentse amateurgezelschappen.	
Betere borging van de streektaal door het bevorderen van de bewustwording van de meerwaarde van streektaal	- De streektaal is verder ontwikkeld door onderzoek, informatieverstrekking en promotie; - In het onderwijs is meer aandacht besteed aan de streektaal en aan onderwijs in de Drentse en Duitse taal (op basis van het in de tweede helft van 2014 gestarte onderzoek naar aanleiding van de motie Leerstoel Drents en meertaligheid)	- De streektaal is verder ontwikkeld door onderzoek, informatieverstrekking en promotie - In het onderwijs is aandacht besteed aan de streektaal en aan onderwijs in de Drentse en Duitse taal.	
Toegankelijker maken van erfgoed en het koppelen hiervan aan het ruimtelijke en economische domein	- Publiek is betrokken bij de waarde en de ruimtelijk-economische toekomst van de Drentse Aa door het congres Het Experiment van de Drentse Aa en de Biografie van de Drentse Aa; - Het Verhaal van Drenthe is beter verteld door verhalen en collecties digitaal te ontsluiten, het opzetten van een netwerk van gidsen en het opleveren van een actuele Digitale Encyclopedie van Drenthe	Publiek is betrokken bij de waarde en de ruimtelijk-economische toekomst van de Drentse Aa.	 Actuele Digitale Encyclopedie van Drenthe wordt in 2016 opgeleverd. Reden is dat deze wordt gekoppeld aan een digitaal erfgoed knooppunt en de ontwikkeling daarvan door de stuurgroep Verhaal van Drenthe meer tijd vergt.
	- Drents Landschap verwerft karakteristiek erfgoed (zoals havezathe Oldengaerde) en exploiteert het. - Drents Landschap adviseert over en ondersteunt bij herbesteding en	Is ondersteund met advies en begeleiding in behoud en ontwikkeling van dit gebouwde erfgoed. Incidenteel op pandniveau met subsidie ondersteund bij restauratie en herbesteding dan wel	

	exploitatiekansen	de voorbereiding hierop (Oldengaerde).	
Goede omgang met archeologisch erfgoed en cultuurhistorisch erfgoed in planontwikkeling	Ontwikkeling en behoud van archeologisch en cultuurhistorisch erfgoed van provinciaal belang is ontwikkeld en behouden door planologische bescherming en sturing	Ontwikkeling en behoud van archeologisch en cultuurhistorisch erfgoed van provinciaal belang is ontwikkeld en behouden door planologische bescherming en sturing.	✓

Eén van de op handen zijnde herbestemmingen. Het is de voormalige Rijksluchtvaartschool op Groningen Airport Eelde

Product 6.3 Cultuur en maatschappij

Beleidsopgave

Een sociaal cultureel klimaat waarin toonaangevende kunst en cultuuruitingen een plek hebben en waar mensen aan mee kunnen doen

Doelstelling	Geplande resultaten	Gerealiseerde resultaten	Status realisatie met toelichting
Kwaliteitsverbetering	In het tweede	90% van de basisscholen	✓

van cultuureducatie en daarbij een nieuwe verdeling van rollen, taken en verantwoordelijkheden tussen provinciale en gemeentelijke instellingen	uitvoeringsjaar van Cultuureducatie met Kwaliteit heeft 95% van de Drentse basisscholen deelgenomen. Cultuureducatie is breed ondersteund door Compenta, waarin K&C en de gemeentelijke kunstencentra de taken efficiënt hebben verdeeld	heeft deel genomen. Kwaliteit van aanbod CE in scholen is substantieel toegenomen (EVI meetsysteem). Twee nieuwe basis-cultuurprofiel scholen in Drenthe. Taakverdeling kunstencentra en K&C op orde, organisatievoorstel volgt in 2016.	
Gemeentelijke betrokkenheid bij het opdrachtgeverschap aan Biblionet Drenthe	De provinciale ondersteuningsinstelling Biblionet Drenthe is in staat gesteld het leenverkeer fysieke werken tussen bibliotheken uit te voeren en innovatie door te voeren in het fysieke domein	De provinciale ondersteuningsinstelling Biblionet Drenthe is in staat gesteld het leenverkeer fysieke werken tussen bibliotheken uit te voeren en innovatie door te voeren in het fysieke domein.	✓
Het culturele aanbod op het platteland op een hoger niveau brengen	Via het programma Kreatief met Krimp zijn in de Veenkoloniën 3 projecten uitgevoerd door kunstgezelschappen i.s.m. maatschappelijke instellingen	3 projecten uitgevoerd: Iemand'sland (5000 bezoekers) Memorylane door het Veen (verhalenfestival, boek, wandelroutes, 5 uitzendingen RTV-Drenthe) en 3 concerten Veenkoloniaal Symfonieorkest op bijzondere locaties.	✓
Het stimuleren van de ontwikkeling van bijzondere en hoogwaardige culturele manifestaties en activiteiten	3 bijzondere culturele manifestaties op het terrein van podiumkunsten / beeldende kunsten zijn uitgevoerd: PeerGroup in Drentse Aa-gebied 50-jaar, PauperParadijs in Veenhuizen, Iemand'sland in de Veenkoloniën. Een deel van de hiervoor bestemde extra middelen uit de VJN 2014 is hiervoor besteed	PeerGroup: 4 verschillende programma's in Drentse Aa-gebied Documentaire Het geluid van de Veenkoloniën Beeldende kunst manifestatie langs de Semslinie (400 jaar).	✓

Ontwikkelingen

Product 6.1 Cultuur ontwikkelingen

Niet van toepassing.

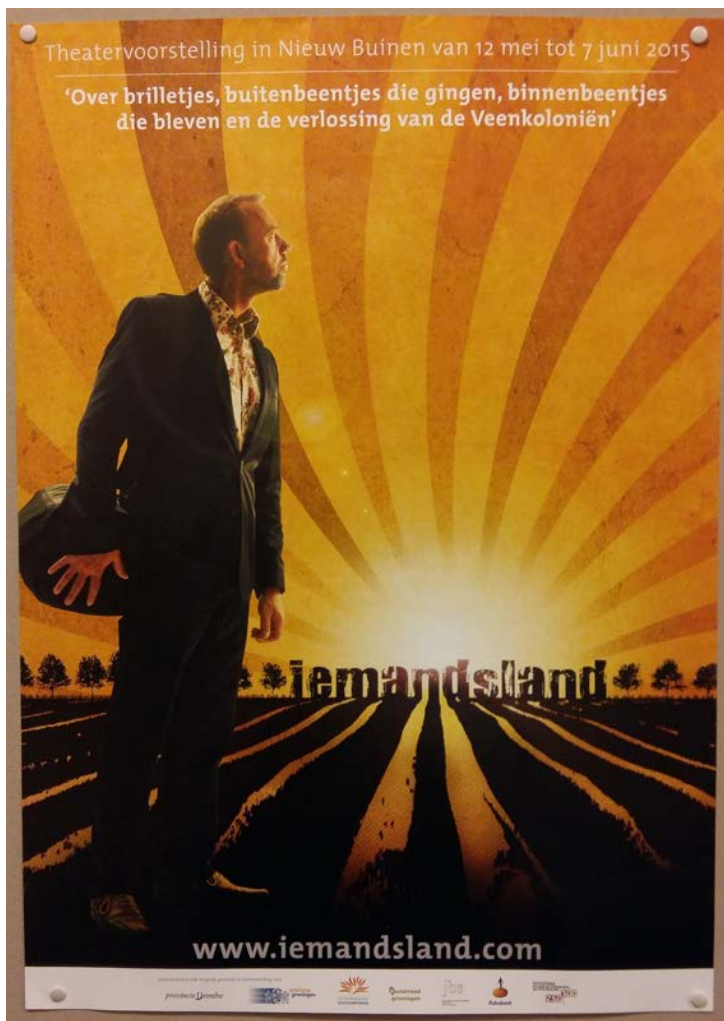
Product 6.2 Erfgoed

De belangstelling voor het herbestemmen van (dreigende) leegstaande monumentale panden in Drenthe neemt toe. Dit is ook gebleken uit de Tussenrapportage 2013 en 2014. Niet alleen monumenten zijn daarmee behouden maar ook heeft scholing en werkgelegenheid in de bouw en installatie hiermee een impuls gekregen. Het lange termijn effect is vooral nieuwe werkgelegenheid en participatiedeelname bij de exploitatie van deze monumenten die met name binnen de sector vrijetijdseconomie plaatsvinden. Deze positieve ontwikkeling wordt tevens voorzien in 2016 en voor de volgende jaren 2017-2020.

De nieuwe Omgevingswet (2018) en een opvolger van de Rijks Visie Erfgoed en Ruimte maken nieuwe samenwerking met het Rijk mogelijk op termijn.

Product 6.3 Cultuur en maatschappij

Met het oog op een nieuwe cultuurbeleidsperiode van het rijk (2017- 2020) en het gelijktijdig aflopen van onze eigen beleidsnota hebben wij de ontwikkeling in gang gezet voor een nieuwe Drentse cultuurnota, in afstemming met de Drentse gemeenten (VDG) en met de noordelijke partners (provincie Groningen, Fryslân, Leeuwarden en Groningen). Wij hebben ons daarbij als noordelijk landsdeel aangemeld bij het rijk (OCW) voor een vierjarig experiment regionaal cultuurbeleid.

Aankondiging van Muziektheaterproductie Iemand'sland te Nieuw-Buinen met ondersteuning van de provincie.

Programma 6: wat heeft het gekost

		1	2	3	4	(3-4)	
	Product / Beleidsopgave	Realisatie 2014	Primitieve begroting 2015	Begroting 2015 na wijziging	Realisatie 2015	verschil	
Lasten							
	Product 6.1 Cultuur ontwikkelingen						
	Cultuur speelt een belangrijke rol in economische en ruimtelijke ontwikkelingen						
		Kapitaallasten	1.411.850	1.363.846	1.363.846	1.363.846	0
		Subsidie	5.320.012	5.392.564	5.467.564	5.508.565	-41.001
		Inkoop	356.589	1.207.500	840.500	819.566	20.934
	totaal beleidsopgave	7.088.451	7.963.910	7.671.910	7.691.977	-20.067	
	totaal product	7.088.451	7.963.910	7.671.910	7.691.977	-20.067	
	Product 6.2 Erfgoed						
	Het vertellen en zichtbaar maken van het verhaal van Drenthe en het zoeken naar nieuwe manieren om dat verhaal te vertellen						
		Inkoop	302.789	297.195	457.195	481.032	-23.837
		Subsidie	2.374.535	2.338.744	2.311.415	2.438.970	-127.555
	totaal beleidsopgave	2.677.325	2.635.939	2.768.610	2.920.002	-151.392	
	totaal product	2.677.325	2.635.939	2.768.610	2.920.002	-151.392	
	Product 6.3 Cultuur en maatschappij						
	Een sociaal cultureel klimaat waarin toonaangevende kunst en cultuuruitingen een plek hebben en waar mensen aan mee kunnen doen						
		Inkoop	161.075	249.124	10.000	839	9.161
		Subsidie	49.223.648	8.255.402	8.205.402	8.106.239	99.163
		Adm. boekingen	917	0	0	0	0
	totaal beleidsopgave	49.385.640	8.504.526	8.215.402	8.107.078	108.324	
	totaal product	49.385.640	8.504.526	8.215.402	8.107.078	108.324	
	Totaal	59.151.416	19.104.375	18.655.922	18.719.057	-63.135	
Baten							
	Product 6.1 Cultuur ontwikkelingen						
	Cultuur speelt een belangrijke rol in economische en ruimtelijke ontwikkelingen						
		Ontv.subsidies	-8.000	0	0	0	0
		Ontv. bijdragen	-1.246.608	-1.297.207	-1.297.207	-1.283.208	-13.999
	totaal beleidsopgave	-1.254.608	-1.297.207	-1.297.207	-1.283.208	-13.999	
	totaal product	-1.254.608	-1.297.207	-1.297.207	-1.283.208	-13.999	
	Product 6.2 Erfgoed						
	Het vertellen en zichtbaar maken van het verhaal van Drenthe en het zoeken naar nieuwe manieren om dat verhaal te vertellen						
		Ontv.subsidies	0	0	0	0	0
	totaal beleidsopgave	0	0	0	0	0	
	totaal product	0	0	0	0	0	
	Product 6.3 Cultuur en maatschappij						
	Een sociaal cultureel klimaat waarin toonaangevende kunst en cultuuruitingen een plek hebben en waar mensen aan mee kunnen doen						
		Ontv.subsidies	-41.013.045	-115.300	-115.300	0	-115.300
		Ontv. bijdragen	-5.658	0	0	-2.721	2.721
	totaal beleidsopgave	-41.018.703	-115.300	-115.300	-2.721	-112.579	
	totaal product	-41.018.703	-115.300	-115.300	-2.721	-112.579	
	Totaal	-42.273.311	-1.412.507	-1.412.507	-1.285.929	-126.578	
Saldo		16.878.105	17.691.868	17.243.415	17.433.128	-189.713	

Programma 6. Cultuur

Toelichting

Saldo Programma	-189.713
Bestemming resultaat reserves bij programma	
Totaal verrekend met reserves	0
Resultaat programma na bestemming reserves	<u>-189.713</u>

Toelichting op verschillen begroting en rekening

Lasten

Product 6.1 Cultuur ontwikkelingen

De totale afwijking betreft een nadeel van € 20.067,--.

De voornaamste afwijkingen betreft:

Verhaal van Drenthe

De belangstelling voor ons erfgoed en onze geschiedenis neemt toe en daarmee het aantal initiatieven en projectaanvragen voor subsidie ook, dit heeft geleid tot een overschrijding op het budget Verhaal van Drenthe van € 103.000,--. Dit past bij de ambitie zoals verwoord in onze cultuurnota.

Cultuurhistorie en Archeologie in ruimtelijke planvorming

Mede door vrijval van verplichtingen vanuit eerder jaren is op dit budget een voordeel gerealiseerd van € 74.000,--.

Product 6.2 Erfgoed

De totale afwijking betreft een nadeel van € 151.392,--.

De voornaamste afwijkingen betreffen:

Restauratie rijksmonumenten

De belangstelling in herbestemming van monumentale panden neemt toe en daarmee het aantal aanvragen om subsidie ook. Dit heeft geleid tot een overschrijding op het budget Restauratie Rijksmonumenten van € 107.000,--. Dit past bij de ambitie zoals verwoord in onze cultuurnota.

Noorden Archeologisch depot, schimmel

Zoals in de 2e Bestuursrapportage aangegeven is er is sprake van schimmel in het Noordelijk Archeologisch Depot ((NAD), eigendom van de drie noordelijke provincies) in Nuis. In dit depot wordt de wettelijke opslag van archeologische vondsten verzorgd. Om de schimmels op te ruimen en de kans op schimmel in de toekomst te verkleinen is nog eens € 40.000,-- extra nodig geweest. De overige eigenaren van het NAD betalen eenzelfde bedrag.

Product 6.3 Cultuur en maatschappij

De totale afwijking betreft een voordeel van € 108.324,--.

De voornaamste afwijkingen betreffen:

Beeldende Kunst en Vormgeving in ruimtelijke plannen

Een bedrag van € 132.000,-- hebben we in 2015 niet meer kunnen beschikken, omdat vertraging is opgetreden in de ontwikkeling van projecten in de openbare ruimte. Wij willen kunst en vormgeving in de openbare ruimte zo veel mogelijk verbinden met inrichting van landschap en infrastructurele werken. Deze inrichtingswerken en gebiedsontwikkelingen kennen lange aanlooptijden met bestemmingsprocedures en externe partners waarbij wij geen invloed hebben op vertragingen in de planning. Wij stellen voor om het restantbedrag over te hevelen naar 2016 en in te zetten voor vijf projecten (waaronder kunstwerk gemaakt van oude sluisdeuren, kunstproject Verlengde Hoogeveensche Vaart (vertraagd vanwege bezwaren omwonenden) en kunstproject Coevorden in stationsgebied (vertraging door planning rondom het stationsgebiedsontwikkeling door ProRail en gemeente Coevorden) en een kunstproject in Assen rondom het stationsgebied, vertraging door

planning stationsgebiedsontwikkeling door ProRail en gemeente Assen) die zich in een ver gevorderd stadium bevinden. Wij stellen daarom voor een bedrag van € 132.000,-- over te hevelen naar 2016.

Podiumkunsten, festivals en evenementen

Onze inzet en de inzet van het culturele veld voor podiumkunsten, festivals en evenementen neemt toe en daarmee het aantal initiatieven en projectaanvragen voor subsidie ook, dit heeft geleid tot een overschrijding dit budget Verhaal van Drenthe van € 92.000,--. Dit past bij de ambitie zoals verwoord in onze cultuurnota.

WSF-taken bibliotheken

De begrote bijdrage van de provincie Groningen voor WSF-taken verwachten wij in 2016 te beschikken aan gemeenten als transitiegelden als gevolg van invoering van de Bibliotheekwet 2015. We leggen focus op wettelijke taken en stoppen in principe met subsidiëren in de bedrijfsvoering van kleine bibliotheekorganisaties (gemeentelijke verantwoordelijkheid). Gemeenten stellen een functie- en spreidingsplan op voor Drenthe. Op basis daarvan kan de provincie weloverwogen, indien nodig, aanvullend een autonome rol oppakken voor het op peil houden van het voorzieningenniveau. Het voordeel bij de lasten van € 115.000,-- is een nadeel bij de baten, omdat ook de baten pas in 2016 in de exploitatie worden opgenomen.

Baten

Product 6.1 Cultuur ontwikkelingen

De totale afwijking betreft een nadeel van € 13.999,--.

Product 6.2 Erfgoed

Niet van toepassing

Product 6.3 Cultuur en maatschappij

De totale afwijking betreft een nadeel van € 112.579,--.

De voornaamste afwijking betreft

WSF-taken bibliotheken

Het nadeel betreft een bedrag van € 115.000,--. Zie de toelichting bij de lasten.

Programma 7. Dynamiek in leefomgeving

Toelichting programma

De provincie is de gebiedsregisseur van het landelijke gebied. Projecten richten zich op het versterken van landbouw en agribusiness, natuur, klimaat, recreatie en toerisme, en sociaaleconomische vitaliteit. Met een gebiedsgerichte aanpak zetten we in op een gezamenlijke uitvoering van opgaven en projecten met de betrokkenen in het gebied.

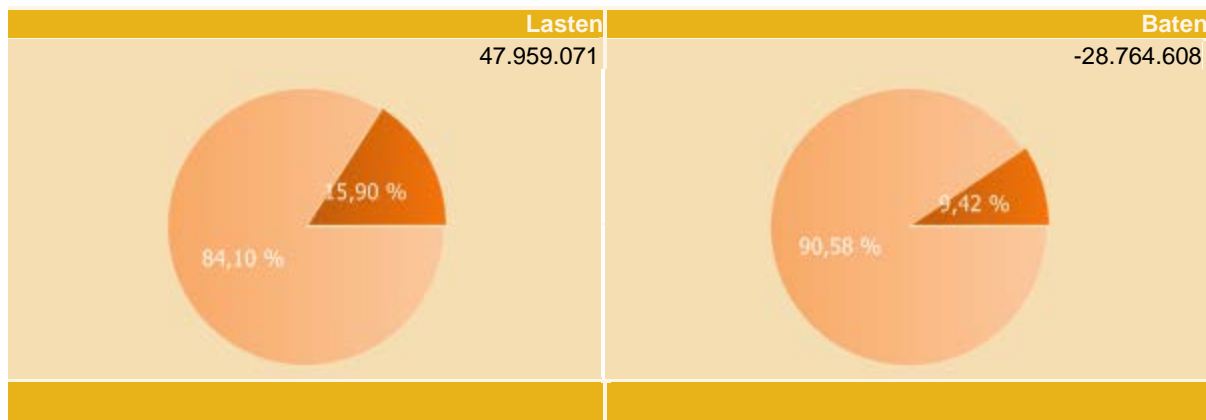
De provincie werkt hierin nauw samen met gemeenten en maatschappelijke partners en het bedrijfsleven.

Successen

- Ondertekening Raamovereenkomst Plattelandsontwikkeling Drenthe door alle betrokken partners. Hiermee zijn alle betrokken partijen overeengekomen dat wij gezamenlijk staan voor de grote opgaven voor de aankomende zes jaar.
- De eerste PAS subsidies zijn beschikbaar en een aantal PAS-projecten zijn van start gegaan. Het betreffen concreet beheersmaatregelen in de Drentsche Aa, het Drents-Friese Wold, Dwingelderveld, Holtingerveld, Bargerveen, Fochtelooverveen en Elperstroom.
- De Projecten "Grondig Boeren met Mais" en Food Future hebben voor de agrarische sector veel opgeleverd.
- Met 5 gemeenten in zuidoost Drenthe zijn projecten ontwikkeld in het sociaal economische domein. Onze ondersteuning daarbij vooral gevraagd bij het bieden van kansen aan jeugdigen (zorg en toeleiding naar arbeid). Belangrijke voorwaarde daarbij was dat er ruimte komt voor innovatieve plannen. Opbrengsten van succesvolle projecten en nieuwe werkwijzen moeten overdraagbaar zijn naar andere regio's.
- Oprichting van de Agrarische Natuurvereniging Drenthe (ANV). Hiermee is een grote stap gezet ter bevordering van het agrarisch natuurbeheer.

Knelpunten

- De openstelling door het rijk van het Europese Plattelands Ontwikkelingsprogramma is niet zoals we verwacht hadden in 2015; Openstelling vindt plaats in 2016. Hierdoor lopen projectvoorstellen vertraging op en zullen projectvoorstellen dus pas in 2016 goedgekeurd gaan worden. Het risico hierbij is dat provincie Drenthe Europese subsidies misloopt.

	1	2	3	4	(3-4)
	Realisatie 2014	Primitieve begroting 2015	Begroting 2015 na wijziging	Realisatie 2015	Vershil
Totaal lasten	46.766.839	47.281.454	46.668.198	47.959.071	-1.290.873
Apparaatskosten	0	0	0	0	0
Totaal baten	-10.944.586	-11.877.623	-14.002.996	-28.764.608	14.761.612
Saldo	35.822.253	35.403.831	32.665.202	19.194.463	13.470.739

Product 7.1 Agribusiness

Beleidsopgave

Landbouw en agribusiness

Doelstelling	Geplande resultaten	Gerealiseerde resultaten	Status realisatie met toelichting
Landbouwstructuurversterking en bevorderen innovatie in de landbouw	Realisatie projecten innovatieagenda Veenkoloniën	61 praktijknetwerken in uitvoering en focus op duurzame opbrengsten.	✓
	Realisatie projecten landbouwstructuurversterking en innovatie	Voor innovatie zijn meerdere projecten mede gefinancierd en in uitvoering gebracht. Er zijn 4 netwerken met innovatieve bedrijven en kennisinstellingen ontwikkeld. En vele innovatieve projecten op het gebied van Agro&Food en BioBased Economy. Projecten zijn ontwikkeld en ingediend. In sommige gevallen ook	✓

		bij andere financieringskaders, zoals RVO, Interreg VA en VB, Kamer van koophandel en SNN. Impuls kavelruil Drenthe is er: http://www.kavelruildrenthe.nl	
	Realisatie projecten Agroagenda Noord Nederland	Programmaliijnen zijn in uitvoering. www.greenlincs.nl	✓
Een concurrerende landbouwsector die past binnen de kernkwaliteiten van Drenthe	Realisatie van projecten gericht op verduurzaming van de landbouwsector en de bedrijfsvoering	Meerdere projecten zijn meegefinancierd en in uitvoering gebracht op het gebied van bodem- en water.	✓
De landbouwsector speelt een belangrijke sociale en maatschappelijke rol	Realiseren van maatschappelijke groen/blauwe diensten	De groene diensten zijn ondergebracht in het Drents Collectief. De blauwe diensten zijn in ontwikkeling.	✓
	Stimuleren samenwerking landbouwbedrijven en de omgeving / maatschappij	Project landschappelijke inpassing landbouw bedrijven is opgeleverd en gepresenteerd aan de Drentse gemeenten.	✓
	Ondersteuning ontwikkeling professioneel collectief	Drents Collectief voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer is van start gegaan.	✓

Project Grondig Boeren met maïs

Product 7.2 Plattelandsontwikkeling

Beleidsopgave

Een aantrekkelijk en beleefbaar Drenthe met een goed economisch en maatschappelijk perspectief

Doelstelling	Geplande resultaten	Gerealiseerde resultaten	Status realisatie met toelichting
Behoud cultuurhistorisch waardevolle landschappen	Subsidie ten behoeve instandhouding gescheperde schaapskuddes op basis van een nieuw vastgestelde regeling	Door PS vastgestelde subsidieregeling.	 Komt nog vervolg in de staten bij behandeling van de Voorjaarsnota en Cultuurnota op 13 juli 2016
	Onderhoud en beheer Drentse landschappen door: verstrekking prestatiesubsidie Landschapsbeheer, het Drentse Landschap (incl. beheer cult.hist.erfgoed), Boerenatuur en Faunabeheer. Nieuw beleid financiering landschap, waarin gedeelde verantwoordelijkheid gemeenten, provincie en markt tot uiting komt	Prestatiessubsidies zijn toegekend en de gesubsidieerde instellingen dragen volgens planning bij aan de gestelde doelen.	
Doorontwikkeling Nationaal Landschap en Nationaal Park Drentsche Aa door verbinding van opgaven en financiering te organiseren. Blijvende inzet op levend bezoekersnetwerk Drentsche Aa	Natuur- en wateropgave Anreepdiep en Deurzerdiep in uitvoering	Gereed. Feestelijke oplevering op 10 februari 2016. http://www.hunzeenaas.nl/werk-in-uitvoering/Paginas/Herstel-Deurzerdiep-Anreepdiep.aspx	
	Realisatie "Drentsche Aa familiepadij" in aansluiting op Toegangspoort Deurzerdiep	Hier is vertraging opgelopen. Planning is niet gehaald door zeer natte omstandigheden, waardoor aannemer die opdracht heeft niet aan de slag kon.	 Nieuwe planning: oplevering 1 april 2016.
	Knooppunt Balloo gereed	Gereed. Feestelijk geopend op 18 mei 2015: http://www.drentscheaa.nl/documents/news-items/knooppunt-balloo-	

		gereed.xml?lang=nl	
Ontwikkeling Regionaal Landschap samen met partners in zuidwest Drenthe waarbinnen de Nationale Parken Dwingelderveld en Drents-Friese Wold een plaats hebben. Verbreden gastheerschap Nationale Parken Zuidwest Drenthe	Inrichten Toegangspoor Holtingerveld met beleef- en informatie-routes. Begeleiden van de horecavoorziening	Ontwerp gereed. Routes zijn uitgezet. Informatie en verhaallijn moeten nog.	 Gemeente Westerveld neemt in juni 2016 een go-no go besluit over het informatiecentrum
	Entree Spier in voorbereiding/uitvoering en afgestemd met visie op toegangspoorten en informatievoorziening Zuidwest Drenthe	Vorbereiding is afgerond.	
	Start LIFE project Drents-Friese Wold gekoppeld aan Inrichtingsplan Oude Willem	Planvoorbereiding gereed.	
	Uitvoering Module 2 Spier-Moraine	Module 2 is nog niet in uitvoering gebracht.	 In 2016 wordt met belanghebbenden nader bepaald hoe de waterproblematiek op te lossen.
	Start actualisatie Beheer- en inrichtingsplan Dwingelderveld	Vervallen. Start nieuw plan voor het gehele gebied afgestemd met N2000-beheerplan.	
	Verkenning en waar mogelijk uitvoeren van zowel ecologisch als toeristische verbindingen tussen de drie kerngebieden NP Dwingelderveld, NP Drents-Friese Wold en Holtingerveld	Pilot in de buurt van Wapse in ontwikkeling.	
Uitvoering samenwerkingsagenda Zuidwest Drenthe met andere overheden, gericht op versterking van kernkwaliteiten in combinatie met behoud werkgelegenheid	Gezamenlijke planning marketing en communicatie	Gemeenten in Zuidwest Drenthe hebben samen met Steenwijkerland een toeristische gids ontwikkeld en gezamenlijk op de vakantiebeurs gestaan.	
	Kwaliteitsimpuls aan vrijetijdseconomie gegeven via Leaderprogramma 2015-2020	Leaderprogramma is voor uitvoering gereed gemaakt.	
	Gezamenlijke	Streekbeheer Zuidwest	

	verantwoordelijkheid financiering landschap (zie doelstelling behoud landschap)	Drenthe structureel in uitvoering gebracht.	
Versterken beleving en waardering natuur en landschap	Verstrekking prestatiesubsidie IVN Consulentenschap en waarderings- en projectsubsidies natuur (educatie) ter bevordering van de natuurbeleving	Prestatiessubsidies zijn toegekend en de gesubsidieerde instellingen dragen volgens planning bij aan de gestelde doelen.	✓
Programma Vitaal Platteland via 2 lijnen uitvoeren; Lijn 1 bedoeld voor dorpsinitiatieven, onder andere gericht op (digitale) bereikbaarheid en vrijetijds-economie (met focus op Drenthe fietsprovincie); Lijn 2 meteen focus op Zuidoost Drenthe)	Realisatie van lokale bottom-up projecten gericht op leefbaarheid van het platteland via de tenderregeling dorpsinitiatieven	De regeling dorpsinitiatieven is eenmaal uitgevoerd. Aan 28 initiatieven is een subsidie toegekend. Uitvloeisel van het college-akkoord is dat naar een nieuwe opzet wordt toegewerkt.	✓
	Realisatie leefbaarheidsmonitor en beheer/onderhoud daarvan	In opdracht van de provincie heeft STAMM CMO de leefbaarheidsmonitor ontwikkeld en onderhoudt deze. De monitor is onderdeel van de provinciale site feiten en cijfers.	✓
	Realisatie kwaliteitsbehoud bestaande fietsnetwerk, verminderen van ontbrekende (lokale) schakels en bewegwijzering (fietsnota)	Het fietspad naar Hof van Saksen en de recreatieve fietsverbinding Ruinen-Dwingelderveld zijn klaar. Een groot aantal fietspaden is in voorbereiding of al aanbesteed.	✓
	Vaststelling samenwerkingsagenda geconcentreerde aanpak sociaal-economische vitalisering Zuidoost Drenthe	Agenda is vastgesteld en heeft geleid tot uitvoering van de projecten: "centrumplan Borger" en "verzilvering Veenvaart".	✓
	Vaststelling Leaderprogramma Zuidoost Drenthe 2015-2020 met focus op sociaaleconomische vitalisering	Leaderstrategie vastgesteld op 6 oktober 2015.	✓

	Realisatie projecten in het kader van het Leaderprogramma Zuidoost Drenthe 2015-2020/2	Geen projecten gerealiseerd.	 Geen projecten gerealiseerd omdat de Europese POP 3 regeling landelijk nog niet is opengesteld. De voorbereidingen zijn in volle gang.
Afronden van projecten die onder de WILG gestart zijn	Inrichtingsplan Dwingelderveld module 1, inrichtingsplan Zuidwolde Zuid (2016) en Zuidwolde Noord (2016), Inrichtingsplan Roden-Norg, Inrichtingsplan Laaghalen	Dwingelderveld 1 ingericht volgens inrichtingsplan. Beheersafspraken tussen partijen vastgelegd en ondertekend. Zuidwolde Zuid en Zuidwolde Oost zijn gereed, Zuidwolde West is in uitvoering. Roden-Norg en Laaghalen zijn gereed.	
	Afwikkeling van diverse lopende subsidies die nog zijn toegezegd onder het ILG regime	Is conform planning in uitvoering.	

Het gebiedscollectief Drenthe werkt met de provincie aan invulling van het Natuurbeheerplan en het opstellen van een provincie breed uitvoeringsplan voor het agrarisch natuurbeheer.

Product 7.3 Dynamisch Drenthe

Beleidsopgave

Dynamisch Drenthe

Doelstelling	Geplande resultaten	Gerealiseerde resultaten	Status realisatie met toelichting
De wettelijke provinciale WMO-taak: Invulling geven aan wettelijke steunfunctie taak samen met de Drentse gemeenten is vervallen per 2015. We bundelen onze ambities in het sociaal beleid binnen vitaal en leefbaar Drenthe	Wettelijke taak is beëindigd	Niet van toepassing.	Niet van toepassing
De brede provinciale expertise die is opgebouwd op de beleidsterreinen jeugdzorg, onderwijs, arbeidsmarkt en participatie wordt ingezet op belangrijke maatschappelijke Drentse thema's. Denk aan zorg, laaggeletterdheid en vitaal platteland	<p>Jeugdzorg:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Deskundige medewerkers zijn behouden voor de Drentse (jeugd-)zorg dankzij een aanbod van scholing of begeleiding van werk naar werk (via sectorplan, zie ook product 2.3) - De werkwijze Positief Opgroeien Drenthe is gecontinueerd en doorontwikkeld - Op vraag van gemeenten is effectieve ondersteuning geboden bij de inkoop en sturing van inkoop van jeugdzorg - Voormalige provinciale zorgaanbieders bieden jeugdzorg in het nieuwe gemeentelijke jeugdhulp beleid 	<ul style="list-style-type: none"> - Resultaten gerealiseerd. - Gemeenten en GGD Drenthe zijn ondersteund met het project Veilig thuis Drenthe. - Na de succesvolle pilots 'Positief Opgroeien Drenthe', vindt een verbreding plaats met o.a. het project 'Alleen jij bepaalt wie je bent', wat gezamenlijk met het ministerie van justitie wordt ontwikkeld voor risicojongeren in de Veenkoloniën en de rest van Drenthe. - Yorneo en Jeugdbescherming Noord werden in 2015 ingezet door de Drentse Gemeenten. 	

	<p>Onderwijs:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Er zijn projecten en initiatieven ondersteund ten behoeve van verbetering kwaliteit primair en voortgezet onderwijs. Voorbeeld: aan de academische pabo in Groningen nemen Drentse studenten deel en zijn Drentse stageplekken beschikbaar - Mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt hebben ondersteuning gekregen bij het vinden van een baan. Dit is gerealiseerd doordat we bijvoorbeeld het Drenthe College hiervoor faciliteren - Er is uiterste inspanning gepleegd om financiële middelen uit het landelijke sectorplan primair onderwijs naar de Drenthe te halen - Er is een aanpak voor het tekort aan stageplekken in het mbo (zorg), 40 BBL vouchers zijn uitgezet. Zie ook product 2.3 	<p>Onderwijs:</p> <p>Projecten en initiatieven zijn ondersteund en gerealiseerd. Zie ook 2.3</p> <ul style="list-style-type: none"> - 3 jongeren vanuit de Academische Pabo zijn werkzaam op 3 scholen. - Er is een tweede kwaliteitstraject gestart waaraan 10 Drentse basisscholen meedoen. - Project van het Drenthe College is afgerond. De doelstelling werkervaring op te doen is geslaagd maar het leidt nog niet altijd tot duurzame inzetbaarheid. Er komt een vervolg. - Vanuit de regiegroep onderwijs en krimp zijn 2 krimpcoaches aangesteld die scholen adviseren en begeleiden. De Provincie heeft CMO/ STAMM gevraagd onderzoek te doen naar de leegstand van schoolgebouwen en klaslokalen. De uitkomsten zijn gepresenteerd aan onderwijs en gemeenten. - Er is een eerste tranche met 40 vouchers uitgezet. Er is daarna nog een 2e tranche uitgezet. 	
--	---	---	--

	<p>Zorg:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Er is een zorgconferentie samen met Achmea georganiseerd - De zorgconferentie heeft geleid tot het bewustmaken van zorgaanbieders, - gebruikers, overheden en onderwijs over het veranderende zorgveld en zij anticiperen daarop door bijvoorbeeld het curriculum aan te passen - Er is een structureel netwerk opgebouwd voor het structureel uitwisselen van stagiaires en sollicitanten in de zorg tussen Duitsland en Nederland <p>Overig: Gemeenten zijn desgevraagd qua expertise en financiën door ons ondersteund inzake de decentralisaties in het sociale domein en Drenthe-brede maatschappelijke thema's</p>	<p>Zorg:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zorgconferentie heeft plaatsgevonden en heeft geleid tot 4 actiepunten die nu in uitvoering zijn in samenwerking met zorgaanbieders,- gebruikers, overheden en onderwijs. Er wordt een derde conferentie voorbereid. - Netwerk is opgebouwd voor het structureel uitwisselen van stagiaires en sollicitanten in de zorg tussen Duitsland en Nederland. Inmiddels lopen 68 studenten stage in Duitsland. <p>Gemeenten zijn op vraag ondersteund bij diverse projecten in het sociale domein. In zuidoost zijn een aantal projecten gestart met als thema jeugd en arbeid (zie verder vitaal platteland).</p>	
Evenwichtigheid tussen de vraag van werkgevers en het aanbod van werknemers (krimp). Signaleren en agenderen lange termijn problematiek op de arbeidsmarkt	Zie product 2.3	Zie product 2.3.	<div style="text-align: center;"></div>
Laten uitvoeren van wettelijke taken	Wettelijke provinciale taken op het gebied van	Niet van toepassing.	Niet van toepassing

<p>jeugdbescherming/jeugdreclassering Indicatiestelling en Advies en Meldpunt Kindermishandeling door Bureau Jeugdzorg Drenthe. Zorgen voor een toereikend en passend zorgaanbod voor alle Drentse jeugdigen met een indicatie voor jeugdzorg</p>	<p>Jeugdzorg zijn beëindigd per 1 januari 2015</p>		
<p>Economische en maatschappelijk spin-off genereren door sportevenementen</p>	<p>(Top)sportevenementen ambitiekalender 2015-2020 is vastgesteld als leidraad voor provinciale inzet</p>	<p>Evenementenbeleid is in ontwikkeling voor topsport en aangepast sporten.</p>	<p> De focus van het evenementenbeleid ligt op imago-versterkende, beeldbepalende evenementen op minimaal NK, EK of WK niveau. Streven is om intensievere samenwerking te stimuleren tussen organisator(en), gemeente(en) in samenwerking met het Kenniscentrum Evenementen voor doorontwikkeling van evenementen om steviger economische en maatschappelijke spin-off te realiseren.</p>
	<p>Minimaal 1 evenement op internationaal en 3 evenementen in Drenthe op nationaal niveau die: - beeldbepalend en imagooversterkend zijn en economische spin-off realiseren - en/of te plaatsen in de categorie Aangepast Sporten</p>	<p>De (top)sport evenementenkalender 2015 was goed gevuld. Evenementen zoals de NK Wielersportweken, de Ronde van Drenthe, de Superprestige, het CH De Wolden, alsook het WK Dammen hebben Drenthe positief in beeld gebracht. De MXGP op het TT-circuit werd wereldwijd enthousiast ontvangen en de Gamma Racing Day was een</p>	<p></p>

		groot succes. De eerste European Handbiking Competition is georganiseerd en er is een bid ingediend voor het WK Paracycling.	
	Onze partners Kenniscentrum Events, Drenthe Beweegt, Marketing Drenthe en RTV Drenthe werken samen tbv de hiervoor genoemde resultaten	De samenwerking is verstevigd en het Kenniscentrum Events wordt meer benut door organisatoren van evenementen. Dit jaar was hun inzet vooral zichtbaar bij de vele side-events en het Festival Op Fietse. Ook speelt het KCE een cruciale rol bij de doorontwikkeling van de haalbaarheid voor de organisatie van het WK Wielrennen in 2020 en het WK Paracycling.	✓
In de vrije (natuur)ruimte in Drenthe kan meer gesport worden	Nieuwe product-markt-partnercombinaties zijn ontwikkeld met het concept 'beleven en bewegen in Drenthe' Het project '365 dagen Fietsen in Drenthe' is opgeleverd (zie ook programma 9.4)	Uitwerking van die visie 'Dynamisch Toerisme' heeft plaatsgevonden in het project '365 dagen Fietsen in Drenthe'. In 2016 vindt een doorontwikkeling plaats in het kader van Fietsprovincie no1. Met partners in ZuidWest Drenthe is een start gemaakt met actieve beleving van de natuur, concepten worden verder uitgewerkt.	✓
Dorpsgemeenschappen en verenigingen worden ingezet bij het combineren en versterken van sportactiviteiten	Met de kracht van sport is Drenthe economisch en fysiek meer vitaal: - Aangepast sporten is ondersteund, het aanbod is in kaart gebracht tot op wijk- en dorpsniveau; - Drenthe is JOGG-provincie: eerste provincie die met	Aangepaste Sport aanbod: - Monitor uitgebreid met kwalitatieve gegevens. JOGG -Vaste coördinator JOGG -100 gezonde scholen -Planvorming 2016 -2 ^e jaar promotie onderzoek -Verbreiding JOGG teams van Sport en	✓

	<p>gemeenten deelneemt aan het Nationale programma Jongeren Op Gezond Gewicht;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Met de gemeente Assen is de pilot 'Sport in de jeugdketen' uitgevoerd 	<p>management naar Diëtik en Toegepaste psychologie.</p> <p>Kwetsbare jeugd:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Veilig sportklimaat in elke gemeente -Ondersteuning sportvereniging voor opvang sportvereniging in 9 gemeenten -Integratie groepen kwetsbare en risico groepen in verenigingen in 3 gemeenten (koppeling praktijkschool) -Specifieke training buurtsportcoaches. <p>Iedereen doet mee</p> <ul style="list-style-type: none"> -Sport geïntegreerd in sociaal domein -Ontwikkeling training senioren sport voor buurtsportcoaches -Aansluiting andere doelgroepen bij JOGG gedachte/ methode= Gezonde dorp. 	
--	--	---	--

Promotie met Rick Koekoek in het kader van Drenthe, 5 sterren fietsprovincie

Product 7.4 Natuur en landschap

Beleidsopgave

Biodiversiteit behouden en versterken (beschermen en herstellen)

Doelstelling	Geplande resultaten	Gerealiseerde resultaten	Status realisatie met toelichting
Actualisatie EHS	Actuele EHS	Geactualiseerde HS-kaart.	✓
Met andere provincies en het Rijk komen tot een Programmatische Aanpak Stikstof (PAS), waarbij: De methode haalbaar en betaalbaar is	Financiering herstelmaatregelen	Eerste projecten worden/ zijn uitgevoerd.	✓
	Monitoringsprogramma	Meerjarenprogramma is vastgesteld en wordt uitgevoerd.	✓
	Vaststellen beleidsregels voor vergunning op basis van	Beleidsregels zijn vastgesteld.	✓

	Aerius medio 2015		
Met andere provincies en het Rijk komen tot een Programmatische Aanpak Stikstof (PAS), waarbij: Economische ontwikkelruimte ontstaat	Aerius levert een concreet beeld van de PAS te creëren ontwikkelingsruimte per Natura 2000 gebied. Deze moet in de normale uitbreidingsbehoefte van de betrokken sectoren kunnen voorzien (o.a. veehouderij, industrie en verkeer en vervoer)	Inzichtelijk is per gebied wat de PAS-ruimte is en is de basis voor vergunningverlening.	✓
Natuurvisie 2014-2040 uitvoeringsparagraaf	Samen met partners zoals gemeenten, LBD, grondeigenaren invulling geven aan de natuurvisie	Door samenwerking wordt hieraan invulling gegeven.	✓
Realisatie natuur-ontwikkelingopgave	Uitvoeringsprojecten, inclusief PAS-maatregelen, ontwikkeling Nieuwe Natuur en N2000 doelen, kavelruil	Verschillende inrichtingsprojecten zijn in uitvoering, waaronder Dwingelderveld, Zuidwolde, Peize, Roden-Norg, maar ook Icoonprojecten Schoonebeek Bargerveen, Gebiedsontwikkeling Oude Willem en de Reest. Deze projecten liggen qua realisatie op schema. Verder is binnen planmatig kavelruil zo'n 800 ha aan (vrijwillige) kavelruil gerealiseerd.	✓
	Uitvoering 4 Icoonprojecten tot 2017: Hunzedal, Bargerveen, de Reest en Oude Willem	Projecten verlopen conform planning.	✓
Met andere provincies en het Rijk komen tot een Programmatische aanpak stikstof (PAS), waarbij: Beschermd natuur voorop staat; Economische ontwikkelruimte ontstaat; De methode haalbaar en betaalbaar	Uitvoering van de PAS door uitgevoerde aanvullende beheersmaatregelen ter verwijdering van stikstof, zoals begrazing en plaggen	De eerste twee PAS-aanvragen zijn geschikt.	✓

is			
Ontwikkeling natuurkwaliteit in natuurgebieden en voortgang realisatie NNN	Beoordeling kwaliteit biodiversiteit door monitoring (via uitbesteding van inventarisatie en karteringen)	Meerjarenprogramma is vastgesteld, wordt uitgevoerd en leidt tot een actuele basis voor de beoordeling.	✓
	Continue actueel basisbestand aanwezig	Idem.	✓
	Provinciaal monitoringsprogramma gereed	Meerjarenprogramma is vastgesteld en wordt uitgevoerd.	✓
	Oplevering voortgangsrapportage 2015 als opvolger voor de Natuurontwikkeling op kaart	Voortgangsrapportage is aan PS aangeboden.	✓
	Monitor in kader SNL met de terreinbeheerders afgerond	Meerjarenprogramma is vastgesteld, wordt uitgevoerd en is het kader voor SNL-monitoring.	✓
Realisatie van een Natuurbeheerplan. Realisatie gewenst beheer op natuur- en landschapsdoelen. Ecologische verbindingen. Opheffen knelpunten infrastructuur	Vernieuwd Agrarisch Natuurbeheer 2016 (stelselwijziging, collectieven en gebiedsofferte)	Staat conform planning in de startblokken.	✓
	Verbinden van natuurgebieden tot 2027	Is lopend project tot 2027 waarin jaarlijks kleine stappen gemaakt worden.	✓
	Subsidieverstrekking	Is conform planning uitgevoerd.	✓
	Geactualiseerd Natuurbeheerplan 2016 (inclusief geactualiseerde Ambitiekaart)	Natuurbeheerplan 2016 is geactualiseerd.	✓
	Verbeteren van bestaande voorzieningen om leefgebieden te verbinden zoals raster/buis bij N34 boswachterij Odoorn, dassenpassage geschikt maken voor kamsalamanders en duiker geschikt maken	Is lopend project tot 2027 waarin jaarlijks kleine stappen gemaakt worden.	✓

	voor dierpassages		
Strategische functies en doelrealisatie door groene instellingen	Programma van eisen en subsidie-toezeggingen	Prestatiesubsidies zijn toegekend en de gesubsidieerde instellingen dragen volgens planning bij aan de gestelde doelen.	✓
Uitvoering geven aan de Natuurwet	Beleidskader voor uitvoering Natuurwet	Beleidskader voor uitvoering Natuurwet is nog niet opgesteld.	⚠ Invoeringsdatum Wet natuurbescherming is landelijk uitgesteld en daarmee ook de ontwikkeling van het beleidskader.
	Inbreng leveren aan de totstandkoming van de landelijke Natuurwet in IPO-verband	Positieve bijdrage geleverd en de Wet natuurbescherming is in lijn met ons beleid vastgesteld.	✓
Uitvoering POV en ruimtelijke advisering gemeenten vanuit natuur	Beoordeling en advisering gemeentelijke plannen en compensatie ter bewaking van de natuurkwaliteit	Diverse plannen zijn beoordeeld en eventueel bijgesteld, zodat maatschappelijk gewenste ontwikkelingen plaats konden vinden.	✓
Vastgestelde Beheerplannen N2000	14 beheerplannen voor N2000-gebieden (incl. voorlichting en inspraakprocedure)	De 14 beheerplannen zijn nog niet vastgesteld. De voorlichting heeft plaatsgevonden.	⚠ De vaststellingsdatum is landelijk uitgesteld. De voorlichting heeft plaatsgevonden. Inspraakprocedure zal in 2016 uitgevoerd worden.
Versterken combinatie landbouw, natuur en landschap. Instant houden diverse plant- en diersoorten. Functionerend Ecologisch Netwerk. Ontwikkeling van flora en fauna	Benutten GLB voor de financiering van natuur en landschapsdoelen	Agrarisch natuurbeheer wordt mede gefinancierd door bijdrage EU.	✓
	Ontsluiting kennis en informatie voor internen en externen	De benodigde (overleg)structuren zijn ontwikkeld.	✓
	Ecologisch netwerk, met gemeenten, waterschappen en burgervertegenwoordigers	De benodigde (overleg)structuren zijn ontwikkeld.	✓
	Faunabeleidsplan (met speciale aandacht voor steenmarters)	Is door PS vastgesteld.	✓
	Verbeteren en versterken van	In dit kader hebben diverse projecten	✓

	populaties van bedreigde en voor Drenthe karakteristieke planten en dieren	plaatsgevonden.	
	Doorwerking natuurbeleid in andere beleidsvelden om te komen tot een integrale beleidsontwikkeling	Provinciaal en landelijk wordt gewerkt aan het programma Tweede Natuur.	✓

Icarusblauwtje, Mantinge

Ontwikkelingen

Product 7.1 Agribusiness

Niet van toepassing.

Product 7.2 Plattelandsontwikkeling

Natuur nodigt uit tot vernieuwende investeringen, gericht op beleven en benutten in brede zin. Er is ruimte voor sterke combinaties van natuurdoelen met ontwikkelingen op het gebied van recreatie en toerisme, wonen, zorg en welzijn, sport, cultuur en landbouw. Dat biedt perspectief voor bedrijven en maatschappelijke organisaties in uiteenlopende sectoren, maar ook voor burgers.

Uitgangspunt bij de uitvoering is gebiedsgericht werken met integrale gebiedsprocessen waarbij alle belanghebbenden worden betrokkenen.

Het programma Natuurlijk Platteland zal bestaan uit een dertigtal projecten (opgaven) met meerdere deelprojecten. Met het programma geven wij een vervolg aan de opgave van het Natuurpact. Na vaststelling GS, planning eerste kwartaal 2016, zal het programma vervolgens aan PS worden aangeboden.

Product 7.3 Dynamisch Drenthe

- Evenementenbeleid is in ontwikkeling voor topsport en aangepast sporten. Focus ligt op imago-versterkende, beeldbepalende evenementen op minimaal NK, EK of WK niveau. Nagedacht wordt om intensievere samenwerking te stimuleren tussen organisator(en), gemeente(en) in samenwerking met het Kenniscentrum Evenementen voor doorontwikkeling van evenementen om steviger economische en maatschappelijke spin-off te realiseren.
- Na de succesvolle pilots 'Positief Opgroeien Drenthe', vindt een verbreding plaats met o.a. het project 'Alleen jij bepaalt wie je bent', wat gezamenlijk met het ministerie van justitie wordt ontwikkeld voor risicojongeren in de Veenkoloniën en de rest van Drenthe.
- Het programma Drenthe Beweegt wordt in 2016 geëvalueerd en doorontwikkeld. Wij hechten grote waarde aan het gecreëerde netwerk en de behaalde resultaten: met de kracht van sport Drenthe daadwerkelijk (economisch) vitaler maken.

NK wielrennen vrouwen in Drenthe. De NK wielersportweken in Emmen en alle festiviteiten eromheen, zorgden ervoor dat de duizenden bezoekers een prachtig evenement beleefden

Product 7.4 Natuur en landschap

- Streekbeheer wordt door de gemeenten opgepakt en dit zal leiden tot een vervolg in 2016.
- Beheerplannen Natura2000. Naar verwachting worden alle beheerplannen in 2016 afgerond en vastgesteld. Daarmee wordt een belangrijke stap gezet in het borgen van bescherming en binnen heldere kaders mogelijk maken van benutten en beleven.
- PAS. Wordt in 2016 herzien, is voornamelijk een rijksaangelegenheid maar zal doorwerken in beoordeling van beheerplannen voor Natura 2000.

Uitwerking Natuurvisie

Veel uitwerkingsstappen vallen binnen/hangen sterk samen lopende projecten (realisatie-strategie, PAS, Natura2000 etc). Focus ligt nu op uitwerken van nieuwe elementen:

- Ontwikkelen/versterken begeleiding nieuwe initiatieven op het gebied van beleven en benutten (i.s.m. gemeenten, recreatiesector, terreinbeherende organisaties). Er zijn met verschillende partijen gesprekken gevoerd over kansen, beelden en initiatieven. Dit heeft geleid tot nieuwe afspraken over mogelijke vervolgacties (klein en groot).
- Ontwikkelen financiële instrumenten voor versterken natuur door economische investeringen (Green Deals). Met Staatsbosbeheer, Drents Landschap en Natuurmonumenten is gesproken over hun beelden/acties op dit terrein. Daarbij is duidelijk geworden dat bij die partijen benutten en beleven hoog op de agenda staat. De invulling daarvan verschilt. Staatsbosbeheer kijkt daarbij naar de (inter)nationale toeristische markt, Drents Landschap richt zich op verbreding tot een soort National Trust. Natuurmonumenten denkt in ontwikkeling van activiteiten op specifieke locaties, bijvoorbeeld de Onlanden.
- Ook met landbouwers is gesproken over hun mogelijkheden in relatie tot natuur. (Het gehele landbouwbeleid wordt getekend door de relatie met de natuur, oplossingen zijn veelal maatwerk en dus gebiedsgericht.) Dit sluit aan bij andere beleidsontwikkelingen rond drainage en beregening en het Groenmanifest, waarbij ook geconstateerd wordt dat gebiedsgerichte oplossingen nodig zijn. Het vergt ook ruimte in de regelgeving.

Op 1 januari 2016 start landelijk de nieuwe aanpak van het Agrarisch Natuurbeheer. Deze subsidie is bedoeld voor agrarische ondernemers die landbouwgrond willen gebruiken voor bijvoorbeeld weide- of akkervogels of voor de inrichting van randen langs houtwallen, waterlopen en poelen. De provincie Drenthe geeft niet langer subsidie aan individuele boeren, maar sluit een contract met één overkoepelende organisatie van samenwerkende boeren, het Drents Collectief.

Programma 7: wat heeft het gekost

		1	2	3	4	(3-4)	
	Product / Beleidsopgave	eco cat	Realisatie 2014	Primitieve begroting 2015	Begroting 2015 na wijziging	Realisatie 2015	verschil
Lasten							
	Product 7.1 Agribusiness						
	Landbouw en agribusiness						
		Subsidie	887.364	823.649	723.649	864.083	-140.434
		Inkoop	-1	0	0	-89.002	89.002
	totaal beleidsopgave		887.363	823.649	723.649	775.081	-51.432
	totaal product		887.363	823.649	723.649	775.081	-51.432
	Product 7.2 Plattelandsontwikkeling						
	Een aantrekkelijk en beleefbaar Drenthe met een goed economisch en maatschappelijk perspectief						
		Inkoop	986.414	0	1.978.000	1.599.141	378.859
		Subsidie	497.352	466.600	716.600	443.035	273.565
	totaal beleidsopgave		1.483.766	466.600	2.694.600	2.042.176	652.424
	totaal product		1.483.766	466.600	2.694.600	2.042.176	652.424
	Product 7.3 Dynamisch Drenthe						
	Dynamisch Drenthe						
		Subsidie	475.520	710.000	710.000	716.000	-6.000
		Inkoop	3.976	20.000	20.000	7.599	12.401
	totaal beleidsopgave		479.497	730.000	730.000	723.599	6.401
	totaal product		479.497	730.000	730.000	723.599	6.401
	Product 7.4 Natuur en landschap						
	Biodiversiteit behouden en versterken (beschermen en herstellen)						
		Subsidie	40.392.330	34.782.915	36.143.683	40.237.398	-4.093.715
		Onvoorzien/stelpost	0	0	0	0	0
		Inkoop	3.309.013	10.270.537	6.168.513	3.973.065	2.195.448
		Kapitaallasten	214.871	207.753	207.753	207.753	0
		Rente	0	0	0	0	0
	totaal beleidsopgave		43.916.214	45.261.205	42.519.949	44.418.216	-1.898.267
	totaal product		43.916.214	45.261.205	42.519.949	44.418.216	-1.898.267
	Totaal		46.766.839	47.281.454	46.668.198	47.959.071	-1.290.873
Baten							
	Product 7.1 Agribusiness						
	Landbouw en agribusiness						
		Ontv.subsidies	0	0	0	0	0
	totaal beleidsopgave		0	0	0	0	0
	totaal product		0	0	0	0	0
	Product 7.2 Plattelandsontwikkeling						
	Een aantrekkelijk en beleefbaar Drenthe met een goed economisch en maatschappelijk perspectief						
		Ontv.subsidies	0	0	0	-26.967	26.967
		Ontv. bijdragen	-710	0	0	0	0
		Adm. boekingen	0	0	0	0	0
	totaal beleidsopgave		-710	0	0	-26.967	26.967
	totaal product		-710	0	0	-26.967	26.967
	Product 7.3 Dynamisch Drenthe						
	Dynamisch Drenthe						
		Ontv. bijdragen	0	0	0	0	0
	totaal beleidsopgave		0	0	0	0	0
	totaal product		0	0	0	0	0
	Product 7.4 Natuur en landschap						
	Biodiversiteit behouden en versterken (beschermen en herstellen)						
		Opbr. rente	0	0	0	0	0
		Leges	-94.947	0	-225.000	-212.102	-12.898
		Ontv. bijdragen	-10.535.381	-11.854.623	-13.754.996	-28.509.700	14.754.704
		Ontv.subsidies	-313.548	-23.000	-23.000	-15.838	-7.162
		Adm. boekingen	0	0	0	0	0
	totaal beleidsopgave		-10.943.876	-11.877.623	-14.002.996	-28.737.641	14.734.645
	totaal product		-10.943.876	-11.877.623	-14.002.996	-28.737.641	14.734.645
	Totaal		-10.944.586	-11.877.623	-14.002.996	-28.764.608	14.761.612
Saldo			35.822.253	35.403.831	32.665.202	19.194.463	13.470.739

Programma 7. Dynamiek in leefomgeving

Toelichting

Saldo Programma	13.470.739
Bestemming resultaat reserves bij programma	
Bijdrage van reserve vitaal platteland	304.302
Bijdrage aan reserve provinciaal aandeel ILG	4.549.050
Bijdrage aan reserve natuurbeleid	7.994.165
Totaal verrekend met reserves	12.847.517
Resultaat programma na bestemming reserves	<u>623.222</u>

Toelichting op verschillen begroting en rekening

Lasten

Product 7.1 Agribusiness

De totale afwijking betreft een nadeel van € 51.432,--.

De voornaamste afwijking betreft:

Landbouw structuur versterking

Het budget voor Landbouw structuur versterking is per saldo met 155.364,-- overschreden. De overschrijding is met name ontstaan doordat wij projectbijdragen wel hebben toegekend, maar de bijdragen daarin nog niet hebben kunnen opnemen. Het Plattelands OntwikkelingsProgramma EU (POP3), onderdeel innovatie is 2015 nog niet opengesteld en is er in 2015 nog geen EU-Cofinanciering ontvangen. Daarnaast zijn er ook voordelen ontstaan door het vrijvallen (subsidie)verplichtingen van in totaal € 104.000,--. Per saldo resulteert dit in nadeel van ruim € 51.000,--.

Product 7.2 Plattelandsontwikkeling

De totale afwijking betreft een voordeel van € 652.424,--.

De voornaamste afwijkingen betreffen:

Vitaal platteland

Voor wat betreft geconcentreerde aanpak Zuidoost is het project Gastheerschap (€ 100.000) in 2015 nog niet in uitvoering gebracht en word verschoven naar 2016. Bij de regeling Dorpsinitiatieven is in verband met de wisseling van het college gekozen voor één in plaats van de gebruikelijke twee openstellingen. Hierdoor kan bij de inhoudelijke beoordeling van een volgende openstelling in 2016 ingespeeld worden op de koers van het huidige college richting 2016. Omdat er meerdere goede projecten zijn ingediend bij de enige openstelling in 2015 is in totaal voor € 430.000,-- beschikbaar. Daarmee is € 170.000,-- nog beschikbaar voor een volgende openstelling. Voorgesteld wordt om de niet bestede middelen ad € 304.300,-- terug te storten in de Reserve Vitaal Platteland.

Afwikkeling voorgaand jaar economische vitaliteit platteland

Het voordeel van € 75.000,-- is ontstaan door de afboeking van diverse definitief vastgestelde subsidies waarvoor reeds een verplichting als last was genomen.

Recreatie & Toerisme, Soc. Ec. Voorz en Landbouw

Tenslotte is bij de post R&T, sociaal economische voorzieningen en landbouw voor € 274.000,-- minder aan projecten beschikbaar, omdat het restant voorzien was als provinciale cofinanciering voor

POP3 en POP3 komt pas in 2016 met de 1e openstellingen als gevolg van grote vertraging op landelijk niveau.

Product 7.3 Dynamisch Drenthe

De totale afwijking betreft een voordeel van €6.401,--.

Product 7.4 Natuur en landschap

De totale afwijking betreft een nadeel van €1.898.266,--.

De voornaamste afwijkingen betreffen:

Natuur algemeen

De uitvoeringskosten ic. procesgeld voor het programma natuur zijn €50.000,-- onder de begroting gebleven. Daarnaast is sprake van vervallen verplichtingen voor €54.000,--.

Ontwikkelopgave Realisatie NNN

Het nadeel op de ontwikkelopgave nieuwe natuur bedraagt €747.670,--.

In 2014 en 2015 zijn er openstellingen geweest voor zowel SNL functiewijziging als (in mindere mate) voor SNL inrichting. Op deze basis heeft RVO beschikkingen afgegeven en zou de kwalitatieve verplichting moeten worden getekend. Er is echter vanuit Brussel nog geen duidelijkheid respectievelijk goedkeuring voor de belastingvrijstelling van functiewijzigingssubsidies. Landelijk is aangegeven dat aanvragers kunnen wachten met de ondertekening (voordeel €430.000,--). Tevens is de verwervingsopgave €2.245.000,-- lager uitgevallen dan was ingeschat. Door de nieuwe waarderingsgrondslagen is voor €1.260.000,-- aan grondverwerving op de balans verantwoord en niet als last genomen. Indien hiermee rekening wordt gehouden zou het verschil op €985.000,-- uitkomen. Tenslotte lverde de post "diverse kosten" (waaronder de bedrijfsverplaatsingsregeling) een overschrijding op van €131.000,--.

Bij de projectlasten en subsidiekosten is sprake van een overschrijding (nadeel) van €3.292.000,--. In de begroting is bij de lasten het provinciaal aandeel (lasten minus baten) begroot. In de realisatie hebben we baten en lasten gesplitst. Voor een goede vergelijking moeten de inkomsten bij de analyse worden betrokken. De inkomsten bedroegen €5.172.000,--. Per saldo wijkt de realisatie dus €1.880.000,-- af van de begroting. Op grond van de stand van zaken medio oktober hebben we in de 2e bestuursrapportage een hoger provinciaal aandeel begroot van €2.000.000,--. In de laatste maanden is het Prolander echter gelukt veel bij derden te declareren en projecten af te wikkelen.

Omschrijving	Begroot	Realisatie	Vershil
Projecten/Subsidies lasten		6.166.744	-6.166.744
Projecten/Subsidies baten		-5.172.251	5.172.251
Projecten/Subsidies saldo	2.875.000	994.493	1.880.507

Er is geen jaarlijkse relatie tussen enerzijds met het Rijk afgesproken jaarlijks bedrag die wij via de provinciefonds ontvangen voor de totale ontwikkelopgave tot 2028 en anderzijds het ritme van de jaarlijks te verwachten uitgaven. De projecten zijn complex en meerjarig. De planning en voortgang is afhankelijk van veel factoren zoals medewerking door grondeigenaren, obstakelvrijheid, het weer, vergunningprocedures etc. Daarnaast kon voor de prognose van de jaaruitgaaft de laatste jaren slechts in beperkte mate worden gesteund op financiële voortgangsrapportages van de DLG. Deze waren nog gebaseerd op kasbasis en ingedeeld volgens de Rijks doelenboom uit de ILG periode. Door de transitie van DLG naar Prolander en daaruit voortvloeiende ontwerp van een nieuw ICT-landschap voor Prolander, operationeel vanaf 2016, wordt een betere aansluiting aangebracht tussen

een nieuw sturingsmodel, de provinciale begroting en de administratie en verantwoording van Prolander. Hiermee verwachten wij de jaaruitgaaf versus de reservering (inkomst- geraamde uitgaaf) binnen een begrotingsjaar beter te kunnen voorspellen. Garanties in deze zijn echter niet te geven (door de eerder genoemde complexiteit van de projecten) en treden ook op bij collega provincies.

Realisatie NNN overige kosten en afwikkeling voorgaand boekjaar.

Op deze post is de afwikkeling van een drietal declaraties van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Dienst Regelingen en de vrijval van een subsidiebeschikking die via DLG was afgegeven. Het voordeel bedraagt € 227.676,--.

Op basis van de regels voor de reserve natuurbeleid stellen wij voor om het saldo van de post realisatie NNN te reserveren in de reserve.

Soortenbescherming

Op grond van de Natuurvisie en passend binnen de lijn van het collegeakkoord is de wens aangegeven om te komen tot een breed draagvlak door maatschappelijke participatie voor projecten rond het thema biodiversiteit ter versterking. Dat heeft o.m. geleid tot extra overleggen tussen provincie met externe initiatiefnemers. Om die reden konden een paar projecten niet eerder dan tegen het eind van het jaar worden ingediend en konden deze in 2015 niet meer worden beschikt. De onderbesteding bedraagt € 69.083,--. Wij stellen voor een bedrag het bedrag van € 43.500,-- over te hevelen naar 2016.

Natuurbeheer.

Het nadeel op de lasten voor natuurbeheer bedraagt € 1.305.400,--. In de begroting is bij de lasten het provinciaal aandeel (lasten minus baten) begroot. In de realisatie hebben we baten en lasten gesplitst. Voor een goede vergelijking moeten de inkomsten bij de analyse worden betrokken. De inkomsten bedroegen € 1.521.000,-- (€ 188.000,-- meer dan gedacht). Per saldo (provinciaal aandeel) wijkt de realisatie dus € 215.500,-- af van de begroting. Dit bestaat uit:

- Omdat aanvragen beneden het subsidieplafond bleven en de afrekening van reeds beschikte subsidies soms lager uitvalt ontstaat op deze begrotingspost een positief verschil. Dit treedt zowel op bij de onderdelen landschap en natuurbeheer (€ 1.238.000,--) als het agrarisch natuurbeheer (€ 557.000,--).
- Voor de uitvoeringskosten was nog geen subbudget afgezonderd (nadeel € 182.000,--).
- De post functiewijziging uitfinanciering heeft betrekking op de doorlopende betalingen op grond van de overgenomen 30 jarige functiewijzigingscontracten. Deze blijken iets hoger te zijn dan waarmee rekening werd gehouden € 54.000,-- (nadeel).
- Op voorhand is uitgegaan van een onderbesteding van € 409.000,-- (nadeel).
- Als gevolg van de uitspraak van de commissie BBV behoren de lasten voor nieuwe 6 jarige beheer contracten in het beheerjaar te worden verantwoord in plaats van het betaaljaar. Voor 2015 betekent dit een vervroeging van de lasten verantwoording voor € 1.122.760,-- (nadeel).
- De ELFPO subsidie op agrarisch natuurbeheer was in 2015 procentueel meer dan de 50% (€ 188.000,-- voordeel) waarmee rekening wordt gehouden (zie ook baten).

Afwikkeling voorgaand boekjaar "beheer:" (€ 233.578,--N)

Het nadeel op de post voorgaande boekjaar van € 233.578,-- is een gevolg van diverse verschillen. Medio 2015 is de credit nota van IPO Bij12 begroot ad € 144.500,-. Daarna is nog een credit nota wegens afrekening van het faunafonds 2014 ontvangen - € 135.300,00 en een nagekomen indexering subsidie Staatsbosbeheer van € 365.000,--.

Op basis van de afspraken met betrekking tot de reserve natuurbeleid, wordt het saldo voordeel gereserveerd in de reserve.

PAS

De uitvoering van de PAS maatregelen zit in de opstartfase. Gezien de complexiteit van de totale PAS opgave en de benodigde voorbereiding om te komen tot concrete projectvoorstellen hebben de initiatiefnemers meer tijd nodig om te komen tot concrete projectaanvragen voor de eerste PAS uitvoeringsprojecten. Hiermee zullen de aanvragen die in eerste instantie verwacht waren in 2015 ingediend worden in 2016. De totale planning voor de maatregelen voor de eerste PAS periode van 2021 blijft ongewijzigd. Het voordeel van € 2.431.674,-- wordt op basis van de regels met betrekking tot de reserve natuurbeleid gestort in de reserve.

Uitfinanciering oude ILG projecten

De lastenpost in de begroting voor de uitfinancieringskosten van oude ILG projecten is met € 2.132.303,-- overschreden (nadeel). Voor de uitfinanciering van de ILG verplichtingen (lopende inrichtingsprojecten gestart voor 2011) was per saldo een provinciaal aandeel begroot van € 6.136.400,--. De uitgaven bedroegen € 8.268.700,--. De realisatie van baten en lasten is gesplitst verantwoord. Er zijn veel bijdragen gedeclareerd van derden in de lopende projecten. Veel projecten konden (vrijwel) geheel worden afgerond en financieel afgewikkeld met de medefinanciers. In totaal belopen de opbrengsten van derden op inrichtingsprojecten die zijn gestart in 2010 of eerder € 6.681.400,--. Het provinciaal aandeel in de gerealiseerde lasten minus de baten bedroeg in 2015 € 1.587.300,--. Het verschil ad € 4.549.100,-- wordt gereserveerd in de ILG reserve.

Omschrijving	Begroot	Realisatie	Vershil
Uitfinanciering ILG verplichtingen overig Natuur	6.136.403	8.268.706	-2.132.303
Overige opbrengsten	0	-6.681.352	6.681.352
Provinciaal aandeel uitfinanciering	6.136.403	1.587.353	4.549.050

Baten

Product 7.1 Agribusiness

Niet van toepassing.

Product 7.2 Plattelandsontwikkeling

De totale afwijking betreft een voordeel van € 26.967,--.

Product 7.3 Dynamisch Drenthe

Niet van toepassing.

Product 7.4 Natuur en landschap

De totale afwijking betreft een voordeel van € 14.734.644,--.

De voornaamste afwijkingen betreffen:

Overige opbrengsten realisatie EHS

Het voordeel op de post opbrengsten realisatie EHS bedraagt € 5.264.000. In de begroting is echter het provinciaal aandeel, ic. het saldo van lasten en bijdragen van derden begroot bij de lasten. In de realisatie zijn baten en lasten gesplitst verantwoord. Korthedshalve verwijzen wij naar de toelichting

op de lasten realisatie EHS. Wij gingen uit van een neutraal saldo exploitatie BBL. Over 2014 is een positief saldo (vnl. pachten) afgerekend voor € 103.000,-.

Opbrengsten grondverkoop

Begin 2015 ontvingen wij de cumulatieve verkoopopbrengst wegens verkopen van ILG Oud bezit in de afgelopen jaren door het Rijk van € 6.408.000,-. Verder is in 2015 is 136 Ha. grond verkocht die resulteert in een bate van € 4.489.000,-. Samen met de overige verkoopopbrengsten (desinvesteringen en Drentse Maat) is de totale grond opbrengst € 11.500.000,-. Volgens statenstuk 212-550 moet 11 miljoen aan verkoopopbrengsten worden gestort in de ILG reserve ter dekking van de uitfinanciering lopende oud ILG verplichtingen. Tussen 2011 en 2014 is reeds € 3.072.127 aan verkoopopbrengsten gestort. Daarom wordt € 7.928.000,- verantwoord op de post uitfinanciering en € 3.572.000,- op de post realisatie nieuwe natuur. De begrote opbrengst voor nieuwe natuur bedroeg € 2.297.500. Een meeropbrengst van € 1.274.500,-.

Natuurbeheer

De baten (ELFPO subsidies ad € 1.520.800,-) zijn afzonderlijk verantwoord. In de begroting zijn de baten en lasten gesaldeerd tot het provinciaal aandeel en begroot bij uitgaven. Wij verwijzen voor een verklaring van de verschillen naar de uitgaven.

Uitfinanciering ILG verplichtingen

Het voordeel op de begrotingspost inkomsten derden uitfinanciering bedraagt € 6.681.000,-. De opbrengsten op basis van het grond voor grond principe (bijdragen van andere provincies aan de natuur ontwikkelopgave van Drenthe) zijn volledig gerealiseerd. Een nadere toelichting op de grondverkopen treft u aan bij het onderdeel opbrengsten grondverkopen ontwikkelopgave. De bijdrage van derden in "oude" inrichtingsprojecten zijn afzonderlijk verantwoord. In de begroting waren de lasten en baten gesaldeerd tot het provinciaal aandeel en begroot bij de lasten. Wij verwijzen u naar de toelichting op het provinciaal aandeel bij de lasten uitfinanciering ILG.

Programma 8. Middelen

Toelichting programma

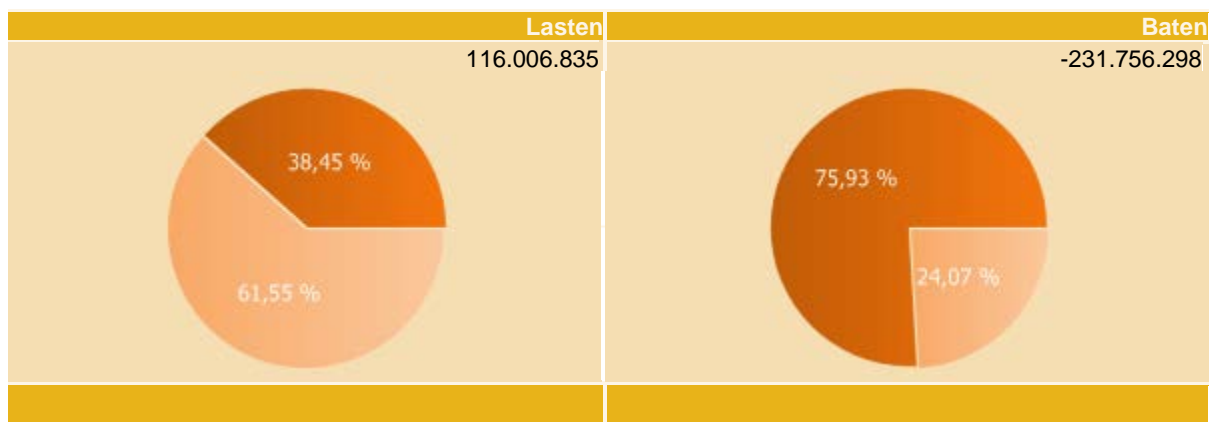
De ambities van het Drentse bestuur moeten zo goed mogelijk waar gemaakt worden, gericht op de (nieuwe) bestuurlijke speerpunten, met een effectieve en doelmatige inzet van middelen. Met een moderne bedrijfsvoering. De provincie is daarbij een solide partner die de zaken beheersmatig op orde heeft maar vooral ook ondernemend en flexibel inspelt op nieuwe ontwikkelingen en veranderende behoeftes van bestuur, partners en burgers.

Successen

- De Jaarstukken 2014 en de Begroting 2016 zijn in digitale vorm verschenen
- De gemeenschappelijke regeling Prolander is gerealiseerd
- De pilot arbeidsgehandicapten heeft ertoe geleid dat wij ons quotum hebben gehaald
- De kwaliteitsslag in de ambtelijke organisatie is ingezet
- Informatiebeveiliging: DigiD gecertificeerd
- De aanbestedingen energie-inkoop en catering zijn goed verlopen

Knelpunten

- In de huidige financiële markt en met de vooruitzichten zal het rendement op verstrekte geldleningen naar verwachting langjarig onder druk blijven staan
- De personele bezetting is eind 2015 boven de streefformatie uitgekomen, desondanks heeft dit niet geleid tot overschrijdingen (zie ook de bedrijfsvoeringsparagraaf)
- De gewenste omvang van de variabele schil (medewerkers met een tijdelijk contract) is door nieuwe wetgeving niet reëel gebleken

Programma 8. Middelen	1 Realisatie 2014	2 Primitieve begroting 2015	3 Begroting 2015 na wijziging	4 Realisatie 2015	(3-4) Verschil
Totaal lasten	86.201.050	52.023.480	97.047.650	116.006.835	-18.959.185
Apparaatskosten	37.887.502	39.697.539	42.977.363	41648964,27	1.328.399
Totaal baten	-	-	-	-	-497.077
	204.376.459	201.536.778	232.253.375	231.756.298	
Saldo	-	-	-	-	-19.456.262
	118.175.409	149.513.298	135.205.725	115.749.463	

Product 8.1 Financiering en algemene dekkingsmiddelen

Beleidsopgave

Een financieel gezonde organisatie

Doelstelling	Geplande resultaten	Gerealiseerde resultaten	Status realisatie met toelichting
Duurzaam financieel evenwicht	Alle risico's kunnen afdekken door de risicoreserve	Er zijn geen risico's manifest geworden.	✓
	Een goede liquiditeitspositie, blijkend uit het kunnen voldoen aan de financiële verplichtingen	De liquiditeitspositie is voldoende.	✓
	Structureel sluitende begroting, blijkend uit het actuele saldo in deze begroting	De begroting sluit structureel.	✓
	Een goedkeurende verklaring van de accountant bij de jaarstukken	Over 2014 is een goedkeurende verklaring bij de Jaarrekening verstrekt.	✓
	Toepassing van repressief toezicht door de toezichthouder	Voor zowel 2015 als 2016 valt de provincie onder repressief toezicht	✓
	Voldoende weerstandsvermogen,	Het weerstandsvermogen is ruim voldoende (zie	✓

	(zie verder de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing)	paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing).	
Treasury en publieke taak binnen kaders wet- en regelgeving uitvoeren met oog voor rendement	Gediversifieerde beleggingsportefeuille, zowel (meerjarige) deposito's bij het Ministerie van Financiën als verstrekte leningen aan medeoverheden	Er zijn nagenoeg geen uitzettingen geweest vanwege de lage rente en de geringe vraag.	 In de huidige markt zijn er weinig aantrekkelijke kansen om een naar de toekomst evenwichtige en rendabel portefeuille op te bouwen

Product 8.2 Personeel en organisatie

Beleidsopgave

Een resultaatgerichte, kwalitatief hoogstaande en dienstbare organisatie

Doelstelling	Geplande resultaten	Gerealiseerde resultaten	Status realisatie met toelichting
Kostenreductie realiseren en de kwaliteit en continuïteit nu en in de toekomst handhaven	Het onderzoek m.b.t. herimplementatie of vervanging van het financieel systeem is uitgevoerd. Er is een goedkeurende accountantsverklaring. We beschikken over actuele en juiste sturingsinformatie	Er is een goedkeurende accountantsverklaring verkregen. Voor management sturingsinformatie zijn dashboards geïntroduceerd die verder worden ontwikkeld.	 Onderzoek m.b.t. de herimplementatie of vervanging van het financieel systeem is doorgeschoven en wordt opgepakt in samenhang met voortgezette informatieanalyse.
	Het regiemodel voor inkoop is ingevoerd. Het gezamenlijk aanbesteden en uitvoeren van inkopen met provincie Groningen is doorgevoerd	Het regiemodel is ingevoerd en wordt geconsolideerd. Dit geldt ook voor de inkoop samenwerking met Groningen.	
Verder vormgeven aan efficiëntere organisatie	Er is een ingevoerde bedrijfsadministratie voor de DLG i.v.m. de transitie	Bedrijfsadministratie Prolander is ingevoerd.	
	De taakstelling met betrekking tot reductie van de formatie en de overhead uit de directiebrief 2013 is gehaald	De taakstelling is niet gehaald (streefformatie was 430 fte, de bezetting was 435 fte per 31/12/15).	 Tijdelijke bezetting zorgt voor overschrijding van de formatie.

Beleidsopgave

Goed werkgeverschap en adequaat middelenbeleid

Doelstelling	Geplande resultaten	Gerealiseerde resultaten	Status realisatie met toelichting
<p>Nu en in de toekomst een aantrekkelijke werkgever zijn die de juiste mensen kan vinden en binden</p>	<p>Inzet op talentmanagement en (persoonlijk) leiderschap hebben gezorgd voor een resultaatgerichte cultuur waarin aandacht is voor individuen. Een eenheid voor project-, proces en programmatisch (3P) werken is ingevoerd. Mobiliteitstrajecten hebben gezorgd voor optimale benutting van aanwezig potentieel. Traineeprogramma Drentalent III is succesvol afgerond en krijgt een vervolg. De kwaliteitsimpuls uit 2013 is in 2015 afgelopen; de organisatie heeft kennis opgedaan en extra capaciteit in kunnen zetten. De interne arbeidsmarkt is aangevuld door bijzondere doelgroepen als jongeren en arbeidsgehandicapten</p>	<p>MD-traject is gestart. Het interne mobiliteitstraject loopt door. Er is een 3P-team gevormd en gestart. Trainee-programma Drentalent III is afgerond, de medewerkers hebben een contractverlenging gekregen. Het traject kwaliteitsimpuls loopt nog enkele maanden in 2016 door. Doelgroepen volgens planning binnengehaald.</p>	<p>✓</p>
	<p>De nieuwe CAO heeft naar verwachting een aantal uitvoeringsregelingen die in 2015 worden ingevoerd. De werkkostenregeling is ingevoerd. Het Individuele Keuzebudget (IKB) is ingevoerd</p>	<p>IKB en werkkostenregeling zijn ingevoerd</p>	<p>✓</p>

Product 8.3 ICT en facilitaire zaken

Beleidsopgave

(Facilitaire/ondersteunende) dienstverlening en voorzieningen die passen bij de behoeften van de organisatie

Doelstelling	Geplande resultaten	Gerealiseerde resultaten	Status realisatie met toelichting
<p>Informatievoorziening. Omvat een moderne flexibele ICT infrastructuur, waarvan de gemeten beschikbaarheid van de ICT systemen 99% (uptime) bedraagt, die meegroeit met en proactief ondersteuning biedt en eveneens de externe dienstverlening mogelijk maakt, door middel van ketenintegratie en kennismanagement. De informatievoorziening leidt, voert uit of ondersteunt activiteiten en diensten die gericht zijn op het beheren van documenten ongeacht hun vorm. En het verbeteren van de kwaliteit van het vastleggen van de documentenstroom daarbij voldaan aan zaken als termijnen, volledigheid, juistheid, wetgeving en interne procedures</p>	Adequaat en in 2014 geactualiseerd en in 2015 doorwerkend Informatieplan en daaruit volgend uitvoeringsprogramma inclusief prioritering, actueel ICT Architectuur en I-Beleid	Rollingagenda opgeleverd met accenten voor 2015. Ondersteuning informatievoorziening Prolander.	✓
	Proces tot besluit 'vervanging papier door digitale opslag (substitutie) gerealiseerd	Gerealiseerd en in uitvoering.	✓
	ICT systemen zijn beschikbaar voor tenminste 99% (uptime)	Nieuwe werkplek is ontwikkeld. De Change Advisory Board (CAB) is geïmplementeerd. Nieuwe statensysteem en statenvoorzieningen zijn gerealiseerd. De upgrade nieuwe versie financieel systeem is succesvol uitgevoerd. De dienstverlening is uitgebreid voor medewerkers Prolander. De mobiele telefoons zijn vervangen.	✓
	Geactualiseerd I-Beleid aangesloten bij het (interprovinciale) informatiebeveiligingsbeleid, uitgaande van het principe van zelfregulering	Het wachtwoordbeleid is aangescherpt.	✓
	Heldere rapportages die inzicht geven in de kwantiteit van significante interne facilitaire dienstverleningsprocessen	Wekelijkse rapportages dienstverlening zijn gerealiseerd.	✓

En vasthouden aan het maximaal streefverbruik van 20.000 m3 aardgas	Maximaal verbruik van 20.000 m3 aardgas	Een goed werkende WKO in combinatie met koppeling "Bonte Wever" zorgt voor laag gasverbruik.	✓
Het efficiënt en doelmatig gebruik maken van het provinciale gebouw gebaseerd op uitgangspunten in het Huisvestingsbeleidsp	Sinds 01-01-'14 is de RUD in het provinciehuis gehuisvest en per 01-01-2015 worden circa 50 werkplekken in gebruik genomen door voormalige DLG medewerkers	Vanaf 01-03-2015 is Prolander in het provinciehuis gehuisvest met 47 werkplekken.	✓
Huisvesting. In het technisch en bouwkundig goed functionerend gebouw wordt sinds de revitalisering gebruik gemaakt van duurzame en/of milieuentlastende en energiebesparende maatregelen CO2 neutraal	Voorzien in en onderhouden van gebouwen en terreinen door planning in tijd en bedragen op te volgen – via een meerjarenplanning - , waarin bouwkundige en technische zaken en energiemangement zijn inbegrepen	Gerealiseerd.	✓
DienstenVerzorgen van diverse services waaronder kwalitatief goede consumptieve diensten. Van 20% van het aangeboden assortiment in het bedrijfsrestaurant naar 50% duurzaam	Consumptieve diensten waarvan 50% van het aangeboden assortiment in het bedrijfsrestaurant duurzaam is	Gerealiseerd.	✓

Product 8.4 Reserve mutaties

Beleidsopgave

Volledig overzicht van wat de afzonderlijke reserves en voorzieningen zijn

Doelstelling	Geplande resultaten	Gerealiseerde resultaten	Status realisatie met toelichting
Zie informatie in de paragraaf reserves en voorzieningen	Zie informatie in de paragraaf reserves en voorzieningen	Toelichtingen zijn gemaakt in de paragraaf reserves en voorzieningen.	✓

Ontwikkelingen

Product 8.1 Financiering en algemene dekkingsmiddelen

Op 12 december 2015 heeft het IPO-bestuur unaniem ingestemd met het advies van de Commissie Jansen voor een nieuw verdeelmodel provinciefonds. Het advies is per brief aan minister Plasterk

aangeboden met het verzoek om er alles aan te doen om het nieuwe verdeelmodel per 1-1-2017 in te laten gaan. Waarschijnlijk is wijziging van de Financiële Verhoudingswet nodig om de vermogens als verdeelmaatstaf te hanteren.

Het IPO-bureau bespreekt regelmatig de stand van zaken met BZK. De provincies worden over de resultaten geïnformeerd.

Product 8.2 Personeel en organisatie

Niet van toepassing.

Product 8.3 ICT en facilitaire zaken

Eind 2015 is gestart met de uitvoering van een risico-analyse inzake Informatiebeveiliging. Doelstelling is het inventariseren van de risico's die de Provincie loopt op het gebied van Informatiebeveiliging, alsmede de afweging of en welke aanvullende maatregelen dienen te worden getroffen. Per 1 januari 2016 is de Meldplicht Datalekken van kracht geworden als onderdeel van de Wet Bescherming Persoonsgegevens. De Provincie Drenthe heeft maatregelen getroffen om aan de Meldplicht te voldoen. In de loop van 2016 zal Europese Privacy-wetgeving van kracht worden; de voorbereidingen hiervoor worden getroffen.

Product 8.4 Reserve mutaties

Niet van toepassing.

Programma 8: wat heeft het gekost

		1	2	3	4	(3-4)	
	Product / Beleidsopgave	eco cat	Realisatie 2014	Primitieve begroting 2015	Begroting 2015 na wijziging	Realisatie 2015	verschil
Lasten							
	Product 8.1 Financiering en algemene dekkingsmiddelen						
	Een financieel gezonde organisatie						
		Inkoop	821.734	310.598	1.581.288	1.757.669	-176.381
		Subsidie	6.000	6.231	6.231	0	6.231
		Adm. boekingen	127.351	131.000	131.000	123.353	7.647
		Apparaatskosten	37.887.502	39.697.539	42.977.363	41.648.964	1.328.399
		Rente	99	2.500	2.500	3	2.497
		Onvoorzien/stelpost	0	50.000	50.000	0	50.000
		Kapitaallasten	31.051	27.633	27.633	27.633	0
	totaal beleidsopgave		38.873.737	40.225.501	44.776.015	43.557.623	1.218.392
	totaal product		38.873.737	40.225.501	44.776.015	43.557.623	1.218.392
	Product 8.2 Personeel en organisatie						
	Een resultaatgerichte, kwalitatief hoogstaande en dienstbare organisatie						
		Inkoop	265.340	126.900	360.561	330.902	29.659
	totaal beleidsopgave		265.340	126.900	360.561	330.902	29.659
	Goed werkgeverschap en adequaat middelenbeleid						
		Inkoop	687.740	847.168	727.168	609.475	117.693
	totaal beleidsopgave		687.740	847.168	727.168	609.475	117.693
	totaal product		953.079	974.068	1.087.729	940.377	147.352
	Product 8.3 ICT en facilitaire zaken						
	(Facilitaire/ondersteunende) dienstverlening en voorzieningen die passen bij de behoeften van de organisatie						
		Kapitaallasten	3.192.841	3.215.526	3.142.502	3.077.722	64.780
		Belastingen	92.056	88.772	107.572	94.374	13.198
		Inkoop	4.792.445	4.840.116	7.428.563	7.127.987	300.576
		Toev. voorziening	546.989	577.793	516.070	516.070	0
	totaal beleidsopgave		8.624.331	8.722.207	11.194.707	10.816.153	378.554
	totaal product		8.624.331	8.722.207	11.194.707	10.816.153	378.554
	Product 8.4 Reserve mutaties						
	Volledig overzicht van wat de afzonderlijke reserves en voorzieningen zijn						
		Adm. boekingen	0	0	0	0	0
		Bijdr. aan reserves	37.749.903	2.101.704	39.989.199	60.692.682	-20.703.483
	totaal beleidsopgave		37.749.903	2.101.704	39.989.199	60.692.682	-20.703.483
	totaal product		37.749.903	2.101.704	39.989.199	60.692.682	-20.703.483
	Totaal		86.201.050	52.023.480	97.047.650	116.006.835	-18.959.185
Baten							
	Product 8.1 Financiering en algemene dekkingsmiddelen						
	Een financieel gezonde organisatie						
		Adm. boekingen	-9.640.455	-10.578.054	-10.070.967	-9.974.520	-96.447
		Opcenten MRB	-52.141.738	-53.176.000	-53.520.000	-53.754.980	234.980
		Ontv. bijdragen	-1.372.449	-488.000	-9.734.260	-10.275.151	540.891
		Ontv. subsidies	-88.790.736	-77.322.063	-82.739.214	-82.828.775	89.561
		Opbr. rente	-261.479	-135.000	0	819	-819
		Dividend	-6.376.779	-2.103.633	-3.081.980	-3.079.260	-2.720
	totaal beleidsopgave		-158.583.636	-143.802.750	-159.146.421	-159.911.867	765.446
	totaal product		-158.583.636	-143.802.750	-159.146.421	-159.911.867	765.446
	Product 8.2 Personeel en organisatie						
	Goed werkgeverschap en adequaat middelenbeleid						
		Ontv. bijdragen	-77.913	-12.500	-12.500	-11.051	-1.449
	totaal beleidsopgave		-77.913	-12.500	-12.500	-11.051	-1.449
	totaal product		-77.913	-12.500	-12.500	-11.051	-1.449
	Product 8.3 ICT en facilitaire zaken						
	(Facilitaire/ondersteunende) dienstverlening en voorzieningen die passen bij de behoeften van de organisatie						
		Ontv. bijdragen	-1.350.035	-1.287.274	-2.791.689	-2.945.830	154.141
	totaal beleidsopgave		-1.350.035	-1.287.274	-2.791.689	-2.945.830	154.141
	totaal product		-1.350.035	-1.287.274	-2.791.689	-2.945.830	154.141
	Product 8.4 Reserve mutaties						
	Volledig overzicht van wat de afzonderlijke reserves en voorzieningen zijn						
		Bijdr. van reserves	-44.364.875	-56.434.254	-70.302.765	-68.887.550	-1.415.215
	totaal beleidsopgave		-44.364.875	-56.434.254	-70.302.765	-68.887.550	-1.415.215
	totaal product		-44.364.875	-56.434.254	-70.302.765	-68.887.550	-1.415.215
	Totaal		-204.376.459	-201.536.778	-232.253.375	-231.756.298	-497.077
Saldo			-118.175.409	-149.513.298	-135.205.725	-115.749.463	-19.456.262

Programma 8. Middelen

Toelichting

Saldo Programma	-19.456.262
Bijdrage van Reserve opvang revolverend financieren	380.000
Bijdrage aan Reserve opvang revolverend financieren	-434.236
Bijdrage van reserve organisatie ontwikkeling	-232.195
Totaal verrekend met reserves lasten binnen product 8.4	20.703.484
Totaal verrekend met reserves baten binnen product 8.4	1.415.216
Resultaat programma na bestemming reserves	<u>2.376.007</u>

Toelichting op verschillen begroting en rekening

Lasten

Product 8.1 Financiering en algemene dekkingsmiddelen

De totale afwijking betreft een voordeel van € 1.218.392,--.

De voornaamste afwijkingen betreffen:

Juridische kosten

In 2015 is er een overschrijding van het beschikbare budget voor juridische bijstand inzake personele aangelegenheden van ruim € 75.000,--. De overschrijding is veroorzaakt door extra kosten die voortvloeien uit een inhaalslag in het afhandelen van personele dossiers.

Friciekosten LSM

In de 2e Bestuursrapportage hebben we het beschikbare krediet voor frictiekosten verhoogd met ruim € 777.000,--. Wij zijn in 2015 namelijk inmiddels gestart met de programma's Doorontwikkeling Planning & Control en Organisatieontwikkeling zonder dat daarvoor middelen beschikbaar waren. Nu blijkt dat in de beginfase van deze programma's toch minder kosten zijn gemaakt dan we hebben verwacht. Daarom blijft € 232.000,-- over.

Afboeking oninbaarheid

Wij hebben na het vaststellen van de 2e Bestuursrapportage een deel van de lening van € 620.000,-- aan de Stichting Sensor Universe, wegens mogelijke oninbaarheid voorzichtigheidshalve afgeboekt voor een bedrag van € 380.000,--. Ten behoeve van het afdekken van het risico op oninbaarheid is bij het verstrekken van deze lening een storting gedaan in de Reserve opvang revolverend financieren. Dit nadeel hier wordt dan ook gecompenseerd door een bijdrage vanuit diezelfde reserve.

Budget onvoorzien

Wegens het niet aanspreken van de post onvoorzien uitgaven is een voordeel van € 50.000,-- ontstaan.

Toegerekende apparaatskosten

Deze kosten zijn met een bedrag van € 1.328.000,-- onderschreden. Dit is vooral een voordeel in het loonbudget. De totale loonsom is begroot op € 41.476.000,-- terwijl er € 37.171.000,-- is gerealiseerd. In het kader van de flexibilisering zijn vacatures voor € 2.474.000,-- in 2015 ingevuld met ingehuurd

medewerkers. Er was sprake van een lagere bezetting dan de formatie en niet alle medewerkers die waren gedetacheerd of werkzaamheden voor derden verrichtten zijn vervangen. Het saldo van de overige personeelslasten en bijdrage van derden in de salariskosten levert een nadeel op van € 498.000,--. Per saldo levert dit een voordeel op de personele lasten op van € 1.332.000,--.

Product 8.2 Personeel en organisatie

De totale afwijking betreft een voordeel van € 147.352,--.

De voornaamste afwijking betref:

Arbeidsvoorwaarden

Op het krediet voor arbeidsvoorwaarden houden wij € 123.000,-- over. De belangrijkste oorzaak daarvan is dat door de invoering in 2015 van het Individueel Keuzebudget (IKB) de kosten van een aantal faciliteiten nu binnen het IKB moeten worden opgevangen. De middelen in het budget voor arbeidsvoorwaarden hoeven daarvoor niet meer te worden gebruikt.

Product 8.3 ICT en facilitaire zaken

De totale afwijking betreft een voordeel van € 379.000,--.

De voornaamste afwijkingen betreffen:

Gebouwen- en bestuurskosten

Met name de energiekosten, onderhoud/servicekosten Drents Museum en huize Tetrode, bestuursondersteuning en kosten hulpmiddelen en meubilair zijn lager uitgevallen. In totaal een voordeel van € 216.000,--.

Documentaire informatievoorziening

De kosten voor documentaire informatievoorziening en grafische diensten geven een voordeel van € 129.000,--. Met name de door inkoopvoordelen en minder productie. Daarnaast zijn ook minder kosten gemaakt bij postverzending en ICT voorzieningen.

Aanloopkosten Prolander

De aanloopkosten om de oprichting van Prolander mogelijk te maken waren begroot op € 1.046.000. Drenthe heeft dit bedrag voorgefinancierd waarbij de afspraak was gemaakt dat dit in maximaal 3,3 jaar door Prolander zou worden terug betaald. De realisatie bedraagt € 976.000,-- . Het voordeel van 70.000,-- ontstaat door verrekening van kosten uit het voorgaand boekjaar met prolander.

Uitvoeringsorganisatie (exploitatiekosten) Prolander

De exploitatielasten Prolander (excl. loonkosten) waren begroot op € 719.600,--. De werkelijke exploitatiekosten bedroegen 475.000,--. Het voordeel € 245.000 wordt veroorzaakt door lagere ICT kosten en afschrijvingen. Daarnaast is ook een voordeel behaald op de betaalde salarissen en opleidingskosten van € 547.000,--. Het totale kostenvoordeel bedraagt dus 792.000,--. Samen met het reeds begrote en gereserveerde voordeel komt het totale voordeel in de exploitatie 2015 Prolander uit op € 1.469.000,--. Het begrote voordeel was € 677.000,--. Het volledige bedrag wordt aangewend voor aflossing van de lening wegens aanloopkosten die dit jaar dus al volledig wordt terugbetaald door Prolander (deze lening zou als voorfinanciering in maximaal 3,3 jaar door Prolander worden terug betaald). Vervolgens resteert nog een overschot van € 404.000,-- (lening € 1.065.000 -/- overschot exploitatie € 1.469.000). Dit overschot is volgens afspraak in 2016 gereserveerd en zal als kapitaalstorting worden voldaan aan Prolander. Hiermee zal Prolander een weerstandsvermogen opbouwen, wat past binnen de 10% norm dat is vastgelegd in de Gemeenschappelijke Regeling van Prolander. De exploitatie Prolander zit hiermee neutraal in de jaarrekening van Drenthe (saldo 0)

Product 8.4 Reserve mutaties

De totale afwijking betreft een nadeel van € 20.703.483,--.

De totale overschrijding van de lasten binnen dit product betreffen de niet begrote verrekeningen met reserves, zoals hieronder aangegeven. Het betreft verrekeningen die apart zullen worden voorgelegd ter besluitvorming aan Provinciale Staten. Zie voor toelichtingen de afzonderlijke programma's, dan wel de toelichtingen op de stand en verloop van reserves in de paragraaf 1.2.8 Reserves en voorzieningen.

Mutaties reserves	Begrote toevoeging	Werkelijk toevoeging	Voordeel/ Nadeel	Vershil
Bijdrage aan Cofinancieringsreserve Europa	0	1.045.183	N	-1.045.183 t.g.v. onderbesteding programma 1
Bijdrage aan Reserve Regio Specifiek Pakket	10.167.428	16.773.840	N	-6.606.412 t.g.v. onderbesteding programma 3
Bijdrage aan reserve grondwaterheffing	99.000	173.438	N	-74.438 t.g.v. onderbesteding programma 4
Bijdrage aan reserve provinciaal aandeel ILG	3.203.854	7.752.904	N	-4.549.050 t.g.v. onderbesteding programma 7
Bijdrage aan reserve natuurbeleid	6.346.500	14.340.665	N	-7.994.165 t.g.v. onderbesteding programma 7
Bijdrage aan Reserve opvang revolverend financieren	68.400	502.636	N	-434.236 t.g.v. onderbesteding programma 8
	<u>19.885.182</u>	<u>40.588.666</u>		<u>-20.703.483</u>

Baten

Product 8.1 Financiering en algemene dekkingsmiddelen

De totale afwijking betreft een voordeel van € 765.446,--.

De voornaamste afwijkingen betreffen:

Decentralisatie uitkeringen

In december 2015 zijn door het Rijk nog twee extra Decentralisatie Uitkeringen zijn toegekend die niet voorzien waren, dit resulteert in een voordeel van € 121.722,--. Het betreft de DU Duurzaam Door en de DU opruiming drugsafval. De uitkeringen zijn € 100.000,-- respectievelijk € 21.722,--. Wij stellen voor deze ontvangen Decentralisatie Uitkeringen over te hevelen omdat ze niet meer in 2015 konden worden besteed, maar wel in 2016 nodig zijn en er ook op wordt gerekend dat deze gelden beschikbaar komen.

Opbrengst opcenten op hoofdsom motorrijtuigenbelasting

Het voordeel van € 235.000,-- is het gevolg van een hoger aantal belastbare auto's en een verschuiving van lichte naar zwaardere klassen.

Stortingen voor verstrekte geldleningen

Wij hebben na het vaststellen van de 2e Bestuursrapportage nog enkele bedragen in de Reserve opvang Revolverend Financieren gestort voor geldleningen. Het verstrekken van deze geldleningen past binnen het Drents Kader Revolverend Financieren. Ten behoeve van het afdekken van het risico is een extra bedrag van in totaal € 428.000,-- gestort in de Reserve opvang revolverend financieren, de dekking hiervan komt vanuit uit andere programma's, maar omdat deze stortingen via Programma 8 verlopen is het een niet begrote inkomst gerealiseerd die gestort in de Reserve opvang revolverend financieren.

Product 8.2 Personeel en organisatie

De totale afwijking betreft een nadeel van € 1.449,--.

Product 8.3 ICT en facilitaire zaken

De totale afwijking betreft een voordeel van € 160.000,--.

De voornaamste afwijkingen betreffen:

Gebouwen en bestuurskosten

Er is een voordeel geweest van € 55.000,-- door extra kantineopbrengsten en doorberekende interne cateringkosten.

Grafische diensten, terugontvangen kosten drukwerk

Hierbij is een voordeel te zien van € 86.000,-- op doorberekende interne en externe drukwerkkosten.

Product 8.4 Reserve mutaties

De totale afwijking betreft een nadeel van € 1.415.215,--.

Het totale nadeel van de baten binnen dit product betreffen de niet begrote verrekeningen met reserves, zoals hieronder aangegeven. Het betreft verrekeningen die apart zullen worden voorgelegd ter besluitvorming aan Provinciale Staten. Zie voor toelichtingen de afzonderlijke programma's, dan wel de toelichtingen op de stand en verloop van reserves in de paragraaf I.2.8 Reserves en voorzieningen.

Mutaties reserves	Begrote onttrekking	Werkelijk onttrekking	Voordeel/ Nadeel	Vershil
Bijdrage van reserve beheer vaarweg Meppel - De Punt	-1.465.000	-1.264.428	N	-200.572 t.g.v. onderbesteding programma 3
Bijdrage van reserve achterstallig onderhoud & verbeteringswerken N34	-684.106	-424.622	N	-259.484 t.g.v. onderbesteding programma 3
Bijdrage van Reserve vaarverbinding Erica - Ter Apel	-5.600.000	-4.560.053	N	-1.039.947 t.g.v. onderbesteding programma 3
Bijdrage van reserve vitaal platteland	-3.928.000	-3.508.330	N	-419.670 t.g.v. onderbesteding programma 3 en 7
Bijdrage van reserve monitoring voormalige stortplaatsen	-75.000	-18.943	N	-56.057 t.g.v. onderbesteding programma 5
Bijdrage van reserve organisatie ontwikkeling	-1.270.690	-1.038.495	N	-232.195 t.g.v. onderbesteding programma 8
Bijdrage van reserve versterking economisch structuur	-550.000	-962.709	V	412.709 t.g.v. overbesteding programma 2
Bijdrage van Reserve opvang revolverend financieren	-125.000	-505.000	V	380.000 t.g.v. overbesteding programma 8
	<u>-13.697.796</u>	<u>-12.828.581</u>		<u>-1.415.215</u>

I.2 Paragrafen

I.2.1 Lokale heffingen

Inleiding

Uit provinciale oftewel lokale heffingen ontstaan inkomsten, betaald door de burgers en -in mindere mate- het bedrijfsleven, van de provincies. Met lokale heffingen creëren wij de mogelijkheid aanvullend (op onder meer de uitkering uit het provinciefonds) collectieve voorzieningen, zoals deze in de verschillende programma's zijn opgenomen, te financieren. Bij het heffen gaan wij zoveel mogelijk uit van het profijtbeginsel. Het profijtbeginsel is gebaseerd op de gedachte dat burgers en bedrijven moeten bijdragen in de kosten van de door de overheid voortgebrachte voorzieningen naar de mate van het profijt dat zij van die voorzieningen hebben. Het profijtbeginsel manifesteert zich sterker bij heffingen dan bij belastingen. Deze paragraaf geeft de door Provinciale Staten vastgestelde beleidslijnen en gerealiseerde belastingopbrengsten weer. Bij het heffen houden wij rekening met interne en externe kaders en wet- en regelgeving, waaronder verschillende artikelen uit de Provinciewet. Daaruit komt het volgende naar voren:

Lastendruk

De provinciale heffingen bepalen, zij het in geringe mate, de collectieve lastendruk en zijn dus mede bepalend voor de omvang van het besteedbaar inkomen. Wettelijk mag het bedrag van een provinciale belasting niet afhankelijk worden gesteld van het inkomen, de winst of het vermogen. De opcentenheffing heeft nauwelijks tot geen relatie met sociale aspecten en armoedebeleid.

Lokale heffingen moeten overheidsoptreden legitimeren

Wat krijgt de burger terug voor de betaling aan de provincie? Wij streven naar evenwicht tussen het ervaren van overheidsoptreden en de hoogte van het te betalen bedrag. In de Provinciewet staat dat provinciale opcenten tot een bepaalde limiet geheven mogen worden en dat leges maximaal kostendekkend mogen zijn. De opbrengsten van de heffingen zijn bij speciale wetten aan limieten gebonden. Bij overtreding van de regels kan de rechter de desbetreffende heffingsverordening onverbindend verklaren.

Grondwaterheffing

Op grond van het bepaalde in artikel 7.7 van de Waterwet hebben Provinciale Staten bij wijze van belasting een heffing ingesteld op het onttrekken van grondwater. De regels die de provincie hanteert bij de grondwaterheffing zijn neergelegd in de grondwaterheffingsverordening.

Op grond van het bepaalde in artikel 6.4 van de Waterwet is het verboden om zonder vergunning van gedeputeerde staten grondwater te onttrekken of water te infiltreren:

1. ten behoeve van industriële toepassingen, indien de te onttrekken hoeveelheid meer dan 150.000 m³ per jaar bedraagt;
2. ten behoeve van de openbare drinkwatervoorziening of een bodemenergiesysteem.

De regels die de provincie hanteert voor bovengenoemde onttrekkingen zijn vastgelegd in de Provinciale omgevingsverordening (POV) Drenthe. De bestedingsmogelijkheden van de grondwaterheffing voor de provincie zijn limitatief in de Waterwet opgenomen.

Kosten die op grond van de Waterwet onder de heffing kunnen worden gebracht zijn:

1. maatregelen, direct verband houdende met het voorkomen en tegengaan van de nadelige gevolgen van het onttrekken van grondwater en het infiltreren van water;
2. voor het grondwaterbeleid noodzakelijke onderzoeken;
3. het houden van een register voor het onttrekken van grondwater en het infiltreren van water;
4. vergoeding ingevolge artikel 7.14, eerste lid, van schade, voortvloeiend uit de uitvoering van artikel 6.4;
5. in verband met de uitvoering van artikel 7.19.

Gerealiseerde inkomsten

De belasting wordt geheven naar de onttrokken hoeveelheid grondwater gemeten in kubieke meters. Indien op grond van de vergunningvoorschriften water wordt geïnfiltreerd, wordt op aanvraag van belastingplichtige het aantal kubieke meters geïnfiltreerd water in mindering gebracht op de voor de belasting te hanteren onttrokken hoeveelheid grondwater.

De hoogte van de heffing is vastgesteld door Provinciale Staten. Jaarlijks wordt het tarief verhoogd met de gemiddelde prijsindex voor gezinsconsumptie.

De belasting wordt verschuldigd op het moment waarop het grondwater wordt onttrokken en moet op aangifte worden voldaan.

Het tarief per 100 m³ onttrokken grondwater bedroeg in 2015 € 1,115 (2014: € 1,109). Begroot was een bedrag van € 700.000,--. De opbrengst van de aangifte grondwaterheffing is € 746.462,--.

Kwijtscheldingsbeleid

Bij invordering van de grondwaterbelasting wordt geen kwijtschelding verleend.

Heffing ontgrondingen

Op grond van artikel 21f van de Ontgrondingenwet hebben Provinciale Staten bij wijze van belasting een heffing ingesteld op het ontgronden van stoffen. De regels die de provincie hanteert bij de ontgrondingenheffing zijn vastgelegd in de Heffingverordening ontgrondingen Drenthe 2000 en de Ontgrondingenwet. De bestedingsmogelijkheden voor de provincie van de ontgrondingenheffing zijn limitatief in de Ontgrondingenwet opgenomen.

Kosten die onder de heffing zijn gebracht

Na de laatste wijziging van de Ontgrondingenwet (in werking getreden per 1 februari 2008) wordt op grond van de Heffingverordening Drenthe 2000 alleen nog een heffing in rekening gebracht voor kosten met betrekking tot schadevergoedingen ingevolge artikel 26 van de Ontgrondingenwet. Het provinciale tarief daarvoor bedraagt € 0,45 per 100 m³ hoeveelheid stoffen. Daarnaast biedt de wet nog een mogelijkheid voor heffing ter dekking van kosten met betrekking tot het onderzoek naar het verband tussen een ontgroning en schade aan onroerende zaken en de bepaling van de omvang van de schade.

Inkomsten

De heffingsplicht rust op alle houders van vergunningen, behalve als het vergunningen betreft die gelden voor minder dan 10.000 m³ vaste stoffen.

De belastingschuld ontstaat op het tijdstip dat de vergunning is verleend en wordt door middel van aanslag opgelegd.

Teruggaaf

Indien een vergunning wordt vernietigd of ingetrokken, dan wel gewijzigd, vindt teruggaaf van de heffing plaats. Geen teruggaaf vindt plaats over de hoeveelheid stoffen die al is gewonnen. Teruggaaf blijft ook achterwege indien het bedrag dat moet worden teruggegeven minder bedraagt dan het in artikel 21f van de Ontgrondingenwet genoemde bedrag van € 250,--.

Kwijtscheldingsbeleid

Bij de invordering van de ontgrondingenheffing wordt geen kwijtschelding verleend.

In 2015 is via de ontgrondingsheffing in totaal € 225,00 aan inkomsten gerealiseerd. Het betrof hier één ontgrondingsvergunning.

Leges

Onder de naam leges worden rechten geheven ter zake van het genot van de door of vanwege het

provinciaal bestuur verstrekte diensten. De aanvrager van de dienst, dan wel degene ten behoeve van wie de dienst is verleend, is het legestartief verschuldigd.

In de provinciale Legesverordening zijn de tarieven opgenomen die verschuldigd zijn voor het in behandeling nemen van een te verstrekken dienst.

Geraamde en gerealiseerde inkomsten

Voor 2015 waren de leges begroot op € 288.500,- en is € 277.235,- gerealiseerd.

De gemiddelde legesopbrengsten over de laatste 4 jaar waren € 254.493,-.

De begrote leges vormen slechts een indicatie. De realisatie is afhankelijk van de werkelijke aanvragen.

Product	Hoofdfunctie/doelstelling	Begroot 2015	Realisatie 2015	Realisatie 2014	Realisatie 2013	Realisatie 2012	Gemiddelde laatste 4 jaar
2.2	Verkeersveiligheid	€ 17.500	€ 10.641	€ 11.318	€ 24.238	€ 25.349	€ 17.887
2.3	Wegen	€ 5.000	€ 6.633	€ 7.004	€ 7.944	€ 4.612	€ 6.548
2.4	Vaarwegen (Meppel-De Punt)	€ 500	€ 2.519	€ 1.065	€ 0	€ 100	€ 921
2.4	Vaarwegen (Zuidoost-Drentse vaarwegen)	€ 500	€ 0	€ 318	€ 420	€ 228	€ 242
6.1	Grondwater en waterhuishouding	€ 10.000	€ 109	€ 899	€ 8.820	€ 0	€ 2.457
6.2	Ontgrondingen	€ 30.000	€ 44.655	-€ 998	€ 31.406	€ 135.671	€ 52.684
6.5	Vergunningverlening en handhaving/RUD	€ 0	€ 576	€ 4.643	€ 86.510	€ 114.742	€ 51.618
7.1	Natuur en landschap	€ 225.000	€ 212.102	€ 94.947	€ 145.000	€ 36.500	€ 122.137
		€ 288.500	€ 277.235	€ 119.196	€ 304.338	€ 317.202	€ 254.493

Nazorgheffing stortplaatsen

De provincie is op grond van de Wet milieubeheer (Wm) verantwoordelijk voor de eeuwig durende nazorg van stortplaatsen waar op of na 1 september 1996 nog afval is gestort. De Provincie Drenthe draagt deze verantwoordelijkheid voor twee stortplaatsen. Dit zijn de Stortplaats Meisner Noord-Drenthe BV te Ubbena (in eigendom bij SITA Holding) en de Attero Noord BV stortplaats te Wijster. Het doel van de nazorgregeling in de Wm is om zeker te stellen dat bestaande en nieuwe stortplaatsen, die voldoen aan de eisen van het Stortbesluit bodembescherming, ook na sluiting tot in lengte van jaren aan hetzelfde beschermingsniveau blijven voldoen, zodat zij geen risico voor verontreiniging van de bodem vormen. Financiering van de desbetreffende nazorg vindt plaats door middel van een door PS ingestelde heffing die de provincie gedurende de exploitatiefase van de stortplaatsen aan de exploitanten oplegt. Deze heffing wordt vastgesteld aan de hand van het doelvermogen dat op grond van een door de exploitanten ingediend nazorgplan wordt berekend. Beoordeling van nazorgplannen en berekening van het doelvermogen vindt plaats aan de hand van in IPO-verband opgestelde modellen en checklisten.

Beleid

Het provinciale beleid is erop gericht de heffing toereikend te laten zijn om de eeuwigdurende nazorg van gesloten stortplaatsen te bekostigen. Het tarief voor 2016 wordt via de verordening nazorgheffing stortplaatsen provincie Drenthe bepaald aan de hand van de vastgestelde jaarrekening van het Nazorgfonds provincie Drenthe 2015.

Geraamde en gerealiseerde inkomsten

In 2011 heeft Meisner een nieuw nazorgplan bij de Provincie Drenthe ingediend vanwege de sluiting. GS hebben eind 2011 ingestemd met het nazorgplan. Het doelvermogen van Meisner bedraagt € 1.855.710,-. Dit vermogen was op moment van sluiting van de stortplaats bereikt. Stortplaats

Meisner is formeel in 2013 gesloten. Door de sluiting van Meisner is de eeuwigdurende verantwoordelijkheid van de nazorg aan de provincie Drenthe overgedragen.

Begin 2015 is op basis van het toen geldende nazorgplan (indiening door Attero eind 2012, instemming GS begin 2013) het doelvermogen contant gemaakt, dit was voldoende om met het geprognosticeerde rendement (IPO rekenrente) van 5% op jaarbasis in 2075 het benodigde doelvermogen van € 110.052.800 te bereiken. In 2015 is om die reden geen nazorgheffing opgelegd. In de tweede helft van 2015 heeft Attero te Wijster een nieuw nazorgplan, doelvermogen in 2033 € 21.473.850,--, ingediend. GS hebben eind 2015 ingestemd met het nazorgplan.

Kwijtscheldingsbeleid

Bij de invordering van de heffing wordt geen kwijtschelding verleend.

Opcenten motorrijtuigenbelasting

Op grond van artikel 222 van de Provinciewet worden provinciale opcenten geheven. De opcenten zijn een opslag op een andere belasting, namelijk de motorrijtuigenbelasting (mrb). Deze belasting wordt geïnd door de Rijksbelastingdienst.

Geraamde en gerealiseerde inkomsten

De opbrengst opcenten motorrijtuigenbelasting is qua opbrengst de belangrijkste provinciale heffing. Deze belasting is voor de provincies een algemeen dekkingsmiddel. Het tarief wordt gebaseerd op het vierjarig gemiddelde van het prijsindexcijfer voor de gezinsconsumptie. PS stellen het opcententarief jaarlijks vast en hebben het per 1 januari 2015 vastgesteld op 90,3.

In 2015 is er ten opzichte van de raming € 234.980,-- meer aan opbrengst van de opcenten op de motorrijtuigenbelasting gerealiseerd dan geraamd. In het navolgende zijn raming en realisatie tegenover elkaar gezet.

Raming 2015	€ 53.520.000,--
Realisatie 2015	<u>- 53.754.980,--</u>
Verschil	<u>€ 234.980,--</u>

Het totaal van het wagenpark dat deel uitmaakt van de grondslag voor de berekening van de opbrengst van de motorrijtuigenbelasting (mrb) bedroeg op 31 december 2014 234.139. Voor de berekening van de opbrengst voor 2015 is uitgegaan van een groei van 0%.

De hogere opbrengst komt door een stijging van de omvang van het wagenpark en een verschuiving in de verdeling van de gewichtsklassen (van licht naar zwaar).

Kwijtscheldingsbeleid

Voor bezwaar, beroep en eventuele vrijstellingen is de Rijksbelastingdienst verantwoordelijk.

Samenvatting

Voor 2015 bedragen de lokale heffingen in totaal:

Belastingen	Opcenten	53.754.980
Heffingen	Grondwater	746.462
	Nazorgheffing gesloten stortplaatsen	p.m.
	Ontgrondingen	225
Rechten	Leges	<u>277.235</u>
Totaal		<u>54.778.902</u>

Lokale lastendruk

Onder lokale lastendruk wordt verstaan hoe de lokale lastendruk zich verhoudt tot de landelijke lastendruk. Hierbij is voornamelijk de hoogte van de opcentenheffing motorrijtuigenbelasting van toepassing. Zoals eerder vermeld, stelt het Rijk jaarlijks het maximale niveau van opcentenheffing vast.

Ontwikkeling opcenten motorrijtuigenbelasting in de jaren 2013-2015

	2013	2014	2015
provincie Drenthe	86,5	88,3	90,3
landelijk gemiddelde	80,6	81,3	82,2
provincie Drenthe als % van landelijk gemiddelde	107,3	108,6	109,8
wettelijk maximum	107,3	109,1	110,1
provincie Drenthe als % van wettelijk maximum	80,6	80,9	82,0

Overzicht tarieven opcenten op de MRB 2015

Zuid-Holland	95,0
Friesland	94,1
Drenthe	90,3
Gelderland	89,3
Groningen	88,4
Overijssel	79,9
Zeeland	78,3
Limburg	77,9
Flevoland	76,6
Noord-Brabant	76,1
Utrecht	72,6
Noord-Holland	67,9

I.2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Bij het uitvoeren van beleid sturen wij actief op het beheersen van risico's d.m.v. Risicomanagement. Een belangrijk instrument daarvoor is het nemen van beheersmaatregelen. Tevens heeft de provincie Drenthe een risicoreserve opgenomen. De hoogte van deze risicoreserve is vastgesteld na inventarisatie van de risico's die zich kunnen voordoen bij de provincie Drenthe. De paragraaf Weerstandsvermogen geeft inzicht in de risico's en de weerstandscapaciteit om deze risico's op te vangen. Het weerstandsvermogen is de relatie tussen de weerstandscapaciteit en de risico's. De weerstandscapaciteit omvat de middelen en mogelijkheden waarover de provincie kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. In deze paragraaf komen aan bod:

- Provinciaal beleid;
- Beschikbare weerstandscapaciteit:
  - Incidentele weerstandscapaciteit;
  - Structurele weerstandscapaciteit;
  - De weerstandscapaciteit van de provincie Drenthe
- Inventarisatie en beheersing van risico's
- Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Provinciaal beleid

Om de vele ambities van de provincie te realiseren is het van belang dat de provinciale middelen zo scherp mogelijk ingezet worden. Om het weerstandsvermogen te kunnen beoordelen is het van belang de aanwezige weerstandscapaciteit te analyseren in samenhang met de omvang en de achtergronden van de risico's.

De provincie gaat op de volgende wijze om met tegenvallers c.q. voorgevallen risico's:

1. Eerst worden de kosten opgevangen binnen het eigen programma.
2. Zijn binnen het programma geen mogelijkheden, dan wordt gekeken naar middelen binnen de Begroting.
3. Is er dan nog een tekort, dan wordt dit ten laste gebracht van de "algemene reserve".
4. Zijn er dan niet voldoende middelen beschikbaar, dan wordt de risicoreserve aangesproken.

Beschikbare weerstandscapaciteit

Om de beschikbare weerstandscapaciteit te bepalen moet er gekeken worden naar de middelen en mogelijkheden waarover de provincie beschikt om niet begrote kosten te dekken. Hierbij kan een onderscheid worden gemaakt tussen incidentele en structurele weerstandscapaciteit.

a. Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit is het vermogen dat ingezet kan worden om eenmalige tegenvallers op te vangen.

Risicoreserve

Deze reserve is ingesteld om incidentele tegenvallers op te vangen, die niet door een specifieke voorziening worden afgedekt. Voorgesteld wordt deze reserve de komende jaren € 27,5 miljoen groot te laten zijn. Jaarlijks wordt aan de hand van een risico-inventarisatie bekeken in hoeverre het weerstandsvermogen dient te worden bijgesteld.

De samenstelling en ontwikkeling van de algemene reserves ziet er als volgt uit:

(bedragen x €1.000) per 31 december	2012	2013	2014	2015 *
Reserve voor algemene doeleinden	10.707	14.684	23.336	19.972
Saldireserve	8.056	4.616	5.848	6.522
Risicoreserve	29.000	33.500	27.500	27.500
Totaal Algemene reserves	47.763	52.800	56.684	53.994

* Voor bestemming resultaat reserves

Conclusie algemene reserves

De algemene reserves zijn met €2,7 miljoen afgenomen.

Voor de bepaling van het weerstandsvermogen gaan we uit van de normomvang ad €5.000.000,-- in de Algemene Reserve

Bestemmingsreserves

Alle bestemmingsreserves zijn door PS bestemd voor een bepaald doel. Alleen voor het afgesproken doel mogen bestedingen plaatsvinden. Alle uitgaven en inkomsten van de bestemmingsreserves lopen via de exploitatierekening. Bij de begroting worden toevoegingen aan en bijdragen van reserves opgenomen. Dit kunnen afgesproken algemene mutaties zijn, maar ook bijdragen van reserves die dienen voor het opvoeren van jaarbudgetten in de begroting. Dit is een verwachte besteding van de reserve in het boekjaar. Wanneer er meer of minder wordt besteed dan is begroot, moet PS toestemming geven voor een extra toevoeging of onttrekking aan de reserve. Volgens de BBV-voorschriften worden alle mutaties op de reserves vermeld bij het programma 8. Middelen. Dit maken wij expliciet zichtbaar door een resultaat voor bestemming en een resultaat na bestemming van reserves te presenteren. Het resultaat in de exploitatie van de bestemmingsreserves bedraagt €22,1 miljoen.

Vanwege het feit dat bestemmingsreserves zijn bedoeld voor een specifiek doel, worden deze niet meegenomen bij de bepaling van de incidentele weerstandscapaciteit.

De mutaties zijn toegelicht bij de overige gegevens, in hoofdstuk I.2.8 van de Jaarrekening.

Conclusie bestemmingsreserves:

In de nota Reserves en Voorzieningen 2012 zijn alle reserves en voorzieningen gescreend en zijn voor de komende periode voorstellen gedaan hoe met de reserves wordt omgegaan. Uitgangspunt hierbij is het verbeteren van de transparantie en het jaarlijks integraal afwegen van middelen.

Stille reserves:

De stille reserves zijn de reserves die niet op de balans zijn opgenomen. Stille reserves ontstaan wanneer bezittingen niet worden geactiveerd of wanneer de reële waarde afwijkt van de waarde die in de boeken staat. Een provincie kan echter verborgen vermogen niet zo maar te gelde maken. Bij de toelichting op de balans zijn wel de geschatte stille reserves van de deelnemingen aangegeven. Dit is in totaal €131,5 miljoen. Ook is het voor stille reserves die zijn 'opgesloten' in andere activa niet zinvol om deze mee te nemen in de weerstandscapaciteit. De meerwaarde van deze activa kan immers alleen dan verzilverd worden als er geen vervanging voor terug hoeft te komen. De activa die bij de provincie Drenthe op de balans staan worden voornamelijk gebruikt voor de normale bedrijfsvoering.

b. Structurele weerstandscapaciteit

Met de structurele weerstandscapaciteit worden de middelen bedoeld die permanent ingezet kunnen worden om tegenvallers in de lopende exploitatie op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de

uitvoering van bestaande taken. Dit betreft in beginsel de optelsom van de ruimte op de begroting en de onbenutte belastingcapaciteit.

Ruimte op de begroting

De post Onvoorziene uitgaven binnen het begrotingsprogramma Financiering en algemene dekkingsmiddelen, ten bedrage van structureel € 50.000,-- , kan worden aangemerkt als onderdeel van de structurele weerstandscapaciteit. Deze post stijgt overigens van € 50.000,-- in 2015 via € 500.000,- - in 2016 naar € 1.000.000,-- structureel van 2017.

Onbenutte belastingcapaciteit

De onbenutte belastingcapaciteit van de provincie Drenthe bestaat uit het verschil tussen de opbrengst bij het maximaal aantal te heffen opcenten motorrijtuigenbelasting en de opbrengst bij het werkelijk tarief. Het tarief dat is voorgesteld aan PS bij de begroting 2015 bedraagt 90,3. Met ingang van 1 januari 2015 is het maximaal aantal te heffen opcenten gemaximeerd op 110,1. Op grond van deze uitgangspunten is de onbenutte belastingcapaciteit als volgt (x € 1.000):

	2015	2016	2017	2018
Opbrengst	53.755	55.301	56.374	57.505
Maximaal tarief	65.542	66.902	68.154	69.463
Onbenutte belastingcapaciteit	11.787	11.601	11.780	11.958

c. De weerstandscapaciteit van de provincie Drenthe

Uit het vorenstaande blijkt dat de weerstandscapaciteit van de provincie Drenthe als volgt meerjarig kan worden weergegeven (afgerond, x € 1.000,--).

Omschrijving	2015		2016		2017		2018	
	Inc.	Struct.	Inc.	Struct.	Inc.	Struct.	Inc.	Struct.
Risicoreserve	27.500		27.500		27.500		27.500	
Normomvang Algemene Reserve	5.000		5.000		5.000		5.000	
Post voor onvoorziene uitgaven		50		500		1.000		1.000
Onbenutte belastingcapaciteit		11.787		11.601		11.780		11.958
Totaal (inc. + struct)		44.337		44.601		45.280		45.458

Vanzelfsprekend geldt dat de componenten van de weerstandscapaciteit verschillen in hun mate van inzetbaarheid. Zo is de risicoreserve direct aanwendbaar tot het maximum. Tot het verhogen van het opcententarieff in het kader van het opvangen van risico's zal echter niet lichtvaardig worden besloten.

Inventarisatie en beheersing risico's

Van de risico's die de provincie loopt, is een aantal afgedekt door de gebruikelijke verzekeringen of door het instellen van voorzieningen. In deze paragraaf gaat het om risico's die niet zijn afgedekt of niet kunnen worden afgedekt. Provincies hebben te maken met een diversiteit aan lastig in te schatten risico's die bovendien soms onderling afhankelijk zijn. De provincie Drenthe acht het wenselijk om risico's die van invloed zijn op de bedrijfsvoering beheersbaar te maken. Door inzicht in de risico's wordt de provincie in staat gesteld om op verantwoorde wijze besluiten te nemen, zodat de risico's nu en de risico's gerelateerd aan toekomstige investeringen in verhouding staan tot de vermogenspositie van de provincie. Om de risico's van provincie Drenthe in kaart te brengen is een risico-inventarisatie gedaan en een risicoprofiel opgesteld. Uit de inventarisatie zijn in totaal 52 risico's naar voren

gekomen en beschreven. In het onderstaande overzicht staan de 10 belangrijkste risico's (= 83% invloed op totaal) en hoe deze beheerst worden. Bij de meeste van de deze 52 risico's zijn beheersmaatregelen benoemd. Als een beheersmaatregel actief wordt toegepast dan leidt dit in de regel tot een lagere risicoscore. Deze 52 risico's vertegenwoordigen een bedrag van afgerond € 64 miljoen.

Risicnummer	Risico	Gevolgen	Maatregelen	Financieel gevolg
R134	Onvoldoende (doel)vermogen bij Attero om aan (pre)nazorgverplichting te voldoen.	Provincie wordt aangeproken om als bevoegd gezag de nazorgverplichting over te nemen.	In gesprek met Attero blijven over mogelijkheden om vermogen op peil te houden cq te brengen; eventueel toepassen van wettelijk instrumentarium	max.€ 25.000.000
R154	Uitvoering Realisatiestrategie	Onvoldoende rijksbijdragen voor uitvoering van het totale Natuurpact	Temporiseren dan wel niet starten van projecten	max.€ 20.000.000
R97	Gebrekkige gladheidsbestrijding	Ongevallen en claims	Bouwen van zoutloods voor strategische zoutvoorraad, voldoende stroommaterieel operationeel.	max.€ 1.200.000
R71	Laag Aanbesteden	Onvoldoende kwaliteit uitvoering werken	Beter toezicht organiseren. Keuze maken tussen meer toezicht of toezicht anders inrichten.	max.€ 1.000.000
R121	Juridische fouten bij staatssteun, waarbij de provincie verwijtbaar is.	Ten onrechte verstrekte overheidsmiddelen worden teruggevorderd	Deskundigheidsbevordering, inzetten second opinion.	max.€ 2.500.000
R74	Wegen en kanalen: vertraging in de uitvoering van een infrastructureel project	Projectvertraging	Grondaankoop in initiatieffase al verkennen en vroegtijdig starten met planprocedure c.q. onteigening	max.€ 1.000.000
R37	POP subsidie niet of slechts gedeeltelijk ontvangen.	Provincie Drenthe moet uit eigen/algemene middelen betalen		max.€ 2.500.000
R153	Uitvoering beleidskader stikstof 2.0 op basis van het Groenmanifest	Verplichting tot het betalen van schadevergoedingen 1. vergunningen verleend op grond van buitenwettelijk kader 2. beperken van vergunde rechten	Zodra blijkt dat uitvoering juridische gevolgen heeft, stoppen met uitvoeren van het Kader.	max.€ 1.250.000
R58	Claims van derden	Uitbetaling claims	Zorgdragen voor adequate en zorgvuldige procedures /handhaving waardoor onterechte claims zoveel mogelijk kunnen worden voorkomen. ; Afdekken door middel van aansprakelijkheidsverzekering en aanvullend de risicoreserve.	max.€ 1.000.000
R126	Claims omdat zaken niet reconstrueerbaar en/of compleet zijn. Niet (volledig) kunnen voldoen aan de archiefwet	Claims omdat zaken niet reconstrueerbaar en/of compleet zijn, Niet (volledig) kunnen voldoen aan de archiefwet.	Implementatie digitaal werken vanuit project digitaal Drenthe voorbereiden, proceseigenaren rol als proceseigenaar op laten pakken en functioneel beer daar beleggen, zorgen voor voldoende digicoaches, monitoren digitale processen. Wordt meegenomen binnen archiefkwaliteitszorgsysteem, verantwoordelijkheid blijft bij management/medewerkers	max.€ 500.000

Uit de risico-inventarisatie is gebleken dat de risico's overwegend incidenteel van aard zijn. De risico's die wel als structureel kunnen worden aangemerkt (en dus van invloed zijn op het meerjarenbeeld van de provincie), hebben wij voor 1 jaar meegenomen in de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit. Wij zijn namelijk van mening dat indien structurele risico's zich voordoen, hier binnen een jaar beleidsmatig op kan worden geanticipeerd en dat dus geen beroep hoeft te worden gedaan op de beschikbare structurele weerstandscapaciteit. Dit betekent dat wij bij de analyse van de toereikendheid van de beschikbare weerstandscapaciteit geen onderscheid hebben gemaakt tussen incidentele en structurele risico's, daar wij van mening zijn dat alle risico's middels de beschikbare incidentele weerstandscapaciteit kunnen worden opgevangen.

Op basis van de ingevoerde risico's en geactiveerde beheersmaatregelen is een risicosimulatie uitgevoerd. De simulatie wordt toegepast omdat het reserveren van het maximale bedrag van € 64 miljoen ongewenst is. De risico's zullen immers niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden. Uit deze berekening volgt dat met 90% zekerheid alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 19.375.000,- (benodigde weerstandscapaciteit).

Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit van Provincie Drenthe bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken, de zogenaamde risicoreserve. Voor het afdekken van de risico's wordt gebruik gemaakt van de incidentele en structurele weerstandscapaciteit.

Tabel 3: Beschikbare weerstandscapaciteit	
Weerstand	Startcapaciteit
Risicoreserve	€ 27.500.000
Normomvang Reserve voor algemene doeleinden	€ 5.000.000
Post voor onvoorziene uitgaven	€ 500.000
Onbenutte belastingcapaciteit	€ 11.601.000
Totale weerstandscapaciteit	€ 44.601.000

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, dient de relatie te worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij gewenste weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. Aangezien de risicoreserve en de vrije ruimte in de Reserve voor algemene doeleinden bij calamiteiten direct aanwendbaar zijn worden uitsluitend deze bedragen gebruikt om de weerstandsnorm te berekenen. De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen. De ontwikkeling van de weerstandscapaciteit in relatie tot het risicoprofiel wordt nauwlettend gevolgd.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{\text{EUR 33.000.000}}{\text{EUR 19.375.000}} = 1,70$$

De normtabel is ontwikkeld in samenwerking met de Universiteit Twente. Het biedt een waardering van het berekende ratio.

Tabel 4: Weerstandsnorm		
Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	>2.0	uitstekend
B	1.4-2.0	ruim voldoende
C	1.0-1.4	voldoende
D	0.8-1.0	matig
E	0.6-0.8	onvoldoende
F	<0.6	ruim onvoldoende

Het kengetal van de provincie Drenthe valt in klasse B. Dit duidt op ruim voldoende weerstandsvermogen.

Conclusie / Samenvatting

Met 90 % zekerheid kunnen alle risico's worden afgedekt met een bedrag van € 19.375.000,--. De werkelijke omvang van de Risicoreserve is dus op het gewenste niveau. We blijven kritisch kijken in welke mate we door beheersmaatregelen de omvang van de risico's kunnen inperken.

Kengetallen

Verplichte kengetallen financiële positie in begroting

Het BBV schrijft voor dat in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing een verplichte basisset van vijf financiële kengetallen moet worden opgenomen die gaan gelden voor de begroting vanaf 2016 en de jaarrekeningstukken vanaf 2015.

Kengetal	Rekening 2014	Begroting 2015 na wijziging	Rekening 2015
1A. Netto schuldquote	-29,3%	-38,3%	-23,6%
1B. Netto schuldquote, gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-77,5%	-85,4%	-72,1%
2. De solvabiliteitsratio	0,72	0,74	0,74
3. Kengetal grondexploitatie	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
4. Structurele exploitatieruimte	9%	7%	7%
5. Belastingcapaciteit: opcenten mrb	110%	111%	111%

1A. De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Dit kengetal geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en aflossingen op de exploitatie.

1B. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen). Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast.

2. Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin wij in staat is aan onze financiële verplichtingen te voldoen. Onder dit kengetal wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal.

3. De grondexploitatie kan een forse impact kan hebben op de financiële positie. De boekwaarde

van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij verkoop. Voor de berekening van dit kengetal worden de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten.

4. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten. Een begroting waarvan de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten is meer flexibel dan een begroting waarbij structurele baten en lasten in evenwicht zijn.

5. Een provincie heeft de mogelijkheid om het aantal opcenten te verhogen tot het maximaal te heffen opcenten zoals dat door het Rijk wordt bepaald. Geen van de provincies maakt gebruik van dit maximale tarief. De belastingcapaciteit van provincies wordt daarom berekend door het aantal opcenten in jaar t te vergelijken met het gemiddelde van het aantal opcenten van alle provincies in jaar t-1 en uit te drukken in een percentage.

Enkele kengetallen zijn als n.v.t. opgenomen omdat de componenten voor deze niet berekening beschikbaar zijn. Als we de beschikbare kengetallen in hun onderlinge verhouding beoordelen concluderen wij dat onze financiële positie goed is. Het kengetal netto schuldquote is negatief omdat onze vorderingen onze uitstaande schulden overtreft.

I.2.3 Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

Inleiding

Met het onderhoud van kapitaalgoederen is een substantieel deel van de exploitatie gemoeid. In deze paragraaf worden in hoofdlijnen de beleidslijnen met betrekking tot de beheersmatige aspecten, zoals de uitvoering van het onderhoud, hiervan weergegeven. In de begroting 2016 is in de paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen zijn de beleidslijnen breder beschreven. Onder kapitaalgoederen verstaan we alle in eigendom van de provincie zijnde goederen met een meerjarig nut. Deze kapitaalgoederen hebben wij als volgt gerubriceerd:

- Wegen;
- Vaarwegen;
- Gebouwen

Wegen

Wat hebben we bereikt in 2015?

De provincie Drenthe beschikt over:

- 134 km stroomweg (SW)
- 332 km gebiedsontsluitingsweg (GOB)
- 31 km erftoegangsweg (ETW)
- 270 km fietspad.

Dit alles is inclusief kruispunten/T-aansluitingen, rotondes, verkeersregelinstallaties, bruggen, viaducten en overige weginrichtingen.

Het onderhoud van de wegen is conform het [beleidsplan wegen](#) uitgevoerd; het huidige kwaliteitsniveau is gehandhaafd en er is geen achterstallig onderhoud ontstaan.

Het dagelijks onderhoud is door de aannemers onder regie van onze medewerkers uitgevoerd, en heeft niet tot problemen geleid.

Er zijn diverse projecten (groot) variabel onderhoud uitgevoerd, waaronder de reconstructie en plaatsing van de nieuwe Pijlebrug.

De gladheidsbestrijding en calamiteitenorganisatie hebben naar behoren gefunctioneerd.

Vaarwegen

Wat hebben we bereikt in 2015?

De provincie beschikt over 176 km vaarwegen, te verdelen in 64 km Vaarweg Meppel de Punt en 112 km Zuid-Oost Drentse vaarwegen. Dit alles is inclusief bruggen, sluzen, gemalen, en overige vaarweginrichting.

Het onderhoud van de vaarwegen is conform het [beleidsplan vaarwegen](#) uitgevoerd, het huidige kwaliteitsniveau is gehandhaafd en er is geen achterstallig onderhoud ontstaan.

In 2015 hebben we verder gewerkt aan het project Bediening op afstand op het Noord Willemskanaal; daarnaast zijn op meerdere trajecten (Drentse Hoofdvaart en Verlengde Hoogeveense Vaart) oeverconstructies aangepakt.

Gebouwen

De provincie Drenthe heeft de volgende gebouwen in beheer en onderhoud:

- Het provinciehuis;
- Het Drents Museum (inclusief Huize Tetrode);
- Het Depot Drents Museum;

- Drie actieve (vaar)wegen steunpunten en een inactief steunpunt welke ter verkoop wordt aangeboden;
- Zes voormalige brug- en sluiswoningen.

Onderhoudsgevoelige elementen van zowel bouwkundige- en installaties technische aard, van exterieur en interieur, zijn vastgelegd in meerjarenonderhoudsplannen (MJOP's) van 25 jaar. Deze onderhoudsplannen worden na 10 jaar opnieuw berekend en jaarlijks geanalyseerd.

Provinciehuis

Het onderhoud van het provinciehuis is zoveel mogelijk "planmatig en voorspelbaar" in plaats van "ad hoc". Het gaat om het voorkomen van risico's en beheersen van kwaliteit ten opzichte van beschikbaar budget. Het onderhoudsbudget wordt zo optimaal mogelijk ingezet. Het onderhoudsplan (2012) wordt gevolgd en de aanwezige voorziening is daarop afgestemd, zodat er geen sprake zal zijn van achterstallig onderhoud. Wel wordt jaarlijks geprioriteerd en uit kostenoverwegingen kritisch bekeken, of de aangegeven werkzaamheden in het onderhoudsplan van dat jaar daadwerkelijk moeten worden uitgevoerd. Als de staat van het onderhoud nog voldoende is, dan kan besloten worden om de werkzaamheden een jaar door te schuiven.

In 2015 zijn de groot onderhoudskosten € 180.711,-- geweest. Er zijn een aantal werkzaamheden niet in 2015 uitgevoerd en doorgeschoven naar 2016. Het gaat om een totaalbedrag van ongeveer € 1 miljoen. De belangrijkste verschuivingen betreffen de vervanging van de valbeveiliging, dakbedekking, zonwering en een deel van het schilderwerk. De reden hiervan is dat elk jaar kritisch naar de staat van het onderhoud wordt gekeken en waar mogelijk vanwege prioritering en kostenoverwegingen op lange termijn nog een jaar wordt uitgesteld.

Drents Museum en Huize Tetrode

Bij het Drents Museum ligt extra nadruk op het conserveren en in stand houden van het monumentale pand voor de toekomst. Ook hiervoor volgen we een onderhoudsplan (2012) met dezelfde restricties zoals bij het provinciehuis is genoemd.

In 2015 zijn de groot onderhoudskosten € 81.595,-- geweest. De meeste geplande werkzaamheden zijn uitgevoerd. Alleen de behandeling van het natuursteen was nog niet noodzakelijk en is uitgesteld. Dit gaat om ongeveer een bedrag van € 25.000,--

Depot Drents Museum

Bij het Depot is het onderhoud ook gericht op de stabilisatie van de klimatologische omstandigheden, zodat de museumstukken onder goede condities bewaard kunnen worden.

Ook hiervoor volgen we een onderhoudsplan (2011) met dezelfde restricties zoals bij het provinciehuis is genoemd.

In 2015 zijn de groot onderhoudskosten € 4.993,-- geweest. Door het faillissement van de installateur Imtech zijn de niet urgente werkzaamheden opgeschort naar 2016.

Steunpunten (vaar)wegen

De (vaar)wegen steunpunten worden verder verduurzaamd en onderhouden conform de onderhoudsplanning. De kosten zijn meegenomen in de totale kosten van de wegen en de vaarwegen.

(Brugwachters)woningen wegen en kanalen

De woningen zijn een onderdeel van de vaarwegen en zijn vanuit cultuurhistorisch oogpunt als provinciaal bezit behouden. Ze zijn daarmee een integraal onderdeel van de vaarwegen geworden en worden vanuit dezelfde uitgangspunten onderhouden en beheerd.

Samenvatting

	Realisatie 2014	Primitieve begroting	Begroting 2015 na wijziging	Realisatie 2015	Vershil
WEGEN					
Onderhoud wegen (incl. steunpunten)					
Lasten	9.549.630	10.515.927	8.571.097	8.389.404	181.693
VAARWEGEN					
Onderhoud vaarwegen (incl. steunpunten en woningen)					
Lasten	6.328.396	6.011.589	6.294.087	6.486.348	-192.261
GEBOUWEN					
Onderhoud Provinciehuis					
Lasten, storting in de voorziening	268.271	398.750	398.750	398.750	0
Lasten dagelijks onderhoud	200.458	192.395	192.395	188.410	3.985
Onderhoud Drents Museum (incl. Huize Tetrode)					
Lasten, storting in de voorziening	264.675	165.000	103.277	103.277	0
Lasten, dagelijks onderhoud	159.047	136.500	136.500	120.894	15.606
Onderhoud Depot Drents Museum					
Lasten, storting in de voorziening	14.043	14.043	14.043	14.043	0
Lasten, dagelijks onderhoud	35.664	47.352	47.352	26.679	20.673
TOTAAL Lasten	16.820.184	17.481.556	15.757.501	15.727.805	29.696

I.2.4 Financiering

Inleiding

Wat wordt er besproken in de paragraaf ?

In deze paragraaf wordt bij de jaarrekening verantwoording afgelegd over het gevoerde treasurybeleid (financieringsbeleid) op voornamelijk de overtollige liquide middelen. Ook wordt er inzicht gegeven in de ontwikkelingen in de afgelopen periode en worden tevens onze verwachtingen en inschattingen van toekomstige ontwikkelingen geschetst. Een belangrijke plaats neemt het risicobeheer van de financieringsportefeuille in.

Stand van zaken

Stand van zaken

De stand van zaken van de treasury schetsen we aan de hand van de diverse balansposten die samen inzicht verschaffen in de financieringspositie en de ontwikkelingen.

- Activa: Leningen aan openbare lichamen
- Activa: Overige verstrekte langlopende leningen
- Activa: Liquide middelen
- Passiva: Vaste schulden met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer

Daarna wordt een overzicht gegeven van niet blijvende uit de balans blijvende verplichtingen die ook een onderdeel vormen van de financiering/treasury van de provincie, te weten de gewaarborgde geldleningen en garantstellingen. Tot slot wordt er ingegaan op de meer specifieke treasuryactiviteiten en ontwikkelingen.

Activa: Leningen aan openbare lichamen

Aan gemeenten (onderling uitlenen) hadden we per 1 augustus 2015 (peildatum in de begroting 2016) €53 miljoen uitgeleend. De portefeuille is per 31 december 2015 niet gewijzigd en kent de volgende samenstelling:

Bedragen x €1.000,-	Einde looptijd	%	Lening 31-dec-14	Lening afgesloten 2015	Lening 31-dec-2015
Gem. Smallingerland	2-sep-19	0,750	5.000		5.000
Gem. Velsen	16-sep-24	1,580	10.000		10.000
Gem. Blaricum	3-okt-17	0,270	6.000		6.000
Gem. Amsterdam	11-dec-24	1,202	10.000		10.000
Gem. Maassluis	1-dec-19	0,510	7.000		7.000
Gem. Oosterhout	6-feb-20	0,380		5.000	5.000
Gem. Ettenleur	26-jun-20	0,410		10.000	10.000
Totaal			38.000	15.000	53.000

In 2015 hebben we het beleid van onderling uitlenen voortgezet. In de periode januari tot en met juli 2015 hebben we - in het kader van onderling uitlenen - met de Gemeente Oosterhout op 6 februari een lening van €5 miljoen (5 jaar) verstrekt tegen een tarief van 0,38% (tarief op dat moment bij de Nederlandse Staat bedroeg 0,01%) en met de Gemeente Etten-Leur op 26 juni een lening van €10 miljoen (5 jaar) afgesloten tegen een tarief van 0,41% (tarief op dat moment bij de Nederlandse Staat bedroeg 0,09%). Ondanks een verruiming van de voorwaarden waarbinnen een onderling uitleentransactie kon worden afgesloten, zijn er in de tweede helft van 2015 geen nieuwe geldleningen aan gemeenten verstrekt. Hier blijken twee oorzaken aan ten grondslag te liggen. De vraag naar leningen was zeer beperkt en de rendementen waren minimaal. Gezien onze actuele

liquiditeitsprognose hebben wij voldoende mogelijkheden deze portefeuille verder uit te breiden. We zijn echter sterk afhankelijk van de ontwikkelingen van vooral de rente op de langere termijn op de financiële markt. Op basis van de actuele vooruitzichten verwachten we niet dat er veel nieuwe leningen verstrekt kunnen worden op basis van onze minimale rendementsdoelstellingen en maximale risicoprofielen.

Drempelbedrag

Het is openbare lichamen toegestaan om een bepaald bedrag aan middelen buiten de schatkist aan te houden, boven op de contracten en beleggingen die zijn aangegaan vóór 4 juni 2012. Gerekend over een heel kwartaal mag het op dagbasis buiten de schatkist aangehouden bedrag gemiddeld niet hoger zijn dan het drempelbedrag. Het drempelbedrag wordt bepaald op basis van het begrotingstotaal van het openbare lichaam. Voor ons bedraagt het drempelbedrag € 1.866.918,-- (zijnde 0,75% van het begrotingstotaal).

Periode	Gemiddeld bedrag buiten schatkist
1 ^e kwartaal 2015	€ 11.054
2 ^e kwartaal 2015	€ 2.694
3 ^e kwartaal 2015	€ 2.492
4 ^e kwartaal 2015	€ 3.022

Activa: Overige verstrekte langlopende leningen

Onderstaande tabel geeft de verstrekte langlopende leningen per 31 december 2015 weer:

x €1.000	Einddatum	Rente		31-dec-15
Hypotheken				15.031
Verstrekte overige geldleningen				
Verstrekte geldleningen >1 jaar			53.777	
RTV Drenthe	31-dec-27	4,00%	2.572	
Drentse Participatie Maatschappij	31-dec-15	4,00%	0	
Via Nationaal Restauratiefonds	opzegtermijn 6 mnd	variabel	1.183	
Dutch Recycling Solutions	1-jul-15	0,00%	150	
Gemeente Emmen (DPE Next)	1-jan-37	3,00%	6.000	
INCAS 3	1-jul-16	0,00%	1.550	
St.Sensor Universe	31-dec-15	0,00%		
Zonneleningen SVN	opzegtermijn 1 jaar	1 mnds deposito	4.034	
Totaal verstrekte overige leningen				69.266
Verstrekte leningen (kredietsubsidies)				
St. Energy Challenges	15-dec-20	2,00%	373	
Noordelijk Lokaal Duurzaam Energie NLD	31-dec-18	6,50%	150	
Breedband De kop van Roderwolde	16-jul-34	1,55%	100	
Cooperatie Het Drents Collectief	12-nov-22	0%	338	
Bio Energy Hartlief Lammers BV	6-nov-22	0,6%	200	
Landbouwbedrijf De Jong	3-dec-25	0,96	105	
Totaal Verstrekte geldleningen				1.266

(kredietsubsidies)				
Achtergestelde leningen				
NV Edon (Achtergesteld)	eeuwigdurend	9,00%	4.248	
INCAS 3 (Achtergesteld)		0,00%	2.800	
Totaal Achtergestelde leningen				7.048
Leningen aan (Deelnemingen)				
Bruglening Enexis tranche C	30-sep-16	4,65%	11.405	
Bruglening Enexis tranche D	30-sep-19	7,20%	7.984	
Totaal Leningen aan (Deelnemingen)				19.389
Totaal				112.000

Hypotheek ambtenaren

Op 31 december 2015 is er per saldo nog circa € 15 miljoen aan hypotheekleningen verstrekt aan het personeel. Sinds 2007 worden er geen nieuwe hypotheekleningen meer verstrekt en zal het saldo en dus ook het rendement op dit deel van de portefeuille in de komende jaren verder afnemen.

Verstrekte Overige geldleningen

Verstrekte geldleningen >1 jaar

De post verstrekte geldleningen >1 jaar bestaat uit transacties die zijn aangegaan bij financiële instellingen. Deze leningen zijn aangegaan in het kader van de treasury voor het verplicht worden van schatkist bankieren. Overeenkomsten die voor 4 juni 2012 zijn afgesloten mogen doorlopen onder de voorwaarden als die voor eerder genoemde datum van kracht waren. Het gedeelte van de provinciale treasury portefeuille dat onder deze overgangsregeling valt is thans ongeveer € 54 miljoen groot. Dit aandeel en het bijbehorende rendement zal in de komende jaren snel afnemen door het aflopen van de contracten.

De middelen die in het kader van Het Nazorgfonds zijn uitgezet, vallen niet onder het verplicht schatkistbankieren. Deze middelen worden nog wel uitgezet via financiële instellingen.

Ook kunnen er leningen verstrekt worden in het kader van de uitoefening van de publieke taak. Binnen het kader van wet- en regelgeving bepaalt provinciale staten wat zij onder de publieke taak verstaat en hoe deze wordt uitgeoefend. De provincie kan leningen opnemen, leningen verstrekken en garanties verlenen voor deze uitoefening van de publieke taak. De uitoefening is overigens wel aan voorwaarden gebonden. Een van de belangrijkste voorwaarden is dat een marktconforme prijs voor het verstrekken van leningen en garanties wordt gehanteerd.

Drentse Participatie Maatschappij

Per 31 december 2015 heeft de Drentse Participatie Maatschappij haar lening van € 1.500.000,- afgelost.

Nationaal Restauratiefonds

De leningen uitgegeven via het Nationaal Restauratiefonds zijn in het kader van de gemaakte afspraken en bijbehorende regeling toegenomen.

Dutch Recycling Solutions

De lening aan Dutch Recycling Solutions was per 1 juli 2015 opeisbaar. We hebben herhaaldelijk aangedrongen op terugbetaling van de lening, maar uiteindelijk is besloten de lening in handen te

gegeven van de deurwaarder. Onlangs is het faillissement uitgesproken en derhalve is de lening voorzien.

Gemeente Emmen (DPE Next)

Aan de Gemeente Emmen (DPE Next) is een lening verstrekt voor de realisatie van het Dierenpark Emmen en het vastgestelde Bedrijfsplan 7.0A, onderdeel van IGO-Atlanta. Deze lening wordt in tranches beschikbaar gesteld, in 2015 is € 1.800.000,-- beschikbaar gesteld.

Stichting Sensor Universe

Aan Stichting Sensor Universe was een lening verstrekt van € 620.000,-- deze had per 31 december 2015 afgelost moeten worden. Deze lening was verstrekt om de periode tussen subsidie declaratie en subsidie vaststelling te overbruggen. Uit overleg is gebleken dat de subsidie vastgesteld zal worden op een bedrag van circa € 240.000,--. Als gevolg hiervan is wegens de mogelijke oninbaarheid € 380.000,-- aan de Reserve opvang revolverend onttrokken en toegevoegd aan de voorziening voor dubieuze debiteuren.

Zonneleningen SVN

Er is een groeiende markt voor lokale zonnestroomproductie door particulieren. In december 2014 heeft PS - met terugwerkende kracht - besloten voor de periode vanaf 1 januari 2014 tot en met 31 december 2019 € 10 miljoen beschikbaar te stellen. In 2015 worden gezamenlijk met gemeenten middelen beschikbaar gesteld voor dergelijke leningen, het aandeel van de provincie voor 2015 is maximaal € 2.832.000,--.

Verstrekte leningen (kredietsubsidies)

In principe vallen alle nieuwe leningen die in het kader van de uitoefening van de publiek worden verstrekt onder de ASV (Algemene Subsidie Verordening). Dit betekent dat er altijd een subsidiebeschikking aan de lening ten grondslag ligt.

Stichting Energy Challenges

Voor het schooljaar 2014/2015 is aan Stichting Energy Challenges een lening verstrekt van € 200.000,--. In 2015 is aan de hand van de rapportage en de plannen om er meerjarig structurele energiebesparing te realiseren de lening verhoogd tot € 372.500,--.

De Kop Breed (Breedband)

Voor de uitrol breedband in witte gebieden hebben PS eerder dit jaar ingestemd met het inzetten van € 3 miljoen voor het afdekken van risico die verband houden met het verstrekken van leningen aan initiatieven/corporaties. Door coöperatie De Kop Breed in de gemeente Noordenveld is in 2015 een eerste beroep gedaan op deze middelen. De Kop Breed is de eerste van drie pilotprojecten, EcoOostermoer (Eexterzandvoort) en Oranje zijn de beide andere pilots. Van de eerste is al wel een aanvraag geweest, maar daar is nog niet aan alle vereisten voldaan om daadwerkelijk tot verstrekken van de lening over te gaan. Van de tweede is nog geen financieringsaanvraag ingediend.

Coöperatie Het Drents Collectief

De regeling voor Agrarisch Natuurbeheer is veranderd. Vanuit het rijk is bepaald dat voor het agrarisch natuurbeheer ze nog slechts zaken wenst te doen met 1 partij en in Drenthe is dat Drents Collectief. Dit collectief heeft een aanvraag voor natuurbeheer ingediend en deze is toegekend. De uitbetaling van de vergoeding voor beheer zal jaarlijks achteraf plaats vinden. Ter voorfinanciering van de uitvoerende werkzaamheden is in 2015 aan het Drents Collectief een lening verstrekt van € 338.000,-- met een looptijd van 7 jaar tegen een rente van 0%.

Bio Energy Hartlief Lammers BV

GS heeft op 1 september 2015 ingestemd met de Drentse Green Deal 'Innovatie in de vergistingsketen' met Bio Energy Hartlief-Lammers BV uit Donderen. Binnen deze deal wordt een lening van €200.000,- verstrekt vanuit het Energieprogramma.

Landbouwbedrijf De Jong

GS heeft op 25 augustus 2015 ingestemd met de Drentse Green Deal Energieopslag De Jong Odoorn met landbouwbedrijf De Jong. Binnen deze deal is een lening van €105.075,-- verstrekt vanuit het Energieprogramma met een looptijd van 10 jaar tegen een rente van 0,96%.

Achtergestelde leningen

NV Edon

De achtergestelde lening NV Edon lening is na een aantal fusies bij Enexis terechtgekomen. De hoge rente past niet bij de vergoeding die Enexis op basis van regulering in de tarieven zou mogen berekenen. Intensief overleg heeft geresulteerd in een vaststellingsovereenkomst waarbij de lening in de komende jaren afgelost wordt in aandelen, maar waarbij de (rente)kasstromen tot 2019 minimaal worden gecontinueerd (zie statenstuk 2015-713)

Incas 3

In juni 2014 is aan de stichting Incas een overbruggingslening verstrekt van €2.8 miljoen. Dit is in 2015 omgezet in een achtergestelde lening. Met deze achtergestelde lening wordt voldaan aan de vereiste dat een bijdrage wordt geleverd aan de versterking van het eigen vermogen van INCAS3. Tevens wordt voldaan aan de wens van Provinciale Staten van Drenthe om de bijdrage aan Incas een revolverend karakter te geven.

Passiva: Vaste schulden met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer

De vaste schulden met een rentetypische looptijd van 1 jaar bestaan net als vorig jaar alleen uit Groenfondsleningen. Deze leningen dienen de kavelruil van boeren te financieren. Aan het einde van de looptijd in 2016 moet de lening worden afgelost.

Bedragen x €1.000,-	Eindelooptijd	%	Lening 31-dec-15
Nationaal Groenfonds	2016	4,300	100
Nationaal Groenfonds	2016	4,300	153
Totaal			253

Niet uit de balans blijvende verplichtingen: Gewaarborgde geldleningen

De gewaarborgde geldleningen betreffen geldleningen verstrekt ten behoeve van instellingen in de gezondheidszorg. Het gaat veelal om borgstellingen vanuit de jaren zeventig en tachtig.

Bedragen x €1.000,-	Gewaarborgd tot	Oorspronkelijk bedrag	Waarvan door de provincie gewaarborgd per 31-12-2015
Door wie is de lening aangegaan			
St. Provinciale Bibliotheek te Assen	15-nov-19	454	113
St. Provinciale Bibliotheek te Assen	15-apr-20	839	263
Lentes Groningen (St.GGZ Groningen)	1-nov-21	4.112	851
Hendrik van Boeijenoord (St.GGZ Drenthe)	3-dec-24	3.950	1.270
St Interzorg Noord Nederland	20-jun-18	998	136

Niet uit de balans blijvende verplichtingen: Overige garantstellingen

In het kader van revolverend financieren zijn tevens garantstellingen afgegeven.

Overige Garantstellingen	Ingangsdatum	Garantstellingx €1.000,- per 1 augustus 2015
Sectorplan vrijetijdseconomie	2015 (looptijd maximaal 2 jaar)	100
Sectorplan AMRD	2015 (looptijd maximaal 2 jaar)	684
Garantstelling spoorshuttle Coevorden-Malmö	31-dec-2015	250
Totaal		1.034

De garantstellingen voor Sectorplan vrijetijdseconomie en de AMRD zijn afgegeven om een rijksbijdrage te kunnen ontvangen.

Garantstelling spoorshuttle Coevorden-Malmö

Begin 2015 is gestart met een spoorshuttle voor het goederenvervoer tussen Coevorden en Malmö. Mede namens de gemeenten Emmen en Coevorden, hebben wij vanuit de provincie Drenthe een financiële garantstelling verleend aan de Bentheimer Eisenbahn AG ter dekking van de verwachte exploitatieverliezen in het eerste bedrijfsjaar ad € 250.000,-. Van januari t/m april 2015 is de shuttle operationeel geweest. Wegens spoorwerkzaamheden in Denemarken was de verbinding tijdelijk opgeschort tot 27 november 2015. Vanaf deze datum tot en met ten minste 30 juni 2016 wordt ze , gegarandeerd voor minimaal twee keer per week vanaf Coevorden. Op basis van de op 19 december 2014 gesloten overeenkomst is de afrekening opgemaakt welke sluit met een verlies van € 237.404,- . Voor het uitvoeren van de betaling is de Reserve opvang revolverend financieren aangesproken.

Treasury activiteiten en ontwikkelingen

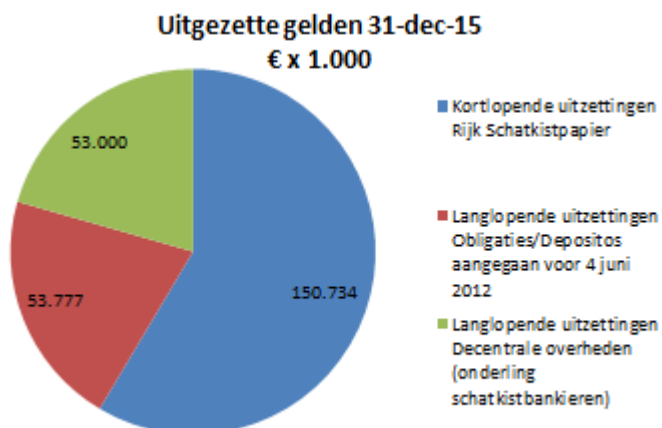
In het afgelopen jaar hebben we een verkenning met andere provincies uitgevoerd naar de mogelijkheden achtergestelde leningen te verstrekken aan sectorbanken om hun vermogen te versterken en daarmee ook voor de toekomst relatief lage rentepercentages te kunnen blijven garanderen. Doel was een combinatie te maken tussen het langdurig rendabel uitzetten van provinciale overtollige liquide middelen, maar wel ten dienste van de publieke sector. Na zorgvuldige afweging is gezien de harde eis van het "eeuwigdurende" karakter van deze leningen, besloten niet deel te nemen. Het streven is in het licht van het kader revolverend financieren en de

investeringsagenda de komende periode de goede liquide positie van de provincie op verantwoorde wijze in te zetten voor de financiering van projecten in Drenthe vanuit de uitoefening van de publieke taak.

In onderstaand overzicht is het totaal overzicht van de leningen opgenomen die in het kader van treasury per 31 december 2015 zijn verstrekt. Over de kortlopende uitzettingen bij de schatkist kunnen we dagelijks beschikken:

Bedragen in €		31-dec-2015	31-dec-2014
Kortlopende uitzettingen	Rijk Schatkistpapier	150.734.396	182.149.552
Langlopende uitzettingen	Obligaties/Depositos aangegaan voor 4 juni 2012	53.777.140	53.777.140
Langlopende uitzettingen	Decentrale overheden (onderling schatkistbankieren)	53.000.000	38.000.000
Totaal		257.511.536	273.926.692

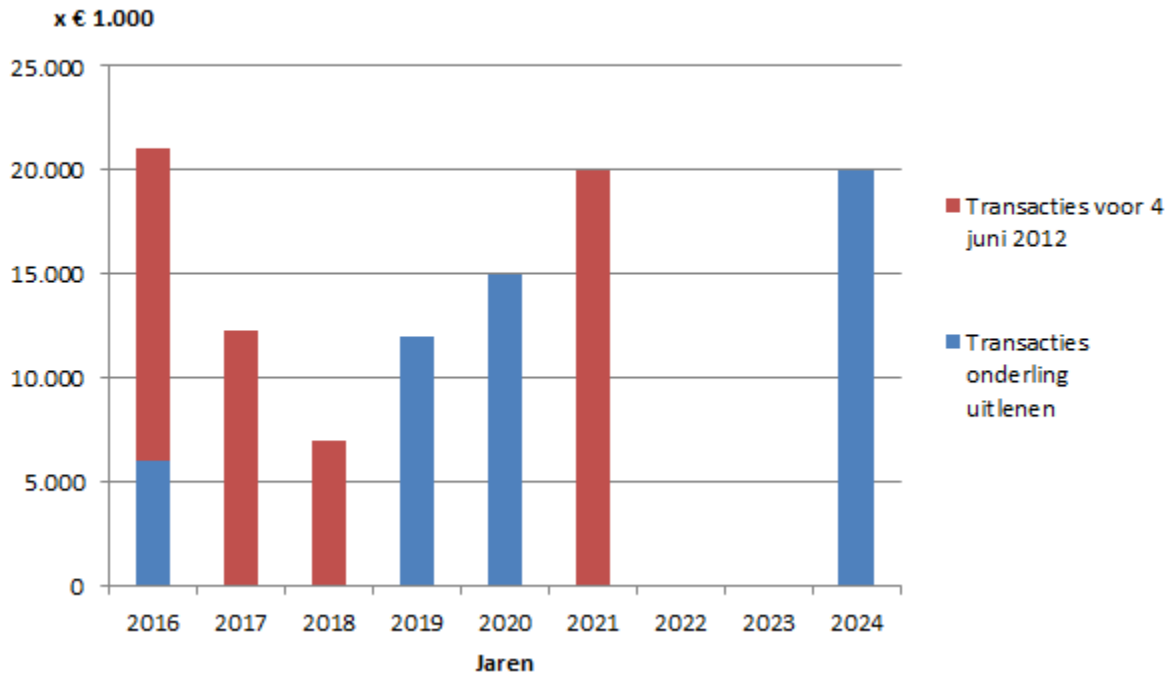
Over de kortlopende uitzettingen bij de schatkist kunnen we dagelijks beschikken.

De vrijval van de treasuryportefeuille over 2016 tot en met 2024 geeft het volgende beeld:

Vrijval meerjarige treasury portefeuille

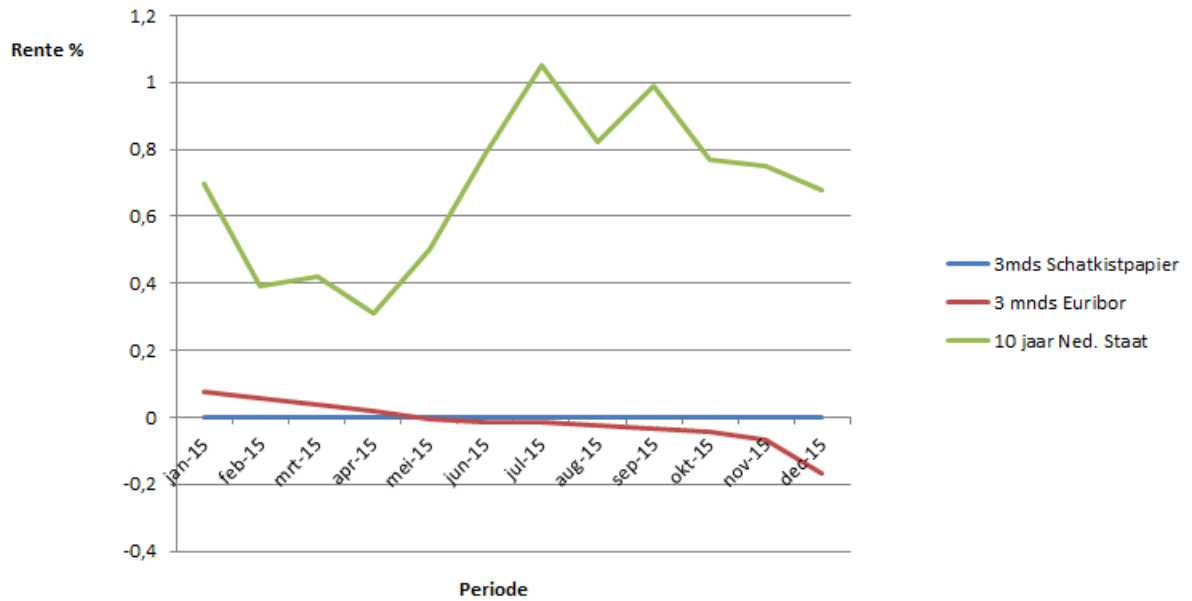

We hebben bij de begroting 2016 voorgesteld onze portefeuille zodanig in te richten - afhankelijk van financiële markt en risico's - dat we op termijn van circa 100 miljoen naar 50 miljoen korte uitzettingen te gaan en daarmee een groter deel voor langere termijn (tegen veelal wat hogere vergoedingen) weg te zetten. Echter hiervoor zijn wij nadrukkelijk afhankelijk van de ontwikkelingen en de inschatting daarvan op de korte en langere termijn.

Ontwikkeling rente

De rente op de geldmarkt (korter dan 1 jaar) en de kapitaalmarkt (1 jaar of langer) zijn en blijven naar verwachting voor langere periode historisch laag. Onderstaande grafiek laat zien het 3 maand-schatkistpapier (geldmarkt) in het gehele jaar geen rente heeft opgeleverd en dat de 10-jaars deposito van de Nederlandse staat in april haar dieptepunt beleefde en vervolgens kortstondig snel omhoog schoot om vervolgens weer te dalen. De Euribor (het rentetarief waartegen een groot aantal Europese banken elkaar leningen in euro's verstrekken) is een belangrijke graad meter voor de korte rente en deze is vanaf mei 2015 negatief. In tegenstelling tot eerdere inschattingen van de diverse financiële instituten en instellingen is de rente alleen maar verder gedaald. De meeste recente inschattingen zijn bijna allemaal langdurig neerwaarts bijgesteld. Wij hebben ook niet de verwachting dat de rente op korte termijn weer fors zal stijgen.

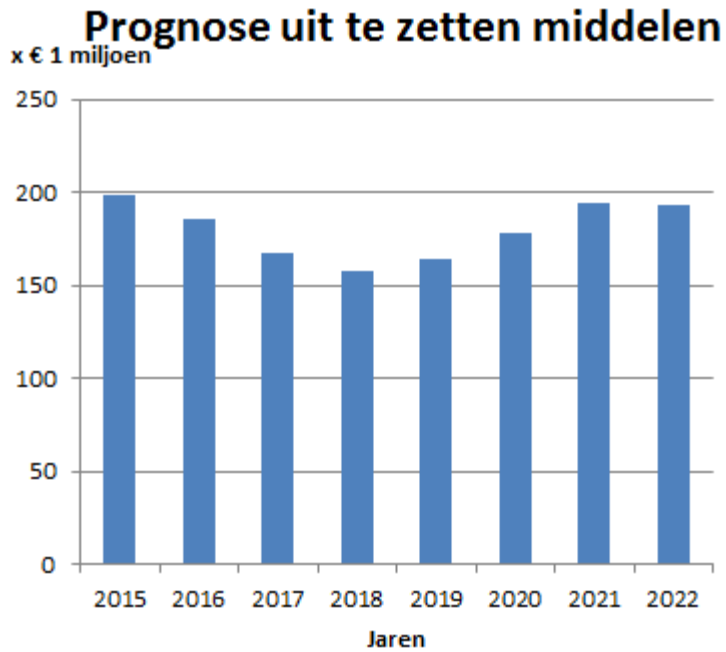
Verloop rente 2015

De rente opbrengst bedraagt € 2.304.148; dit afgezet tegen de totale treasuryportefeuille van € 257.511.000 geeft dat een rendement van slechts 0,89%.

Liquiditeitsprognose

In onderstaande grafiek is de prognose (gebaseerd op de begroting 2016) van de uit te zetten middelen weergegeven. De prognose wordt regelmatig bijgesteld op basis van de uitgegeven middelen.

In het kader van de financiering is risicobeheersing van groot belang. In dat kader geven wij hieronder een overzicht van de belangrijkste risico's en de beheersingsmaatregelen die wij hebben getroffen deze risico's te beperken.

Risico's		
Kasgeldlimiet kortlopende schulden	De kasgeldlimiet bepaalt het bedrag dat de provincie maximaal als gemiddelde netto vlottende schuld per kwartaal mag hebben. Voor provincies is dat bepaald op 7% van de jaarlijkse begroting.	De afgelopen jaren hebben wij ruimschoots voldaan aan deze limiet. Aangezien wij geen kasgeld hebben aangetrokken is deze thans 0%. Omdat er in 2016 geen financiering gepland zijn en we gezien onze liquide positie nu en in de nabije toekomst, zullen we ook in 2016 aan deze norm voldoen.
Renterisiconorm - langlopende schulden	Het renterisico op langlopende schulden mag de wettelijke renterisiconorm niet overschrijden. De grondslag van de renterisiconorm is het 20% van het begrotingstotaal	De provincie Drenthe heeft als langlopende lening slechts € 253.000 opgenomen bij het Groenfonds. Door de geringe omvang van dit bedrag is de renterisiconorm eigenlijk niet van toepassing
Valuta risico's	Ontstaan door schommelingen in wisselkoersen	Geen consequenties voor 2016, omdat er alleen belegd wordt in Euro's.
Kredietrisico's	Risico op terugbetaling van beleggingen en/of rentebetalingen, door alleen te beleggen in vastrentende waarden van financiële ondernemingen en landen met minimaal AAA-rating.	In de afgelopen jaren zijn de ratings van de Rabo en BNP Paribas gedaald waardoor ze thans niet meer aan de minimale rating voldoen. Overigens waren op het moment van aankoop de ratings wel voldoende. Er is besloten om niet tot verkoop over te gaan gezien het goede rendement vooral in het licht van de actuele markt. Wel wordt de kredietwaardigheid van de financiële ondernemingen nauwgezet gevolgd. Alle nieuwe uitzettingen en alle vrij te vallen middelen zullen worden geplaatst bij de staat danwel uitgeleend worden aan decentrale overheden. De Nederlandse staat en haar decentrale overheden worden als zeer kredietwaardig beschouwd.
Liquiditeitsrisico's	Het kunnen betalen van facturen en overige financiële verplichtingen	Door middel van een liquiditeitsplanning worden de aanwezige liquide middelen afgestemd op de verwachte ontvangsten en uitgaven
Koersrisico's	Het risico dat de koers van een vastrentende waarde zoals een obligatie zich negatief ontwikkelt.	De beleggingsportefeuille kent een "buy en hold" strategie waardoor vroegtijdige verkoop in principe niet aan de orde is. Afhankelijk van de marktwaarde wordt een koerswinst of koersverlies gerealiseerd.

I.2.5 Bedrijfsvoering

Missie

De missie van de organisatie is om de ambities van het Drentse bestuur waar te maken, zo goed mogelijk - gefocust op de bestuurlijke speerpunten - en zo doelmatig mogelijk. Met een moderne bedrijfsvoering. De provincie is daarbij een solide partner die de zaken beheersmatig op orde heeft maar vooral ook ondernemend en flexibel inspeelt op nieuwe ontwikkelingen en veranderende behoeftes van bestuur, partners en burgers.

Inleiding

We ontwikkelen de ambtelijke organisatie langs drie lijnen. Deze lijnen zijn in de Directiebrief 2013 (een bijlage bij de Voorjaarsnota 2013) beschreven als Slim, Slank en Soepel. Slim zet vooral in op de ontwikkeling van de organisatie als geheel en het investeren in personeel. Dat gaat over samenwerken binnen de organisatie en over samenwerken met de buitenwereld. En over resultaatgericht werken vanuit beleidsopgaven en bestuurlijke opdrachten. Met een dienstbare en integere houding. Zo zijn we een adaptieve netwerkorganisatie. Via Slank wordt vooral gewerkt aan het bereiken van de kwantitatieve doelstellingen (formatieomvang, inhuur, lagere overhead) en aan de vitaliteit van de organisatie. Soepel concentreert zich op continue verbetering van sturings- en werkprocessen en de inzet van moderne ICT.

Aanpassingen in de organisatiestructuur

In 2014 is een nieuw Organisationsbesluit (2014) vastgesteld en daarmee een reorganisatie en ombuiging doorgevoerd in de topstructuur. In 2015 is aanvullend op de structuur een team 3P (programma's, projecten en procesaanpak) gevormd waar de concernprogramma's en grote projecten worden ondergebracht. Tevens heeft dit team de opdracht om het methodisch werken in de organisatie te ondersteunen om de realisatiekracht te verbeteren. De taken van de Dienst Landelijk gebied (DLG) voor Groningen en Drenthe zijn in 2015 ondergebracht in onze organisatie. Er is in 2015 gewerkt aan een (lichte) gemeenschappelijke regeling Prolander tussen Drenthe en Groningen. In 2016 is de gemeenschappelijke regeling met succes van start gegaan. Eind 2015 is gestart met een tussenevaluatie over de prestaties van de Regionale uitvoeringsdienst (RUD) Drenthe. Medio 2016 zijn de resultaten bekend en wordt ook de wenselijkheid onderzocht om in de toekomst meer provinciale VTH taken over te dragen naar de RUD.

In 2015 is een reorganisatie doorgevoerd in de taken rond het beheer van wegen en vaarwegen. Dat heeft geleid tot procesaanpassingen (waaronder het assetmanagement), het terugbrengen van het aantal teams tot drie en een nieuwe opbouw in functies. Hiermee is meer duidelijkheid geschapen in taken en verantwoordelijkheden.

Planning van werkzaamheden nieuw college-akkoord

Het nieuwe college-akkoord is in 2015 vertaald in een meerjarige begroting, die qua indeling geheel is vernieuwd naar en de vijf bestuurlijke speerpunten en de zeven landelijke kerntaken van provincies. De prioriteiten uit het akkoord zijn gebundeld naar beleidsopgaven en beleidsdoelen, die zijn uitgewerkt in ongeveer 160 concrete begrotingsresultaten, waarvoor opdrachtformuleringen zijn vastgesteld.

Monitoring

Op het terrein van de bedrijfsvoering zijn een aantal monitoren ontwikkeld. De dienstverlening van de organisatie meten we met een klanttevredenheidsonderzoek (nu 7,4) en een bereikbaarheids-onderzoek (nu 5,6). Deze zijn in 2015 gemeten. Periodiek meten we het presteren van de organisatie via de methode HPO (2012: 6,4) en de tevredenheid van medewerkers (2012: Provincie Drenthe behoort tot de 10% hoogst scorende organisaties in de MTO benchmark). In 2015 is gestart met het meten van de prestaties van de overheadfuncties. Deze laatste metingen volgen uit een IPO initiatief

(De internetspiegel), ook om provincies te kunnen vergelijken. De resultaten zullen in 2016 bekend zijn. In 2016 zullen we weer een HPO en MTO meting uitvoeren.

Managementletter

Jaarlijks voert de accountant ook een onderzoek uit op de bedrijfsvoering. In deze zogenoemde managementletter scoort de provincie goed. Met name bij de begroting en de informatie over verbonden partijen zijn beduidende vorderingen gemaakt. Aandachtspunten zijn informatiebeveiliging, subsidieprocessen en beheersing van aanbestedingen (zie verder: inkoop).

Slim: Slimmer werken

Meer samen, nóg sterker

Op basis van het nieuwe college-akkoord is de gewenste samenwerking tussen Gedeputeerde Staten en de ambtelijke organisatie tegen het licht gehouden. Dit is in 2015 neergeslagen in het document *Meer samen, nóg sterker* waarin een aantal (uitgewerkte) leidende principes zijn opgenomen die de basis vormen voor de ontwikkeling van de organisatie en het samenspel met bestuur.

Kader: Leidende principes uit Meer samen, nóg sterker.

1. Werk samen

- 1.1 Werk vanuit maatschappelijke opgaven
- 1.2 Collegiaal bestuur en collegiaal management zijn uitgangspunt
- 1.3 Werk samen met andere partijen in het netwerk

2. Werk zakelijk

- 2.1 Afspraak is afspraak
- 2.2 Werk vanuit opdrachten
- 2.3 Ga uit van de professionaliteit van medewerkers

3. Werk verantwoordelijk

- 3.1 Ga niet op elkaars stoel zitten
- 3.2 Wees open, eerlijk en integer
- 3.3 Toon zelf het goede voorbeeld
- 3.4 Gebruik je gezonde verstand!

Programma organisatieontwikkeling, onderdeel kwaliteit medewerkers

Het programma is gericht op kwaliteitsverbetering van mensen en verbetering van processen (zie onder Soepel). In 2015 is vooral ingezet op het ontwikkelen van een meerjarig MD traject voor leidinggevenden. In dit traject komen zaken aan de orde als de eenheid van leidinggeven, de managementstijl (zakelijk én inspirerend), verheldering en aanscherping van de diverse rollen in de managementlagen en het betekenis geven aan het uitgangspunt dat de medewerker centraal staat. De resultaten van de procesanalyses worden ook benut als input voor het MD programma. Succesvol was ook (met ruim 300 bezoekers) een met hulp van het programma door medewerkers georganiseerd Medewerkerscongres. In diverse workshops lieten medewerkers elkaar kennismaken met hun werk. Thema was: doen!

Een onderdeel van het programma concentreert zich op de ontwikkeling van de interactie en co-creatie met burgers en instanties. Medewerkers wordt -als grenswerker- geleerd procesmatig en adequaat op de grens te werken tussen de ambtelijke organisatie(s), bestuur en de partners. In diverse projecten (als centrumplan Borger) is hiermee geëxperimenteerd.

Opleidingen

Het opleidingsprogramma voor medewerkers 2015 is uitgevoerd Er is in 2015 aangesloten bij een e-learning project van het IPO. Diverse modules worden via de computer aangeboden. Speciale aandacht in het opleidingsprogramma was er voor 'opdrachtgever-opdrachtnemer' relaties en het

schrijven van bestuurlijke nota's.

Inkoop

We hebben de inkoopfunctie in 2015 centraal gepositioneerd bij het team Subsidies en Inkoop. De adviesfunctie is opgewaardeerd naar een regisserende functie. Dit draagt bij aan een verzakelijking in de organisatie, bevordert transparantie in het kader van integriteit en helpt bij het aanscherpen van het opdrachtgeverschap. Het risico van het doen van onrechtmatige aanbestedingen als ook het niet nakomen van contractuele verplichtingen wordt hiermee verkleind.

Arbeidsomstandigheden. PMO

In 2015 is aan alle medewerkers een preventief medisch onderzoek aangeboden. Daar is goed gebruik van gemaakt. Medewerkers zijn door een lifestyle coach geadviseerd. In 2015 is de aanbesteding van ARBO diensten afgerond. Focus op duurzame inzet van medewerkers was het belangrijkste criterium in de aanbesteding.

Integriteit

In 2015 is gestart met een actieprogramma Integriteit. Die gaat via twee lijnen. Het integriteitskader (in 2007 vastgesteld) wordt stapsgewijs geactualiseerd. Een tweede lijn is dat er organisatiebreed een traject (via selfassessment) naar integriteitsrisico's wordt uitgezet (2016). Dat doen we samen met het bureau Integriteit Openbare Sector (BIOS). Inmiddels is de informatievoorziening over integriteit verbeterd en ook is integriteit steviger opgenomen in introductieprogramma's voor nieuwe medewerkers.

Slank: Kleiner en flexibel

Personele bezetting en inhuur

Tijdelijk is in de formatieomvang van de provincie uitgebreid met medewerkers van Prolander, einde 2015 zijn deze uit dienst gegaan. Los daarvan is gestuurd op het behalen van de taakstelling (429 fte). Dat is niet gelukt. Eind 2015 was de bezetting 434 fte (waarvan 29 fte tijdelijk) als gevolg van de opstart van nieuwe projecten. Op de loonkosten is echter door vacature ruimte (tijd tussen vertrek en invulling) en inkomsten uit bijvoorbeeld detacheringen een voordeel behaald van € 920.000,--. Door nieuwe wetgeving hebben we een aantal tijdelijke medewerkers een vast contract gegeven. De in de Directiebrief geschetste verhouding tussen vast en tijdelijk personeel is daardoor onder druk komen te staan. Hoewel een hogere inhuur was verwacht door frictiekosten als gevolg van de opstart van dienstverlening aan RUD en Prolander (als voor ICT consultancy) is de inhuur van personeel op projectkosten met 5,3 miljoen binnen het met PS afgesproken plafond (5,6 miljoen) gebleven.

Overhead

De provincie hanteert met de begroting 2016 een indeling naar 7 (IPO) kerntaken. Alle werkzaamheden die niet direct bijdragen aan die kerntaken zijn overhead (staf en ondersteuning). In de begroting is dit programma 8 Middelen. Op dit moment beslaat dat 29% van de personele inzet. Voorheen hanteerde de provincie de zogenaamde Berenschot-definitie (36%: staf, ondersteuning, bestuur en management). In 2016 zal een nieuwe toets op de overhead plaatsvinden.

Verzuim

Het verzuim heeft zich de laatste vijf jaar gunstig ontwikkeld en is nu gestabiliseerd, op een niveau van ongeveer 3%. Door goede registratie, monitoring en gerichte training van direct leidinggevenden op preventie is gestuurd op handhaving van dit lage niveau. Een laag verzuim heeft een gunstige invloed op de personele bezetting.

Strategische personeelsplanning

In 2015 is een nieuwe systematische aanpak van strategische personeelsplanning (SPP) ontwikkeld om beter zicht te hebben op de toekomstige behoefte aan personeel (in aantallen en in kwaliteiten) en de mate waarin dat potentieel al aanwezig is en/of uitstroomt. Via zogenaamde teamplannen is dit tot 2019 in kaart gebracht. Het SPP systeem wordt onderdeel van het personeels- en salarissysteem en wordt benut voor betere beslissingen inzake vacature openstelling en interne mobiliteit.

Arbeidsgehandicapten

De pilot inzet van arbeidsgehandicapten is succesvol afgesloten en het quotum is behaald.

Soepel: betere werkprocessen

Programma Organisatieontwikkeling, onderdeel procesverbetering

In 2015 is gestart met de zo genoemde systemische aanpak voor klantgerichte procesverbetering. Met hulp van het adviesbureau Vanguard wordt samen met de medewerkers intensief gewerkt aan kwaliteitsverbetering. Eerst gaan we kijken en begrijpen hoe we nu werken. Daarbij komen vragen aan de orde als: hebben we de juiste (interne en externe) klanten voor ogen, voegen wij waarde toe ten behoeve van klanten of is er sprake van verspilling, werken wij aan de juiste opgaven en hebben we de juiste deskundigheden in huis om onze klanten optimaal te bedienen. Daarna gaan we verbeteringen formuleren en daadwerkelijk implementeren. De processen rond personeel, financiën en bestuurlijke nota's zijn geanalyseerd en verbeteringen zijn en worden nog doorgevoerd. De kwaliteit van de adviezen is daarmee verbeterd. Beleidsprocessen bij breedband, innovatie en natuur beleven zijn ook via deze systemische methode opgestart. Naast de procesverbetering zijn aspecten als houding en gedrag prominent in beeld. Resultaten daarvan worden ook benut voor andere onderdelen in het programma, zoals het MD programma.

Facilitaire diensten, procesverbetering

Aanvullend op deze aanpak is in 2015 is gestart met het project PiD (Partner in Dienstverlening). Hiermee wordt een klantgerichte aanpassing van de facilitaire processen beoogd, in 2015 zijn de processen ontvangst bezoekers, in-door-uitstroom van medewerkers, facilitaire informatie op Huisnet (intranet), de interne servicedesk en de verwerking van post verbeterd. Naar aanleiding van de ervaringen met deze eerste processen wordt in 2016 ook met andere (facilitaire) processen gestart.

Programma Doorontwikkeling planning en control

Het nieuwe college-akkoord gaf aanleiding tot een forse vernieuwing van de begrotingsopzet. De begroting wordt nu in een informatiesysteem vastgelegd. De begroting 2016 is digitaal en volledig interactief gepubliceerd. Op basis van een indeling die is afgeleid van de door het IPO geformuleerde kerntaken. Door de digitalisering is het echter ook mogelijk om via een andere bril te kijken naar de informatie, bijvoorbeeld langs de speerpunten van het college-akkoord. Ook de jaarrekening 2014 is op deze wijze gepubliceerd. Er is vooreerst afgezien van een vervanging van het financieel systeem.

Programma Dienstverlening

In 2015 is het project Klantcontactcentrum (KCC) via een quick scan geëvalueerd. De conclusie is dat het KCC bijdraagt aan de doelstellingen van het programma (een betere en professionele bereikbaarheid en dienstverlening). Daarom is het KCC definitief ingebed in de provinciale organisatie, als onderdeel van het team Communicatie. We zijn aan de slag gegaan met het verbeteren van de signaleringsfunctie van het KCC. De informatievoorziening op de website is meer afgestemd op informatiebehoefte vanuit de burgers, mede ook gebaseerd op signalen die het KCC krijgt via de klantcontacten. Een zorgpunt blijft de telefonische bereikbaarheid van medewerkers. Een interne campagne is in gang gezet om de bewustwording te verbeteren. In 2015 is E-herkenning voor bedrijven (een soort DigiD voor bedrijven) geïntroduceerd voor het doen van subsidieaanvragen. Daarnaast is er een technische aanpassing gerealiseerd waardoor subsidieaanvragen sneller kunnen

verlopen. In 2015 is ook gestart met het opzetten van een 'klantportaal-module' waarin klanten hun gegevens en status van aanvragen kunnen checken. De oplevering staat gepland in het eerste kwartaal van 2016. In 2015 is ingezet op de ontwikkeling van een digitaal magazine Drenthe Dichtbij.

ICT ontwikkelingen

2015 heeft vooral in het teken gestaan van de vervanging van de telecomapparatuur (nieuwe smartphones, tablets) en de voorbereiding voor de aanbesteding en vervanging van alle werkplekapparatuur (begin 2016).

Diverse centrale systemen zijn planmatig vervangen zonder dat de bedrijfsvoering daarvan hinder heeft gehad. Verder is gezorgd voor de uitrol van werkplekken en andere ICT voorzieningen voor Prolander. In 2015 is een aangepaste (investerings-) agenda ICT gemaakt waarin nieuwe externe ontwikkelingen zijn *opgenomen* als de Agenda e-overheid 2017, de nieuwe Omgevingswet, de landelijke basisregistraties en Europese richtlijnen om omgevingsdata te publiceren. De impactanalyses op deze ontwikkelingen zijn in 2015 gestart. Onze ICT is gecertificeerd voor DigiD. Een project rond de verbetering van informatiebeveiliging (ook gelet op nieuwe wetgeving rond melding van datalekken) is gestart.

Voor de nieuwe Drentse parlementsleden zijn nieuwe ICT voorzieningen geleverd en het staten informatiesysteem is vernieuwd opgeleverd.

Rapportage onderzoeken

Jaarlijks worden enkele zelfonderzoeken naar doelmatigheid en doeltreffendheid uitgevoerd binnen de organisatie.

Borging bestuurlijke besluiten

Eind 2015 is een audit afgerond over de voorbereiding, besluitvorming en afdoening van bestuurlijke besluiten. Het proces van voorbereiding en besluitvorming is goed ingericht en vastgelegd. Echter de bekendheid met de procedures schiet te kort. Een aanbeveling was medewerkers beter op te leiden. Dit is in 2015 direct georganiseerd. Via het programma Organisatieontwikkeling.

Verder zijn er aanbevelingen geformuleerd over een betere vastlegging van besluiten, notulen.

Ook bleek de procesbeschrijving rond het toewijzen acties op basis van de besluiten niet adequaat.

Waardoor bij de monitoring op besluiten tekortschiet en risico's in de uitvoering ontstaan. Dit geldt ook voor archivering van besluiten en vervolgstappen.

De aanbevelingen van de audit worden in samenhang met de eerder genoemde systemische aanpak van het bestuurlijke proces uitgewerkt. Wat leidt tot een nieuwe werkinstructie.

Financieel proces OV bureau

Op verzoek van de directeur van het OV bureau en onder aansturing van een auditcomité van de twee provincies en de stad Groningen is een scan uitgevoerd op de financiële processen en -systemen van het bureau. Conclusie was dat er de afgelopen tijd veel verbeteringen zijn doorgevoerd de deze op orde zijn. Wel is geadviseerd de vervanging van software te overwegen, uit oogpunt van efficiency.

EU bewustzijn

In de organisatie is een onderzoek uitgevoerd naar het EU bewustzijn. De scan is interprovinciaal opgezet. Het bewustzijn in Drenthe stond (afgezet tegen andere provincies) op een goed niveau. Wel was op aspecten verbetering mogelijk. Er bleek een verschil te zijn in opvattingen over het concernprogramma Europa dat bedoeld is EU gerelateerde projecten af te stemmen en bewustwording te bevorderen. De teams in de organisaties hebben een grotere behoefte aan directe ondersteuning/hulp. Ook zijn aanbevelingen geformuleerd om Europa meer zichtbaar te maken in de begroting.

KCC

Na twee jaar experiment is het klantcontactcentrum geëvalueerd via een kwalitatief onderzoek. Het oordeel van de respondenten was positief. Het KCC heeft substantieel bijgedragen aan de doelstellingen van het programma Dienstverlening. Ook de bereikbaarheid (van het KCC zelf) en de klanttevredenheid is van een goed niveau. Op basis van de evaluatie is het KCC (als onderdeel van het team Communicatie) nu een vaste waarde in de organisatie. Diverse aanbevolen verbeterpunten zijn ondergebracht in het (verlengde) programma Dienstverlening.

Systemische aanpak

In 2015 is bij een aantal teams gewerkt met de systemische (Vanguard) aanpak (zie elders in deze paragraaf). De conclusie was dat deze methode aanslaat. Omdat zij nadrukkelijk medewerkers betreft 'in het werk'. Aanbevelingen zijn gedaan om meer aandacht te geven aan communicatie en planning bij de start van systemische projecten en om de rol van de teamleiders te versterken. Als beslissers rond werkprocessen. Op basis hiervan is besloten door te gaan met deze methode.

I.2.6 Verbonden partijen

Inleiding

In deze paragraaf wordt verantwoord over de verbonden partijen van de provincie Drenthe. Verbonden partijen voeren beleid uit voor de provincie Drenthe. De opgenomen financiële informatie zijn overgenomen uit de meest recent vastgestelde verantwoordingsinformatie van de verbonden partij.

In de tweede helft van 2015 is gestart met een project voor de herstructurering van het beleidsproces rondom de aansturing van verbonden partijen. Het proces wordt geënt op de fases van de levenscyclus van de verbonden partij, zoals deze ook in het protocol verbonden partijen zijn vastgelegd. Met name de exploitatiefase vormt een belangrijk onderdeel binnen het proces. Het beleidsproces zal ook worden gedigitaliseerd en maakt daarvoor onderdeel uit van het project doorontwikkeling P&C. Naar verwachting zal u in de (digitale) begroting 2017 hiervan het resultaat kunnen zien.

Per 1 januari 2015 is de Wet gemeenschappelijke regelingen (hierna Wgr) aangepast. De bestaande gemeenschappelijke regelingen zijn aan deze wetswijziging aangepast. Hiertoe is 16 december 2015 het Statenstuk (2015-709) "aanpassing provinciale gemeenschappelijke regelingen aan gewijzigde Wet" conform behandeld. Van deze gelegenheid is tevens gebruikgemaakt om een aantal andere aanpassingen door te voeren. Dit zijn overwegend aanpassingen als actuele benamingen, aanpassing aan de huidige gang van zaken binnen een GR en de verbetering van de leesbaarheid van de regelingen.

Overzicht van alle verbonden partijen

Verbonden partij	Rechtsvorm	Eigenaars-/ deelnemers belang	Financiële bijdrage provincie in 2015	Financiële ontvangsten
SNN	Gemeenschappelijke regeling	1/3	€ 533.333,-	-
Noordelijke Rekenkamer	Gemeenschappelijke regeling	1/3	€ 266.317,-	nihil
Openbaar Vervoer bureau Groningen Drenthe	Gemeenschappelijke regeling	35%	€ 247.550,- (+ Rijks BDU van € 21.858.820,-)	-
Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe	Gemeenschappelijke regeling	22,8%	€ 2.446.320,-	€ 873.961,20,-*
Beheerorganisatie Vechtdallijnen	Gemeenschappelijke regeling 'zonder meer'	36%	€ 2.510.943,-	-
Prolander	Gemeenschappelijke regeling <i>in oprichting</i>	50%	€ 5.300.000,-	€ 274.167,-*
Regiovisie Groningen- Assen	Gemeenschappelijke regeling 'zonder meer'	12,5%	€ 1.311.590,-	-
Vereniging Interprovinciaal Overleg (IPO)	Vereniging	1/12	€ 741.497,-	-
St. Landinrichting en	Stichting	8.5%	Geen	-

Bodemverontreiniging				
Stichting Bodembeheer Schoonebeek	Stichting	6%	Geen	-
St. Landelijk Meldpunt Afvalstoffen (LMA)	Stichting	1/12	€ 151.950,-	-
Stichting Drentse Energie Organisatie (DEO)	Stichting	'100%'	€ 29.200.000,- (verstrek in 2011 in de vorm van een eenmalige subsidie, voor de looptijd van 2011-2020)	-
Fonds nazorg gesloten stortplaatsen	Regelement (ingesteld obv de Wet Milieubeheer)	'100%'	Geen. (Financiële bijdrage is verantwoordelijkheid van Attero)	-
Investerings- en Ontwikkelingsmaatschappij voor Noord-Nederland (NOM NV)	NV	0.01 %	€ 325.000,-	-
Groningen Airport Eelde N.V. (GAE)	Naamloze Vennootschap	30%	Geen	-
Enexis N.V.	Naamloze vennootschap	2,28%	Geen	€ 3.029.242,-**
Waterleidingmaatschappij Drenthe NV	Naamloze vennootschap	50%	Geen	Geen **
Nederlandse Waterschapsbank (NWB)	Naamloze Vennootschap	0,32%	Nvt	-
Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	Naamloze vennootschap	0,09%	Nvt	€ 50.018,-**
MKB Fonds Drenthe Holding BV	Besloten vennootschap	100%	€ 13.000.000,- (verstrek in 2014 in vorm van eenmalige subsidie)	-
Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.	besloten vennootschap	2,28%	Nvt	-
Verkoop Vennootschap B.V.	besloten vennootschap.	2,28%	Nvt	-
Cross Border Leases Vennootschap B.V.	besloten vennootschap.	2,28%	Nvt	-
Vordering Enexis B.V.	besloten vennootschap.	2,28%	Nvt	-

CSV A'dam B.V. (voorheen Claim Staat B.V.)	besloten vennootschap	2,28%	Nvt	-
<i>Totaal bijdragen aan & ontvangsten van verbonden partijen</i>			€ 13.834.500,-***	€ 4.227.388,-

*Geraamde opbrengsten uit (PIOFACH) dienstverlening vanuit de provincie Drenthe aan deze verbonden partijen. De opbrengsten vormen de dekking voor de door de provincie gemaakte loonkosten, inhuur, werkplekfaciliteiten, ed van de dienstverlening.

** Uitgekeerd dividend in 2015

*** Is exclusief gemiddelde jaarlijkse bijdrage (bijdrage / looptijd in jaren) aan de stichting DEO en het MKB fonds. Deze bijdragen zijn vooruit en in een keer voldaan.

Gemeenschappelijke regelingen

SNN

Verbonden partij	Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN)
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (openbaar lichaam)
Vestigingsplaats	Groningen
Doel	Het SNN heeft ten doel de belangen van de deelnemende provincies te behartigen ten behoeve van een duurzame en innovatieve economische ontwikkeling van Noord-Nederland, het beheer van financiële fondsen en de besteding van deze middelen en het in dat kader faciliteren van het bestaan van een managementautoriteit ter uitvoering van Europese programma's.
Koppeling provinciale begroting (programma/product)	Programma 1 Kwaliteit openbaar bestuur Product 1.3 Goede belangenbehartiging voor Drenthe
Openbaar belang	Als omschreven hiervoor, onder 'Doel'
Overzicht activiteiten	a. beheer en besteding van middelen die uit Europese fondsen aan het dagelijks bestuur van het samenwerkingsverband ter beschikking worden gesteld voor Noord-Nederland en andere zaken die ter uitvoering van Europese programma's noodzakelijk zijn; b. beheer en besteding van andere middelen die aan het samenwerkingsverband ter beschikking worden gesteld voor Noord-Nederland. c. Het verstrekken van subsidies en de monitoring en control hiervan ten aanzien van de onder a en b bedoelde middelen. d. Faciliteren en ondersteunen van samenwerking tussen de provincies, de noordelijke gemeenten en regionale partnerorganisaties. e. Het bevorderen van gemeenschappelijk optreden in de behartiging van Noord- Nederlandse belangen en het verwerven van subsidiefondsen en promoten van de Noord-Nederlandse belangen in het regionale, nationale en internationale speelveld.
Beoogd te realiseren resultaat in 2015 tbv de provincie	Uitvoering van diverse subsidieregelingen en –programma's van het Ruimtelijk Economisch Programma in Noord-Nederland (REP).
Financieel belang	De verdeling van de kosten van het SNN vindt plaats op

	basis van een verdeelsleutel tussen de deelnemende provincies en gemeenten die aan de werkzaamheden van het SNN deelnemen. In 2015 bedroeg de financiële bijdrage aan de exploitatie € 533.333,-.	
Bestuurlijk belang	Leden van PS en GS zijn vertegenwoordigd in het SNN-Algemeen bestuur, de leden van GS in het SNN-Dagelijks bestuur.	
Recht om voordracht te doen voor lid RvC	Niet van toepassing. Het SNN heeft geen Raad van Commissarissen.	
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2015	Begroet 2015
Eigen vermogen 31/12	€ 7.691.000,-	€ 8.473.00,-
Vreemd vermogen 31/12	€ 381.347.000,-	niet bekend
Resultaat (voor bestemming)	-/- € 83.000,-	nihil
Dochterondernemingen	Niet van toepassing	
Overige activiteiten	Niet van toepassing	
Geconformeerd aan de Corporate Governance Code	Niet van toepassing	
Invloed uitoefenen	Drie leden van PS zijn lid van het Algemeen Bestuur. PS heeft daarmee directe invloed op de koers van deze gemeenschappelijk regeling.	
Profiel voor lid Bestuur waarvoor de provincie een voordracht kan doen	Niet van toepassing	
Risico's	De continuïteit van de SNN als organisatie door dd financiering	

De Noordelijke rekenkamer

Naam verbonden partij	De Noordelijke rekenkamer
Website	www.noordelijkerekenkamer.nl
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Assen
Doel	Het doel van Rekenkamer is om vanuit een onafhankelijke positie Provinciale Staten te ondersteunen in de kaderstellende en controlerende rol.
Koppeling provinciale begroting (programma/product)	Programma 1.1 Drenthe goed bestuurd
Openbaar belang	De Provinciewet verplicht elke provincie tot het instellen van een rekenkamer of het organiseren van een rekenkamerfunctie. Ook bestaat de mogelijkheid tot een gemeenschappelijke rekenkamer, waartoe alle provinciën met uitzondering van Zeeland voor gekozen hebben. Drenthe, Fryslân en Groningen hebben de Noordelijke Rekenkamer ingesteld.
Overzicht activiteiten	De Rekenkamer doet onderzoek naar het gevoerde bestuur waarbij de vraag naar doeltreffendheid, doelmatigheid en rechtmatigheid centraal staat.
Beoogd resultaat	Uitvoering onderzoeksprogramma 2016-2017. Zie hiervoor het onderzoeksprogramma (gepubliceerd op website)
Eigenaars-/deelnemersbelang	De provincie Drenthe is voor 1/3 deelnemer in deze GR

Provincie Drenthe		
Financieel belang	De Noordelijke Rekenkamer ontvangt van elke provincie een gelijke bijdrage in de kosten. Voor 2015 bedraagt dit naar verwachting €266.317,- per provincie. In de begroting kunt u lezen wat de Rekenkamer daarvoor gaat doen.	
Bestuurlijke belang	Van elke deelnemende provincie hebben de Staten drie leden uit hun midden aangewezen als lid van de Programmaraad.	
Recht om voordracht te doen voor lid Bestuur	ja	
Dochterondernemingen	Nee.	
Overige activiteiten	geen	
Geconformeerd aan de Corporate Governance Code	niet van toepassing	
Invloed uitoefenen	Als onafhankelijk functionerende organisatie is de Rekenkamer vrij in haar onderwerpkeuze. In de Gemeenschappelijke Regeling De Noordelijke Rekenkamer is bepaald dat er een Programmaraad is, die als taak heeft het doen van suggesties ten behoeve van het onderzoeksprogramma. Van elke deelnemende provincie hebben de Staten drie leden uit hun midden aangewezen als lid van de Programmaraad.	
Profiel voor lid Bestuur waarvoor de provincie een voordracht kan doen	De voorzitter en de overige leden van de Noordelijke Rekenkamer worden bij gelijkkluidend besluit van provinciale staten van de deelnemende provincies benoemd voor een periode van 6 jaar. Na afloop van de termijn van 6 jaar kunnen provinciale staten de voorzitter en de leden eenmaal herbenoemen.	
Risico's	Het signaleren van niet eerder onderkende risico's.	
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2015	Begroet 2015
Eigen vermogen 31/12	niet bekend	€ 42.500
Vreemd vermogen 31/12	niet bekend	nihil
Resultaat (voor bestemming)	niet bekend	nihil

OV-bureau Groningen-Drenthe

Verbonden partij	OV-bureau Groningen Drenthe
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Assen, Overcingellaan 15 ^e 9401 LA
Doel	<p>Stimuleren om zoveel mogelijk mensen in Groningen en Drenthe in de bus te stappen. Streven naar blijvend tevreden reizigers. Zoeken met de opdrachtgevers naar passende oplossingen voor de vervoervraagstukken in de regio Groningen Drenthe om de steden bereikbaar en het platteland ontsloten te houden.</p> <p>Het OV-bureau heeft - op basis van de kaderstellende opdracht van de moederorganisaties - de volgende doelstellingen voor het openbaar (bus)vervoer geformuleerd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • met openbaar (bus)vervoer bijdragen aan het behouden en uitbouwen van de bereikbaarheid van

	<p>steden, instellingen en voorzieningen;</p> <ul style="list-style-type: none"> • met openbaar (bus)vervoer bijdragen aan de ontsluiting van landelijk gebied, afgestemd op andere vormen van collectief personenvervoer; • daar waar groeipotentie is streven naar reizigersgroei in het OV en daarmee samenhangende groei van de reizigersinkomsten; • voortdurende aandacht bij het OV-bureau voor maatschappelijke vraagstukken waarmee gemeenten, provincies en andere instellingen zich geconfronteerd zien en in samenspraak met deze partijen zoeken naar oplossingen voor deze vraagstukken en de rol die het openbaar vervoer – al dan niet als onderdeel van meeromvattende ‘vervoerketens’ - bij deze oplossingen kan spelen.
Openbaar belang	Zorg dragen voor een goede bereikbaarheid met het openbaar busvervoer voor stad en land in de provincies Groningen en Drenthe
Overzicht activiteiten	<p>De algemene taken die het Openbaar Lichaam OV-bureau heeft uit te voeren zijn:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. het beheer van het openbaar vervoer (concessieverlening en aanbesteding) en ontwikkeling van openbaar vervoer (planvorming en coördinatie van de OV-aspecten). Het gaat op dit moment om: <ul style="list-style-type: none"> • de generieke gebiedsconcessie Groningen Drenthe (concessiehouder Qbuzz); • de HOV-concessie voor een tweetal “treinvervangende” busdiensten (concessiehouder Arriva Touring); • een zestal regioconcessies, waarin OV, regiotaxi, WMO-vervoer en leerlingenvervoer door gemeenten en OV-bureau als één contract zijn aanbesteed aan 6 verschillende concessiehouders. 2. de bundeling van de OV-taken en -verantwoordelijkheden van de drie overheden; de advisering van de provincies en gemeenten in het OV-beleid in relatie tot het algemene beleidsproces van ruimtelijke ordening en verkeer en vervoer.
Beoogd te realiseren resultaat in 2016 tbv de provincie	Toewerken naar een weerstandvermogen van € 4.100.000. De weerstandscapaciteit bedraagt volgens deze begroting eind 2016 ruim € 6,6 miljoen, ruim meer dan de beoogde minimale. Echter, het financieel perspectief blijft bij gelijkblijvende omstandigheden goed, mede door de gemaakte afspraken met de provincies over kosten gerelateerde indexering van de bijdragen voor de OV-exploitatie.
Financieel belang	De verdeling van de kosten van het Openbaar Lichaam OV-bureau vindt plaats op basis van een verdeelsleutel die is gebaseerd op het totale stad- en streekvervoerbudget (omzet).

	<p>De verdeelsleutel van de inzet per overheid is analoog aan de hoogte van de exploitatiesubsidie: 44% voor de provincie Groningen, 35% voor de provincie Drenthe en 21% voor de gemeente Groningen.</p> <p>De dekking van de kosten voor het Openbaar Lichaam OV-bureau wordt bereikt door de inzet van de Drentse exploitatiesubsidie en personele gelden naar rato van deze exploitatiesubsidie.</p> <p>De provincie Drenthe heeft in 2015 €247.550,- bijgedragen tbv de exploitatie van het OV-bureau. Daarbij is €21.858.820,- vanuit de Rijks BDU middelen bijgedragen tbv de uitvoering.</p>	
Bestuurlijk belang	<p>De werkzaamheden, zoals die door het OV-bureau uitgeoefend worden, liggen op het terrein van de uitvoering van de Wet personenvervoer 2000 en behoren daarmee tot de competentie van de colleges van Gedeputeerde Staten. Provinciale Staten van Drenthe en Groningen stellen in het kader van de totale provinciale en gemeentelijke begroting het budget voor het openbaar vervoer vast. Daarnaast hebben Provinciale Staten hun kaderstellende en controlerende bevoegdheid.</p>	
Bestuur en organisatie	<p>Het OV-bureau is als volgt georganiseerd: het bestaat uit een algemeen bestuur (AB), een dagelijks bestuur (DB) en een uitvoerende organisatie. De deelnemende bestuursorganen wijzen vanuit hun midden de leden aan van het AB en DB OV-bureau Groningen-Drenthe. Het AB bestaat uit de portefeuillehouders verkeer en vervoer, ruimtelijke ordening en financiën. Het DB wordt gevormd door de portefeuillehouders verkeer en vervoer van de provincies Drenthe en Groningen, de gemeente Groningen en de directeur van het OV-bureau.</p>	
Dochterondernemingen	Niet van toepassing	
Overige activiteiten	Niet van toepassing	
Geconformeerd aan de Corporate Governance Code	<p>Ja, de Corporate Governance Code is vastgelegd in de gemeenschappelijke regeling openbaar vervoer bureau Groningen en Drenthe. Zie verder organisatie en benoemingen hiervoor.</p>	
Invloed uitoefenen	<p>Provinciale Staten wordt meerdere keren per jaar gevraagd haar zienswijze te geven op de jaarrekening / begrotingen en zo nodig op beleidskeuzes in de uitvoering van het OV. Provinciale Staten kan daarmee haar kaderstellende functie voor het OV-beleid en de financiering uitoefenen.</p>	
Profiel voor lid RvC waarvoor de provincie een voordracht kan doen	Er is geen RvC aanwezig.	
Risico's	Het eigen weerstandsvermogen van het OV-bureau is op peil.	
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2015	Begroet 2015
Eigen vermogen op 31-12	informatie is nog niet beschikbaar	

Vreemd vermogen op 31-12	informatie is nog niet beschikbaar	
Resultaat (voor bestemming)	informatie is nog niet beschikbaar	€ 14.000,-

Prolander

In 2015 hebben Provinciale Staten ingestemd met de oprichting van Prolander als gemeenschappelijke regeling. Voor het totstandkomingsproces zijn de afgesproken stappen van het protocol verbonden partijen gevolgd. Doordat deze gemeenschappelijke regeling per 1 januari 2016 inwerking is getreden, treft u de verantwoording over Prolander nog niet aan in deze paragraaf.

In de transitieperiode van DLG naar de gemeenschappelijke regeling, in 2015, maakte 'Prolander' tijdelijk deel uit van de provincie Drenthe als organisatie onderdeel. In de productenrealisatie (bijlage) is een overzicht opgenomen waarin de financiële realisatie van Prolander gespecificeerd.

RUD Drenthe

Naam verbonden partij	Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe
Website	www.ruddrenthe.nl
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Vestigingsplaats	Assen en Emmen
Doel	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren van de milieutaken vanuit de WABO • Uitvoeren van de taken vanuit de WBB • Uitvoeren van overige uitvoeringstaken op het gebied van milieu
Koppeling provinciale begroting (programma/product)	Programma 5. Milieu, Energie & Bodem/Product 5.2 Milieu en Product 5.3 Bodemontwikkeling
Openbaar belang	Zorg dragen voor een goede uitvoering van de milieutaken binnen de provincie Drenthe
Overzicht activiteiten	<p>De algemene taken die de RUD Drenthe heeft uit te voeren zijn:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Toezicht en handhaving op de milieu aspecten van de WABO 2. Opstellen van het milieudeel van de omgevingsvergunning 3. Beoordelingen van meldingen op grond van het activiteitenbesluit 4. Toezicht en handhaving op de WBB 5. Vergunningverlening in het kader van de WBB 6. Begeleiden van saneringen 7. Geven van advies op het gebied van Externe veiligheid, lucht, geluid 8. Afhandelen van milieuklachten en –meldingen 9. Het vuurwerkbesluit 10. Luchtvaartwet, nl. verlenen TUG-ontheffingen en Luchthavenbesluiten/-regelingen
Beoogd resultaat	het effectief en efficiënt uitvoeren van de wettelijke milieutaken voor de 13 deelnemers
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	De provincie is samen met de 12 Drentse gemeenten eigenaar en opdrachtgever.
Financieel belang	In 2015 is € 2.447.536,- voor de deelnemersbijdrage

	afgedragen. Dit conform	
Bestuurlijke belang	Een lid van GS is vertegenwoordigd in het Algemeen bestuur en in het Dagelijks bestuur.	
Recht om voordracht te doen voor lid Bestuur	ja	
Dochterondernemingen	n.v.t.	
Overige activiteiten	n.v.t.	
Geconformeerd aan de Corporate Governance Code	n.v.t.	
Invloed uitoefenen	Een lid van GS is vertegenwoordigd in het Algemeen en Dagelijks Bestuur van de RUD Drenthe. De provinciesecretaris maakt deel uit van de raad van opdrachtgevers. PS wordt minstens jaarlijks gevraagd haar zienswijze te geven op de jaarrekening / begrotingen en zo nodig op beleidskeuzes in de uitvoering van de provinciale milieutaken die uitgevoerd worden door de RUD. PS kan daarmee haar kaderstellende functie voor het milieubeleid en de financiering uitoefenen.	
Profiel voor lid Bestuur waarvoor de provincie een voordracht kan doen	n.v.t.	
Risico's	Het aanbestedingsproces van het nieuwe informatiesysteem heeft een half jaar vertraging opgelopen, doordat een van de inschrijvers bezwaar heeft aangespannen. Na het doorlopen van de bezwarenprocedure is, eind 2015 het systeem alsnog gegund aan een van de inschrijvers. De provincie Drenthe ondervindt hier procesmatig weinig hinder van, aangezien zij nog gebruik kan blijven maken van het huidige informatiesysteem.	
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2015	Begroet 2016
Eigen vermogen op 31-12	(geraamd) €573.000,-	€465.000,-
Vreemd vermogen op 31-12	(geraamd) €5.545.678,-	€3.000.000,-
Resultaat (voor bestemming)	(geraamd) €717.000,-	-/- €370.000,-

Gemeenschappelijke regelingen zonder meer

Vechtdallijnen

Naam verbonden partij	Beheerorganisatie Vechtdallijnen
Website	Arriva.nl (de consessie wordt uitgevoerd door Arriva)
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (zogenaamde "Gemeenschappelijk regeling zonder meer" op basis van de bestuursovereenkomst "Samenwerkingsovereenkomst Beheer en Financiering Vechtdallijnen 2012-2027")
Vestigingsplaats	Diverse
Doel	1.zorgen voor en bevorderen van openbaar vervoer per trein op de Vechtdallijnen (spoorverbindingen Zwolle-Emmen en

	<p>Almelo – Marienberg) ter uitvoering van artikel 20 van de Wet personenvervoer</p> <p>2.zorgen voor een juiste naleving en uitvoering van de concessievoorschriften</p> <p>3.zorgen voor de voorbereiding en totstandkoming van nieuwe concessies</p>
Koppeling provinciale begroting (programma/product)	<p>Programma 3. Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer</p> <p>Product 3.1 Bereikbaarheid</p>
Openbaar belang	Zorg dragen voor een goede bereikbaarheid met het openbaar treinvervoer voor het gebied rond de spoorlijnen Zwolle – Emmen en Almelo - Marienberg in de provincies Overijssel en Drenthe
Overzicht activiteiten	<p>De algemene taken die de beheerorganisatie Vechtdallijnen heeft uit te voeren zijn:</p> <p>1.het beheer van het openbaar treinvervoer (concessieverlening en aanbesteding) en ontwikkeling van openbaar vervoer (planvorming en coördinatie van de OV-aspecten) op en rond de Vechtdallijnen;</p> <p>2.de bundeling van de OV-taken en -verantwoordelijkheden van de drie overheden provincie Drenthe en Overijssel en regio Twente voor de Vechtdallijnen;</p> <p>3.de advisering van de provincies en gemeenten in het OV-beleid met betrekking tot de Vechtdallijnen in relatie tot het algemene beleidsproces van ruimtelijke ordening en verkeer en vervoer.</p>
Beoogd resultaat	Het aanbieden van een treindienst Zwolle – Emmen
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	36%
Financieel belang	Deelnemersbijdrage in 2015 tbv de exploitatie: € 2.510.943,-
Bestuurlijke belang	De werkzaamheden zoals die door de beheerorganisatie Vechtdallijnen uitgeoefend worden, liggen op het terrein van de uitvoering van de Wet personenvervoer 2000 en behoren daarmee tot de competentie van de colleges van gedeputeerde staten. Provinciale staten van Drenthe en Overijssel stellen in het kader van de totale provinciale en gemeentelijke begroting het budget voor het openbaar vervoer vast. Daarnaast hebben provinciale staten hun kaderstellende en controlerende bevoegdheid.
Recht om voordracht te doen voor lid Bestuur	De beheerorganisatie Vechtdallijnen is als volgt georganiseerd: het bestaat uit een Stuurgroep, een concessie management dat ondergebracht is bij de provincie Overijssel en ambtelijke samenwerkingsgroepen (kernteam, Ontwikkelteam). De deelnemende bestuursorganen wijzen vanuit hun midden de leden aan van de stuurgroep. De stuurgroep bestaat nu uit de portefeuillehouders verkeer en vervoer en de concessie manager van de Vechtdallijnen.
Dochterondernemingen	nvt
Overige activiteiten	nvt
Geconformeerd aan de Corporate	Ja, de Corporate Governance Code is vastgelegd in de

Governance Code	Samenwerkingsovereenkomst Vechtdallijnen. Zie verder organisatie en benoemingen hiervoor.	
Invloed uitoefenen	De portefeuillehouder Verkeer&Vervoer is namens het college van GS, lid van de stuurgroep van deze samenwerkingsovereenkomst	
Profiel voor lid Bestuur waarvoor de provincie een voordracht kan doen	nvt.	
Risico's	De opdrachtgevende partijen Overijssel en Drenthe zijn opbrengstverantwoordelijk voor de exploitatie van de treindienst. Dat wil zeggen dat zij de risico's lopen van fluctuerende kaartverkoop inkomsten. Een belangrijke kostenpost is de gebruiksvergoeding van ProRail, welke in 2015 fors is gestegen (12,5%). Deze stijging is het gevolg van dat ProRail, mede door druk van regionale vervoerders, een lagere tarief doorberekend voor lichte personentreinen. Ter compensatie wordt een verhoging van de gebruikersvergoeding berekend.	
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2015	Begroet 2015
Eigen vermogen op 31-12	De beheerorganisatie Vechtdallijnen heeft als zodanig geen eigen vermogen en vreemd vermogen. Het betreft een overeenkomst in de vorm van een concessie. Er zijn afspraken gemaakt over het uitvoeren van de werkzaamheden, waarbij de exploitatie kosten worden verdeeld over de drie partners.	
Vreemd vermogen op 31-12		
Resultaat (voor bestemming)	Nog niet bekend.	

Regiovisie Groningen-Assen

Naam verbonden partij	Regio Groningen Assen
Website	http://www.regiogroningenassen.nl/
Rechtsvorm	vrijwillig samenwerkingsverband
Vestigingsplaats	Groningen
Doel	Regio Groningen-Assen werkt vanuit deze ambitie aan drie speerpunten: Het economisch kerngebied verder ontwikkelen, de interne samenhang verbeteren/ bereikbaarheid, en de kwaliteit van stad en land behouden en versterken.
Koppeling provinciale begroting (programma/product)	Programma 4. Duurzame ruimtelijke ontwikkeling & waterbeheer; Product 4.1 Ruimtelijke ontwikkeling
Openbaar belang	Versterken bereikbaarheid, ruimtelijke ontwikkeling en kwaliteit
Overzicht activiteiten	<ul style="list-style-type: none"> • Economisch platform • Uitvoeringsprogramma bereikbaarheid/beter benutten • Monitoring en netwerkanalyse bereikbaarheid • Regionale afstemming woningbouw en werklocaties • Monitoring en onderzoek woningbouw • Stimuleringsprogramma regionale projecten en innovatie • Advies ruimtelijke kwaliteit
Beoogd resultaat	Optimaal bereikbare regio met een aantrekkelijk woon, werk en leefklimaat

Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	Afstemming bereikbaarheid, woningbouw en werklocaties	
Financieel belang	Provincie draagt jaarlijks bij aan regiofonds. Het fonds wordt benut voor co-financiering relevante projecten.	
Bestuurlijke belang	Het samenwerkingsverband is een nationaal erkende entiteit en van belang voor de versterking van de ontwikkeling van Noord Drenthe	
Recht om voordracht te doen voor lid Bestuur	De provincie levert twee stuurgroepleden, is vice voorzitter Stuurgroep en voorzitter van het programma Bereikbaarheid	
Dochterondernemingen	N.v.t.	
Overige activiteiten	N.v.t.	
Geconformeerd aan de Corporate Governance Code	Ja	
Invloed uitoefenen	Ja	
Profiel voor lid Bestuur waarvoor de provincie een voordracht kan doen	Toetreden leden is op basis van portefeuillevdeling betreffende college	
Risico's	Geen. Provincie is niet financieel aansprakelijk, Regio kan niet failliet	
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2015	Begroot 2015
Eigen vermogen op 31-12	Regiofonds: 14 mln euro	Regiofonds: 11 mln euro
Vreemd vermogen op 31-12	Geen	geen
Resultaat (voor bestemming)	N.v.t.	n.v.t.

Verenigingen

Vereniging Interprovinciaal Overleg (IPO)

Verbonden partij	Vereniging Interprovinciaal Overleg (IPO)
Rechtsvorm	Vereniging van Nederlandse provincies
Vestigingsplaats	's-Gravenhage
Doel	<ul style="list-style-type: none"> • Het behartigen van de gezamenlijke belangen van de provincies in 'Den Haag' en 'Brussel'; • het bieden van een platform voor de uitwisseling van kennis en ervaring; • het stimuleren en entameren van vernieuwingsprocessen binnen de provincies.
Koppeling provinciale begroting (programma/product)	Programma 1. Kwaliteit openbaar bestuur Product 1.3 Goede belangenbehartiging voor Drenthe
Openbaar belang	De provincies trekken gezamenlijk op in de dossiers Duurzame ruimtelijke ontwikkeling en waterbeheer, Vitaal Platteland, Regionale bereikbaarheid en Openbaar Vervoer, Regionale economie en energie, Middelen, Kwaliteit Openbaar Bestuur, Culturele Infrastructuur en Monumentenzorg, Regionale (milieu) UitvoeringsDiensten en Werkgeverszaken.
Overzicht activiteiten	<ul style="list-style-type: none"> • participeert in de voorbereiding van wetsvoorstellen op rijksniveau; • beïnvloedt beleid door het voeren van overleg met andere overheden, zowel op nationaal als Europees niveau;

	<ul style="list-style-type: none"> • begeleidt, coördineert, stimuleert en voert gezamenlijke projecten van provincies uit; • zorgt voor een goed gecoördineerde uitvoering van provinciale verordeningen; • brengt partijen bij elkaar om ontwikkelingen te stimuleren, bijvoorbeeld op economisch gebied. 	
Gerealiseerd resultaat in 2015 tbv de provincie	<ul style="list-style-type: none"> • Een geactualiseerde Meerjarenagenda 2012—2015; • Resultaten die het algemeen belang van de provincie dienen, worden gespecificeerd in IPO begroting 2015; • Profiel provincies: inhoudelijke basis voor verkiezingsprogramma's; • Kompas 2020: inhoudelijke positie van de provincies de komende jaren; 	
Financieel belang	De provincie betaalt als lid van de vereniging contributie. Dit is een vaste bijdrage. De provincies dragen daarnaast de variabele kosten voor extra activiteiten, die op grond van incidentele besluiten van het IPO-bestuur voor de provincies worden verricht. In 2015 was de bijdrage aan de exploitatie € 741.497,-	
Bestuurlijk belang	Het IPO-bestuur bestaat uit dertien leden. Alle colleges van GS kunnen uit hun midden een bindende voordracht doen voor een lid van het bestuur. Het bestuur doet een bindende voordracht voor 1 lid, bij voorkeur een gedeputeerde. De voorzitter van het bestuur is een commissaris van de Koning uit één van de provincies. Op de algemene ledenvergadering wordt elke provincie vertegenwoordigd door twee statenleden.	
Recht om voordracht te doen voor lid RvC	IPO heeft geen Raad van Commissarissen. Elke college van GS wijst een bestuurslid aan.	
Financiële kengetallen	Gerealiseerd	Begroot
Eigen vermogen op 31-12		
Vreemd vermogen op 31-12		
Resultaat over 2015		
Dochterondernemingen	Niet van toepassing	
Overige activiteiten	Behalve belangenbehartiging, ook Innovatie en Uitwisseling	
Geconformeerd aan de Corporate Governance Code	Niet van toepassing	
Invloed uitoefenen	Invloed kan worden uitgeoefend in het IPO-bestuur door het collegelid dat lid is van het IPO-bestuur. Het college van GS in de persoon van het IPO-bestuurslid legt verantwoording af over het gevoerde beleid aan PS.	
Profiel voor lid RvC waarvoor de provincie een voordracht kan doen	Niet van toepassing	
Risico's	Geen specifieke risico's	

Stichtingen

Stichting Landinrichting en Bodemverontreiniging (SLB)

Naam verbonden partij	Stichting landinrichting en Bodemverontreiniging (SLB)
Website	http://www.slbnoord.nl
Rechtsvorm	Stichting
Vestigingsplaats	Groningen
Doel	Het verbeteren van de bodemkwaliteit in aangewezen landinrichtingsgebieden in het veenkoloniaal gebied van de provincies Groningen en Drenthe waar bodemverontreiniging risico's veroorzaakt en een belemmering vormt voor de landinrichting en de landbouw.
Koppeling provinciale begroting (programma/product)	Bijgedragen wordt aan de realisatie van provinciaal beleid - Programma 5, producten 5.2 en 5.3 (beleidsopgaven 8312201 en 8312301).
Openbaar belang	Het beperken, terugdringen en voorkomen van de verspreiding in het milieu, incl. landbouwproducten, van in de bodem aanwezige verontreinigende stoffen,
Overzicht activiteiten	Het verrichten van bodemonderzoek en bodemsaneringen en het uitvoeren van beheersmaatregelen. het beheren van fondsen ter bekostiging van de maatregelen en het vrijwaren van eigenaren van verontreinigde locaties.
Beoogd resultaat	zie doel.
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	8,5 %
Financieel belang	€ 387.211 als bijdrage t/l.v. het van het Rijk afkomstig budget bodemsanering.
Bestuurlijke belang	1. Deelname aan en stemrecht in de Raad van Toezicht; 2. Toepassing Wet bodembescherming.
Recht om voordracht te doen voor lid Bestuur	Voor de Raad van Toezicht (RvT).
Dochterondernemingen	Geen.
Overige activiteiten	Geen.
Geconformeerd aan de Corporate Governance Code	Ja.
Invloed uitoefenen	De RvT ziet toe op de directie en op de algemene gang van zaken van de Stichting. De Raad heeft 5 leden. Het Drentse lidmaatschap wordt bemenst door de milieugedeputeerde ledere deelnemer heeft één stem. Besluiten worden genomen o.b.v. volstreekte meerderheid. Doorgaans wordt het Drentse lidmaatschap uitgevoerd door een waarnemend ambtenaar van team MBE.
Profiel voor lid Bestuur waarvoor de provincie een voordracht kan doen	Het voorzitterschap wordt bekleed door het lid van de Provincie groningen. Het lid van Drenthe en diens waarnemer moeten een moderne visie hebben op governance en kennis en ervaring hebben in bestuurlijke besluitvormingsprocessen in het algemeen en van milieu en bodemaspecten in het bijzonder. Vandaat dat deze personen worden gekozen uit de bestuurlijke en ambtelijke milieu- en bodemdiscipline. tevens moet het lid het vermogen hebben om op gepaste

	afstand en met een deskundige/kritische blik de gang van zaken zaken te beoordelen.	
Risico's	Financieel dekkingsniveau: Het totale fondsbedrag van ca. € 2 miljoen is voldoende om de algemene uitvoerende taken te dekken middels de jaarlijkse rentebijdrage (€ 41.728). Daarnaast beschikt de stichting over voldoende reserves om de vrijwaringen gestand te doen.	
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2015	Begroet 2015
Eigen vermogen op 31-12	€ 2.313.718 (31-12-2014), waarvan het Drentse deel: € 310.124	
Vreemd vermogen op 31-12	0	
Resultaat (voor bestemming)	€ 39.833 (31-12-2014), waarvan het Drentse deel: € 9.416	

Stichting Bodembeheer Schoonebeek

Naam verbonden partij	Stichting Bodembeheer Schoonebeek
Website	geen
Rechtsvorm	Stichting
Vestigingsplaats	Nieuw-Weerdinge
Doel	Het versterken van de bodemkwaliteit in aangewezen landinrichtingsgebieden in de provincie Drenthe waar bodemverontreiniging risico's veroorzaakt en een belemmering vormt voor de landinrichting en de landbouw.
Koppeling provinciale begroting (programma/product)	Bijgedragen wordt aan de realisatie van provinciaal beleid - Programma 5, producten 5.2 en 5.3 (beleidsopgaven 8312201 en 8312301).
Openbaar belang	Het beperken, terugdringen en voorkomen van de verspreiding in het milieu, incl. landbouwproducten, van in de bodem aanwezige verontreinigende stoffen,
Overzicht activiteiten	Het verrichten van bodemonderzoek en bodemsaneringen en het uitvoeren van beheersmaatregelen. het beheren van fondsen ter bekostiging van de maatregelen en het vrijwaren van eigenaren van verontreinigde locaties.
Beoogd resultaat	zie doel.
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	6%
Financieel belang	geen
Bestuurlijke belang	1. Deelname aan en stemrecht in de Raad van Toezicht; 2. Toepassing Wet bodembescherming.
Recht om voordracht te doen voor lid Bestuur	Voor de Raad van Toezicht (RvT)
Dochterondernemingen	geen.
Overige activiteiten	geen.
Geconformeerd aan de Corporate Governance Code	Ja.
Invloed uitoefenen	De RvT ziet toe op de directie en op de algemene gang van

	zaken van de Stichting. De Raad heeft 9 leden. Het Drentse lidmaatschap wordt bemenst door de milieugedeputeerde. Iedere deelnemer heeft één stem. Besluiten worden genomen o.b.v. volstrekte meerderheid. Doorgaans wordt het Drentse lidmaatschap uitgevoerd door een waarnemend ambtenaar van team MBE.	
Profiel voor lid Bestuur waarvoor de provincie een voordracht kan doen	Het voorzitterschap wordt bekleed door het lid van de gemeente Emmen. Voor de RvT is de hoedanigheid van gedeputeerde toereikend.	
Risico's	geen	
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2015	Begroot 2015
Eigen vermogen op 31-12	€ 0 (voorzieningen € 2.382.689) (per 31-12-2014)	
Vreemd vermogen op 31-12	€ 7.279 (per 31-12-2014)	
Resultaat (voor bestemming)	€ 0	

LMA

Naam verbonden partij	Stichting Landelijk Meldpunt Afvalstoffen (LMA)
Website	www.lma.nl
Rechtsvorm	Stichting
Vestigingsplaats	Den Haag
Doel	Uitvoering geven aan wettelijk taak Provincies: het mogelijk maken en verwerken van meldingen afvalstoffen, beheer gegevens, beheer helpdesk, etc
Koppeling provinciale begroting (programma/product)	Programma 5, Milieu, Energie & Bodem/Product 5.2 Milieu
Openbaar belang	Uitvoering geven aan wettelijke taak Provincies. De meldgegevens zijn naast gebruik door de provincies, landelijk beschikbaar voor andere handhavende instanties, zoals gemeenten, politie, NVWA Inspectie Leefomgeving en Transport.
Overzicht activiteiten	<ul style="list-style-type: none"> - het verwerken van de meldingen van bedrijfsafval en gevaarlijke afvalstoffen; - het beschikbaar stellen van meldgegevens aan overheden en andere instanties; - het geven van voorlichting over de meldingsystematiek; - het bewaken van de kwaliteit van de databases met meldgegevens; - het signaleren van en communiceren over eventuele systeemfouten; - het bijhouden van een bestand waarin gegevens over vergunningen worden vastgelegd; - het op verzoek analyseren van meldgegevens voor met name handhaving en beleid. - het uitgeven en intrekken van verwerkersnummers - het rappelleren indien geen melding wordt gedaan

Beoogd resultaat	Inzicht in meldingen van afvalstoffen ten behoeve van het toezicht op ontdoeners en verwerkers van afval.	
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	1/12	
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage van € 151.951,-	
Bestuurlijke belang	Lid van de Raad van Toezicht LMA	
Recht om voordracht te doen voor lid Bestuur	n.v.t.	
Dochterondernemingen	geen	
Overige activiteiten	geen	
Geconformeerd aan de Corporate Governance Code	niet bekend	
Invloed uitoefenen	Raad van toezicht (bestuurlijk) Landelijk Administratief Toezichthoudersoverleg (LAT, ambtelijk) via IPO AAC en BAC VTH	
Profiel voor lid Bestuur waarvoor de provincie een voordracht kan doen	niet van toepassing	
Risico's	geen specifieke risico's	
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2015	Begroot 2015
Eigen vermogen op 31-12	€ 2.343.629 per ultimo 2014 waarvan € 1.366.183 bestemd	
Vreemd vermogen op 31-12	€ 0	€ 0
Resultaat (voor bestemming)	€ -/ 560.783 over 2014	€ -/ 644.703 over 2014

Drentse Energie Organisatie (DEO)

Naam verbonden partij	Stichting Drentse Energie Organisatie
Website	www.drentseenergieorganisatie.nl
Rechtsvorm	Stichting
Vestigingsplaats	Assen
Doel	De Drentse Energie Organisatie is een financierings- en investeringsmaatschappij die de energietransitie in Drenthe wil versnellen. Versnelling van de energietransitie is nodig om de provinciale klimaatdoelstellingen te behalen en biedt kansen voor duurzame economische ontwikkelingen voor de regio. Daarnaast is de transitie noodzakelijke voor de toekomstige voorzieningszekerheid en betaalbaarheid van energie.
Koppeling met provinciale begroting	Programma 5.1 Energie
Openbaar belang	Het versnellen van de energietransitie draagt bij aan het betaalbaar houden van energielasten. De projecten waarmee deze transitie gestalte krijgt dragen bij aan werkgelegenheid door de economische spin-off van de projecten. De projecten dragen daarnaast bij aan de Drentse doelstellingen voor duurzame energieproductie en CO2-reductie.
Overzicht activiteiten	<ul style="list-style-type: none"> Drentse Energie Organisatie als projectfinancier: Een lening vanuit de Drentse Energie Organisatie onderscheidt zich

	<p>van een traditionele bancaire lening door de manier waarop de financieringsvoorwaarden worden vastgesteld. Het vaststellen van de rente- en aflossingsvoorwaarden gebeurt op basis van de kenmerken van het project, daarnaast kunnen maatschappelijke baten meewegen. Het financieringsbeleid van de Drentse Energie Organisatie is gericht op het mogelijk maken van projecten.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Drentse Energie Organisatie als borg- en garantsteller: Naast directe financiering kan de Drentse Energie Organisatie onder strikte voorwaarden als borg of garantsteller op te treden. Hierbij verplicht de Drentse Energie Organisatie zich om de verplichting van de schuldenaar na te komen, wanneer deze dat zelf niet kan. • Drentse Energie Organisatie als projectinvesteerder: De Drentse Energie Organisatie heeft naast de rol van projectfinancier ook de mogelijkheid om (tijdelijk) als projectinvesteerder op te treden. Het voor de realisatie van een duurzaam energieproject benodigde kapitaal wordt bijeengebracht door investeerders aangevuld met een vorm van financiering. De investeerders ontvangen voor het ingebrachte kapitaal een aandelenbelang in het project.
Beoogd resultaat	Stimuleren van duurzame investeringen in energieprojecten
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	DEO wordt dmv subsidie voor 100% gefinancierd door de provincie Drenthe.
Financieel belang	<p>Het financiële belang van de provincie is gelegen in de subsidie (eenmalig 29,2 miljoen) die is verleend door de provincie (voor de periode van 2011-2020). Normaal gesproken is bij het verlenen van subsidie geen sprake van een financieel belang zoals aangegeven in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten bij een verbonden partij. Bij de stichting DEO ligt dat anders. De middelen uit de subsidie worden door de stichting revolverend ingezet in duurzame energieprojecten. Dit kan door middelen van leningen, garantiestelling of participatie.</p> <p>De stichting DEO is opgericht voor bepaalde tijd, tot en met 2020. Het batig saldo van de DEO vervalt aan de provincie.</p>
Bestuurlijke belang	Strikt genomen is er volgens de regels geen bestuurlijk belang maar doordat de provincie de oprichter van de stichting is, is er sprake van een zekere bestuurlijke verbondenheid, waardoor gekozen is deze organisatie aan te merken als verbonden partij.
Recht om voordracht te doen voor lid Bestuur	Volgens de statuten van DEO voorziet de Raad van Toezicht zelf in vacatures, met dien verstande dat het college van GS steeds het recht heeft om tenminste één lid van de RvT voor te dragen. Een bestuurlijk belang in de zin dat de provincie een zetel heeft in het bestuur is er dus niet.
Dochterondernemingen	Nee
Overige activiteiten	Nee
Geconformeerd aan de Corporate Governance Code	Er is een bestuur (directeur) en een Raad van Toezicht.
Invloed uitoefenen	DEO heeft een subsidierelatie met de provincie. De eisen tbv

	deze subsidie zijn vastgelegd in een programma van eisen. Via een jaarlijkse verantwoordingsrapportage wordt verantwoording afgelegd. Op basis van de bevindingen vindt een jaarlijks bestuurlijk overleg met directeur plaats.	
Profiel voor lid Bestuur waarvoor de provincie een voordracht kan doen	Niet van toepassing	
Risico's	Risico's hebben de omvang van het beschikbaar gestelde kapitaal. Het is mogelijk dat de provincie door mogelijk verschillende oorzaken (tegenvallende rendementen, faillissement van de ontvangers van een lening van DEO of faillissement van DEO zelf) het beschikbaar gestelde bedrag niet revolverend zal blijken te zijn.	
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2015	Begroot 2015
Eigen vermogen op 31-12	nvt	nvt
Vreemd vermogen op 31-12	nvt	nvt
Resultaat	nvt	nvt

Stichting Drentse Bedrijfslocaties

De opdrachtverlening aan NOM op terrein van Acquisitie loopt met ingang van 2015 niet meer vanuit de stichting, maar rechtstreeks vanuit de provincie (en desgewenst gemeenten). De bestuurlijke afstemming op economisch terrein tussen provincie en gemeenten, wordt nu gerealiseerd via de bestaande overlegstructuur Vereniging Drentse Gemeenten (VDG).

De Stichting Drentse Bedrijvenlocaties (DBL) wordt opgeheven (proces via notaris en KvK). De afwikkeling hiervan zal in 2016 zijn afgerond.

Reglementen

Fonds nazorg gesloten stortplaatsen

Naam verbonden partij	Fonds nazorg gesloten stortplaatsen provincie Drenthe
Website	N.v.t.
Rechtsvorm	Regelement (ingesteld obv de Wet Milieubeheer)
Vestigingsplaats	Assen
Doel	Financiering voor eeuwigdurende nazorg van gesloten stortplaatsen mogelijk maken conform Wet Milieubeheer artikel 15.47.
Koppeling provinciale begroting (programma/product)	De provincie heeft de wettelijke taak om eeuwigdurende nazorg uit te voeren. In de Leemtewet Bodembescherming is vastgelegd dat de provincies na overdracht van de stortplaats bestuurlijk, organisatorisch en financieel verantwoordelijk is voor de eeuwigdurende nazorg van stortplaatsen waar op of na 1 september 1996 nog afval is gestort. Voor de Provincie Drenthe geldt dit voor twee stortplaatsen: Meisner Noord-Drenthe BV te Ubbena (in eigendom bij SITA Holding) en Attero Noord BV te Wijster. De middelen om deze wettelijke taak uit te voeren zijn ondergebracht in het Fonds nazorg gesloten stortplaatsen Provincie Drenthe.
Openbaar belang	Gesloten stortplaatsen die voldoen aan wettelijke normen.
Overzicht activiteiten	Beleggen van heffingen die de exploitanten van de stortplaatsen,

	<p>te weten Attero Noord in Wijster, betalen. Ook is sprake van een zorgplicht, welke uit de volgende activiteiten kan bestaan:</p> <ul style="list-style-type: none"> · maatregelen strekkende tot het instandhouden en onderhouden, alsmede het herstellen, verbeteren of vervangen van voorzieningen ter bescherming van de bodem; · het regelmatig inspecteren van voorzieningen ter bescherming van de bodem; · het regelmatig onderzoeken van de bodem onder de stortplaats. 	
Beoogd resultaat	Fondsvermogen dat niet meer dan 10% afwijkt van de netto contante waarde van het doelvermogen. Bij meer afwijking wordt een heffing opgelegd.	
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	'100%'. De provincie is beheerder van het fonds.	
Financieel belang	N.v.t.	
Bestuurlijke belang	Gedeputeerde staten vormen het algemeen bestuur van het fonds. Het dagelijks bestuur bestaat uit 2 gedeputeerden, waaronder in ieder geval de gedeputeerde voor financiën en de gedeputeerde die belast is met de nazorg.	
Recht om voordracht te doen voor lid Bestuur	N.v.t.	
Dochterondernemingen	N.v.t.	
Overige activiteiten	Geen	
Geconformeerd aan de Corporate Governance Code	Ja. Corporate Governance is vastgelegd in het Reglement Fonds nazorg gesloten stortplaatsen provincie Drenthe. Dit betekent dat GS het algemeen bestuur vormen en het dagelijks bestuur gevormd wordt door gedeputeerde financiën en gedeputeerde milieu. Minstens tweemaal per jaar vergadert het AB.	
Invloed uitoefenen	Het DB kan beleidswijzigingen voorstellen aan het AB. Een besluit kan slechts genomen worden door het AB.	
Profiel voor lid Bestuur waarvoor de provincie een voordracht kan doen	N.v.t.	
Risico's	Financieel risico: het door Attero niet nakomen van de financiële verplichtingen. Het risico heeft zich niet voorgedaan in 2015.	
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2014	Begroet 2015
Eigen vermogen op 31-12	7.778.284	7.778.284
Vreemd vermogen op 31-12	2.009	0
Resultaat (voor bestemming)	485.949	282.840

Naamloze Vennootschappen

Noordelijke ontwikkelingsmaatschappij (NOM)

Naam verbonden partij	Investerings- en Ontwikkelingsmaatschappij voor Noord-Nederland (NV NOM)
Website	www.nom.nl
Rechtsvorm	NV
Vestigingsplaats	Groningen
Doel	Het stimuleren van de regionale economische structuur en werkgelegenheid.
Koppeling provinciale begroting (programma/product)	Programma 2 Regionale economie, product 2.2 Versterken regionale innovatiekrach
Openbaar belang	Versterking noordelijke economie.
Overzicht activiteiten	De NOM voert voor haar aandeelhouders (Ministerie van EZ en de drie noordelijke provincies) de volgende kerntaken uit: <ul style="list-style-type: none"> • het verstrekken van financiering aan kansrijke ondernemingen in Noord-Nederland (NOM Finance); • het acquireren van (buitenlandse) bedrijven voor Noord-Nederland en accountmanagement voor het bestaande bedrijfsleven in Noord-Nederland (NOM Foreign Direct Investment); • het ontwikkelen en uitvoeren van grootschalige innovatieprojecten, van idee naar een marktrijp product (NOM Business Development).
Beoogd resultaat	Het ontwikkelbedrijf heeft de doelstellingen met betrekking tot het creëren en behouden van arbeidsplaatsen, de investeringen en de innovatie impuls ruim gehaald (NOM jaarverslag 2013).
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	0.01 % aandelen, net als provincie Groningen en provincie Fryslân. Overige aandelen (99,7%) in handen van Ministerie van Economische Zaken. Provincies zijn met Ministerie in onderhandeling over het overnemen van aandelen. Besluitvorming hierover wordt verwacht in 2016.
Financieel belang	In 2015 €325.000,-- bijgedragen in exploitatie NOM.
Bestuurlijke belang	Stemrecht in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders
Recht om voordracht te doen voor lid Bestuur	Nee.
Dochterondernemingen	Venture Kapitaalfonds II BV (100%) Venture Kapitaalfonds III BV (100%) Drentse Participatiemaatschappij (100%) Participatiemaatschappij Ondernemend Groningen BV (100%)
Overige activiteiten	Niet van toepassing
Geconformeerd aan de Corporate Governance Code	Ja
Invloed uitoefenen	Als aandeelhouder invloed via de AvA.
Profiel voor lid Bestuur waarvoor de provincie een voordracht kan doen	Aandeelhouders doen geen concrete voordracht, maar hebben voor de vennootschap een profielschets RvC vastgesteld. Binnen dit kader vinden benoemingen plaats.

Risico's	Op dit moment gelet op aandeel van 0,01% beperkt.	
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2014	Begroet 2016
Eigen vermogen op 31-12	€ 79.466.000,--	
Vreemd vermogen op 31-12	€ 3.359.000,--	
Resultaat (voor bestemming)	€ 9.010.000,--	

Groningen Airport Eelde

Naam verbonden partij	Groningen Airport Eelde N.V. (GAE)
Website	www.groningenairport.nl
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Vestigingsplaats	Eelde
Doel	Uitoefening van het luchthavenbedrijf, waaronder voornamelijk de aanleg, het onderhoud, de ontwikkeling, exploitatie van het luchtvaartterrein inclusief het verrichten van daaraan verbonden handelingen van commerciële of financiële aard (art. 2 lid 1a Statuten GAE).
Koppeling provinciale begroting (programma/product)	Programma 2 Regionale economie, product 2.2 Versterken regionale innovatiekracht en Programma 3 Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer, product 3.1 Bereikbaarheid.
Openbaar belang	De luchthaven vormt een 'essentiële infrastructurele basisvoorziening' die bijdraagt aan de internationale en sociaal-maatschappelijke bereikbaarheid van Noord-Nederland. Zij maakt daarmee deel uit van het totaalpakket aan keuzes in mobiliteit voor inwoners en bedrijven. Daarnaast fungeert de luchthaven als katalysator voor het regionale vestigingsklimaat en levert zij een belangrijke bijdrage aan de regionale werkgelegenheid, als zodanig passend binnen de doelen zoals opgenomen in product 2.2. Via onder meer de accommodatie van medische vluchten en het belangrijkste opleidingscentrum van verkeersvliegers in Nederland vervult GAE ook een duidelijke maatschappelijke functie.
Overzicht activiteiten	Groningen Airport Eelde N.V. zet zich in voor een duurzame ontwikkeling van het luchtvaartbedrijf met een optimaal economisch en sociaal-maatschappelijk rendement. Vanuit dat oogpunt wordt continu gewerkt aan het luchthavenproduct waaronder aan de luchthaven verbonden diensten, de ruimtelijke ontwikkeling van het luchthaventerrein en het bestemmingsportfolio.
Beoogd resultaat	Versterken van de regionale economie
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	De provincie Drenthe bezit 30% van de aandelen. Overige aandelen in handen van de provincie Groningen (30%), de gemeente Groningen (26%), de gemeente Assen (10%) en de gemeente Tynaarlo (4%).
Financieel belang	Er is geen bijdrage van de provincie voor dit jaar
Bestuurlijke belang	Lidmaatschap van AvA
Recht om voordracht te doen voor lid Bestuur	Drenthe heeft als aandeelhouder voor één lid van de RvC tevens een voordrachtsrecht

Dochterondernemingen	Nee	
Overige activiteiten	Nee	
Geconformeerd aan de Corporate Governance Code	Ja	
Invloed uitoefenen	Stemrecht in de AvA	
Profiel voor lid Bestuur waarvoor de provincie een voordracht kan doen	In 2012 is een nieuwe algemene profielschets vastgesteld waaraan elk lid van de RvC moet voldoen. In overleg met de RvC wordt door de voordragende aandeelhouder een specifieke profielschets opgesteld voor de betreffende vacature waarvoor zij een voordracht kan doen. Deze profielschets wordt vastgesteld door de AvA.	
Risico's	Risico's blijven beperkt tot de omvang van de kapitaalbreng in geval van een faillissement. Het aandelenkapitaal van de provincie Drenthe is nominaal gewaardeerd op € 1.252.443,--. Drentse storting € 2.156.434,-- (7 x € 308.062,--) in de agioreserve.	
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2014	Begroet 2016
Eigen vermogen op 31-12	€ 14.161.147,--	€ 11.949.147,--
Vreemd vermogen op 31-12	€ 3.736.076,--	€ 3.251.957,--
Resultaat (voor bestemming)	€ 893.304,-- negatief	€ 1.226.000,-- negatief

Enexis N.V

Naam verbonden partij	Enexis Holding NV
Website	http://jaarverslag.enexis.nl/
Rechtsvorm	Enexis Holding NV is een naamloze vennootschap
Vestigingsplaats	Rosmalen
Doel	Enexis zet alles in het werk voor een duurzame, betrouwbare en betaalbare energiedistributie (Missie uit Jaarverslag 2011).
Koppeling met provinciale begroting	Programma 8.1 Financiering en algemene dekkingsmiddelen
Openbaar belang	Energiedistributie wordt gezien als publieke taak; vandaar dat de aandelen Enexis in publieke handen moeten blijven.
Overzicht activiteiten	Enexis is een netwerkbedrijf dat ingevolge de Wet Onafhankelijk Netbeheer (WON), ook wel splitsingswet genoemd, alle netwerkactiviteiten van het voormalige Essent bezit en beheert. Wel zijn de 150 kV-netten inmiddels verkocht aan TenneT.
Beoogd resultaat	-
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	2,28% van de aandelen is in handen van de provincie Drenthe. De overige aandelen zijn in publieke handen bij provincies en gemeenten.
Financieel belang	idem
Bestuurlijke belang	Stemrecht in de AVA.
Recht om voordracht te doen voor lid RvC	Niet aan de orde
Dochterondernemingen	Fudura
Overige activiteiten	Fudura verzorgt meetdiensten voor zakelijke klanten, levert een commercieel dienstenpakket aan klanten met een eigen infrastructuur en ontwikkelt nieuwe, duurzame producten in het kader van de energietransitie.
Geconformeerd aan de	Ja

Corporate Governance Code		
Invloed uitoefenen	De provincie Drenthe is als aandeelhouder door de provincie Groningen vertegenwoordigd in de aandeelhouderscommissie.	
Profiel voor lid RvC waarvoor de provincie een voordracht kan doen	Niet van toepassing	
Risico's	De aandeelhouders lopen het risico (een deel van) de boekwaarde te moeten afwaarderen. Dit risico is zeer gering, aangezien Enexis opereert in een gereguleerde markt. Deze markt staat onder toezicht van de Energiekamer. Daarnaast is het risico gering in relatie tot de (intrinsieke) waarde van Enexis. Wettelijk is minimaal 40% eigen vermogen vereist. Enexis heeft op dit moment meer dan 50% eigen vermogen. Gecombineerd met de achtergestelde status van de "Vordering op Enexis vennootschap" levert dit een laag risico op voor de aandeelhouders van Enexis Holding NV. Een aanvullend risico is het achterblijven van de geraamde dividendinkomsten. Dit risico wordt gemitigeerd door een overeengekomen garantiedividend van € 100 miljoen.	
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2015	Begroet 2015
Eigen vermogen op 31-12	n.n.b.	n.v.t.
Vreemd vermogen op 31-12	n.n.b.	n.v.t.
Resultaat	n.n.b.	n.v.t.
Ontvangen dividend	n.n.b.	n.v.t.

Attero N.V.

Op 22 mei 2014 heeft de provincie Drenthe - met vrijwel alle andere voormalige aandeelhouders - de aandelen van Attero Holding NV verkocht aan Waterland Private Equity BV. De provincie Drenthe is geen aandeelhouder meer van Attero Holding NV.

N.V. Waterleidingmaatschappij

Naam verbonden partij	Waterleidingmaatschappij Drenthe
Website	www.wmd.nl
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Vestigingsplaats	Assen
Doel	Zorg voor en de instandhouding van (drink)watervoorziening in het verzorgingsgebied
Koppeling met provinciale begroting	Programma 8.1 Financiering en algemene dekkingsmiddelen
Openbaar belang	Drinkwater van goede kwaliteit en tegen een acceptabele prijs, vastgelegd in de Drinkwaterwet
Overzicht activiteiten	Zorg en instandhouding van (drink)watervoorziening in WMD verzorgingsgebied.
Beoogd resultaat	Zorg en instandhouding van (drink)watervoorziening in WMD verzorgingsgebied.
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	50 %
Financieel belang	Geen
Bestuurlijke belang	Stemrecht in de AvA
Recht om voordracht te doen	Ja. (Het door de provincie voorgedragen lid is voorzitter van de

voor lid RvC	RvC.)	
Dochterondernemingen	<ul style="list-style-type: none"> - Noordwater BV - NieuWater BV - Drentse Golf en Countryclub BV - Futuro BV - Waterfund Holland BV - Waterlaboratorium Noord BV 	
Overige activiteiten	Nee	
Geconformeerd aan de Corporate Governance Code	Ja, is vastgelegd in de Statuten, het Directiestatuut en het Reglement Raad van Commissarissen	
Invloed uitoefenen	Via AvA	
Profiel voor lid RvC waarvoor de provincie een voordracht kan doen	Op grond van de Corporate Governance Code moet een commissaris geschikt zijn om de hoofdlijnen van het totale beleid te beoordelen en beschikt hij over specifieke deskundigheid die noodzakelijk is voor de vervulling van zijn taak. Tevens moet elke vorm en schijn van belangenverstrengeling tussen vennootschap en bestuurder worden vermeden.	
Risico's	Het proces rond de Jaarrekening 2014 van de WMD heeft uitgewezen, dat het van groot belang is dat de aandeelhouders tijdig en volledig worden geïnformeerd over de risico's die de vennootschap loopt. In de Jaarrekening 2014 van de WMD wordt het financiële effect van de afbouw van de Indonesie-activiteiten van de WMD meegenomen met de daarbij behorende risico's. Dit zet het resultaat over 2014 onder druk. De enkelvoudige winst- en verliesrekening 2014 sluit voorlopig met een negatief saldo van € 2.874.000 (geconsolideerd € 1.322.000 negatief). Een en ander wordt mede veroorzaakt door de verwerking van de resultaten van de deelnemingen (met name Noordwater BV) in de geconsolideerde jaarrekening.	
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2015	Begroot 2015
Eigen vermogen op 31-12	n.n.b.	ca. 46,2 miljoen (FP 2015)
Vreemd vermogen op 31-12	n.n.b.	ca. 122,5 miljoen (FP 2015)
Resultaat (voor bestemming)	n.n.b.	ca. 2,5 miljoen (FP 2015)

Nederlandse Waterschapsbank (NWB)

Naam verbonden partij	Nederlandse Waterschapsbank
Website	www.nwbbank.com
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Vestigingsplaats	Den Haag
Doel	Uitoefening van het bankbedrijf door onder andere het verstrekken van kredieten aan waterschappen en ander publiekrechtelijke en daarmee gelijk te stellen lichamen. Voor het bereiken van dit doel dient de NWB te voorzien in haar funding. De bank doet dit door het uitgeven van schuld papier onder haar emissieprogramma's.
Koppeling provinciale begroting (programma/product)	Programma 10. Middelen en bedrijfsvoering Product 10.1 Financiering en algemene dekkingsmiddelen
Openbaar belang	De NWB is een belangrijke kredietverstrekker in de publieke sector. Het oogmerk is tegen zo gunstig mogelijke tarieven kredieten te verstrekken.

Overzicht activiteiten	De NWB heeft een breed assortiment aan leningsvormen binnen de Nederlandse (semi) publieke sector. Ze verstrekken kredieten aan decentrale overheden, samenwerkingsverbanden van decentrale overheden en instellingen die in bezit zijn van een garantie van een decentrale overheid. Daarnaast financieren ze instellingen op het gebied van volkshuisvesting en gezondheidszorg indien er sprake is van een borging van het waarborgfonds.	
Beoogd resultaat		
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	Aandelen: 0,32% (40 stuks)	
Financieel belang	Ontvangen dividend over 2014 € 0,--	
Bestuurlijke belang	Als mede-eigenaar is de provincie Drenthe betrokken bij de verdere ontwikkeling van de NWB en haar doelen via stemrecht.	
Recht om voordracht te doen voor lid Bestuur	Nee	
Dochterondernemingen	Nee	
Overige activiteiten	Niet van toepassing	
Geconformeerd aan de Corporate Governance Code	Ja	
Invloed uitoefenen	Via stemrecht AVA	
Profiel voor lid Bestuur waarvoor de provincie een voordracht kan doen	-	
Risico's	Geen specifieke risico's	
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2015	Begroet 2015
Eigen vermogen op 31-12	€ 1.303.000.000,--	onbekend
Vreemd vermogen op 31-12	€ 86.946.000.000,--	onbekend
Resultaat (voor bestemming)	€ 49.000.000,--	onbekend

Bank Nederlandse gemeenten (BNG)

Naam verbonden partij	Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)
Website	www.bngbank.nl
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Vestigingsplaats	Den Haag
Doel	De Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) is de bank van en voor overheden en instellingen met een maatschappelijk belang. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Daarmee is de bank essentieel voor de publieke taak. Voor het bereiken van dit doel dient de BNG te voorzien in haar funding. De bank doet dit door het uitgeven van schuld papier onder haar emissieprogramma's.
Koppeling provinciale begroting (programma/product)	Programma 10. Middelen en bedrijfsvoering Product 10.1 Financiering en algemene dekkingsmiddelen
Openbaar belang	De BNG is een belangrijke kredietverstrekker in de publieke sector. Het oogmerk is tegen zo gunstig mogelijke tarieven kredieten te verstrekken.
Overzicht activiteiten	BNG biedt een compleet pakket van financiële diensten in de

	(semi) publieke sector met faciliteiten voor elektronisch betalingsverkeer, rekening-courant, financieren en beleggen, treasury en aanvullende adviesdiensten.	
Beoogd resultaat		
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	Aandelen: 0,09% (87.750 stuks)	
Financieel belang	Ontvangen dividend over 2014 € 50.018,--	
Bestuurlijke belang	Als mede-eigenaar is de provincie Drenthe betrokken bij de verdere ontwikkeling van de BNG en haar doelen via stemrecht.	
Recht om voordracht te doen voor lid Bestuur	Nee	
Dochterondernemingen	Hypotheekfonds voor Overheidspersoneel, BNG Vermogensbeheer (2016 overgenomen door verzekeraar ASR)	
Overige activiteiten	Niet van toepassing	
Geconformeerd aan de Corporate Governance Code	Ja	
Invloed uitoefenen	via stemrecht AVA	
Profiel voor lid Bestuur waarvoor de provincie een voordracht kan doen	-	
Risico's	Geen specifieke risico's	
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2015	Begroet 2015
Eigen vermogen op 31-12	€ 3.582.000.000	onbekend
Vreemd vermogen op 31-12	€ 149.923.000.000	onbekend
Resultaat (voor bestemming)	€ 126.000.000	onbekend

Besloten Vennootschappen

Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.

Naam verbonden partij	Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV
Website	-
Rechtsvorm	Besloten vennootschap
Vestigingsplaats	's Hertogenbosch
Doel	Onderdeel van Essent in 2009 bij de verkoop aan RWE, was het 50% aandeel in N.V. Elektriciteits Productiemaatschappij Zuid-Nederland (EPZ), o.a. eigenaar van de kerncentrale in Borssele. Het bedrijf Delta N.V., tevens voor 50% eigenaar van EPZ, heeft de verkoop van dit bedrijfsonderdeel van Essent aan RWE in 2009 bij de rechter aangevochten. Als consequentie op deze gerechtelijke procedure is in 2009 het 50% belang van Essent in EPZ tijdelijk ondergebracht bij Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V. ("PBE"). In 2010 is op gezamenlijk initiatief van de aandeelhouders van PBE en de provincie Zeeland als belangrijkste aandeelhouder van Delta N.V. een bemiddelingstraject gestart om het geschil tussen partijen op te lossen. In 2011 is dit bemiddelingstraject succesvol afgerond. Op 30 september 2011 is, 2 jaar na de verkoop van de aandelen Essent, het 50% belang in EPZ alsnog geleverd aan RWE. PBE blijft bestaan met een beperkt takenpakket. PBE zal de zaken afwikkelen die uit de verkoop voortkomen. Daarnaast is PBE

	verplichtingen aangegaan in het kader van het Convenant Borging Publiek Belang Kerncentrale Borssele uit 2009. Hiermee is een termijn van 8 jaar na verkoop gemoeid. Na een statutenwijziging in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders op 14 december 2011 is de inrichting van PBE aangepast naar de status van een SPV, vergelijkbaar met o.a. Verkoop Vennootschap B.V..	
Koppeling met provinciale begroting	Programma 8.1 Financiering en algemene dekkingsmiddelen	
Openbaar belang	Geen specifiek openbaar belang	
Overzicht activiteiten	Binnen PBE is nog vanaf medio 2012 een bedrag van € 1,6 mln.(merendeel aandelenkapitaal) achtergebleven om mogelijke zaken die uit de verkoop voortkomen af te wikkelen. Conform de koopovereenkomst kon RWE tot uiterlijk 30 september 2015 potentiële claims indienen ten laste van het General Escrow Fonds (zie Verkoop Vennootschap B.V.). RWE had op 30 september 2015 geen potentiële claims ingediend m.b.t. verkoop van het 50% belang in EPZ.	
Beoogd resultaat	Afhankelijk van de uitkomst van met het Ministerie van Economische Zaken zou PBE evenals Verkoop Vennootschap BV en CBL Vennootschap BV begin 2016 geliquideerd kunnen worden.	
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	2,28% van de aandelen is in handen van de provincie Drenthe. De overige aandelen zijn in publieke handen bij provincies en gemeenten.	
Financieel belang	Idem	
Bestuurlijke belang	Provincie Drenthe is via de provincie Groningen vertegenwoordigd in de aandeelhouderscommissie.	
Recht om voordracht te doen voor lid RvC	Niet aan de orde	
Dochterondernemingen	Geen	
Overige activiteiten	Geen	
Geconformeerd aan de Corporate Governance Code	Ja	
Invloed uitoefenen	Provincie Drenthe is via de provincie Groningen vertegenwoordigd in de aandeelhouderscommissie.	
Profiel voor lid RvC waarvoor de provincie een voordracht kan doen	Niet van toepassing	
Risico's	Eventuele claims komen ten laste van het General Escrow Fonds (zie Verkoop Vennootschap BV). Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (€ 1.496.822) (art 2.:81 BW).	
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2015	Begroet 2015
Eigen vermogen op 31-12	n.n.b.	€ 1,6 mln.
Vreemd vermogen op 31-12	n.n.b.	€ 112.800
Resultaat (voor bestemming)	n.n.b.	-/- € 13.100

Verkoop Vennootschap

Naam verbonden partij	Verkoop vennootschap B.V.
Website	-
Rechtsvorm	Besloten vennootschap
Vestigingsplaats	's Hertogenbosch
Doel	In het kader van de verkoop van Essent aan RWE hebben de verkopende aandeelhouders een aantal garanties en vrijwaringen gegeven aan RWE. Het merendeel van deze garanties en vrijwaringen is door de verkopende aandeelhouders overgedragen aan Verkoop Vennootschap. Ter verzekering van de betaling van eventuele schadeclaims heeft RWE bedongen dat een deel van de verkoopopbrengst door de verkopende aandeelhouders gedurende een bepaalde tijd in het General Escrow Fonds wordt aangehouden. Buiten het bedrag dat in het General Escrow Fonds zal worden gehouden, zijn de verkopende aandeelhouders niet aansprakelijk voor inbreuken op garanties en vrijwaringen.
Koppeling met provinciale begroting	Programma 8.1 Financiering en algemene dekkingsmiddelen
Openbaar belang	Geen specifiek openbaar belang
Overzicht activiteiten	De functie van Verkoop Vennootschap B.V. is tweërlei: <ul style="list-style-type: none"> – namens de verkopende aandeelhouders eventuele garantieclaim procedures voeren tegen RWE; – het geven van instructies aan de escrow agent wat betreft het beheer van het bedrag dat in het General Escrow Fonds is gestort. Het General Escrow Fonds wordt belegd conform de FIDO/RUDDO-regels, die gelden voor decentrale overheden. Het vermogen in het General Escrow Fonds was bij de oprichting van het fonds in 2009 € 800 mln. In april 2011 is het eerste deel (€ 360 mln.) en in september 2015 (€ 326,9 mln.) is het tweede deel van het General Escrow minus gemelde claims door RWE vrijgevallen en aan de aanhouders uitgekeerd. In het General Escrow Fonds resteert nu nog een bedrag van € 113 mln. voor de afwikkeling van claims van RWE als gevolg van garanties en vrijwaringen die door de Verkopende Aandeelhouders zijn afgegeven.
Beoogd resultaat	De looptijd van deze vennootschap is afhankelijk van de periode dat claims (die door RWE tot uiterlijk 30 september 2015 konden worden ingediend) worden afgewikkeld. RWE heeft eind 2015 per saldo een totaalbedrag aan belastingclaims (rekening houdend met belastingteruggaven en vrijval voorzieningen) ingediend van € 38.100.000 (exclusief eventuele additionele correcties in verband met Attero / Enexis). RWE en Verkoop Vennootschap B.V. hebben op dit moment nog geen overeenstemming over de afwikkeling van deze belastingzaken. Gelet op de verdere afwikkeling van de belastingclaims van RWE, kan over de omvang van de gedeeltelijke vrijval van € 113 miljoen, nog geen uitspraak worden gedaan. Naar verwachting zal in de 1e helft van 2016 de discussie met RWE over de belastingclaims worden afgerond. De vennootschap zal naar verwachting in de eerste helft van 2016 worden geliquideerd.

Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	2,28% van de aandelen is in handen van de provincie Drenthe. De overige aandelen zijn in publieke handen bij provincies en gemeenten.	
Financieel belang	idem	
Bestuurlijke belang	Provincie Drenthe is via de provincie Groningen vertegenwoordigd in de aandeelhouderscommissie.	
Recht om voordracht te doen voor lid RvC	Niet aan de orde	
Dochterondernemingen	Geen	
Overige activiteiten	Geen	
Geconformeerd aan de Corporate Governance Code	Ja	
Invloed uitoefenen	Provincie Drenthe is via de provincie Groningen vertegenwoordigd in de aandeelhouderscommissie.	
Profiel voor lid RvC waarvoor de provincie een voordracht kan doen	Niet van toepassing	
Risico's	Het financiële risico is beperkt tot eventuele claims van RWE als gevolg van garanties en vrijwaringen die door de Verkopende Aandeelhouders zijn afgegeven en tot het maximale bedrag van € 113 miljoen dat nu nog in het General Escrow Fonds resteert. Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.:81 BW.	
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2015	Begroot 2015
Eigen vermogen op 31-12	n.n.b.	€ 76,5 mln.
Vreemd vermogen op 31-12	n.n.b.	€ 38,3 mln.
Resultaat (voor bestemming)	n.n.b.	€ 41 mln.

CBL (Cross Border Leases) vennootschap

Naam verbonden partij	Cross Border Leases Vennootschap B.V.
Website	-
Rechtsvorm	CBL Cross Border Leases is een besloten vennootschap.
Vestigingsplaats	's Hertogenbosch
Doel	De functie van deze vennootschap is de verkopende aandeelhouders van energiebedrijf Essent ("Verkopende Aandeelhouders") te vertegenwoordigen als medebeheerder (naast RWE, Essent en Enexis) van het CBL Escrow Fonds en te fungeren als "doorgeefluik" voor betalingen in en uit het CBL Escrow Fonds. Voor zover na beëindiging van alle CBL's (CBL: Cross Border Leases) en de betaling uit het CBL Escrow Fonds van de daarmee corresponderende voortijdige beëindigingvergoedingen nog geld overblijft in het CBL Escrow Fonds, wordt het resterende bedrag in de verhouding 50%-50% verdeeld tussen RWE en Verkopende Aandeelhouders.
Koppeling met provinciale begroting	Programma 8.1 Financiering en algemene dekkingsmiddelen
Openbaar belang	Geen specifiek openbaar belang.

Overzicht activiteiten	<p>Het initieel vermogen in het CBL Escrow Fonds was bij de oprichting van het fonds in 2009, \$ 275 mln. Eind juni 2011 zijn de laatste CBL-overeenkomsten vervroegd beëindigd. Na aftrek van het bedrag dat nodig was voor deze beëindigingen van de CBL's resteert er nog een bedrag van afgerond \$ 19,7 mln.</p> <p>Naar verwachting zal op dit bedrag in 2016 een bedrag benodigd zijn voor advies- en andere ontwikkelingskosten. De advies- en andere ontwikkelingskosten worden ingeschat op ongeveer \$ 700.000. Dit betekent dat naar verwachting een restantbedrag van ongeveer \$ 19 mln. uiteindelijk in de verhouding 50-50 zal kunnen worden uitbetaald aan de Verkopende Aandeelhouders en RWE en dat het fonds daarna geliquideerd kan worden.</p>	
Beoogd resultaat	De vennootschap zal naar verwachting in de eerste helft van 2016 worden geliquideerd.	
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	2,28% van de aandelen is in handen van de provincie Drenthe. De overige aandelen zijn in publieke handen bij provincies en gemeenten.	
Financieel belang	idem	
Bestuurlijke belang	Provincie Drenthe is via de provincie Groningen vertegenwoordigd in de aandeelhouderscommissie.	
Recht om voordracht te doen voor lid RvC	Niet van toepassing	
Dochterondernemingen	Geen	
Overige activiteiten	Geen	
Geconformeerd aan de Corporate Governance Code	Ja	
Invloed uitoefenen	De provincie Drenthe is als aandeelhouder door de provincie Groningen vertegenwoordigd in de aandeelhouderscommissie.	
Profiel voor lid RvC waarvoor de provincie een voordracht kan doen	Niet van toepassing	
Risico's	Met de voortijdige beëindiging van alle CBL-contracten is alleen nog sprake van een risico en daarmee aansprakelijkheid voor de Verkopende Aandeelhouders ter hoogte van het bedrag in het CBL Escrow Fonds (\$ 19,7 mln.). Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de Verkopende Aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.:81 BW.	
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2015	Begroet 2015
Eigen vermogen op 31-12	n.n.b.	\$ 9,8 mln.
Vreemd vermogen op 31-12	n.n.b.	\$ 117.000
Resultaat (voor bestemming)	n.n.b.	(\$ 30.000 (na belasting))

Vordering op Enexis

Naam verbonden partij	Vordering op Enexis BV
Website	-
Rechtsvorm	Besloten vennootschap
Vestigingsplaats	's Hertogenbosch

Doel	<p>Als gevolg van de invoering van de Wet Onafhankelijk Netbeheer (WON) in Nederland werd Essent per 30 juni 2009 gesplitst in een netwerkbedrijf (later Enexis) enerzijds en een productie- en leveringsbedrijf (het deel dat verkocht is aan RWE) anderzijds. Essent heeft eind 2007 een herstructurering doorgevoerd waarbij de economische eigendom van de gas- en elektriciteitsnetten binnen de Essent-groep zijn verkocht en overgedragen aan Enexis tegen de geschatte fair market value. Omdat Enexis destijds over onvoldoende contante middelen beschikte om de koopprijs hiervoor te betalen is deze omgezet in een lening van Essent. In de Wet Onafhankelijk Netbeheer was opgenomen dat er na splitsing geen financiële kruisverbanden mochten bestaan. Omdat het op dat moment niet mogelijk was om de lening extern te financieren is besloten de lening over te dragen aan de verkopende aandeelhouders van Essent. Op het moment van overdracht bedroeg de vordering € 1,8 miljard. De vordering is vastgelegd in een leningovereenkomst bestaande uit vier tranches:</p> <p>1e tranche: EUR 450 mln., looptijd 3 jaar, rente 3,27% 2e tranche: EUR 500 mln., looptijd 5 jaar, rente 4,1% 3e tranche: EUR 500 mln., looptijd 7 jaar, rente 4,65% 4e tranche: EUR 350 mln., looptijd 10 jaar, rente 7,2%</p> <p>Enexis is gerechtigd om de tranches maximaal 1 jaar voor einde termijn vervroegd geheel of gedeeltelijk af te lossen. Op basis van de aanwijzing van de Minister van Economische Zaken is de 4e tranche van € 350 miljoen geoormerkt als mogelijke toekomstige conversie naar het eigen vermogen. In januari 2012 heeft Enexis de 1e tranche en in oktober 2013 de 2e tranche van de aandeelhouderslening vervroegd afgelost.</p>
Koppeling met provinciale begroting	Programma 8.1 Financiering en algemene dekkingsmiddelen
Openbaar belang	Geen specifiek openbaar belang.
Overzicht activiteiten	Eind december 2015 resteren nog de leningen van de 3e en 4e tranche. Enexis is eventueel gerechtigd de 3e tranche in de periode 30 september 2015 – 30 september 2016 geheel of gedeeltelijk vervroegd af te lossen. Deze tranche zal in ieder geval uiterlijk 30 september 2016 worden afgelost. De 4e tranche mag niet vervroegd worden afgelost. Afhankelijk van het resultaat van een aantal financiële ratio's zou de 4e tranche eventueel geconverteerd kunnen worden in eigen vermogen.
Beoogd resultaat	Beheer bruglening
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	2,28% van de aandelen is in handen van de provincie Drenthe. De overige aandelen zijn in publieke handen bij provincies en gemeenten.
Financieel belang	idem
Bestuurlijke belang	Provincie Drenthe is via de provincie Groningen vertegenwoordigd in de aandeelhouderscommissie.
Recht om voordracht te doen voor lid RvC	Niet aan de orde

Dochterondernemingen	Geen	
Overige activiteiten	Geen	
Geconformeerd aan de Corporate Governance Code	Ja	
Invloed uitoefenen	Provincie Drenthe is via de provincie Groningen vertegenwoordigd in de aandeelhouderscommissie.	
Profiel voor lid RvC waarvoor de provincie een voordracht kan doen	Niet van toepassing	
Risico's	De aandeelhouders lopen zeer beheerst geachte risico's op Enexis voor de niet -tijdige betaling van rente en/of aflossing en, in het ergste geval, faillissement van Enexis. Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000), art 2.:81 BW.	
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2015	Begroet 2015
Eigen vermogen op 31-12	n.n.b.	€ 54.000
Vreemd vermogen op 31-12	n.n.b.	€ 862,2 mln.
Resultaat (voor bestemming)	n.n.b.	-/- € 16.700

CSV Amsterdam B.V.

Naam verbonden partij	CSV Amsterdam BV
Website	-
Rechtsvorm	Besloten vennootschap
Vestigingsplaats	's Hertogenbosch
Doel	<p>Op 9 mei 2014 is de naam van Claim Staat Vennootschap B.V. gewijzigd in CSV Amsterdam B.V.. De statuten zijn gewijzigd zodat de nieuwe organisatie nu drie doelstellingen vervult:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. namens de verkopende aandeelhouders van Essent een eventuele schadeclaimprocedure voeren tegen de Staat als gevolg van de WON; 2. namens de verkopende aandeelhouders eventuele garantieclaim procedures voeren tegen RECYCLECO B.V. ("Waterland"); 3. het geven van instructies aan de escrow-agent wat betreft het beheer van het bedrag dat op de escrow-rekening n.a.v. verkoop Attero is gestort. <p>(ad. a)</p> <p>In februari 2008 is Essent, met toestemming van de publieke aandeelhouders, een procedure begonnen tegen de Staat der Nederlanden waarin zij een verklaring voor recht vragen dat bepaalde bepalingen van de Wet Onafhankelijk Netbeheer ("WON") onverbindend zijn. Als gevolg van de WON (en de als gevolg daarvan doorgevoerde splitsing tussen het productie- en leveringsbedrijf enerzijds en netwerkbedrijf anderzijds) hebben haar aandeelhouders schade geleden. Vanwege praktische moeilijkheden om de juridische procedure aan de Verkopende</p>

Aandeelhouders van Essent over te dragen, hebben de Verkopende Aandeelhouders en RWE afgesproken dat de onderliggende (declaratoire) procedure over de vraag of (delen van) de WON onverbindend zijn, ook na afronding van de transactie met RWE, door Essent zal worden gevoerd. De Verkopende Aandeelhouders en RWE zijn verder overeengekomen dat de eventuele schadevergoedingsvordering van Essent op de Staat der Nederlanden die zou kunnen ontstaan als de rechter inderdaad van oordeel is dat (delen van) de WON onverbindend is, wordt gecedeerd aan de Verkopende Aandeelhouders (en dus niet achterblijft bij Essent), die deze vordering gebundeld zullen gaan houden via de deelneming (de "Claim Staat Vennootschap BV"). De WON leidde er toe dat het productie- en leveringsbedrijf enerzijds en het netwerkbedrijf anderzijds gesplitst moesten worden. De Rechtbank te 's-Gravenhage heeft de vordering van Essent in eerste instantie afgewezen. Essent is tegen deze uitspraak in hoger beroep gegaan. In juni 2010 heeft het Gerechtshof in Den Haag de WON onverbindend verklaard. De Staat is tegen de uitspraak in cassatie gegaan bij de Hoge Raad. De Hoge Raad heeft pre justitiële vragen gesteld aan het Europese Hof van Justitie. Het Europese Hof van Justitie heeft een reactie gegeven aan de Hoge Raad een uitspraak doen. De Hoge Raad heeft na reactie van het Europese Hof op 26 juni 2015 jl. uitspraak gedaan. De Hoge Raad heeft besloten dat de Splitsingswet niet in strijd is met het recht van de Europese Unie. Met deze uitspraak van de Hoge Raad zijn de vorderingen van Essent op de Staat definitief afgewezen. Voor de vennootschap is de procedure daarmee geëindigd.

(ad. b)

In het kader van de verkoop van Attero aan Waterland hebben de Verkopende Aandeelhouders een aantal garanties en vrijwaringen gegeven aan Waterland. Het merendeel van deze garanties en vrijwaringen is door de Verkopende Aandeelhouders overgedragen aan CSV Amsterdam B.V. Ter verzekering van de betaling van eventuele schadeclaims heeft Waterland bedongen dat een deel van de verkoopopbrengst, zijnde € 13,5 miljoen, door de Verkopende Aandeelhouders gedurende een bepaalde tijd op een escrow-rekening wordt aangehouden. Buiten het bedrag dat op deze rekening zal worden gehouden, zijn de Verkopende Aandeelhouders niet aansprakelijk voor inbreuken op garanties en vrijwaringen. Waterland heeft op 22 mei 2015 een claim van ten minste 9,5 miljoen euro ingediend bij de CSV Amsterdam B.V. Vanwege die claim, diende - conform de afspraken vastgelegd in de koopovereenkomst - het gehele in escrow geplaatste bedrag ter beschikking te blijven ter afwikkeling van deze claim. De contractuele beoogde verlaging per 27 mei 2015 van het escrow bedrag (lees: betaling door de notaris van € 9,5 miljoen aan de

	<p>CSV Amsterdam B.V. en daarmee aan de Verkopende Aandeelhouders) heeft daarom niet plaatsgevonden.</p> <p>(ad. c) Het vermogen op de escrow-rekening is € 13,5 mln. De escrow-rekening wordt aangehouden bij de notaris. CSV Amsterdam B.V. en Waterland zijn niet zonder meer gerechtigd tot het voornoemde bij een notaris in escrow gestorte bedrag. CSV Amsterdam B.V. en Waterland hebben enkel een voorwaardelijke aanspraak op dat bedrag. Zodra aan de in de escrow overeenkomst opgenomen voorwaarden is voldaan, zal de notaris het desbetreffende bedrag betalen aan hetzij de CSV Amsterdam B.V. (ten gunste van de Verkopende Aandeelhouders), hetzij Waterland. Op dit moment wordt niet aan de voorwaarden voor betaling aan één van beide partijen voldaan, zodat het in escrow gestorte bedrag vooralsnog onder de notaris blijft en geen onderdeel uitmaakt van de balans van CSV Amsterdam B.V.</p>
Koppeling met provinciale begroting	Programma 8.1 Financiering en algemene dekkingsmiddelen
Openbaar belang	Geen specifiek openbaar belang
Overzicht activiteiten	De looptijd van deze vennootschap is afhankelijk van de periode dat claims (die door Waterland tot 5 jaar na completion (mei 2019) kunnen worden ingediend) worden afgewikkeld. Conform de koopovereenkomst zal de escrow-rekening tot 5 jaar na completion blijven staan voor de afwikkeling van potentiële claims van Waterland.
Beoogd resultaat	Zie doel.
Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	2,28% van de aandelen is in handen van de provincie Drenthe. De overige aandelen zijn in publieke handen bij provincies en gemeenten.
Financieel belang	idem
Bestuurlijke belang	Provincie Drenthe is via de provincie Groningen vertegenwoordigd in de aandeelhouderscommissie.
Recht om voordracht te doen voor lid RvC	Niet aan de orde
Dochterondernemingen	Geen
Overige activiteiten	Geen
Geconformeerd aan de Corporate Governance Code	Ja
Invloed uitoefenen	Provincie Drenthe is via de provincie Groningen vertegenwoordigd in de aandeelhouderscommissie.
Profiel voor lid RvC waarvoor de provincie een voordracht kan doen	Niet van toepassing
Risico's	<p>Het financiële risico is beperkt tot eventuele claims van Waterland als gevolg van garanties en vrijwaringen die door de verkopende aandeelhouders zijn afgegeven en tot het maximale bedrag (EUR 13,5 mln.) op de escrow-rekening.</p> <p>Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de</p>

	aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (ongeveer € 20.000), art 2.:81 BW.	
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2015	Begroet 2015
Eigen vermogen op 31-12	n.n.b.	-/- € 25.600
Vreemd vermogen op 31-12	n.n.b.	€ 33.700
Resultaat (voor bestemming)	n.n.b.	€ 42.000

MKB Fonds Drenthe

Naam verbonden partij	MKB Fonds Drenthe
Website	www.mkbfonds drenthe.nl
Rechtsvorm	BV
Vestigingsplaats	Assen
Doel	<p>De vennootschap heeft ten doel om de Drentse economie en werkgelegenheid te ondersteunen en te versterken, conform het laatstelijk vastgestelde beleid van de Provincie Drenthe.</p> <p>Meer in het bijzonder heeft de vennootschap ten doel:</p> <p>a. het direct en indirect ondersteunen, versterken en verankeren van het economisch klimaat en economisch beleid in met name de Provincie Drenthe door middel van:</p> <p style="padding-left: 40px;">het investeren in fondsen en/of dochtermaatschappijen, welke dochtermaatschappijen vervolgens op hun beurt direct in ondernemingen investeren;</p> <p style="padding-left: 40px;">het voeren van het bestuur en/of het management over de sub a bedoelde dochtermaatschappijen;</p> <p>b. het deelnemen in andere vennootschappen, het geven van adviezen, alsmede het oprichten van, verwerven van, deelnemen in en samenwerken met andere vennootschappen of ondernemingen en het zich op enigerlei andere wijze financieel interesseren bij andere vennootschappen en ondernemingen;</p> <p>c. het verkrijgen, vervreemden, beheren, (ver)huren en exploiteren van registergoederen van de vennootschap of met haar in een groep verbonden vennootschappen;</p> <p>d. het verkrijgen, vervreemden, beheren, (ver)huren en exploiteren van roerende zaken van de vennootschap of met haar in een groep verbonden vennootschappen.</p> <p>e. het verrichten van alle overige handelingen op commercieel, financieel en industrieel gebied, voor zover deze kunnen bijdragen aan het versterken van het economische klimaat in met name de provincie Drenthe.</p>
Koppeling provinciale begroting (programma/product)	Programma 2 Regionale economie. product 2.2 Versterken regionale innovatiekracht
Openbaar belang	MKB Fonds wil kansrijke initiatieven financieren, die via de private kapitaalmarkt vanwege het hoge risico, moeilijk te financieren zijn.
Overzicht activiteiten	Verstrekken van achtergestelde leningen aan en participeren in het Drentse MKB
Beoogd resultaat	Toename van het aantal financieringen van Drentse bedrijven gericht op innovatie en groei, resulterend in toename van werkgelegenheid.

Eigenaars-/deelnemersbelang Provincie Drenthe	100% provincie Drenthe	
Financieel belang	€ 13.000.000,--	
Bestuurlijke belang	Stemrecht in AvA	
Recht om voordracht te doen voor lid Bestuur	Nee	
Dochterondernemingen	Drents Ontwikkelfonds BV Drents Innovatiefonds BV	
Overige activiteiten	Niet van toepassing	
Geconformeerd aan de Corporate Governance Code	Ja	
Invloed uitoefenen	Als aandeelhouder via de AvA, en daarnaast via de beheersovereenkomst tussen provincie en uitvoerder fonds (NV NOM)	
Profiel voor lid Bestuur waarvoor de provincie een voordracht kan doen	Als aandeelhouder hebben wij profielschets vastgesteld voor de RvC van het fonds	
Risico's		
Financiële kengetallen	Gerealiseerd 2014	Begroot 2015
Eigen vermogen op 31-12	€ 12.951.437,--	
Vreemd vermogen op 31-12	€ 71.219,--	
Resultaat (voor bestemming)	€ 148.563,--	

I.2.7 Grondbeleid

Inleiding

In 2015 heeft de provincie gronden aangekocht en verkocht voor de beleidsdoelen van Plattelandsontwikkeling en Wegen en Kanalen. Deze transacties hebben geen verstorende werking op de grondmarkt gehad en er is geen staatssteun verleend. Zowel de aan- en verkoop als ruiling van gronden zijn gerealiseerd na onafhankelijke taxaties en op vrijwillige / minnelijke basis.

In 2015 is de uitvoeringsorganisatie Prolander opgericht; een van de taken van Prolander is de werkzaamheden grondzaken voor Plattelandsontwikkeling.

Het beschikbaar budget in 2015 voor taakgebonden aankopen bedraagt:

- Ontwikkelopgave (Nationaal Natuur Netwerk) NNN: € 5.706.000,--.

Ruilgronden en strategische aankopen in 2015 zijn gefinancierd uit het budget ontwikkelopgave NNN (Product 7.4). Vanaf 2015 wordt het provinciaal grondbezit op de balans verantwoord op de post ruilgronden (onderdeel van de materiele vaste activa). Alleen de waarde daling wordt ten laste van de exploitatie gebracht. Daarbij wordt de veronderstelling gehanteerd dat aankopen binnen de NNN gelden als doelrealisatie, waarbij afwaardering tot natuurwaarde plaatsvindt. De nieuwe waarderingsgrondslagen zijn een gevolg van de gewijzigde eigendomsverhoudingen met betrekking tot (natuur) grondbezit tussen het rijk en de provincies. Dit is opgenomen in de nota grondbeleid die recent door provinciale staten is vastgesteld. Het maximum bedrag aan ruilgrond is daarin vastgesteld op 10 miljoen euro.

Aan de taakgebonden aankopen zijn weinig of geen risico's verbonden, omdat de gronden direct worden aangewend voor het betreffende project en de waarde daling (realisatie natuurdoel) direct wordt verantwoord ten laste van het project(ic. ontwikkel)budget. Vooral op de ruilgrondaankopen buiten de NNN wordt het risico gelopen van waardedaling. Wij zullen ook deze waardedaling, indien zich dat voordoet, afdekken ten laste van de exploitatie (het budget ontwikkelopgave NNN).

Wat hebben we bereikt?

Nota grondbeleid

In 2015 is de nota Grondbeleid ontwikkeld; de nota schetst welke middelen, instrumenten en strategieën worden ingezet, zodat de ruimtelijke en maatschappelijke beleidsdoelen ondersteund, gefaciliteerd en gerealiseerd kunnen worden. De nota is op 9 maart 2016 ter vaststelling aan PS voorgelegd.

Nationaal Natuur Netwerk (of Natuurlijk Platteland)

In het afgelopen jaar is 109,58 hectare aangekocht voor de realisatie van het Natuurnetwerk, dat zijn zowel aankopen binnen de begrenzing van het NNN als gronden daarbuiten die ingezet worden als ruilgrond. Daarnaast is 136,84 hectare verkocht.

Aankopen binnen NNN 73,50 hectare

Aankopen buiten NNN 36,08 hectare

Verkopen binnen NNN 31,14 hectare

Verkopen buiten NNN 105,70 hectare

Overdracht Bureau Beheer Landbouwgronden (BBL)

Als gevolg van het gedecentraliseerde natuurbeleid is het een groot deel van het BBL-bezit om niet in eigendom van de provincie gekomen. Deze gronden zijn middels het passeren van een notariële akte op 1 mei ook juridisch in eigendom van de provincie zijn gekomen. Er is per 1 mei 2015 een oppervlakte van 929,3567 hectare overgedragen door BBL aan de provincie. Wij zetten deze grond in voor de realisatie van de ontwikkelopgave NNN en de financiering van reeds lopende oude ILG

verplichtingen. Deze gronden hebben we op de provinciale balans gezet voor 0 euro omdat er geen betaling tegenover staat aan het Rijk. De aankopen in 2015 zijn op de balans gezet tegen aankoop- of lagere marktwaarde.

Drentse Maat

In 2015 is 7,8 hectare verkocht voor € 190.000,--; deze opbrengst is gestort in het Groenfonds.

Investeringskrediet

Op de post voorraad ruilgronden staat per 31 december 2015 een boekwaarde van € 1.260.156,--. Een specificatie hiervan treft u in deze paragraaf aan. Het investeringskrediet voor ruilgronden NNN is via de nota grondbeleid vastgesteld op € 10 miljoen.

De boekwaarde bestaat:

voor 73,5 Ha uit aankopen binnen NNN (boekwaarde 15% van de aanschafwaarde ofwel € 561.500,--) voor 36,1 Ha. uit ruilgrond buiten de NNN (boekwaarde 100% van de aanschafwaarde € 1.458.000,--). Na afboeking van de percelen met een boekwaarde bij verkopen 41,1 Ha. ofwel € 759.000,-- resteert een boekwaarde per 31 december 2015 voor natuurgrond van € 1.260.156,--.

Infrastructuur

In 2015 zijn de volgende grondaankopen ten behoeve van infrastructurele projecten gerealiseerd. De kosten zijn ten laste van de desbetreffende projecten verantwoord.

Project	Aangekochte oppervlakte in ha	
N391/N34 Emmen West	3.03.86	tracé grond
N34 aansluiting Exloo	1.40.81	tracé grond
N34 aansluiting Exloo	1.03.31	tracé grond
N34 aansluiting Exloo	6.98.40	tracé grond/ruilgrond
N34 aansluiting Exloo	5.63.25	ruilgrond
N34 aansluiting Exloo	00.15.00	ruilgrond
Totaal	18.09.63	

In 2015 zijn de volgende grond verkopen ten behoeve van infrastructurele projecten gerealiseerd:

Project locatie	Verkocht oppervlakte	
N34 aansluiting Exloo	5.63.25	ruilgrond
N34 aansluiting Exloo	3.29.49	ruilgrond
Hoofdstraat 20 Exloo	00.01.30	verjaring
Marconistraat Hoogeveen	00.10.00	voormalige saneringslocatie
Dieverbrug	00.04.30	overhoek
Hoogeveenseweg	00.11.10	overhoek
Totaal	9.19.44	

Totaal overzicht grondbezit

Balanswaarde gronden infrastructuur

De gronden ten behoeve van infrastructuur zijn allemaal direct aangekocht binnen de desbetreffende projectgrenzen en zijn dus geheel als last genomen binnen de projecten.

Balanswaarde gronden Nationaal Natuur Netwerk (of Natuurlijk Platteland)

De ontwikkeling van de boekwaarde van natuurgronden was als volgt:

	Oppervlakte Ha.	Boekwaarde €
Bezit per 1-1-2015	1.930,9483	0
waarvan verkocht in 2015	-95,7074	0
mutatie ged. Percelen	-0,0447	0
mutatie inbreng/toedeling 2015	-40,7625	0
Boekwaarde per 1/1/2015	1.794,4337	0
aangekocht in 2015	109,5803	2.019.161
waarvan verkocht in 2015	-41,1312	759.005
Mutatie 2015	68,45	1.260.156
Boekwaarde per 31-12-2015	1.862,88	1.260.156

Specificatie van de aan en verkopen:

		(ver)koopsom	oorspronkelijke boekwaarde		Boekwaarde ontwikkeling	Winst/Verlies
Aankopen 2015						
Binnen NNN	73,5102	3.743.646,74	n.v.t.	15%	561.547,01	-3.182.099,73
Buiten NNN	36,0701	1.457.614,14	n.v.t.	100%	1.457.614,14	0,00
	109,5803	5.201.260,88				
Verkopen 2015*						
aangekocht 2015	41,1312	479.319,60	759.004,80	**	-759.004,80	-279.685,20
aangekocht > 2015	95,7074	4.488.859,56	0,00		0,00	4.488.859,56
	136,8386	4.968.179,16	759.004,80			
Verkopen drentse maat	7,7995	191.821,52				
Nagekomen desinv.		411.592,00	0,00		0,00	411.592,00
Totaal generaal					1.260.156,35	1.438.666,63

I.2.8 Reserves en voorzieningen

Inleiding

Doel van deze paragraaf is inzicht te geven in de beoogde stand en de inzet van aan de reserves en voorzieningen van de provincie. Conform de Financiële Verordening Drenthe artikel 10, bieden Gedeputeerde staten in de eerste helft van iedere statenperiode Provinciale Staten een Nota reserves en voorzieningen ter vaststelling aan. Bij zowel de voorjaarsnota's, bestuursrapportages als de jaarrekeningen monitoren wij de standen en bestedingen van de reserves en voorzieningen en beoordelen wij daarbij of bijstellingen nodig zijn. Dat is nu ook bij deze begroting gedaan. In 2016 zal opnieuw een Nota reserves en voorzieningen opgesteld worden, waarbij tevens de effecten van de volgende fase van de (financiële) doorlichting verwerkt zullen worden.

Wat hebben we gedaan

Wij nemen deze paragraaf op in de Begroting en de Jaarrekening om een zo actueel totaal overzicht te geven. De reserves worden altijd gevormd met eigen middelen en zijn ter dekking van verwachte toekomstige uitgaven. Voorzieningen kunnen worden gevormd met eigen middelen of met middelen van derden. Voorzieningen die met eigen middelen worden gevormd zijn ter dekking van bestaande risico's. De voorzieningen die zijn gevormd met middelen van derden hebben een specifiek bestedingsdoel. De provincie maakt onderscheid in drie soorten reserves en voorzieningen. Het onderscheid tussen voorzieningen en (bestemmings)reserves is van belang. In het BBV is het onderscheid gelegd bij de mogelijkheid dat de Staten de bestemming kunnen wijzigen. Zolang de bestemming veranderd kan worden, is er sprake van een (bestemmings)reserve; zodra dit niet meer kan, is er sprake van een voorziening.

- algemene reserves;
- bestemmingsreserves;
- voorzieningen.

Algemene reserves

Algemene reserves zijn reserves zonder bepaalde bestemming. De algemene reserves kunnen worden ingedeeld in twee categorieën, te weten: Reserve(s) zonder specifieke bestemming. Hiertoe worden gerekend de Reserve voor Algemene Doeleinden en de Saldireserve. Reserve(s) om risico's die de provincie loopt, op te vangen. Hiertoe wordt de Risicoreserve gerekend.

Bestemmingsreserves

Een bestemmingsreserve is een reserve, waaraan Provinciale Staten een bepaalde bestemming hebben gegeven. Wanneer vanuit deze reserves bedragen beschikbaar zijn gesteld en die bedragen na afloop niet zijn besteed, dan dient in principe het overschot weer aan de betreffende bestemmingsreserve toegevoegd te worden, conform artikel 43 BBV. Het zijn Provinciale Staten die tot deze toevoegingen besluiten. Het beleid ten aanzien van bestemmingsreserves is dat het instellen dan wel opheffen van reserves is voorbehouden aan Provinciale Staten. Met het instellen van bestemmingsreserves zijn we terughoudend. In de begroting zijn idealiter alle structurele en incidentele baten en lasten opgenomen, zodat het vormen van een bestemmingsreserve niet nodig is. Toch kunnen er redenen zijn om een bestemmingsreserve in te stellen bijvoorbeeld als de lasten een onregelmatig verloop hebben, er uitgaven voor nieuw beleid zijn in het kader van afgebakende projecten en inzake heffingen waarvan de besteding in wet- en regelgeving is gelimiteerd. In deze begroting zijn dat twee nieuwe reserves, te weten de reserve investeringsagenda en de egaliseringsreserve groot (variabel) onderhoud wegen en vaarwegen.

Vorzieningen

Voor de definitie van voorzieningen is binnen het BBV aansluiting gezocht bij het Burgerlijk Wetboek. Voorzieningen zijn passiefposten in de balans, die een schatting geven van de voorzienbare lasten in verband met risico's en verplichtingen, waarvan de omvang en/of het tijdstip van optreden per balansdatum min of meer onzeker zijn, en die oorzakelijk samenhangen met de periode voorafgaande aan die datum. Voorzieningen dienen naar beste schatting dekkend te zijn voor de achterliggende verplichtingen en risico's. Ze mogen niet groter of kleiner zijn dan de verplichtingen of risico's waarvoor ze zijn ingesteld.

Het totaal overzicht van alle reserves en voorzieningen is opgenomen als toelichting op de balans. In sommige gevallen bestaan de vermeerderingen uit inkomsten ten gevolge van een heffing zoals bij de grondwaterheffing. De saldi aanvang jaar 2015 zijn dezelfde als de eindsaldi in de Jaarrekening 2014 (na bestemming). In de navolgende toelichtingen worden de stand en het verloop van de reserves en voorzieningen weergegeven, waarbij onderscheid is gemaakt in:

1. algemene reserves
2. bestemmingsreserves
3. voorzieningen middelen derden
4. voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's
5. voorzieningen ter egalisering van kosten

050001 Reserve voor algemene doeleinden					
<i>Verloop</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>
Saldo aanvang jaar (1)	21.285.331	19.971.921	5.271.921	5.271.921	5.271.921
Begrote onttrekking (2)	3.364.380	14.700.000	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Bestemming resultaat rek. (4)	2.050.970				
Saldo einde jaar (1-2+3+4)	19.971.921	5.271.921	5.271.921	5.271.921	5.271.921
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Dit is een vrij besteedbare reserve voor algemene doeleinden. De reserve maakt financieel-technisch deel uit van het weerstandsvermogen van de provincie en wordt gebruikt voor het sluitend maken van de meerjarenbegrotingen, zowel positief als negatief. Voor de opvang van tekorten wordt een maximale omvang van € 5 miljoen nagestreefd. Hierbij verwijzen we ook naar de afgesproken beheersmaatregelen van tekorten.				
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005				
Portefeuillehouder	A. van der Tuuk				
Teamleider	R. Kavsek				
Programma	Programma 8. Middelen				
Product	Product 8.1. Financiering en algemene dekkingsmiddelen				
Toelichting	De geraamde mutaties zijn het resultaat van de actuele ramingen in de meerjarenbegroting, veelal bedoeld om de begroting sluitend te maken. In 2015 is het rekeningsresultaat 2014 toegevoegd aan de reserve. En is rekening gehouden met de saldi van de Voorjaarsnota 2015 en de eerste t/m vierde begrotingswijziging 2015 en de dekking die daarin is opgenomen. Het surplus wordt in 2016 voor een bedrag van € 14,5 miljoen afgeroomd en overgeheveld naar de van de Reserve investeringsagenda.				
Inhoudelijke en financiële toelichting	Wat was in 2015 gepland?				
	Naast de storting van het resultaat over 2014 van € 2.050.970,-- is het begrote overschot van per saldo € 3.364.380,-- toegevoegd.				
	Wat is in 2015 gerealiseerd?				
	De begrote toevoeging is gerealiseerd. De bestemming van het resultaat over 2015 kan pas verwerkt worden na vaststelling van de Jaarstukken 2015.				
	Wat zijn de oorzaken van eventuele afwijkingen?				
	N.v.t.				
Wat is het (meerjarige) effect van eventuele afwijkingen?					
N.v.t.					

050002		Saldireserve				
<i>Verloop</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>	
Saldo aanvang jaar (1)	5.847.410	6.522.129	2.057.443	15.000	-	
Begrote onttrekking (2)	5.593.286	4.489.686	2.042.443	15.000	-	
Begrote toevoeging (3)	6.268.005	25.000	-	-	-	
Bestemming resultaat (4)						
Saldo einde jaar (1-2+3+4)	6.522.129	2.057.443	15.000	-	-	
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Bedragen die worden overgeheveld naar volgende boekjaren worden via deze reserve van het ene naar volgende boekjaren overgeheveld. Overheveling vindt slechts plaats met instemming van PS.					
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005					
Portefeuillehouder	A. van der Tuuk					
Teamleider	R. Kavsek					
Programma	Programma 8. Middelen					
Product	Product 8.1. Financiering en algemene dekkingsmiddelen					
Toelichting	Overhevelingen zoals opgenomen in de afgelopen jaarrekeningen en bestuursrapportages, waartoe u inmiddels heeft besloten, zijn in dit overzicht verwerkt.					
Inhoudelijke en financiële toelichting	<p>Wat was in 2015 gepland?</p> <p>Gepland waren diverse overhevelingen vanuit 2014 naar 2015 volgens de Jaarrekening 2014 en de Bestuursrapportages en de Financiële actualisaties. De begrote onttrekking is de toevoeging aan de exploitatie van de overhevelingen van 2014 naar 2015 en de begrote toevoeging is het saldo van overhevelingen vanuit 2015 naar volgende jaren.</p> <p>Wat is in 2015 gerealiseerd?</p> <p>De begrote onttrekkingen en toevoegingen.</p> <p>Wat zijn de oorzaken van eventuele afwijkingen?</p> <p>N.v.t.</p> <p>Wat is het (meerjarige) effect van eventuele afwijkingen?</p> <p>N.v.t.</p>					

050005 Risicoreserve					
<i>Verloop</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>
Saldo aanvang jaar (1)	27.500.000	27.500.000	27.500.000	27.500.000	27.500.000
Begrote onttrekking (2)	-	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (1-2+3)	27.500.000	27.500.000	27.500.000	27.500.000	27.500.000
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De reserve is bedoeld om incidentele tegenvallers op te kunnen vangen die niet door een specifieke voorziening of de algemene reserve worden gedekt. Deze reserve is onderdeel van de totale weerstandscapaciteit en wordt betrokken bij de paragraaf weerstandsvermogen.				
Instellingsbesluit	Begroting 2008 d.d. 14 november 2007				
Portefeuillehouder	A. van der Tuuk				
Teamleider	R. Kavsek				
Programma	Programma 8. Middelen				
Product	Product 8.1. Financiering en algemene dekkingsmiddelen				
Toelichting	<p>Het huidige risicoprofiel is beschreven in de paragraaf I.2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing. Ons streven is de risico's voldoende te hebben gedekt en de omvang van deze reserve is daar ook op afgestemd.</p> <p>Nu alle risico's zijn ondergebracht in deze reserve betekent dat niet, dat nu ongelimiteerd risico's kunnen worden afgewenteld op de risicoreserve. Om op dit punt een goede 'control' te handhaven, wordt voorgesteld voor het opvangen van risico's van het volgende escalatiemodel uit te gaan: eerst dient dekking te worden gevonden binnen het betreffende begrotingsprogramma, dan dekking uit programmagebonden bestemmingsreserves, dan dekking binnen de exploitatie (onvoorzien, resultaat plus of min naar algemene reserve) en dan pas dekking vanuit de risicoreserve. Een onttrekking is op die manier dan meer het resultaat van een uitgekomen risico, dan een politieke keuze.</p>				
Inhoudelijke en financiële toelichting	Wat was in 2015 gepland?				
	Er waren in 2015 geen onttrekkingen voorzien.				
	Wat is in 2015 gerealiseerd?				
	Er zijn geen onttrekkingen noodzakelijk gebleken.				
	Wat zijn de oorzaken van eventuele afwijkingen?				
	N.v.t.				
	Wat is het (meerjarige) effect van eventuele afwijkingen?				
N.v.t.					

060111 Reserve monitoring voormalige stortplaatsen					
<i>Verloop</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>
Saldo aanvang jaar (1)	1.148.777	1.129.833	1.129.833	1.129.833	1.129.833
Begrote onttrekking (2)	75.000	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	75.000				
Werkelijke/beoogde lasten programma (5)	18.943				
Begrote baten programma (6)					
Werkelijke/beoogde baten programma (7)					
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	1.129.833	1.129.833	1.129.833	1.129.833	1.129.833
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De reserve is ingesteld om onderzoeken, monitoring en beheer van voormalige stortplaatsen te waarborgen. Deze reserve is gevoed uit een extra opslag op de nazorgheffing en is in de Leemtewet gekoppeld aan voormalige stortplaatsen. Momenteel vindt geen heffing meer plaats.				
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005				
Portefeuillehouder	T. Stelpstra				
Teamleider	G. Gjaltema				
Programma	Programma 5. Milieu, Energie & Bodem				
Product	Product 5.3. Bodemontwikkeling				
Toelichting	Deze reserve is gevoed middels de leemtewetheffing. De leemtewetheffing is in artikel 15.44 lid 1c van de Wet milieubeheer opgenomen. Wettelijk is bepaald dat deze heffing uitsluitend bedoeld is voor inventarisatie van voormalige stortplaatsen en onderzoek en monitoring van aanwezigheid, aard en omvang van eventuele verontreiniging van deze stortplaatsen. Dit zal ook in de komende periode plaatsvinden voor de (potentiële) spoedlocaties en eventuele herontwikkelingslocaties. Bij het overgrote deel van de voormalige stortplaatsen heeft de bodemverontreiniging geen actuele risico's voor mens en milieu tot gevolg. De aanpak van deze stortplaatsen heeft daarom geen prioriteit. Zoveel mogelijk vindt de aanpak plaats bij herontwikkeling. Er staan 2 voormalige stortplaatsen op de spoedlijst. In 2016 wordt voor deze voormalige stortplaatsen een besluit ernst en spoed genomen als opmaat naar de aanpak van de spoedlocaties zoals afgesproken in het convenant Bodem en Ondergrond. Om beperkingen in het gebruik van de voormalige stortplaatsen op te heffen is het verbeteren van de afdeklaag nodig. Bij natuurprojecten vrijkomende grond wordt hierbij gebruikt. In 2016 zal deze werkwijze op 1 locatie worden toegepast. Verder is in het kader van herontwikkeling bij 1 voormalige stortplaats een sanering voorzien.				
Inhoudelijke en financiële toelichting	Wat was in 2015 gepland?				
	Onderzoek bij 2 voormalige stortplaatsen en voorbereiden maatregelen bij 1 voormalige stortplaats.				
	Wat is in 2015 gerealiseerd?				

	Onderzoeken zijn in uitvoering, voorbereiding maatregelen is afgerond. Daarnaast is onderzoek gestart naar alternatieve functies van stortplaatsen.
	Wat zijn de oorzaken van eventuele afwijkingen?
	Voor de twee voormalige stortplaatsen die op de spoedlijst staan is bij de begroting rekening gehouden met een ecologisch onderzoek om de risico's vast te stellen. Dat zijn kostbare onderzoeken. Landelijk is een alternatief ontwikkeld, de maatschappelijke afweging, een goedkopere methode. We hebben besloten om daarmee verder te gaan. Dat betekent dat de kosten beperkt konden worden.
	Wat is het (meerjarige) effect van eventuele afwijkingen?
	n.v.t.

060124 Reserve beheer vaarweg Meppel-De Punt					
<i>Verloop</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>
Saldo aanvang jaar (1)	3.288.551	2.024.123	2.115.888	1.807.653	1.499.418
Begrote onttrekking (2)	1.465.000	1.000.000	340.000	340.000	340.000
Begrote toevoeging (3)	-	1.091.765	31.765	31.765	31.765
Begrote lasten programma (4)	3.718.115	2.061.350	2.461.350	2.461.350	2.461.350
Te verrekenen apparaatskosten (4a)	1.090.000	1.090.000	1.090.000	1.090.000	1.090.000
Btw-derving vanaf 2010 opgenomen (4b)	340.000	340.000	340.000	340.000	340.000
Werkelijke/beoogde lasten programma (5)	3.760.119	2.061.350	2.461.350	2.461.350	2.461.350
Werkelijke/beoogde apparaatskosten (5a)	1.090.000	1.090.000	1.090.000	1.090.000	1.090.000
Werkelijke/beoogde btw- derving vanaf 2010 opgenomen (5b)	340.000	340.000	340.000	340.000	340.000
Begrote baten programma (6)	3.550.730	3.450.730	3.450.730	3.450.730	3.450.730
Werkelijke/beoogde baten programma (7)	3.793.306	3.450.730	3.450.730	3.450.730	3.450.730
Saldo einde jaar (8=1- 2+3+4+4a+4b-5-5a-5b-6+7)	2.024.123	2.115.888	1.807.653	1.499.418	1.191.183
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Het onderhouden van de vaarverbinding Meppel-De Punt.				
Instillingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005				
Portefeuillehouder	H. Brink				
Teamleider	H. van den Eerenbeemt				
Programma	Programma 3. Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer				
Product	Product 3.4. Vaarwegen				

Toelichting	De reserve is ingesteld om het beheer en onderhoud van de vaarweg Meppel-De Punt te waarborgen. Door het instellen van de reserve worden er geen extra claims op de provinciale middelen gelegd. Met behulp van de Brokx-Nat-systematiek wordt jaarlijks het Meerjaren(groot)onderhoudsplan bijgesteld, waarin de verwachte uitgaven voor het onderhoud aan de vaarweg worden vastgesteld. Het saldo van de reserve moet tot 2024 toereikend zijn om het totale onderhoud uit te kunnen voeren. Na deze periode stopt de bijdrage voor groot onderhoud van het rijk en zal de grondslag van de reserve heroverwogen moeten worden. Als gevolg van de lagere rijksinkomsten (btw-derving ad € 340.000,--) loopt het saldo van de reserve bij deze begrote onderhoudslasten per jaar met € 340.000,-- terug. In 2015 is een bedrag van € 850.000,-- opgenomen voor afstandsbediening op het Noord-Willemskanaal en in 2016 is voorzien in een extra onttrekking van € 650.000,-- In 2014 is gestart met de aanleg van bediening op afstand van bruggen op het Noord-Willemskanaal. Het aanpassen van de objecten zal in 2015 en voorjaar 2016 gebeuren, zodat in het vaarseizoen 2016 de afstandsbediening operationeel is. Op termijn zal deze reserve door de structureel onttrekking wegens btw-derving van € 340.000,-- negatief komen te staan, vanaf dat 2020 is dan voorzien om de btw-compensatie niet meer aan deze reserve te onttrekken indien het saldo dit niet meer toelaat.
Inhoudelijke en financiële toelichting	<p>Wat was in 2015 gepland?</p> <p>Voor 2015 was € 1.250.848,-- aan dagelijks onderhoud gepland. Daarnaast was er aan groot onderhoud € 2.092.267,-- gepland. Het groot onderhoudsbedrag is in de loop van 2015 aangepast met € 100.000,-- voor het aanleggen van een glasvezelbuis voor derden. In de loop van het jaar bleek dat na afstemming met de gemeente het onderhoud aan de beschoeiing van de Drentse Hoofdvaart nabij Meppel ook uitgevoerd moest worden in 2015; de onttrekking aan de reserve hiervoor was € 375.000,--. Het budget bedroeg hierdoor in 2015 € 3.718.115,--.</p> <p>Wat is in 2015 gerealiseerd?</p> <p>Er zijn diverse projecten in 2015 gerealiseerd. De nadruk heeft gelegen op het onderhoud van de oevers en het project Bediening op afstand is voortgezet, met als resultaat een totaal voordeel van € 200.572,--.</p> <p>Wat zijn de oorzaken van eventuele afwijkingen?</p> <p>De rijksbijdrage voor de vaarweg Meppel-De Punt wordt op basis van indexatie jaarlijks achteraf vastgesteld. In december vond de afrekening plaats met het rijk. De berekende bijdrage viel € 203.000,-- hoger uit dan was begroot dit is de voornaamste oorzaak van het verschil.</p> <p>Wat is het (meerjarige) effect van eventuele afwijkingen?</p> <p>geen</p>

060150 Reserve versterking economische structuur					
<i>Verloop</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>
Saldo aanvang jaar (1)	8.490.067	7.527.357	6.327.357	5.327.357	5.327.357
Begrote onttrekking (2)	550.000	1.200.000	1.000.000	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	3.641.977	3.841.977	3.841.977	3.841.977	3.841.977
Werkelijke/beoogde lasten programma (5)	4.074.687	3.841.977	3.841.977	3.841.977	3.841.977
Begrote baten programma (6)	-				
Werkelijke/beoogde baten programma (7)	20.000				
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	7.527.357	6.327.357	5.327.357	5.327.357	5.327.357
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Het versterken van de sociaaleconomische structuur in Drenthe in brede zin, is gericht op de verwezenlijking van een duurzame economische ontwikkeling. Naast de inzet op de (nieuwe) nationale economische programma's werken wij aan projecten en initiatieven die bijdragen aan de versterking van de economische structuur en/of de transitie naar de kenniseconomie, maar die buiten de reikwijdte van de nieuwe SNN-programma's vallen.				
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005				
Portefeuillehouder	H. Brink				
Teamleider	E. Bos				
Programma	Programma 2. Regionale economie				
Product	Product 2.2. Versterken regionale innovatiekracht				
Toelichting	De reserve VES wordt ingezet voor de invulling van de verschillende ruimtelijk-economische (regio)programma's, projecten gericht op versterking van de economische structuur en ten behoeve van financieel stimuleringsinstrumentarium gericht op het MKB. In de Meerjarenbegroting is structureel een bedrag van € 3.841.977,-- opgenomen voor bijdragen in projecten ter versterking van de economische structuur (deels ook voor Breedband). Verder is in de meerjarenbegroting voor het 2015 € 500.000,-- onttrokken voor een vertaalslag van visies naar concrete projecten die leiden tot werkgelegenheid (het budget Projectenbureau Drenthe). Zoals in de actualisatie van de Kadernota uitvoering RSP (Statenstuk 2010-431) is vermeld, wordt vanuit het programma Versterking Economische Structuur (VES) € 5.000.000,-- bijgedragen aan de Integrale gebiedsontwikkeling Emmen-Centrum (2010 t/m 2020). Vanuit VES is ten behoeve van het project Atalanta, de economie van de verbinding, reeds een bedrag van € 1.823.225,-- bijgedragen. Verder is opgenomen dat het restant, € 3.176.775,--, vanuit de VES-middelen is toegevoegd aan de reserve RSP, waarvan € 176.775,-- in 2014 via de exploitatie en € 1.000.000,-- per jaar uit de reserve voor de jaren 2015, 2016 en 2017. Hiermee is dan voorzien in de bijdrage vanuit de VES-middelen.				
Inhoudelijke en financiële	Wat was in 2015 gepland?				

toelichting	Starten projecten gericht op versterken van de economische structuur en Breedband voor een totaal bedrag van € 3.641.977,--.
	Wat is in 2015 gerealiseerd?
	Een overschrijding van het budget van in totaal € 412.709,--.
	Wat zijn de oorzaken van eventuele afwijkingen?
	Eind 2015 heeft de provincie onder andere bijgedragen aan de regeling Versneller Innovatieve Ambities (VIA-regeling). Dit heeft nog geleid tot een overschrijding.
	Wat is het (meerjarige) effect van eventuele afwijkingen?
	Geen.

Reserve 060161 grondwaterheffing					
<i>Verloop</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>
Saldo aanvang jaar (1)	202.828	376.266	376.266	376.266	376.266
Begrote onttrekking (2)	-	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	99.000	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	371.421	470.421	470.421	470.421	470.421
Werkelijke/beoogde lasten programma (5)	343.446	470.421	470.421	470.421	470.421
Begrote baten programma (6)	700.000	700.000	700.000	700.000	700.000
Werkelijke/beoogde baten programma (7)	746.462	700.000	700.000	700.000	700.000
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-6+7)	376.266	376.266	376.266	376.266	376.266
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Het financieren van de wettelijke taak van de provincie op het gebied van grondwaterbeheer (waarnemen grondwaterstanden, beheer meetnet, uitvoeren onderzoek etc.). Daarnaast worden de middelen ingezet voor het stimuleren van projecten door derden, gericht op duurzaam grondwaterbeheer.				
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005				
Portefeuillehouder	A. van der Tuuk				
Teamleider	C. Hussels				
Programma	Programma 4. Duurzame ruimtelijke ontwikkeling & waterbeheer				
Product	Product 4.2. Grondwater en waterhuishouding				
Toelichting	De reserve wordt gevoed met de opbrengst van de grondwaterheffing. De Waterwet schrijft limitatief voor waaraan de opbrengst van de grondwaterheffing mag worden besteed. Er is bij het opstellen van de Nota reserve en voorzieningen 2012 gekeken of deze reserve opgeheven kan worden, maar dat bleek toen in strijd te zijn met de wettelijke voorschriften. Wel is afgesproken te streven naar een bufferomvang van € 150.000,--. In 2016 gaan we onderzoeken of de heffing kan worden verhoogd met als doel een bredere inzet van de reserve grondwaterheffing voor het realiseren van KRW doelen.				
Inhoudelijke en financiële toelichting	<p>Wat was in 2015 gepland?</p> <p>Regulier onderhoud en beheer grondwatermeetnet, waaronder vervanging dataloggers. Onderzoek en verdrogingsmonitoring natuurgebieden. Onderzoek grondwaterwinning Assen-West. Bijdragen verleend aan projecten duurzaam waterbeheer (druppelirrigatie, onderzoek sensoren en waterbeheer, maatregelen grondwaterbescherming)</p> <p>Wat is in 2015 gerealiseerd?</p> <p>Conform planning</p> <p>Wat zijn de oorzaken van eventuele afwijkingen?</p> <p>Er zijn verplichtingen uit voorgaande jaren vrijgevallen en de opbrengst van de grondwaterheffing was hoger dan geraamd.</p> <p>Wat is het (meerjarige) effect van eventuele afwijkingen?</p> <p>N.v.t.</p>				

060199 Reserve Investerings verkeer en vervoer					
<i>Verloop</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>
Saldo aanvang jaar (1)	25.923.821	29.120.912	29.688.977	29.030.341	28.129.841
Begrote onttrekking (2)	-	-	658.636	900.500	2.345.927
Begrote toevoeging (3)	3.197.091	568.065	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	6.719.988	8.599.014	9.825.715	10.067.579	11.513.006
Werkelijke/beoogde lasten programma (5)	6.719.988	8.599.014	9.825.715	10.067.579	11.513.006
Begrote baten programma (6)					
Werkelijke/beoogde baten programma (7)					
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	29.120.912	29.688.977	29.030.341	28.129.841	25.783.914
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Egaliseren van de kapitaallasten van infrastructurele investeringen.				
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005				
Portefeuillehouder	H. Brink				
Teamleider	S.A.B. de Vries				
Programma	Programma 3. Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer				
Product	Product 3.1. Bereikbaarheid (incl openbaar vervoer)				
Toelichting	<p>Geraamd zijn de onttrekkingen ter dekking van de kapitaallasten met betrekking tot investeringen verkeer en vervoer. Het betreffen zowel de investeringen uit het Investeringsprogramma 2010 als de investeringen die gemoeid zijn met het lopende IVV tot en met 2015.</p> <p>Een investeringsprogramma is gericht op een veilige bereikbaarheid Drenthe. Daarbij hebben we doelstellingen voor het versterken van (inter)nationale verbindingen over spoor, weg, water en lucht en het realiseren en versterken van het regionale netwerk inclusief het toeristisch recreatief gebruik voor fiets , auto, openbaar vervoer en goederenvervoer. Samen met het OV-bureau Groningen-Drenthe wordt ingezet op verdere productinnovatie binnen het openbaar vervoer. Waar mogelijk en wenselijk worden in de verkeers- en vervoerssector innovatieve en energiebesparende maatregelen toegepast.</p> <p>En samen met onze partners werken we aan een verkeersveilig ingerichte infrastructuur ondersteunt door het Programma Permanente Verkeerseducatie.</p> <p>De Reserve is een soort egalisatiefonds en wordt gevoed met een jaarlijkse dotatie van € 9.167.079,--.</p> <p>Met dit bedrag worden zowel de investeringen IVV oud als de lopende gedekt en de lasten daarvan zijn aflopend. Voor het nieuwe investeringsprogramma kan de vrijvallende dotatie worden ingezet.</p>				
Inhoudelijke en financiële	Wat was in 2015 gepland?				

toelichting	De investeringen Verkeer en Vervoer worden veelal in enig jaar opgevoerd, maar kennen vaak een meerjarige uitvoering. In de Begroting is in hoofdstuk Investering naar nut een overzicht van de lopende en nieuwe projecten opgenomen. Uitloop wordt tijdig in het lopende jaar aangegeven en verrekend met de reserve.
	Wat is in 2015 gerealiseerd?
	In 2015 is onder meer de nieuwe Pijlebrug inclusief aansluitende infrastructuur als een rotonde en fietsvoorzieningen opgeleverd. In Nijensleek is een fietsoversteek aangepast. Voor diverse projecten, zoals tunnel Brunlaan en rotonde Tynaarlo, zijn de ontwerpen klaar en loopt de planologische procedure.
	Wat zijn de oorzaken van eventuele afwijkingen?
	De planvoorbereiding inclusief inspraakprocedures en de planologische procedure zelf zijn vertraging veroorzakende factoren.
	Wat is het (meerjarige) effect van eventuele afwijkingen?
	Behalve enige vertraging in de realisatie geen inhoudelijk effect.

060211 Reserve vaarverbinding Erica-Ter Apel					
<i>Verloop</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>
Saldo aanvang jaar (1)	5.653.346	1.093.293	1.093.293	1.093.293	1.093.293
Begrote onttrekking (2)	5.600.000	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	450.000	-	-	-	-
Werkelijke/beoogde lasten programma (5)	113.624	-	-	-	-
Begrote baten programma (6)	1.150.000-	-	-	-	-
Werkelijke/beoogde baten programma (7)	446.429-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	1.093.293	1.093.293	1.093.293	1.093.293	1.093.293
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Herstel van de vaarverbinding Erica - Ter Apel.				
Instellingsbesluit	Besluit PS Statenstuk 2007-271 d.d. 31 januari 2007				
Portefeuillehouder	H. Brink				
Teamleider	G. Jansen				
Programma	Programma 3. Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer				
Product	Product 3.4. Vaarwegen				

Toelichting	<p>Bij besluit van 31 januari 2007 is door uw staten de Bestemmingsreserve Erica-Ter Apel ingesteld. Deze reserve is ingesteld vanuit de afkoopsom van de overdracht van de N34 en er is een storting gedaan van € 10 miljoen als aandeel van de provincie Drenthe in het totale investeringsvolume van de vaarweg. Bij de 1e bestuursrapportage 2010 is voor de jaren 2013 en 2014 besloten om vanuit deze reserve € 700.000,-- per jaar beschikbaar te stellen t.b.v. het onderhoud aan de N34 die van het rijk is overgenomen, maar waarvoor nog geen dekking is voor de extra onderhoudskosten. Na de realisatie van de vaarverbinding zal deze reserve worden opgeheven. Inmiddels is het gehele traject obstakelvrij. Conform planning is de vaarweg op 8 juni 2013 feestelijk geopend. In 2015 zal het project financieel worden afgesloten dat is iets later dan eerder gepland en kan deze reserve opgeheven worden. De verwachting is dat de oorspronkelijke garantstelling € 5 miljoen (onderdeel van € 10 miljoen) niet volledig zal worden benut. Bij de Voorjaarsnota 2015 hebben wij daarom een bedrag van € 4 miljoen laten vrijvallen. In 2016 is de verwachting kan deze reserve afgesloten worden.</p>
Inhoudelijke en financiële toelichting	<p>Wat was in 2015 gepland?</p> <p>In 2015 was gepland dat het project financieel zou worden afgerond. Er zijn echter nog enkele verschillen over de kostenverrekening met aannemers en er loopt nog een schadeprocedure met een bewoner.</p> <p>Wat is in 2015 gerealiseerd?</p> <p>Het project Herstel vaarverbinding Erica-Ter Apel is gerealiseerd in samenwerking met diverse partners. De totale kosten bedroegen circa € 33,6 miljoen. Deze zijn (voorlopig) afgerekend met subsidiegevers en partners.</p> <p>Wat zijn de oorzaken van eventuele afwijkingen?</p> <p>De kosten waren voor 2015 begroot op € 450.000,--. De realisatie bedroeg € 113.624,--. Dit viel € 336.376,-- lager uit doordat nog niet alle procedures zijn afgewikkeld. We stellen daarom voor de Reserve Erica-Ter Apel nog niet af te sluiten. De subsidies zijn vastgesteld, zodat we kunnen overgaan tot een voorlopige afrekening. Deze afrekening valt € 703.571,-- gunstiger uit, doordat gedurende het project al kosten zijn verrekend. Er is nog sprake van een voorlopige afrekening omdat de kosten in verband met procedures nog niet definitief zijn. Daarnaast valt dit project wegens zijn omvang regelmatig in de steekproef bij het Ministerie van Financiën, wat zou kunnen leiden tot (financiële) aanpassingen.</p> <p>Wat is het (meerjarige) effect van eventuele afwijkingen?</p> <p>Het project is nagenoeg afgerond. Bij het opschonen van alle reserves zal een saldo overblijven. Vooralsnog is de inschatting dat een bedrag van €160.000,-- nodig zal zijn voor de financiële afwikkeling en zal het restant t.z.t. ten gunste komen van de algemene middelen.</p>

060214 Reserve achterstallig onderhoud & verbeteringswerken N34					
<i>Verloop</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>
Saldo aanvang jaar (1)	7.597.703	7.173.081	4.607.187	2.107.187	2.107.187
Begrote onttrekking (2)	684.106	2.565.894	2.500.000	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	750.000	-	-	-	-
Werkelijke/beoogde lasten programma (5)	490.516	-	-	-	-
Begrote baten programma (6)					
Werkelijke/beoogde baten programma (7)					
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	7.173.081	4.607.187	2.107.187	2.107.187	2.107.187
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Het wegwerken van achterstallig onderhoud en het treffen van verbeteringswerkzaamheden aan de N34.				
Instellingsbesluit	Besluit PS Statenstuk 2006-267 d.d. 20 december 2006				
Portefeuillehouder	H. Brink				
Teamleider	S.A.B. de Vries				
Programma	Programma 3. Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer				
Product	Product 3.1. Bereikbaarheid (incl. openbaar vervoer)				
Toelichting	<p>Per 1 januari 2007 is het beheer en onderhoud van de weg N34 overgedragen van het Rijk aan de provincie. In de hiervoor ontvangen afkoopsom is een bedrag van € 36.454.893,-- begrepen voor het wegwerken van achterstallig onderhoud en het treffen van verbeteringswerkzaamheden. Bij statenbesluit van 20 december 2006 is hiervoor een Reserve achterstallig onderhoud en verbeteringswerken N34 ingesteld. De geplande werkzaamheden zijn in de meerjarenbegroting opgenomen. Na de realisatie van onderhoud en verbeteringswerken zal de reserve worden opgeheven.</p> <p>Voor de N34 staan, naast de nieuwe prioriteiten van het college, nog 3 grote projecten op stapel, de aansluiting Exloo, de aansluiting Klooster en de nieuwe aansluiting Odoorn/Klijndijk/Emmen noord.</p> <p>Exloo wordt in 2015 aanbesteed en de start de uitvoering in 2016. Dit zal tot een onttrekking van € 1,5 miljoen van de Reserve N34 leiden. Voor Klooster lopen de planprocedures. Verwachte afronding van de realisatie is in 2017. Financiering loop via een bijdrage van de provincie Overijssel, de BDU en het Investeringsprogramma VV. Over de aansluiting Klijndijk/Emmen noord heeft medio 2015 besluitvorming plaats gevonden. De procedures tot aanleg worden binnenkort gestart. Voor de realisatie wordt het resterende deel uit de Reserve, zijnde 6,1 miljoen ingezet. Realisatie in 2018.</p>				
Inhoudelijke en financiële toelichting	Wat was in 2015 gepland?				
	Zie voor de inhoud de toelichting.				
	Wat is in 2015 gerealiseerd?				
	Zie voor de inhoud de toelichting.				

	Wat zijn de oorzaken van eventuele afwijkingen?
	(Planologische) procedures en grondaankopen.
	Wat is het (meerjarige) effect van eventuele afwijkingen?
	Geen. Eindbeeld is een hoogwaardige ongelijkvloerse autoweg 100km/h.

060215 Reserve provinciaal aandeel ILG					
<i>Verloop</i>	<i>2015</i>	<i>2016*</i>	<i>2017*</i>	<i>2018*</i>	<i>2019*</i>
Saldo aanvang jaar (1)	3.867.415	11.620.319	7.644.448	6.626.316	6.626.316
Begrote onttrekking (2)	-	3.975.871	1.018.132	-	-
Begrote toevoeging (3)	3.203.854	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	6.136.403	3.275.598	267.000	-	-
Werkelijke/beoogde lasten programma (5)	8.268.705	3.275.598	267.000	-	-
Begrote baten programma (6)	11.457.496	3.529.623	3.529.623		
Werkelijke/beoogde baten programma (7) + decentralisatieuitk. (€ 5.070.000)	18.138.848	3.529.623	3.529.623	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	11.620.319	7.644.448	6.626.316	6.626.316	6.626.316

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Uitvoering geven aan de afspraken in de bestuursovereenkomst met het Rijk over de realisatie van prestaties in het landelijk gebied.
Instellingsbesluit	Jaarstukken 2007 d.d. 4 juni 2008
Portefeuillehouder	H. Jumelet
Teamleider	F. Voogd
Programma	Programma 7. Vitaal platteland
Product	Product 7.1. Natuur en landschap
Toelichting	<p>De provincie is in het kader van de ILG bestuursovereenkomst voor € 42 miljoen harde juridische verplichtingen aangegaan die niet meer door het rijk zijn vergoed bij de beëindiging daarvan. In de jaarstukken van 2013 is er nog een restant verplichting van € 24,9 miljoen over. Hiervoor is dekking aanwezig die geparkeerd is in de ILG reserve (uitfinanciering), de opbrengst uit de verkopen van grondbezit (voormalig BBL bezit) tot het afgesproken bedrag van 11 miljoen en de bijdrage die wij ontvangen van andere provincies. In de 1e financiële actualisatie 2014 is de meerjaren begroting op basis hiervan geactualiseerd.</p> <p>Het in het verleden gestorte meerjarenbudget voor akkerrandenbeheer wordt de komende 3 jaar weer aan de ILG-reserve onttrokken. Op dit moment verwachten wij dat in 2018 de oude verplichtingen zijn afgewikkeld en er daarna geen onttrekkingen meer plaatsvinden. Op het restant saldo na aftrek van de restitutie van de lening uit het fonds eu-cofinanciering voor de dekking van de natuuruitgaven 2014 en 2015, liggen dan geen claims meer.</p>

Inhoudelijke en financiële toelichting	Wat was in 2015 gepland?
	Het saldo van baten en lasten uitfinanciering oude ILG-projecten was geraamd op € 5.321.093,--.
	Wat is in 2015 gerealiseerd?
	De realisatie in 2015 bedroeg € 8.268.706,-- aan lasten en € 18.138.848,-- aan baten (per saldo dus € 9.870.142,--). Het verschil met het begrote saldo wordt gereserveerd in de ILG-reserve.
	Wat zijn de oorzaken van eventuele afwijkingen?
	Een nadere toelichting op de verschillen is vermeld bij programma-onderdeel 7.4.
	Wat is het (meerjarige) effect van eventuele afwijkingen?
	(*) Er heeft nog geen doorrekening voor een herziene planning van de resterende inkomsten en uitgaven plaatsgevonden naar de jaren 2016 en verder. De in hoofde vermelde cijfers zijn dus nog niet geactualiseerd. De doorrekening van de gevolgen van het opschuiven van de planningen en actualisatie van de resterende verplichtingen vindt in de eerste bestuursrapportage plaats.

Restant verplichtingen <2011		Totaal
Inrichting afwikkeling PWC en ILG (bron concept brief PL)		3.762.726
Regelingen (*bron APMV)		2.091.367
Na BO Projecten (*bron concept brief PL)		3.014.337
Totaal verplichtingen < 2011		8.868.430

Toelichting:

Uitfinanciering projecten Na-BO toegevoegd (onderdeel €6 miljoen ontwikkelopgave uit ILG reserve)

Vrijval verplichting onvoorzien afwikkeling PWC, ILG van € 3.147.818,--.

Reserve Afwikkeling ILG

"-" = onttrekking	Totaal	2.016	2.017	2.018	2.019
Saldo 1/1	11.620.319	11.620.319	3.667.155	3.340.019	962.651
Grond bijdrage provincies	7.059.248	3.529.624	3.529.624		
Lasten Uitfinanciering en Na -BO		14.719.552			
Baten Uitfinanciering na Na BO		-10.605.857			
Provinciaal aandeel Uitfinanciering en Na BO.	-8.868.430	-4.113.695	-2.377.368	-2.377.368	
saldo over	9.811.137	11.036.248	4.819.412	962.651	962.651
financiering ontwikkelopgave Naar reserve natuurbeheer	-6.000.000	-6.000.000			
akkerranden Naar reserve natuurbeheer	-534.000	-267.000	-267.000		
Autonome mutatie	110.622	110.461	161		
Terugbetaling Reserve Eu co-fin	-2.425.108	-1.212.554	-1.212.554		
Saldo 31-12	962.651	3.667.155	3.340.019	962.651	962.651

060218 Reserve Regio Specifiek Pakket					
<i>Verloop</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>
Saldo aanvang jaar (1)	84.933.000	61.440.803	37.235.328	23.360.049	20.379.008
Inflatiecorrectie/rente (2)	-	548.344	372.353	233.600	203.790
Begrote onttrekking (3)	40.266.037	25.753.819	15.247.632	3.214.641	844.893
Begrote toevoeging (4)	10.167.428	1.000.000	1.000.000	-	-
Begrote lasten programma (5)	35.033.559	35.494.958	24.988.771	12.955.780	5.736.032
Werkelijke/beoogde lasten programma (6)	28.427.147	35.494.958	24.988.771	12.955.780	5.736.032
Begrote baten programma (7)	-	5.900.000-	5.900.000-	5.900.000-	1.050.000-
Werkelijke/beoogde baten programma (8)	-	5.900.000-	5.900.000-	5.900.000-	1.050.000-
Saldo einde jaar (9=1+2-3+4+5-6-7+8)	61.440.803	37.235.328	23.360.049	20.379.008	19.737.905

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Het Regio Specifieke Pakket (RSP) is de katalysator voor brede, integrale stedelijke gebiedsontwikkelingen. Het inhoudelijke en financiële raamwerk is door uw staten in de Kadernota's uitvoering RSP/RSP-plus Drenthe 2009 en 2010 goedgekeurd. Met uitzondering van de spoorlijn Zwolle-Emmen worden de projecten in een langjarig partnerschap met de steden uitgevoerd. De steden Assen, Emmen en Coevorden hebben hier de 'lead'. Provincie en gemeenten hebben de afgelopen periode nauw samengewerkt bij het formuleren van de ambities, de visie en de strategie.
Instellingsbesluit	Voorjaarsnota 2009 d.d. 14 mei 2009
Portefeuillehouder	H. Brink / T. Stelpstra
Programma manager	E.A. Martens
Programma	Programma 3. Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer
Product	Product 3.5. Integrale gebiedsontwikkeling (Assen, Coevorden, Emmen)
Toelichting	Deze reserve is ingesteld omdat het programma Regio Specifiek Pakket een tijdsperiode van 2009 tot 2020 kent. Om de meerjarige afspraken met de verschillende partijen te kunnen blijven uitvoeren is met ingang van 2009 deze reserve ingesteld. Eenmalig is destijds besloten om 64 miljoen euro uit het bronvermogen, verkoop aandelen Essent, aan deze reserve toe te voegen. Tevens wordt de decentralisatieuitkering RSP aan de reserve toegevoegd. Daarnaast wordt aan de reserve jaarlijks rente toegevoegd ter hoogte van de Index bruto overheidsinvesteringen (IBOI) om de projecten waardevast te houden. Het Ministerie, Directie begrotingszaken geeft aan wat de prijsbijstelling is. Het percentage voor 2012 en verder was eerder op 1,8948% geraamd. De IBOI 2013 was 0%. Dat houdt vervolgens ook in dat wij geen IBOI hoeven door te rekenen. Ook voor 2014 is de IBOI op 0% vastgesteld. Dit percentage passen wij ook toe in 2015. Voorzichtigheidshalve handhaven wij voor de jaren vanaf 2016 het begrote percentage van 1%. De IBOI van een boekjaar wordt in het daarop volgende voorjaar vastgesteld, waardoor jaarlijks een correctie gemaakt moet worden.

	<p>Binnen de RSP-reserve was een bedrag van 21 miljoen euro beschikbaar voor het afdekken van RSP-risico's. Dat bedrag is in 2013 overgeheveld naar de risicoreserve, zodat alle risico's nu zijn ondergebracht in deze reserve. Provinciale Staten hebben ingestemd met een bijdrage van € 11,25 mln vanuit het programma K&E aan het RSP-programma Atalanta voor de periode 2010-2020. In 2010 en 2011 is als uitvoering van dit besluit € 250.000,-- en € 500.000,-- toegevoegd aan de RSP-reserve. Voor de periode 2012-2014 dient € 1.000.000,-- per jaar toegevoegd te worden en tot slot in de periode 2015 t/m 2020 dient € 1.250.000,-- per jaar toegevoegd te worden, zodat in totaal € 11,25 mln bijgedragen wordt. Voorgesteld is deze jaarlijkse reservering vanuit het programma Klimaat & Energie aan de RSP-reserve toe te voegen. In 2012 (2e Financiële Actualisatie) en 2013 (2e Bestuursrapportage) is vanuit K&E een bijdrage van € 1 miljoen per jaar (totaal € 2 mln) naar voren gehaald i.v.m. verwachte onderbesteden deze jaren. Aan deze reserve worden tevens de bedragen die als decentralisatieuitkering RSP wordt ontvangen, binnen programma 8, toegevoegd.</p> <p>Het betreft een jaarlijks bedrag van € 2.591.139,--. Zoals in de actualisatie van de Kadernota uitvoering RSP (Statenstuk 2010-431) is vermeld, wordt vanuit het programma Versterking Economische Structuur (VES) € 5.000.000,-- bijgedragen aan de Integrale gebiedsontwikkeling Emmen-Centrum (2010 t/m 2020). Vanuit VES is ten behoeve van het project Atalanta, de economie van de verbinding, een bedrag van € 1.823.225,-- bijgedragen. Verder is verwerkt dat het restant, zijnde € 3.176.775,--, vanuit de VES middelen is toegevoegd aan de reserve RSP, waarvan € 176.775,-- in 2014 via de exploitatie en € 1.000.000,-- per jaar uit de reserve voor de jaren 2015, 2016 en 2017. Hiermee is dan voorzien in de bijdrage vanuit de VES middelen. Het saldo van € 7,2 miljoen per 2019 is niet vrij besteedbaar. Het programma RSP loopt tot en met 2020 en ook in 2020 worden er nog uitgaven in het kader van RSP gedaan. De financiële ruimte na afronding van de RSP projecten Emmen, Coevorden en Spoor Zwolle Coevorden Emmen, gaan we inzetten voor het RSP, zoals opgenomen in het Rijksconvenant (LMCA- Spoor / Motie Koopmans) en voor het uitvoeren van een derde project ter verbetering van de spoorlijn Emmen (partiële spoorverdubbeling). Beide projecten zijn onderdeel van het Rijksconvenant (Zwolle-Herfte) en de provinciale RSP-kadernota's en vallen hiermee als RSP projecten aan te merken. In 2013 is geconstateerd dat het Rijksbudget voor het project Zwolle-Herfte ontoereikend is en zijn aanvullende afspraken gemaakt. Het rijk en de noordelijke provincies dragen extra bij. Voor Drenthe betekent dit een provinciale bijdrage van € 6 miljoen. Voorgesteld wordt dit deels te dekken uit de RSP reserve, dit zal op een later moment aan PS worden voorgelegd.</p>
Inhoudelijke en financiële	Wat was in 2015 gepland?

toelichting	Begrote onttrekking in 2015 bedroeg € 40,3 miljoen euro. De begrote toevoeging bedroeg € 10,1 miljoen. Er stond een decentralisatieuitkering RSP gepland, verder ook voorschotten aan de gemeenten Emmen en Coevorden voor het uitvoering van RSP-projecten en bijdragen aan de Spoorbrug.
	Wat is in 2015 gerealiseerd?
	In 2015 hebben wij aan de gemeente Emmen t.b.v. Atalanta € 1,2 miljoen meer bevoorschot dan begroot. Dit conform de subsidievoorwaarden dat bevoorschotting op basis van het kasritme van de gemeente plaatsvindt. In het kader van bereikbaarheid Emmen hebben wij in 2015 geen voorschotten verstrekt. Aan de gemeente Coevorden zijn voorschotten verstrekt t.b.v. de Stationsomgeving en Spoorbrug. Verder zijn er drie subsidiebeschikkingen in het kader van REP afgegeven (€ 14 miljoen).
	Wat zijn de oorzaken van eventuele afwijkingen?
	De voornaamste afwijking wordt veroorzaakt door de financiële verwerking van de aanbesteding van de Spoorbrug. Dit is in 2015 aanbesteed voor € 6,2 miljoen, de last wordt genomen wanneer de spoorbrug gerealiseerd wordt (2016). Verder zijn er in het kader van bereikbaarheid Emmen geen voorschotten aan de gemeente verstrekt. Wel heeft de gemeente Emmen in het kader van Atalanta een hoger voorschot ontvangen dan begroot. In totaliteit zijn de werkelijke lasten lager dan begroot en wordt een bedrag van € 6.606.412,- verrekend met de reserve.
	Wat is het (meerjarige) effect van eventuele afwijkingen?
	Verschuiving bestedingen naar volgende jaren.

060221 Financieringsreserve					
<i>Verloop</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>
Saldo aanvang jaar (1)	95.453.742	105.842.663	75.342.663	75.342.663	75.342.663
Inflatiecorrectie/rente (2)	-	-	-	-	-
Begrote onttrekking (3)	-	30.500.000	-	-	-
Begrote toevoeging (4)	10.388.921	-	-	-	-
Begrote lasten programma (5)	-	-	-	-	-
Werkelijke/beoogde lasten programma (6)	-	-	-	-	-
Begrote baten programma (7)	-	-	-	-	-
Werkelijke/beoogde baten programma (8)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (9=1+2-3+4+5-6-7+8)	105.842.663	75.342.663	75.342.663	75.342.663	75.342.663

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Beschikbaar stellen van middelen voor cofinanciering van programma's en projecten op het ruimtelijk-economische gebied, om de doelstellingen die de provincie hanteert voor het omgevingsbeleid en het beleid inzake de regionale economie te realiseren.
Instellingsbesluit	Voorjaarsnota 2011 d.d. 14 juli 2011
Portefeuillehouder	A. van der Tuuk
Teamleider	R. Kavsek

Programma	Programma 8. Middelen
Product	Product 8.1. Financiering en algemene dekkingsmiddelen
Toelichting	<p>In de Voorjaarsnota 2012 is de doelstelling van deze Reserve is gewijzigd. In plaats van hoge bijdragen te onttrekken voor cofinancieringsprojecten, waardoor de reserve op termijn is uitgeput, wordt de reserve nu ingezet om voldoende structurele rentebaten te genereren die bijdragen aan structurele begrotingsruimte. En wordt er met ingang van 2012 geen inflatiecorrectie meer aan toegevoegd. Er wordt een bodemstand van deze reserve wenselijk geacht van minimaal € 80 miljoen. In 2013 is voor het ineens uitbetalen van de contant gemaakte toekomstige subsidies aan de Drentse Energie Organisatie (DEO), minus een korting, een onttrekking gedaan van € 14,7 miljoen.</p> <p>Naast de onttrekking voor de DEO is ook een onttrekking opgenomen van € 4 miljoen in 2013 voor de subsidiëring van de Investerings- en Ontwikkelingsmaatschappij voor Noord-Nederland (NOM) ten behoeve van de Drentse Participatie Maatschappij (DPM). Het doel van de DPM, zoals dat geformuleerd is in de statuten, is het verstrekken van risicodragend kapitaal aan het bedrijfsleven binnen de regio van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Drenthe. In de praktijk richt de DPM zich vooral op innovatieve industriële ondernemingen en bedrijven in de nieuwe zakelijke dienstverlening.</p> <p>Daarnaast is in 2013 vanuit de Risicoreserve een bedrag van € 4,5 miljoen overgeheveld naar deze reserve. Wegens de opbrengst van de verkoop van onze aandelen in Attero is in 2014 een € 3.538.233,-- toegevoegd. Het surplus dat boven de vastgestelde bodemstand van € 80 miljoen van in deze reserve aanwezig is, wordt in 2016 voor een bedrag van € 15,5 miljoen afgeroomd en overgeheveld naar de van de Reserve investeringsagenda. Daarnaast wordt additioneel € 15 miljoen uit de financieringsreserve in 2016 onttrokken en ook aan de Reserve investeringsagenda toegevoegd. Incidentele meevallers, de opbrengst uit het vervolg van stofkam en positieve rekeningresultaten in de komende jaren komen, na het op peil brengen van de risicoreserve en het op peil houden (€ 5 miljoen) van de Reserve voor algemene doeleinden, gebruikt om de financieringsreserve weer aan te zuiveren tot de vastgestelde bodemstand van € 80 miljoen. Voor de komende jaren zijn er verder geen onttrekkingen voorzien. In de 2e Bestuursrapportage 2015 is een bedrag van € 7,45 miljoen wegens vrijval van Escrow vanuit de Voorziening vordering op Verkoop Vennootschap BV aan deze reserve toegevoegd. Waardoor deze eind 2015 tijdelijk boven de € 100 miljoen uitkomt.</p>

Inhoudelijke en financiële toelichting	Wat was in 2015 gepland?
	In 2015 viel het restant van ca. € 327 miljoen aan claims vrij en is dit aan de aandeelhouders uitgekeerd. Het Drentse aandeel daarin bedraagt €7,45 miljoen (2,28% van €327 miljoen). In lijn met het nieuwe College-akkoord en de vertaling daarvan in de Nota van aanbidding bij de Begroting 2016 is dit incidentele voordeel geheel ten gunste gebracht van de Financieringsreserve. Daarnaast is het voordelig resultaat van de 2e bestuursrapportage 2015 ad € 2.935.608,-- ten gunste van deze Reserve gebracht.
	Wat is in 2015 gerealiseerd?
	De begrote toevoeging is gerealiseerd
	Wat zijn de oorzaken van eventuele afwijkingen?
	n.v.t.
	Wat is het (meerjarige) effect van eventuele afwijkingen?
n.v.t.	

060222	Reserve Vitaal Platteland				
<i>Verloop</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>
Saldo aanvang jaar (1)	10.138.311	6.629.981	6.029.981	5.429.981	4.829.981
Begrote onttrekking (2)	3.928.000	600.000	600.000	600.000	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	3.928.000	600.000	600.000	600.000	-
Werkelijke/beoogde lasten programma (5)	3.508.330	600.000	600.000	600.000	-
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Werkelijke/beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	6.629.981	6.029.981	5.429.981	4.829.981	4.829.981
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Beschikbaar stellen van middelen voor de sociaal-economische vitalisering van het platteland en de versterking van de structuur van het landelijk gebied. Het is te verwachten dat een belangrijk deel van de middelen zal landen in de 'krimpregio' Zuid- en Oost-Drenthe.				
Instellingsbesluit	Voorjaarsnota 2011 d.d. 14 juli 2011				
Portefeuillehouder	H. Jumelet				
Teamleider	R. Kavsek				
Programma	Programma 7. Vitaal Platteland				
Product	Product 7.2. Plattelandsontwikkeling				

Toelichting	<p>Via motie 2010-27 bij de behandeling van de Voorjaarsnota 2010 is door PS aangegeven dat € 25 miljoen binnen deze reserve ingezet dient te worden voor de beleidsdoelen sociaal economische vitalisering van het platteland en de versterking van de structuur van het landelijk gebied. Bij de Voorjaarsnota 2011 is besloten het bedrag van € 25 miljoen uit de reserve Dynamische cofinanciering te halen en apart onder te brengen in de reserve Vitaal Platteland. Eerder is in de begroting 2012 een onttrekking gedaan van € 650.000,- voor Beleidsadvies bevolkingsdaling, impuls gelden Vitaal Platteland en landschapsherstel. Reserve vitaal platteland een bedrag van € 12 miljoen naar de Europese Cofinancieringsreserve over te hevelen. Bij het vaststellen van de 1e financiële actualisatie 2014 is opnieuw vanuit de reserve geput en is de eerder onttrokken € 2,8 miljoen anders gefaseerd. De volgende onttrekkingen zijn nu opgenomen: voor de extra impuls voor het leefbaar houden van het platteland is € 800.000,- beschikbaar, daarnaast is voor vitaal platteland € 100.000,- beschikbaar op grond van de brief over het uitvoeringsbesluit Dorpsinitiatieven Vitaal Platteland van 10 september 2013, bovendien is € 300.000,- opgenomen voor de twee tenders dorpsinitiatieven in 2014 en ten slotte is € 125.000,- voor proces- en programma ondersteuning breedband initiatieven in 2014 opgenomen. Voor fietspaden is € 1 miljoen in 2014 en € 500.000,- in 2015 onttrokken. Voor de krimpregeling is € 200.000, -- in 2014 en € 1.200.000,- opgenomen. Bij de VJN 2015 is nog eens een bedrag van € 1.378.000,- onttrokken mede voor het centrumplan Borger, voor het verzilveren van de Veenvaartverbinding en voor het stimuleren van het gastheer- en ondernemerschap. Voor na 2015 zijn afgezien van € 600.000,- per jaar voor tenders dorpsinitiatieven voor de jaren 2016 t/m 2018 nog geen verdere onttrekkingen voorzien.</p>
Inhoudelijke en financiële toelichting	<p>Wat was in 2015 gepland?</p> <p>Voor fietspaden een bedrag van € 500.000,- voor de Krimpregeling € 1.200.000,- voor Breedband € 250.000,- en € 1.978.000,- voor tenders, het centrumplan Borger, voor het verzilveren van de Veenvaartverbinding en voor het stimuleren van het gastheer- en ondernemerschap.</p> <p>Wat is in 2015 gerealiseerd?</p> <p>Het budget t.b.v. fietspaden is onderschreden met € 115.367,- en het budget voor Vitaal platteland met een bedrag van € 304.302,-.</p> <p>Wat zijn de oorzaken van eventuele afwijkingen?</p> <p>Zie de financiële toelichting bij Programma 3 en 7.</p> <p>Wat is het (meerjarige) effect van eventuele afwijkingen?</p> <p>Geen.</p>

060223 Cofinancieringsreserve Europa					
<i>Verloop</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>
Saldo aanvang jaar (1)	22.787.446	22.820.075	20.932.629	19.045.183	15.945.183
Begrote onttrekking (2)	1.012.554	1.887.446	1.887.446	3.100.000	3.100.000
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	2.300.000	3.100.000	3.100.000	3.100.000	3.100.000
Werkelijke/beoogde lasten programma (5)	1.254.817	3.100.000	3.100.000	3.100.000	3.100.000
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Werkelijke/beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	22.820.075	20.932.629	19.045.183	15.945.183	12.845.183
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Beschikbaar stellen van middelen voor cofinanciering van Europese programma's en projecten.				
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2012 d.d. 14 november 2012				
Portefeuillehouder	A. van der Tuuk				
Teamleider	J. Geveke				
Programma	Product 1.3 Goede belangenbehartiging voor Drenthe				
Product	Programma 1. Kwaliteit openbaar bestuur				
Toelichting	<p>Ingesteld bij de Begroting 2013. In het visiestuk "Koers in onzekere tijden" hebben wij aangegeven dat we het economisch beleid richten op de cofinancieringsmogelijkheden van het Europees beleid. Om in te kunnen spelen op de goede mogelijkheden in de nieuwe EU periode (2014 – 2020), wordt voorgesteld een Cofinancieringsreserve Europa te vormen met een startvermogen van €24 miljoen. Goed inspelen op cofinancieringsmogelijkheden van Europees beleid vergt meer maatwerk. Dit betekent dat wij ook zelf meer actief kansen zoeken en creëren. Hiervoor is de Cofinancieringsreserve Europa een belangrijk middel. Voor de omvang van de reserve hebben we een inschatting gemaakt op basis van de huidige kennis en is gevoed vanuit de Reserve vitaal platteland (€ 12 miljoen) en de Risicoreserve (€ 12 miljoen).</p>				

	<p>De ontwikkeling van (regionale) Europese programma's is in zichzelf een complex (onderhandelings-)proces langs vele schaakborden met nog wijzigende spelregels. Omvang, vorm en inhoud van de programma's staan dan ook nog niet vast. Met inachtneming van alle onzekerheden schatten wij in dat wanneer de provincie de Europese Programma's (EFRO, INTERREG, en POP) voor de periode 2014-2020 adequaat wil financieren (met het doel een goed resultaat voor Drenthe te behalen), een eigen inleg noodzakelijk voor een programmaperiode van 7 jaar (2014-2020). Voorlopig wordt uitgegaan van een financieringsbehoefte van €3,1 miljoen per jaar. De "omzet" die daarmee wordt gerealiseerd bedraagt naar schatting €100 miljoen, ofwel €14 miljoen per jaar. Mocht in de toekomst duidelijk worden dat de cofinancieringsbehoefte (per jaar) hoger of lager uitvalt dan op dit moment ingeschat, dan kan in de toekomst een bijstelling nodig zijn. Hierbij geldt dat de ruimte 2014 later wordt ingezet omdat de Europese programma's 2014-2020 later worden vastgesteld (Europese commissie) dan verwacht. T.b.v. agrarisch natuurbeheer is in de jaren 2014 en 2015 een bedrag van €1.212.554,- geleend uit de Cofinancieringsreserve. In de jaren 2016 en 2017 zijn deze bedragen teruggestort vanuit de Reserve provinciaal aandeel ILG. Voor de uitwerking van de 'gecoördineerde meerjarenaanpak Europa' is bij de eerste wijziging van 2015 een bedrag van €2,5 miljoen extra opgenomen. Dit bedrag komt niet uit de reserve, maar is gedekt vanuit de algemene ruimte 2014.</p>
Inhoudelijke en financiële toelichting	<p>Wat was in 2015 gepland?</p>
	<p>In 2015 gaan de Europese regioprogramma's POP3, OP EFRO, Interreg A (Nederland-Duitsland) en B (Noordzee), Interreg Europe van start. Drentse projecten zullen vanuit deze programma's worden aangevraagd, getenderd en gefinancierd.</p>
	<p>Wat is in 2015 gerealiseerd?</p>
	<p>De programma's Interreg A, B en Europe en het OP EFRO zijn in 2015 daadwerkelijk (met vertraging) van start gegaan. Het POP start in 2016. Alleen in het programma Interreg A heeft dat in 2015 geleid tot daadwerkelijke bestedingen vanuit de provinciale begroting.</p>
	<p>Wat zijn de oorzaken van eventuele afwijkingen?</p>
	<p>De start van POP is uitgesteld tot 2016. De uitvoering van de overige programma's is vertraagd, maar wel van start gegaan. Daadwerkelijke bestedingen zijn dus ook vertraagd ten opzichte van de planning. De daadwerkelijke bestedingen vanuit de provinciale begroting wordt geëffectueerd op het moment dat beschikkingen aan projecten uitgaan. Binnen de programma's gaan daar hele processen van tendering, advisering, besluitvorming, etc. aan vooraf. Met andere woorden: het duurt altijd even voordat programma's leiden tot daadwerkelijke bestedingen.</p>
	<p>Wat is het (meerjarige) effect van eventuele afwijkingen?</p>
	<p>Geen effect: vertraging, maar geen afstel. De komende jaren zullen de programma's in de uitvoering een inhaalslag moeten maken.</p>

060224 Reserve organisatie-ontwikkeling					
<i>Verloop</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>
Saldo aanvang jaar (1)	1.277.690	239.195	239.195	239.195	239.195
Begrote onttrekking (2)	1.270.690	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	1.270.690	-	-	-	-
Werkelijke/beoogde lasten programma (5)	1.038.495	-	-	-	-
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Werkelijke/beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	239.195	239.195	239.195	239.195	239.195
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Beschikbaar stellen van middelen voor organisatieontwikkeling.				
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2012 d.d. 14 november 2012				
Portefeuillehouder	J. Tichelaar				
Teamleider	R. Kavsek				
Programma	Programma 8. Middelen				
Product	Product 8.2. Personeel en Organisatie				
Toelichting	<p>Ingesteld bij de Nota reserves en voorzieningen 2012. Om te voorzien in de noodzakelijk te maken kosten voor scholing, mobiliteit en in- en uitstroom hebben uw staten in het kader van de Voorjaarsnota 2010 voor de periode 2010 - 2014 een bedrag van €2,5 miljoen beschikbaar gesteld. Aangezien in de praktijk blijkt dat het niet mogelijk is om jaarlijks voldoende nauwkeurig te bepalen welke kosten worden gemaakt is voorgesteld in de 2e Bestuursrapportage 2012 de nu nog resterende jaarlijkse budgetten te storten in een reserve Organisatieontwikkeling. Dit geeft de organisatie meer flexibiliteit in het beschikken over de middelen en voorkomt dat er in enig jaar overschotten dan wel tekorten ontstaan. Voor 2014 geldt dat de huidige budgetten niet voldoende zijn en dat in totaal een bijdrage van € 385.000,- vanuit deze reserve nodig is. Met ingang van 2015 zijn er geen structurele budgetten beschikbaar voor organisatie-ontwikkeling. Begroting is om in elk geval voor €500.000,- voor dat doel in te zetten. Daarnaast zal aan een voorstel gedaan worden om structureel geld vrij te maken voor organisatie-ontwikkeling. Het restant van € 777.690,- dat nog aanwezig was wordt/is bij 2e Bestuursrapportage toegevoegd aan het budget Friciekosten LSM. Daarmee is de claim doorontwikkeling Planning & Control gedekt en is de reserve leeg.</p>				
Inhoudelijke en financiële toelichting	<p>Wat was in 2015 gepland?</p> <p>De (aanloop)kosten van de programma's Doorontwikkeling Planning & Control en Organisatieontwikkeling. Daarnaast reguliere werkzaamheden in het kader van HRM-beleid</p> <p>Wat is in 2015 gerealiseerd?</p>				

	Er is een start gemaakt met de programma's Doorontwikkeling Planning & Control en Organisatieontwikkeling. Reguliere HRM werkzaamheden zijn uitgevoerd.
	Wat zijn de oorzaken van eventuele afwijkingen?
	De aanloopkosten van de programma's zijn lager uitgevallen dan verwacht.
	Wat is het (meerjarige) effect van eventuele afwijkingen?
	Er is nog een saldo in deze reserve aanwezig.

Reserve opvang revolverend financieren					
060225					
<i>Verloop</i>	2015	2016	2017	2018	2019
Saldo aanvang jaar (1)	5.656.045	5.653.681	5.653.681	5.653.681	5.653.681
Begrote onttrekking (2)	125.000	-	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	68.400	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	-	-	-	-	-
Werkelijke/beoogde lasten programma (5)	-	-	-	-	-
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Werkelijke/beoogde baten programma (7)	54.236	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	5.653.681	5.653.681	5.653.681	5.653.681	5.653.681

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	<p>Bij het verstrekken van revolverende middelen zijn de risico's van de te verstrekken leningen, deelnemingen en garanties onvoldoende concreet om de vorming van een voorziening te onderbouwen. Hiervoor is deze bestemmingreserve ingesteld, die wordt gevoed vanuit de budgetten van de verschillende programma's en is dan ook bedoeld om mogelijke risico's op te vangen. Ingesteld bij de Nota reserves en voorzieningen 2012. Wij willen meer gebruik te maken van het instrument revolverend financieren. Zuivere revolverende middelen worden verwerkt als balansmutaties en hebben geen invloed op hoogte van de lasten in de Begroting. Daarbij wordt primair gedacht aan leningen. Leningen moeten worden opgenomen als vorderingen als tot uitbetalingen van revolverende middelen wordt overgegaan. Daarmee blijven ze nog steeds buiten de exploitatie. Wel van invloed op de exploitatie zijn de risico's die worden gelopen en de beheerskosten die worden gemaakt. Daarvoor is budget vanuit de begroting nodig en dat kan het best worden gestort in een reserve of een voorziening, aangezien de revolverende projecten zich doorgaans niet binnen één jaar zullen afspelen. Op die wijze wordt er een basiskapitaal gevormd dat als het ware "beleend" wordt voor de revolverende projecten. Het bedrag aan uitstaande leningen kan dan ook groter zijn dan het in de exploitatie beschikbaar gestelde bedrag. Voor de korte termijn is de vorming van een reserve aan de orde en nog geen voorziening.</p>
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2012 d.d. 14 november 2012
Portefeuillehouder	A. van der Tuuk

Teamleider	R. Kavsek
Programma	Programma 8. Middelen
Product	Product 8.2. Personeel en Organisatie
Toelichting	<p>Een voorwaarde voor het vormen van een voorziening is dat de risico's en verplichtingen redelijkerwijs zijn in te schatten. Bij de controle op de jaarrekening ziet de accountant erop toe dat aan deze voorwaarde is voldaan als voorzieningen zijn opgenomen op de jaarrekening. Bij het verstrekken van revolverende middelen zijn de risico's van de te verstrekken leningen, deelnemingen en garanties onvoldoende concreet om de vorming van een voorziening te onderbouwen. Hiervoor is deze bestemmingreserve ingesteld, die wordt gevoed vanuit de budgetten van de verschillende programma's door minimaal 10% van uitgezette revolverende middelen te storten. Aan de hand van de concreet ingevulde portefeuille wordt vervolgens ingeschat welke risico's er zijn. In overleg met de accountant stellen wij voor om op basis van de concrete projecten en de risicobeoordeling daarvan, jaarlijks in de jaarrekening een voorziening op te nemen. De lasten van deze voorziening worden dan gedekt uit de gevormde bestemmingsreserve. Wij stellen voor om binnen de reserve geen middelen te oormerken.</p> <p>Mochten voorzieningen getroffen moeten worden wegens oninbaarheid o.i.d. dan moet de gehele reserve daarvoor aangesproken kunnen worden, voordat de risicoreserve aangesproken wordt. Er zijn nu stortingen gedaan voor:</p> <p>een lening van € 620.000,- aan de Stichting Sensor Universe, een bedrag van € 110.800,- zijnde 17,87% dekking (voor deze lening is nu wegens mogelijke oninbaarheid een onttrekking gerealiseerd van € 380.000,-);</p> <p>voor een lening van € 1.550.000,- aan de Stichting Incas, een bedrag van € 155.000,- zijnde 10% dekking;</p> <p>voor een lening van € 150.000,- aan de coöperatieve vereniging Noordelijk Lokaal Duurzaam Energie (NLD), een bedrag van 150.000,- zijnde 100% dekking;</p> <p>voor diverse Zonneleningen van in totaal € 4.033.941 is een bedrag van € 605.091,- gestort zijnde 15% dekking;</p> <p>voor een lening van € 2.800.000,- aan Stichting INCAS3, een bedrag van € 280.000,- zijnde 10% dekking;</p> <p>voor de garantstelling van € 640.000,- aan het Regionaal Sectorplan Vrijtijdssector Drenthe, een bedrag van € 100.000,- zijnde 16% dekking;</p> <p>voor leningen van in totaal € 372.500,- aan de Stichting Energy Challenges, is een bedrag van € 372.500,- gestort zijnde 100% dekking;</p> <p>T.b.v. Breedband aanleg zijn de volgende leningen verstrekt: lening aan coöperatie 'De Kop Breed' van € 2.118.000,-. Hiervoor is een bedrag van € 317.700,-, zijnde 15% van de lening afgedekt. Voor een lening t.b.v. Eco Oostermoer Verbindt is een lening van € 200.000,- verstrekt. Hiervoor is een bedrag van € 100.000,- zijnde 50% van de lening afgedekt.</p> <p>Daarnaast was een garantstelling aan de Bentheimer Eisenbahn AG</p>

	<p>verstrekt.</p> <p>Ter dekking van een eventueel exploitatieverlies van de spoorgoederenshuttle Coevorden-Bad Bentheim-Malmö. De garantstelling voor de provincie bedroeg € 125.000,- en was in deze reserve voor 100% afgedekt; Deze garantstelling is voor een bedrag van € 118.702,-- aangesproken ten laste van de reserve. De garantstelling is hiermee afgedaan.</p> <p>Voor een verhoogde garantstelling Sectorplan "Werk in beweging" van in totaal € 1.045.307,-- is een bedrag van € 104.530,-- zijnde 10% dekking gestort.</p> <p>Voor een nog te verstrekken lening van € 950.000,-- aan de Maatschappij voor Weldadigheid, is een bedrag van 95.000,-- zijnde 10% dekking gestort;</p> <p>Voor een lening van € 200.000,-- aan Bio Energy Hartlief-Lammers BV, is een bedrag van € 50.000,-- zijnde 25% gestort;</p> <p>Voor een lening van € 105.075,-- aan Landbouwbedrijf De Jong, is een bedrag van € 10.508,-- gestort, zijnde 10%;</p> <p>Voor een lening van € 338.000,-- aan de Coöperatie Het Drents Collectief UA, is een bedrag van € 33.800,-- gestort, zijnde 10%;</p> <p>T.b.v. van Zonneleningen is binnen deze reserve nog een bedrag van € 960.154,-- beschikbaar voor afdekking van risico's dat eerder gestort is.</p> <p>T.b.v. van leningen Breedband is bij de 2e Financiële actualisatie 2014 een bedrag van € 3.000.000,-- gestort t.b.v. breedband ter afdekking van de risico's van nog te verstrekken leningen aan coöperaties, hiervan is nog een bedrag van € 2.582.300,-- over afdekking van risico's.</p>
<p>Inhoudelijke en financiële toelichting</p>	<p>Wat was in 2015 gepland?</p> <p>Er waren diverse stortingen begroot voor de afdekking van risico's voor verstrekte leningen. Daarnaast was een onttrekking i.v.m. het aanspreken op de garantstelling inzake het exploitatieverlies van de spoorgoederenshuttle Coevorden-Bad Bentheim-Malmö van € 125.000,-- begroot.</p> <p>Wat is in 2015 gerealiseerd?</p> <p>De begrote stortingen zijn gerealiseerd. Daarnaast is nog een aantal stortingen gerealiseerd voor leningen/garanties. Deze waren tijdens de 2^e Bestuursrapportage nog niet begroot. Tevens is een onttrekking opgenomen, die nog niet begroot was.</p> <p>Wat zijn de oorzaken van eventuele afwijkingen?</p> <p>Na de 2^e bestuursrapportage zijn nog leningen/garanties toegezegd, waarvan stortingen niet konden worden begroot. Daarnaast is in verband met de mogelijke oninbaarheid van een aan Sensor Universe verstrekte lening, een bedrag van € 380.000,-- onttrokken aan deze reserve en is dat bedrag toegevoegd aan de voorziening voor dubieuze debiteuren. Daarnaast was een onttrekking i.v.m. het aanspreken op de garantstelling inzake het exploitatieverlies van de spoorgoederenshuttle Coevorden-Bad Bentheim-Malmö begroot voor €</p>

	125.000,-- , maar is de aanspraak op de garantstelling uiteindelijk € 6.298,-- lager uitgevallen.
	Wat is het (meerjarige) effect van eventuele afwijkingen?
	Geen

060226 Reserve financieringsfonds Drenthe					
<i>Verloop</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>
Saldo aanvang jaar (1)	4.000.000	4.000.000	-	-	-
Begrote onttrekking (2)	-	4.000.000	-	-	-
Begrote toevoeging (3)	-	-	-	-	-
Begrote lasten programma (4)	-	4.000.000	-	-	-
Werkelijke/beoogde lasten programma (5)	-	4.000.000	-	-	-
Begrote baten programma (6)	-	-	-	-	-
Werkelijke/beoogde baten programma (7)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	4.000.000	-	-	-	-

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Op 18 december 2013 heeft Provinciale Staten besloten de Reserve financieringsfonds Drenthe in te stellen met als doel het Financieringsinstrumentarium Drenthe te ondersteunen.
Instellingsbesluit	Besluit PS Statenstuk 2013-600 d.d. 18 december 2013
Portefeuillehouder	H. Brink
Teamleider	E. Bos
Programma	Programma 2. Regionale economie
Product	Product 2.2. Versterken regionale innovatiekracht
Toelichting	Het Financieringsinstrumentarium Drenthe is in 2014 uitgewerkt en in 2013 is in totaal is een bedrag € 17.000.000,-- in de reserve gestort. Hiervan is in 2014 een bedrag van € 13.000.000,-- onttrokken en overgemaakt naar het MKB-fonds Drenthe. Een aparte reserve is noodzakelijk, want op deze manier blijven de middelen beschikbaar voor het MKB-fonds Drenthe en worden deze niet gemengd met de middelen die al in de Reserve versterken economische structuur aanwezig zijn. Eind 2015 is nog een saldo van € 4 miljoen in de reserve aanwezig, naar verwachting wordt dat in 2016 ingezet, zodra in noordelijk verband duidelijkheid is over NOM-projects. Tot die tijd zal deze reserve blijven te bestaan.
Inhoudelijke en financiële toelichting	Wat was in 2015 gepland?
	Voor 2015 was geen onttrekking gepland.
	Wat is in 2015 gerealiseerd?
	In 2015 is niets onttrokken.
	Wat zijn de oorzaken van eventuele afwijkingen?
	n.v.t.
	Wat is het (meerjarige) effect van eventuele afwijkingen?
n.v.t.	

060227 Reserve natuurbeleid					
<i>Verloop</i>	<i>2015</i>	<i>2016*</i>	<i>2017*</i>	<i>2018*</i>	<i>2019*</i>
Saldo aanvang jaar (1)	26.197.514	34.169.468	31.591.595	35.860.680	35.860.680
Onttrekking (2)	6.368.712	2.577.873	-	-	-
Toevoeging (3)	6.346.500	-	4.269.085	-	-
Begrote lasten programma (4)	31.750.890	56.995.094	51.635.094	38.062.947	38.062.947
Werkelijke/beoogde lasten programma (5)	31.816.447	56.995.094	51.635.094	38.062.947	38.062.947
Begrote baten programma (6)	2.297.500	3.032.127	4.269.085	-	-
Werkelijke/beoogde baten programma (7)	10.357.223	3.032.127	4.269.085	-	-
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	34.169.468	31.591.595	35.860.680	35.860.680	35.860.680
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De doelstelling van deze reserve is de programmatische aanpak van het nieuwe natuurbeleid voor de onderdelen natuurbeheer, ontwikkelopgave nieuwe natuur en Programmatische Aanpak Stikstof mogelijk te maken. De reserve is ingesteld bij het vaststellen van de jaarrekening 2013.				
Instellingsbesluit	Jaarstukken 2013 d.d. 28 mei 2014				
Portefeuillehouder	H. Jumelet				
Teamleider	F. Voogd				
Programma	Programma 7. Vitaal Platteland				
Product	Product 7.4 Natuur en landschap				
Toelichting	In de meicirculaire 2013 is een integratieuitkering aan de provinciefonds uitkering toegevoegd voor Natuur. Deze integratieuitkering was het gevolg van de aanvraag van rijksmiddelen voor 4 grote natuurprojecten (icoonprojecten Bargerveen, Hunzedal, Reest en Drents-Friese Wold) alsmede voor projecten in het kader van de programmatische aanpak stikstof (PAS). Deze projecten moeten in de komende jaren worden uitgevoerd.				
Inhoudelijke en financiële toelichting	Wat was in 2015 gepland?				
	Het geplande saldo van baten € 31.750.890,-- en lasten € 2.297.500,-- bedroeg € 29.453.390,--.				
	Wat is in 2015 gerealiseerd?				
	De realisatie bedroeg € 31.816.447,-- aan lasten en € 10.357.223,-- aan baten. Het saldo bedroeg dus € 21.459.224,--. In totaal is dus € 7.994.166,-- gestort.				
	Wat zijn de oorzaken van eventuele afwijkingen?				
	Wij verwijzen hiervoor naar de toelichting op programma-onderdeel 7.4.				
	Wat is het (meerjarige) effect van eventuele afwijkingen?				
	(*) Er heeft nog geen doorrekening voor een herziene planning van de resterende inkomsten en uitgaven plaatsgevonden naar de jaren 2016 en verder. De in hoofde vermelde cijfers zijn dus nog niet geactualiseerd. De doorrekening van de gevolgen van het opschuiven van de planningen en actualisatie van de resterende verplichtingen vindt in de eerste bestuursrapportage plaats.				

060228 Reserve investeringsagenda					
<i>Verloop</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>
Saldo aanvang jaar (1)	-	-	45.000.000	45.000.000	45.000.000
Onttrekking (2)	-	-	-	-	-
Toevoeging (3)	-	45.000.000	-	-	-
Begrote lasten programma (4)					
Werkelijke/beoogde lasten programma (5)					
Begrote baten programma (6)					
Werkelijke/beoogde baten programma (7)					
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	-	45.000.000	45.000.000	45.000.000	45.000.000
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De reserve investeringsagenda heeft tot doel financiële dekking te verschaffen voor die plannen die worden uitgewerkt op basis van de investeringsagenda. Gezien de omvang van de afzonderlijke plannen en het feit dat daarover nog discussie met provinciale staten en de omgeving plaats zal vinden, zijn de plannen nu nog niet "in de tijd" en "op geld" gezet.				
Instellingsbesluit	Begroting 2016 d.d. 11 november 2015				
Portefeuillehouder	A. van der Tuuk				
Teamleider	R. Kavsek				
Programma	Programma 8. Middelen				
Product	8.1. Financiering en algemene dekkingsmiddelen				
Toelichting	<p>De reserve investeringsagenda wordt in 2016 op de volgende wijze gevoed:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het surplus van de Reserve voor algemene doeleinden boven de maximale stand van € 5 miljoen; € 14,5 miljoen. • Het surplus van de Financieringsreserve boven de vastgelegde bodemstand van € 80 miljoen; € 15,5 miljoen. • Vanuit de Financieringsreserve additioneel € 15 miljoen. <p>De ruimte is met het instellen en de voeding van de reserve investeringsagenda gerealiseerd. De uitwerking van de plannen zijn geagendeerd en worden de komende tijd nader uitgewerkt. Het geld wordt op basis van uitgewerkte plannen op basis van statenvoorstellen onttrokken aan de reserve. Aan de reserve investeringsagenda wordt geen rente toegerekend.</p>				
Inhoudelijke en financiële toelichting	Wat was in 2015 gepland?				
	n.v.t.				
	Wat is in 2015 gerealiseerd?				
	n.v.t.				
	Wat zijn de oorzaken van eventuele afwijkingen?				
	n.v.t.				
	Wat is het (meerjarige) effect van eventuele afwijkingen?				
	n.v.t.				

Egalisatiereserve groot (variabel) onderhoud wegen en vaarwegen					
060229	2015	2016	2017	2018	2019
<i>Verloop</i>					
Saldo aanvang jaar (1)	-	250.000	-	159.251	818.502
Onttrekking (2)	-	250.000	-	-	340.749
Toevoeging (3)	250.000	-	159.251	659.251	-
Begrote lasten programma (4)		6.076.251	4.550.000	4.050.000	5.050.000
Werkelijke/beoogde lasten programma (5)		6.076.251	4.550.000	4.050.000	5.050.000
Begrote baten programma (6)					
Werkelijke/beoogde baten programma (7)					
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	250.000	-	159.251	818.502	477.753
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Egaliseren van de groot variabel onderhoud met betrekking tot wegen en vaarwegen.				
Instellingsbesluit	Begroting 2016 d.d. 11 november 2015				
Portefeuillehouder	H. Brink				
Teamleider	G. Jansen				
Programma	3 Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer				
Product	3.3 Wegen en 3.4 Vaarwegen				
Toelichting	De reserve is per 2016 ingesteld om schommelingen in het groot cyclisch onderhoud op te vangen op het gebied van wegen en vaarwegen. In deze reserve worden de overschoten van de jaarlijkse budgetten gestort en onttrokken wanneer deze budgetten te laag zijn in een bepaald jaar.				
Inhoudelijke en financiële toelichting	Wat was in 2015 gepland?				
	In de 2e bestuursrapportage 2015 lieten de onderhoudsuitgaven voor wegen een overschrijding zien van € 250.000,--. Deze middelen zijn gestort in de Egalisatiereserve groot (variabel) onderhoud wegen en vaarwegen.				
	Wat is in 2015 gerealiseerd?				
	De storting is gerealiseerd.				
	Wat zijn de oorzaken van eventuele afwijkingen?				
	n.v.t.				
	Wat is het (meerjarige) effect van eventuele afwijkingen?				
	n.v.t.				

060230 Egalisatiereserve voormalige bdu verkeer en vervoer					
<i>Verloop</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>
Saldo aanvang jaar (1)	-	-	2.129.756	3.968.427	5.957.395
Onttrekking (2)	-	-	-	-	-
Toevoeging (3)	-	2.129.756	1.838.671	1.988.968	1.988.397
Begrote lasten programma (4)		27.853.935	28.442.708	28.911.105	29.362.349
Werkelijke/beoogde lasten programma (5)		27.853.935	28.442.708	28.911.105	29.362.349
Begrote baten programma (6)					
Werkelijke/beoogde baten programma (7)					
Saldo einde jaar (8=1-2+3+4-5-6+7)	-	2.129.756	3.968.427	5.957.395	7.945.792
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Egaliseren van de lasten met betrekking tot verkeer en vervoer, die voorheen werden gedekt via de Brede doeluitkering Verkeer en Vervoer.				
Instellingsbesluit	Begroting 2016 d.d. 11 november 2015				
Portefeuillehouder	H. Brink				
Teamleider	A. de Vries				
Programma	3 Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer				
Product	3.1 Bereikbaarheid (incl openbaar vervoer)				
Toelichting	Met ingang van 2016 is de specifiek uitkering Brede doeluitkering Verkeer en Vervoer vervallen. In de plaats hiervan ontvangt de provincie een decentralisatie-uitkering verkeer en vervoer. Hiermee worden dit algemene middelen. Nu deze specifieke uitkering is vervallen kunnen fluctuaties in de uitgaven binnen dit onderdeel niet meer op de balans onder overlopende passiva Rijksmiddelen gereserveerd worden. Om toch ook in de toekomst de mogelijkheid te behouden fluctuaties te kunnen opvangen wordt voorgesteld deze reserve specifiek voor de budgetten openbaar vervoer, gedragsbeïnvloeding en infraprojecten in te stellen.				
Inhoudelijke en financiële toelichting	Wat was in 2015 gepland?				
	Nieuwe regeling per 1 januari 2016				
	Wat is in 2015 gerealiseerd?				
	De regeling is door GS vastgesteld				
	Wat zijn de oorzaken van eventuele afwijkingen?				
	n.v.t.				
	Wat is het (meerjarige) effect van eventuele afwijkingen?				
n.v.t.					

072110 Voorziening spaarhypotheken					
<i>Verloop</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>
Saldo aanvang jaar (1)	2.709.552	2.622.866	2.722.866	2.822.866	2.922.866
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoegingen (3)	-	100.000	100.000	100.000	100.000
Aanwendungen (4)	86.686	-	-	-	-
Saldo einde jaar (1-2+3-4)	2.622.866	2.722.866	2.822.866	2.922.866	3.022.866
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Het veiligstellen van de door de provinciale medewerkers gespaarde bedragen ten behoeve van aflossing van hypothecaire geldleningen.				
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005				
Portefeuillehouder	J. Tichelaar				
Teamleider	R. Kavsek				
Programma	Programma 8. Middelen				
Product	Product 8.2. Personeel en organisatie				
Toelichting	De voorziening is in het leven geroepen om de gespaarde middelen van medewerkers met een spaarhypothek te beheren. Per 1 januari 2007 is de hypotheekregeling opgeheven. Daardoor zal het aantal spaarhypotheken afnemen en op lange termijn ook de hoogte van de voorziening dalen. Voorlopig wordt ervan uitgegaan dat door premie-inleg het saldo de komende jaren nog zal toenemen. Door aflossing in verband met verkoop van woningen kan de voorziening in omvang afnemen, maar daar is geen rekening meegehouden omdat het effect hiervan niet in te schatten is. De stijging van het spaarsaldo heeft overigens voor de provincie geen gevolgen, omdat de voorziening gelijk is aan de schuldpositie. Meerjarig houden we daarom voorlopig rekening met een jaarlijkse stijging van het spaarsaldo van € 100.000,-.				
Inhoudelijke en financiële toelichting	Wat was in 2015 gepland?				
	Gepland was een premie-inleg van € 100.000,--.				
	Wat is in 2015 gerealiseerd?				
	Per saldo een onttrekking i.p.v. een storting van € 86.686,--.				
	Wat zijn de oorzaken van eventuele afwijkingen?				
	Door ons verstrekte spaarhypotheken zijn deels afgelost, waardoor per saldo geen toevoeging is gerealiseerd.				
	Wat is het (meerjarige) effect van eventuele afwijkingen?				
De voorziening blijft toereikend om aan de verplichtingen te voldoen.					

083173 Voorziening groot onderhoud provinciehuis					
<i>Verloop</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>
Saldo aanvang jaar (1)	1.139.785	1.357.824	530.860	741.419	803.098
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoegingen (3)	398.750	398.750	398.750	398.750	398.750
Aanwendungen (4)	180.711	1.225.714	188.191	337.071	170.607
Saldo einde jaar (1-2+3-4)	1.357.824	530.860	741.419	803.098	1.031.241
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Voor nu en in de toekomst op een planmatige wijze werken aan een verantwoorde staat van bouwkundig en technisch onderhoud van het provinciehuis (alsook de bestrating en omheining) en daartoe de financiële middelen beschikbaar hebben.				
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005				
Portefeuillehouder	A. van der Tuuk				
Teamleider	H.J. Schimmel				
Programma	Programma 8. Middelen				
Product	Product 8.3. ICT en facilitaire zaken				
Toelichting	<p>De vermeerderingen aan deze voorziening zijn vastgesteld op basis van een inschatting op het meerjarig onderhoudsplan voor de periode 2012-2022 zoals deze in de VJN 2011 is opgenomen. Op basis van het vernieuwde gebouwcomplex is door een extern bureau een onderhoudsplan opgesteld voor 25 jaren (waarvan de laatste 15 jaar voorlopig zijn). In 2010 is het planmatige onderhoud vanwege de revitalisering van het provinciehuis deels opgenomen binnen het Programma Provinciehuis van Morgen. In 2011 is ook het overige (geplande) deel van het planmatig onderhoud uitgevoerd. De voorziening op basis van 25 jaar is ingesteld om fluctuatie in de jaarlijkse (groot) onderhoudskosten te voorkomen. Omdat in 2014, 2022, 2027 en 2032 een aantal investeringsbudgetten beschikbaar komt, zijn deze in mindering gebracht op de jaarlijkse dotatie en kan de jaarlijks dotatie worden beschouwd voor een periode van 25 jaar op € 398.750,- per jaar.</p> <p>Doordat de onderhoudswerkzaamheden van een aantal daken en galerijen, het aanbrengen van de valbeveiliging en schilderwerk van dakopbouwings zijn uitgesteld, wordt in 2015 veel meer besteed. De komende jaren zullen de planmatige onderhoudswerkzaamheden echter nog beperkt zijn doordat het gebouw in 2011 geheel gerenoveerd is.</p>				
Inhoudelijke en financiële toelichting	<p>Wat was in 2015 gepland?</p> <p>Tuinonderhoud, Bijwerken buitenschilderwerk, Zonweringdoeken en motoren vervangen, Binnenriolering doorspoelen, Elektrische install. NEN 3140 keuring, Valbeveiliging vervangen, Goederenlift besturing & regeling verv. bouwdeel F, Terreinverlichting algemeen vervangen</p> <p>Wat is in 2015 gerealiseerd?</p> <p>Tuinonderhoud, NEN 3140 keuring is opgestart, vindt plaats in 2016, Goederenlift bouwdeel F, besturing & regeling is uitgesteld, Terreinverlichting is vervangen door LED-verlichting, Bijwerken schilderwerk deels uitgevoerd en verdere uitvoering in 2016, Zonwering vervangen mogelijk op andere manier met screens in 2016,</p>				

	Valbeveiliging vervanging is uitgesteld.
	Wat zijn de oorzaken van eventuele afwijkingen?
	In 2015 zijn een aantal werkzaamheden niet uitgevoerd en/of doorgeschoven naar 2016. De reden hiervan is dat elk jaar kritisch naar de staat van het onderhoud wordt gekeken en waar mogelijk vanwege prioritering en kostenoverwegingen op lange termijn nog een jaar wordt uitgesteld.
	Wat is het (meerjarige) effect van eventuele afwijkingen?
	Er is geen meerjarig effect. Voorziening t.b.v. uitgesteld onderhoud blijft staan en wordt later besteed.

083177 Voorziening groot onderhoud Drents Museum					
<i>Verloop</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>
Saldo aanvang jaar (1)	254.940	276.622	224.749	32.184	92.988
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoegingen (3)	103.277	165.000	165.000	165.000	165.000
Aanwendungen (4)	81.595	216.873	357.565	104.196	180.785
Saldo einde jaar (1-2+3-4)	276.622	224.749	32.184	92.988	77.203

Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Voor nu en in de toekomst op een planmatige wijze werken aan een verantwoorde staat van bouwkundig en technisch onderhoud van het Drents Museum en daartoe de financiële middelen beschikbaar hebben.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2005 d.d. 15 juni 2005
Portefeuillehouder	A. van der Tuuk
Teamleider	H.J. Schimmel
Programma	Programma 8. Middelen
Product	Product 8.3. ICT en facilitaire zaken
Toelichting	Evenals bij het provinciehuis wordt bij het Drents Museum sinds 2002 gewerkt met een meerjaren-onderhoudsplan voor de gebouwen van het Drents Museum. De planning beslaat een periode van 25 jaar (waarvan de laatste 15 jaar voorlopig zijn). De vermeerderingen aan deze voorziening zijn vastgesteld op basis van een inschatting van het meerjarig onderhoudsplan voor de periode 2012-2022, zoals dit in de VJN 2011 is opgenomen. De nieuwe onderhoudsplanning voor de jaren 2012-2022 op basis van het vernieuwde gebouwcomplex is door een extern bureau opgesteld. Het reguliere bedrag voor toevoeging aan de voorziening is vastgesteld op € 165.000,-. Vanwege de uitbreiding en verbouwing van het Drents Museum in 2011 zijn (achterstallige) werkzaamheden gelijktijdig met de verbouwwerkzaamheden uitgevoerd. De voorziening op basis van 10 jaar is ingesteld om fluctuatie in de jaarlijkse (groot) onderhoudskosten te voorkomen de eerstvolgende 10 jaar.

	Na 2022 zal een substantiële verhoging van planmatige onderhoudskosten aan de orde zijn, omdat er voor het Drents Museum geen sprake is van vrijvallende investeringen in de berekende onderhoudsperiode van 25 jaar. Vooralsog wordt dan uitgegaan van een jaarlijks benodigde storting van € 379.427,- per jaar. In 2016 en de komende wordt er beperkt planmatig onderhoud uitgevoerd. Omdat het oude gebouw deels is gerenoveerd en de aanbouw een volledige nieuwbouw betreft zijn planmatige onderhoudskosten nog beperkt de komende jaren.
Inhoudelijke en financiële toelichting	Wat was in 2015 gepland?
	Zoeten/polijsten natuursteen nieuwbouw. Dakrenovatie hoofdgebouw en vervangen diverse lood en zinkwerken. Schuurbehandeling houtwerken daktuin.
	Wat is in 2015 gerealiseerd?
	Dakrenovatie hoofdgebouw en vervangen diverse lood en zinkwerken. Schuurbehandeling houtwerken daktuin. Brandmeldinstallatie Huize Tetrode is vervangen, deze is vervroegd.
	Wat zijn de oorzaken van eventuele afwijkingen?
	Natuursteenbehandeling nog niet noodzakelijk en uitgesteld (€ 25.000,-).
	Wat is het (meerjarige) effect van eventuele afwijkingen?
	Er is geen meerjarig effect. Voorziening t.b.v. uitgesteld onderhoud blijft staan en wordt later besteed.

083180 Voorziening op vordering op verkoop Vennootschap B.V.					
<i>Verloop</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>
Saldo aanvang jaar (1)	10.082.285	2.628.972	2.628.972	2.628.972	2.628.972
Vrijgevallen bedragen (2)	7.453.313	-	-	-	-
Toevoegingen (3)	-	-	-	-	-
Aanwendungen (4)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (1-2+3-4)	2.628.972	2.628.972	2.628.972	2.628.972	2.628.972
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Afdekking risico van nog af te wikkelen verplichtingen die voor rekening komen van de "vendors" van de aandelen Essent Holding N.V. aan RWE AG.				
Instillingsbesluit	Jaarstukken 2009 d.d. 2 juni 2010				
Portefeuillehouder	A. van der Tuuk				
Teamleider	R. Kavsek				
Programma	Programma 8. Middelen				
Product	Product 8.1. Financiering en algemene dekkingsmiddelen				

Toelichting	<p>Deze voorziening is ingesteld na verkoop van Essent. Met RWE is overeengekomen dat de aandeelhouders een voorziening treffen ten laste van de verkoopopbrengst Essent. Het is mogelijk dat dan een gedeelte alsnog wordt uitgekeerd aan de aandeelhouders, afhankelijk van het beroep dat op de voorziening moet worden gedaan vanwege nog af te wikkelen zaken. Indien alsnog tot uitkering wordt overgegaan, dan zal op dat moment de opbrengst in de begroting worden opgenomen. Het vermogen in het General Escrow Fonds was bij de oprichting van het fonds in 2009, EUR 800 mln. In april 2011 is het eerste deel van de General Escrow minus gemelde claims door RWE vrijgevallen en aan de aanhouders uitgekeerd. In het General Escrow Fonds resteerde tot 30 september nog een bedrag van EUR 440 miljoen, zijnde 2,28% van het totaal, voor de afwikkeling van claims van RWE als gevolgen van garantie en vrijwaringen die door de verkopende aandeelhouders zijn afgegeven. Het General Escrow Fonds wordt belegd conform de FIDO/RUDDO-regels, die gelden voor decentrale overheden. De looptijd van deze vennootschap is afhankelijk van de periode dat claims (die door RWE tot uiterlijk 30 september 2015 konden worden ingediend) worden afgewikkeld. Op 1 oktober 2015 is een fatale datum voor het indienen van claims verlopen. Er blijkt tot aan die datum voor een totaal bedrag van € 113 miljoen aan claims te zijn ingediend. Deze claims worden nu beoordeeld. Het restant van € 327 miljoen is in 2015 vergevallen. Hierdoor kan € 7,45 miljoen (2,28% van € 327 miljoen) uit de Voorziening vordering op Verkoop Vennootschap BV vrijvallen. In lijn met het nieuwe College-akkoord en de vertaling daarvan in de Nota van aanbidding bij de Begroting 2016 is dit incidentele voordeel bij de Bestuursrapportage 2015 geheel ten gunste gebracht van de Financieringsreserve.</p>
Inhoudelijke en financiële toelichting	<p>Wat was in 2015 gepland?</p> <p>Een vrijval van € 7.453.313,--.</p> <p>Wat is in 2015 gerealiseerd?</p> <p>De begrote vrijval is gerealiseerd.</p> <p>Wat zijn de oorzaken van eventuele afwijkingen?</p> <p>n.v.t.</p> <p>Wat is het (meerjarige) effect van eventuele afwijkingen?</p> <p>n.v.t.</p>

083181 Voorziening Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa)					
<i>Verloop</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>
Saldo aanvang jaar (1)	8.486.610	8.366.665	8.306.665	8.246.665	8.186.665
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoegingen (3)	925.255	290.000	290.000	290.000	290.000
Aanwendungen (4)	1.045.200	350.000	350.000	350.000	350.000
Saldo einde jaar (1-2+3-4)	8.366.665	8.306.665	8.246.665	8.186.665	8.126.665
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	De provincie is voor pensioenen van (ex-)gedeputeerden eigen risicodragers. Deze pensioenen zijn niet ondergebracht bij het ABP of een pensioenverzekeringsmaatschappij. De voorziening is ingesteld om ervoor te zorgen dat de opgebouwde pensioenrechten van (ex-)gedeputeerden ook daadwerkelijk kunnen worden betaald door de provincie.				
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2010 d.d. 10 november 2010				
Portefeuillehouder	A. van der Tuuk				
Teamleider	R. Kavsek				
Programma	Programma 8 Middelen				
Product	Product 8.2 Personeel en organisatie				
Toelichting	De ingehouden pensioenpremies van de huidige gedeputeerden alsmede het werkgeversdeel pensioenpremie voor huidige gedeputeerden worden gestort in de voorziening. Aan de voorziening worden de daadwerkelijk betaalde pensioenen onttrokken. De voorziening is op peil om aan de toekomstige verplichtingen te voldoen. Begroot is een jaarlijkse rentetoevoeging van €200.000,- en daarnaast een verwachte premiestorting van € 90.000,-.				
Inhoudelijke en financiële toelichting	<p>Wat was in 2015 gepland?</p> <p>De premiestorting is begroot op € 75.000,- en de (rente)toevoeging op €850.000,-. De pensioenuitkering was begroot op € 350.000,-.</p> <p>Wat is in 2015 gerealiseerd?</p> <p>De premie storting bedroeg € 75.256,- en de begrote (rente)storting €850.000,- i.v.m. de actualisatie van het saldo. De storting is gedekt binnen de totale personele lasten. De betaalde pensioen/waardeoverdracht bedroeg € 1.045.201,-.</p> <p>Wat zijn de oorzaken van eventuele afwijkingen?</p> <p>In 2015 zijn wederom hernieuwde actuariële berekeningen uitgevoerd. Met het oog op de fondsvorming wordt thans gebruikgemaakt van de grondslagen van het ABP, zodat bij het te zijner tijd realiseren van de fondsvorming het bedrag voor overheveling naar ABP als voorziening op de balans staat.</p> <p>Wat is het (meerjarige) effect van eventuele afwijkingen?</p> <p>N.v.t.</p>				

083182 Voorziening groot onderhoud Depot Drents Museum					
<i>Verloop</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>
Saldo aanvang jaar (1)	50.384	59.434	64.377	77.260	90.114
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoegingen (3)	14.043	14.043	14.043	14.043	14.043
Aanwendungen (4)	4.993	9.100	1.160	1.189	3.015
Saldo einde jaar (1-2+3-4)	59.434	64.377	77.260	90.114	101.142
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Voor nu en in de toekomst op een planmatige wijze werken aan een verantwoorde staat van bouwkundig en technisch onderhoud van het Depot Drents Museum en daartoe de financiële middelen beschikbaar hebben.				
Instellingsbesluit	Jaarstukken 2010 d.d. 23 mei 2011				
Portefeuillehouder	A. van der Tuuk				
Teamleider	H.J. Schimmel				
Programma	Programma 8. Middelen				
Product	Product 8.3. ICT en facilitaire zaken				
Toelichting	<p>Net als voor het provinciehuis en Drents Museum is op basis van een meerjaren-onderhoudsplan voor de gebouwen van het Depot Drents Museum in 2011 een voorziening aangemaakt. De planning beslaat een periode van 25 jaar. De vermeerderingen aan deze voorziening zijn vastgesteld op basis van een inschatting op het meerjarig onderhoudsplan voor de periode 2012-2036 zoals die in de 1e Bestuursrapportage 2011 opgenomen zijn. Het reguliere bedrag voor toevoeging aan de voorziening was vastgesteld op € 53.590,-. De voorziening is ingesteld om fluctuatie in de jaarlijkse (groot) onderhoudskosten te voorkomen. Omdat in 2026 een investeringsbudget beschikbaar komt t.b.v. de installaties van het depot, is deze in mindering gebracht op de jaarlijkse dotatie en kan de jaarlijks dotatie worden verlaagd naar € 14.043,- per jaar.</p> <p>In 2016 en de komende jaren is veelal alleen dagelijks onderhoud van toepassing. Omdat het gebouw een nieuw gebouw betreft zijn planmatige onderhoudskosten (nog) maar beperkt aan de orde.</p>				
Inhoudelijke en financiële toelichting	<p>Wat was in 2015 gepland?</p> <p>Waterinstallatie legionella risicoanalyse. Elektrische installatie NEN 3140 keuring.</p> <p>Wat is in 2015 gerealiseerd?</p> <p>Betreft relatief nieuw gebouw met nog maar weinig planmatig onderhoud.</p> <p>Wat zijn de oorzaken van eventuele afwijkingen?</p> <p>Door faillissement installateur (Imtech) zijn niet urgente werkzaamheden opgeschort naar 2016 (€ 6.300,-).</p> <p>Wat is het (meerjarige) effect van eventuele afwijkingen?</p> <p>Er is geen meerjarig effect. Voorziening t.b.v. uitgesteld onderhoud blijft staan en wordt later besteed.</p>				

Voorziening financieel risico IAP					
083183 Drenthe					
<i>Verloop</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019</i>
Saldo aanvang jaar (1)	695.516	695.516	695.516	695.516	695.516
Vrijgevallen bedragen (2)	-	-	-	-	-
Toevoegingen (3)	-	-	-	-	-
Aanwendingen (4)	-	-	-	-	-
Saldo einde jaar (1-2+3-4)	695.516	695.516	695.516	695.516	695.516
Doelstelling (in te realiseren maatschappelijke doelstellingen)	Afdekking risico van nog af te wikkelen claim n.a.v. een audit bij het SNN over het Innovatieve Actieprogramma Drenthe 2008-2010, waarbij een deel van de subsidiabele kosten is afgekeurd.				
Instellingsbesluit	Jaarstukken 2012 d.d. 29 mei 2013				
Portefeuillehouder	A. van der Tuuk				
Teamleider	E. Bos				
Programma	Programma 8. Middelen				
Product	Product 8.1. Financiering en algemene dekkingsmiddelen				
Toelichting	<p>Deze voorziening is ingesteld omdat na een audit bij het SNN bij het Innovatieve Actieprogramma Drenthe 2008-2010 een deel van de subsidiabele kosten is afgekeurd. Het risico hiervoor ligt bij de provincie. De definitieve correctie door SNN moet nog plaatsvinden. In afwachting hiervan is deze voorziening van € 1.088.000,- ten laste van het Innovatieve Actieprogramma Drenthe gemaakt. In 2013 zijn werkzaamheden uitgevoerd die hebben geresulteerd in een aangepaste einddeclaratie, waardoor een deel van de voorziening daadwerkelijk aangesproken is. In totaal is toen een bedrag van € 392.000,- ten laste van de voorziening gebracht. Ondanks dat wij staan voor de huidige einddeclaratie en deze ook definitief hebben ingediend bij het SNN loopt de provincie volgens ons het risico dat SNN dan wel de rijksaudit autoriteit toch niet akkoord gaat met het volledige subsidiabel zijn van de einddeclaratie. Voorzichtigheidshalve handhaven wij daarom nu de voorziening om later niet alsnog opnieuw een verlies te moeten nemen. Zodra de einddeclaratie door het SNN is vastgesteld, dat zal naar verwachting eind 2015 gebeuren, zal het saldo van de voorziening ten gunste van de Reserve versterking economische structuur komen.</p>				
Inhoudelijke en financiële toelichting	Wat was in 2015 gepland?				
	Dat SNN met haar eindafrekening zou komen.				
	Wat is in 2015 gerealiseerd?				
	De afrekening van SNN is nog niet ontvangen.				
	Wat zijn de oorzaken van eventuele afwijkingen?				
	De Audit Autoriteit heeft haar oordeel nog niet gegeven.				
	Wat is het (meerjarige) effect van eventuele afwijkingen?				
Na vaststelling door SNN (inclusief AA) kan de voorziening vervallen of dient er (deels) van de voorziening gebruik gemaakt te worden.					

I.2.9 Europa

Inleiding

Drenthe heeft een stevige ambitie op het terrein van Europa. Europese kansen willen we benutten om onze Drentse beleidsdoelstellingen te realiseren. Om deze kansen te kunnen benutten wordt bij de meeste Europese projecten provinciale EU cofinanciering gevraagd. Door middel van een integrale afweging over de inzet van de provinciale middelen bij Europese projecten en programma's wordt getracht deze Drentse ambitie te bewerkstelligen.

Verder zetten we op allerlei manieren in op het in de Europese context bijdragen aan de zichtbaarheid en resultaten en doelen van Drenthe en vice versa. Dat doen we niet alleen op het terrein van Europa, maar ook op de andere facetten van onze aanpak Public Affairs. Aansluiting vinden bij het beleid, de netwerken en de mogelijkheden van Europa is geen doel op zichzelf. Het is een middel om onze eigen Drentse ambities te verwezenlijken en met onze doelen tegelijkertijd bij te dragen aan die van Europa.

Wat hebben we gedaan?

Europese regioprogramma's

In 2015 zijn de Europese regioprogramma's OP EFRO, Interreg A (Nederland-Duitsland) en B (Noordzee), Interreg Europe voorzichtig en met vertraging van start gegaan. Het POP zal pas in 2016 daadwerkelijk van start gaan. Gevolg daarvan is dat de besteding logischerwijs ook achter ligt bij de oorspronkelijke planning. Deze regioprogramma's onderscheiden zich van andere Europese instrumenten omdat Drenthe mede indiener van die programma's is, Drenthe in het werkingsgebied van die programma's ligt en wij mede verantwoordelijk zijn voor de uitvoering en cofinanciering ervan. Alle overige instrumenten worden door de Europese Commissie zelf uitgevoerd.

Onze verantwoordelijkheid om mede bij te dragen aan de regionale cofinanciering van die programma's hebben we financieel geregeld door naast de beleidsbudgetten een reserve EU cofinanciering te creëren en te vullen. Daarmee hebben we de meerjarigefinanciële verplichting die samenhangt met de uitvoering van Europese programma's geregeld. Met het in september 2015 door PS vastgestelde spelregelkader zijn de spelregels en afspraken over de verantwoording van die reserve geregeld.

Door de vertragingen is in de zin van bestedingen van de reserve dus ook een voorzichtige start gemaakt. Wij verwachten dat de uitvoering van die programma's in 2016 pas echt goed op stoom komen. Naast het gegeven dat de programma's vertraagd van start zijn gegaan geldt voor al die programma's dat de daadwerkelijke besteding van de provinciale middelen sterk afhankelijk is van de mate waarin de Drentse stakeholders in staat zijn goede plannen (mede) te ontwikkelen voor die programma's.

Versterking Drents profiel Europa

We hebben Drenthe bestuurlijk in positie gebracht binnen Europese innovatie partnerschappen en trans Europese netwerken.

Voorbeelden:

- Gezamenlijke ontvangst met Nedersachsen van Vice-President Europese Commissie voor Energie Unie
- Versterkte positie in Noordzeegebied, o.a. door organisatie jaarconferentie Noordzeecommissie in Assen.
- Hernieuwd mandaat HNP vicevoorzitterschap
- Succesvolle organisatie en deelname aan Open Days
- Actief aan tafel bij DG's Europese Commissie
- Lobbygesprekken met Europarlementariërs

I.2.10 Krimp

Inleiding

Op 14 september 2015 heeft de Noordelijke Rekenkamer (NRK) het rapport " Het krimpbeleid van de provincie Drenthe" gepubliceerd. In dit rapport van de NRK staat de vraag centraal op welke wijze de provincie Drenthe haar regierol in krimpbeleid vervult, hoeveel subsidie zij heeft verstrekt in de periode 2008-2013 en hoe het succes van deze inspanning wordt vastgesteld.

In het onderzoek komt de NRK tot drie aanbevelingen aan Gedeputeerde Staten (GS):

- het komen tot een duidelijke visie op krimp, waarbij alle relevante partijen betrokken worden;
- het maken van een afweging tussen het belang dat wordt gehecht aan krimpproblematiek en de middelen en menskracht die hiervoor ter beschikking staan en;
- het integreren van de verschillende onderdelen van het facetbeleid dat tot op heden gevoerd wordt rond krimp, zodat een overzicht ontstaat van doelen, middelen, resultaten en effecten.

Bij brief van 10 december 2015 hebben GS de Provinciale Staten van Drenthe (PS) geïnformeerd over het proces van afhandeling van de aanbevelingen van het rapport van de NRK. Voor de aanbeveling over de integratie van alle aspecten van het facetbeleid voor krimp is aangegeven dat dit terug komt aan de hand van de jaarrekening.

Wat hebben we gedaan?

Binnen de provincie is in 2015 op verschillende manieren gewerkt aan 'krimp'. Hierbij moet gedacht worden aan: de retailagenda ter versterking van binnensteden en het terugdringen van leegstand; het sectorplan Grenzeloos Werken; het aanpakken van gezondheidsachterstanden in de Veenkoloniën (Wolbert middelen); het optimaliseren van vraag en aanbod voor doelgroepenvervoer en 'regulier' openbaar vervoer. Aan deze beleidsdoelen (doelstellingen en resultaten) zijn gedeeltelijke financiële middelen gekoppeld.

Enkele concrete voorbeelden:

- Krimpcoaches PO en VO. Vanuit de regiegroep onderwijs en krimp zijn met subsidie van het rijk krimpcoaches aangesteld in het PO en het VO die onderwijsbestuurders adviseren om in brede zin in te spelen op de gevolgen van krimp. Ook is er door CMO/STAMM onderzoek gedaan naar de leegstand van schoolgebouwen.
- Aanpak laaggeletterdheid. Door het verstrekken van een subsidie van € 25.000,- is het werk van het Bondgenootschap voor een geletterd Drenthe ondersteund. Leden van dit bondgenootschap als gemeenten, Provincie, Biblionet, Stichting lezen en schrijven, onderwijsinstellingen en bedrijfsleven werken daarbij samen door bijvoorbeeld het inrichten van taalhuizen, opstellen van taalakkoorden.
- Onderwijsmonitor. De werkgroep Onderwijskwaliteit werkt aan het behoud van kwaliteit van het onderwijs ook in krimpgebieden. Instrument daarbij zijn bijvoorbeeld de Onderwijsmonitor en het Drentse excellentietraject.
- Zuidoost Drenthe. Vanuit Samenwerken aan een Vitaal Platteland in Zuidoost Drenthe zijn als resultaten te benoemen het centrumplan Borger, de verzilvering van de Veenvaart verbinding, de leefbaarheidsmonitor, het stimuleren van dorpsinitiatieven, het onderhouden van het kennisknooppunt Krimp Noord-Nederland, de bijdrage 3-printers en de pilot huisartsen Zuidoost-Drenthe.
- Vergrijzing. Het project duurzame inzetbaarheid in het MKB is gestart in Zuidoost Drenthe. Hieraan hebben in 2015 zeven bedrijven deelgenomen.

II Jaarrekening

II.1 Het overzicht van baten en lasten in de rekening 2015

Programma	Realisatie 2014	Primitieve begroting 2015	Begroting 2015 na wijziging	Realisatie 2015	Verschil	Voordeel / Nadeel
-----------	-----------------	---------------------------	-----------------------------	-----------------	----------	-------------------

Lasten (* 1.000,-)						
Programma 1. Kwaliteit openbaar bestuur	2.485	2.937	5.331	4.155	1.176	V
Programma 2. Regionale economie	18.400	14.866	7.704	7.957	-253	N
Programma 3. Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer	68.128	97.219	100.747	92.756	7.991	V
Programma 4. Duurzame ruimtelijke ontwikkeling & waterbeheer	3.171	5.942	7.010	6.791	219	V
Programma 5. Milieu, Energie & Bodem	8.416	11.651	7.606	7.367	239	V
Programma 6. Cultuur	59.152	19.104	18.656	18.719	-63	N
Programma 7. Dynamiek in leefomgeving	46.767	47.282	46.668	47.959	-1.291	N
Programma 8. Middelen	48.451	49.922	57.058	55.314	1.744	V
Totaal Lasten	254.970	248.923	250.780	241.018	9.762	V

Baten (* 1.000,-)						
Programma 1. Kwaliteit openbaar bestuur	2	20	34	15	-19	N
Programma 2. Regionale economie	221	32	132	166	34	V
Programma 3. Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer	35.774	31.881	41.653	42.399	746	V
Programma 4. Duurzame ruimtelijke ontwikkeling & waterbeheer	818	710	764	811	47	V
Programma 5. Milieu, Energie & Bodem	1.601	3.554	518	42	-476	N
Programma 6. Cultuur	42.273	1.413	1.412	1.286	-126	N
Programma 7. Dynamiek in leefomgeving	10.945	11.878	14.003	28.765	14762	V
Programma 8. Middelen	160.012	145.103	161.950	162.869	919	V
Totaal Baten	251.646	194.591	220.466	236.353	15.887	V

Programma	Realisatie 2014	Primitieve begroting 2015	Begroting 2015 na wijziging	Realisatie 2015	Verschil	Voordeel / Nadeel
Recapitulatie (* 1.000,-)						
Totaal lasten (1)	254.970	248.923	250.780	241.018	9.762	V
Totaal baten (2)	251.646	194.591	220.466	236.353	15.887	V
Resultaat voor mutaties in reserves (3=1-2)	3.324	54.332	30.314	4.665	25.649	V
Begrote stortingen in reserves (4)	34.551	2.102	39.989	39.989	0	V
Begrote onttrekkingen aan reserves (5)	44.340	56.434	70.303	70.303	0	V
Per saldo mutaties bestemmingsreserves begroot (6=4-5)	-9.789	-54.332	-30.314	-30.314	0	V
Resultaat na begrote mutaties bestemmingsreserves niet begroot (7=3+6)	-6.465	0	0	-25.648	25.649	V
Stortingen in reserves niet begroot (8)	3.199			20.703	-20.703	N
Onttrekkingen aan reserves niet begroot (9)	25			-1.415	1.415	N
Per saldo mutaties bestemmingsreserves niet begroot (10=8-9)	3.174	0	0	22.119	-22.119	N
Per saldo mutaties bestemmingsreserves (11=6+10)	-6.615	-54.332	-30.314	-8.195	-22.119	N
Resultaat na verrekening met reserves (12=3+11)	-3.291	0	0	-3.530	3.530	V

II.2 Toelichting op het overzicht van baten en lasten in de rekening 2015

Programma Saldi (* 1.000,--)	Realisatie 2014	Primitieve begroting 2015	Begroting 2015 na wijziging	Realisatie 2015	Verschil	Voordeel / Nadeel
Programma 1. Kwaliteit openbaar bestuur	2.483	2.917	5.297	4.140	1.157	V
Programma 2. Regionale economie	18.179	14.834	7.572	7.791	-219	N
Programma 3. Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer	32.354	65.338	59.094	50.357	8.737	V
Programma 4. Duurzame ruimtelijke ontwikkeling & waterbeheer	2.353	5.232	6.246	5.980	266	V
Programma 5. Milieu, Energie & Bodem	6.815	8.097	7.088	7.325	-237	N
Programma 6. Cultuur	16.879	17.691	17.244	17.433	-189	N
Programma 7. Dynamiek in leefomgeving	35.822	35.404	32.665	19.194	13.471	V
Programma 8. Middelen	-111.561	-95.181	-104.892	-107.555	2.663	V
Totaal saldi	3.324	54.332	30.314	4.665	25.649	V

Het voordelig rekeningsaldo over het boekjaar 2015 bedraagt **€25.649.000,--**. Dit rekeningsaldo is samengesteld volgens de voorschriften van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). Hierin is bepaald dat het saldo van baten en lasten, ten opzichte van de begroting, na verrekening met begrote mutaties met bestemmingsreserves gepresenteerd dient te worden. Het betreft dan het saldo waarin de begroting inclusief begrotingswijzigingen heeft voorzien. Vorig jaar bedroeg het rekeningsaldo op dezelfde wijze berekend € 6.465.000,--.

Het saldo van verrekeningen van budgetten die relaties hebben met bestemmingsreserves bedraagt vanuit 2015 **€22.119.000,--** (in 2014 was dit €3.174.000,-- en in 2013 was dit 24.637.000,--). Het voordelig rekeningsaldo na verrekening met bestemmingsreserves bedraagt dan per saldo **€3.530.000,--** tegen een bedrag van € 4.762.000,-- in 2014. De afgelopen jaren waren deze saldi € 4.762.000,-- in 2013, € 8.684.000,-- in 2012, € 7.825.000,-- in 2011, € 3.356.000,-- in 2010, € 1.334.000,--).

De totale lasten waren € 9.762.000,-- lager dan begroot en de baten waren € 15.887.000,-- hoger dan begroot. Het resultaat voor verrekening met reserves bedroeg daardoor zoals eerder aangegeven per saldo € 25.649.000,--.

De begrote stortingen in reserves bedragen € 39.989.000,-- en de begrote onttrekkingen zijn € 70.303.000,--. De beoogde stortingen zijn € 20.703.000,-- hoger dan begroot en de onttrekkingen zijn € 1.415.000,-- lager dan begroot. Samen een bedrag van € 22.119.000,--. Dit bedrag kan als volgt worden gespecificeerd (waarbij na- en voordelen vanuit het exploitatie-oogpunt zijn weergegeven, een extra storting in een reserve wordt hier dan ook als nadeel gezien):

Mutaties reserves	Begroting	Realisatie	Voordeel/Nadeel	Verschil
Bijdrage aan Cofinancieringsreserve Europa	0	1.045.183	N	-1.045.183
Bijdrage aan Reserve Regio Specifiek Pakket	10.167.428	16.773.840	N	-6.606.412
Bijdrage aan reserve grondwaterheffing	99.000	173.438	N	-74.438
Bijdrage aan reserve provinciaal aandeel ILG	3.203.854	7.752.904	N	-4.549.050
Bijdrage aan reserve natuurbeleid	6.346.500	14.340.665	N	-7.994.165
Bijdrage aan Reserve opvang revolverend financieren	68.400	502.636	N	-434.236
Bijdrage van reserve beheer vaarweg Meppel - De Punt	-1.465.000	-1.264.428	N	-200.572
Bijdrage van reserve achterstallig onderhoud & verbeteringswerken N34	-684.106	-424.622	N	-259.484
Bijdrage van Reserve vaarverbinding Erica - Ter Apel	-5.600.000	-4.560.053	N	-1.039.947
Bijdrage van reserve vitaal platteland	-3.928.000	-3.508.330	N	-419.670
Bijdrage van reserve monitoring voormalige stortplaatsen	-75.000	-18.943	N	-56.057
Bijdrage van reserve organisatie ontwikkeling	-1.270.690	-1.038.495	N	-232.195
Bijdrage van reserve versterking economisch structuur	-550.000	-962.709	V	412.709
Bijdrage van Reserve opvang revolverend financieren	-125.000	-505.000	V	380.000
				<u>-22.118.698</u>

Het resultaat na verrekening met de reserves bedraagt € 3.530.000,--. Van dit bedrag is € 297.000,-- gereserveerd voor budgetoverheveling naar 2016. Dit bedrag kan als volgt worden gespecificeerd:

Omschrijving	
Beeldende Kunst en Vormgeving in ruimtelijke plannen	132.000
Soortenbescherming	43.500
Decentralisatie Uitkeringen Door en Drugsafval	121.722
	<u>297.222</u>

Het voordelig resultaat dat dan nog resteert ad € 3.233.000 ,-- is nog vrij te bestemmen. Wij stellen voor om dit bedrag toe te voegen aan de Financieringsreserve, zoals in het college akkoord is besloten. Tot toevoegen van rekeningsaldi aan deze reserve is destijds besloten, omdat door de inzet van extra middelen de financieringsreserve tijdelijk onder de afgesproken bodemstand van € 80 miljoen uitkwam. Om ook voor de toekomst een financieel gezonde situatie voor Drenthe te behouden, is besloten om overschotten op de jaarrekening toe te voegen totdat deze weer is aangezuiverd tot een saldo € 80 miljoen.

Naast overhevelingen van niet bestede budgetten die volgend jaar nodig zijn om beleidsdoelen te realiseren, zijn er in 2015 twee budgetten overschreden waarvan wij voorstellen deze overschrijdingen te verrekenen met de beschikbare budgetten in 2016. Het betreft de overschrijding van het Programma Energie en de overschrijding op het budget van de Duurzame Krimpregeling. Wanneer deze overschrijdingen er niet waren geweest, dan was het rekeningresultaat hoger geweest. Wij stellen dan ook voor om de beide budgetten in 2016 te verlagen en het saldo daarvan ook toe te voegen aan de financieringsreserve.

Omschrijving	
Programma Energie	458.000
Duurzame Krimpregeling	80.000
	<u>538.000</u>

In de recapitulatie die u hierna aantreft worden per programma verschillen gespecificeerd. Het betreft verschillen groter dan € 50.000,- tussen de begrote saldi (na verwerking begrotingswijzigingen) versus de gerealiseerde saldi van diverse kostensoort binnen de programma's en producten. Verschillende saldi worden verrekend met reserves. In de meest rechtse kolom treft u de saldi aan per programma na de voorgestelde verrekening met reserves. Conform gemaakte afspraken worden afwijkingen ten opzichte van de begroting nog beperkt toegelicht aan het eind van de verantwoording per programma.

Specificatie van verschillen (groter dan € 50.000,-) tussen begrote (na wijziging) en gerealiseerde saldi per programma en product.

	Saldi programma's	Verrekening specifieke reserves na verrekening	Saldi programma's
Programma 1. Kwaliteit openbaar bestuur			
Product 1.1 Drenthe goed bestuurd			
Uitbesteed onderzoek	V	45.891	
Overige	V	54.363	
Totaal Product 1.1 Drenthe goed bestuurd	V	100.254	
Product 1.2 Zichtbaar Drenthe			
Overige	V	21.624	
Totaal Product 1.2 Zichtbaar Drenthe	V	21.624	
Product 1.3 Goede belangenbehartiging voor Drenthe			
Bijdragen in projecten Cofinancieringsreserve Europa	V	1.045.183	
Overige	N	-10.020	
Totaal Product 1.3 Goede belangenbehartiging voor Drenthe	V	1.035.163	
Totaal Programma 1. Kwaliteit openbaar bestuur	V	1.157.040	
Verrekeningen reserves			
Bijdrage aan Cofinancieringsreserve Europa		-1.045.183	
Totaal verrekeningen reserves			-1.045.183
Saldo programma na verrekening met reserves			111.857
Programma 2. Regionale economie			
Product 2.2 Versterken regionale innovatiekracht			
Proceskosten Economie	N	-60.088	
Bijdragen in projecten versterking economische structuur	N	-432.710	
Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij (NOM)	V	208.621	
Overige	V	28.325	
Totaal Product 2.2 Versterken regionale innovatiekracht	N	-255.852	
Product 2.3 Optimale aansluiting bedrijfsleven, kennis, onderwijs en arbeidsmarkt			
Overige	V	43.123	
Totaal Product 2.3 Optimale aansluiting bedrijfsleven, kennis, onderwijs en arbeidsmarkt	V	43.123	
Product 2.5 Vrijtijdseconomie			
Overige	N	-49.422	
Totaal Product 2.5 Vrijtijdseconomie	N	-6.299	
Totaal Programma 2. Regionale economie	N	-219.029	
Verrekeningen reserves			
Bijdrage van reserve versterking economisch structuur		412.709	
Totaal verrekeningen reserves			412.709
Saldo programma na verrekening met reserves			193.681

	Saldi programma's	Verrekening specifieke reserves na verrekening	Saldi programma's
Programma 3. Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer			
Product 3.1 Bereikbaarheid (incl openbaar vervoer)			
Onderhoud en verbeteringswerken N34	V	259.484	
Overige	N	-15.436	
Totaal Product 3.1 Bereikbaarheid (incl openbaar vervoer)	V	244.049	
Product 3.2 Verkeersveiligheid			
Intensivering m.b.t. fietspaden	V	115.367	
Overige	V	31.533	
Totaal Product 3.2 Verkeersveiligheid	V	146.900	
Product 3.3 Wegen			
Onderhoud wegen	V	119.504	
Onderhoud assetmanagement	V	72.623	
Regulier onderhoud wegen	N	-77.850	
Afwikkeling voorgaand dienstjaar (ink.)	V	257.000	
Overige	V	135.096	
Totaal Product 3.3 Wegen	V	506.373	
Product 3.4 Vaarwegen			
Vaarwegverbinding Erica - Ter Apel	V	1.039.947	
Vaarweg Meppel-De Punt	V	200.572	
ZO Drentse vaarwegen	N	-154.925	
Bijdrage van waterschappen in voedingsgemalen	V	118.565	
Overige	V	29.693	
Totaal Product 3.4 Vaarwegen	V	1.233.852	
Product 3.5 Integrale gebiedsontwikkeling (Assen, Coevorden, Emmen)			
Integrale gebiedsontwikkeling Coevorden	V	5.817.409	
Integrale gebiedsontwikkeling Emmen (RSP verbreed)	N	-1.201.225	
Bereikbaarheid Emmen Atalanta	V	2.000.000	
Totaal Product 3.5 Integrale gebiedsontwikkeling (Assen, Coevorden, Emmen)	V	6.606.412	
Totaal Programma 3. Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer	V	8.737.586	
Verrekeningen reserves			
Bijdrage van reserve achterstallig onderhoud & verbeteringswerken N34		-259.484	
Bijdrage van reserve beheer vaarweg Meppel - De Punt		-200.572	
Bijdrage van Reserve vaarverbinding Erica - Ter Apel		-1.039.947	
Bijdrage van reserve vitaal platteland		-115.367	
Bijdrage aan Reserve Regio Specifiek Pakket		-6.606.412	
Totaal verrekeningen reserves		-8.221.782	
Saldo programma na verrekening met reserves		V	515.804
Programma 4. Duurzame ruimtelijke ontwikkeling & waterbeheer			
Product 4.1 Ruimtelijke ontwikkeling			
Bijdrage in kosten Regiovisie Groningen - Assen 2030	V	93.183	
Ruimtelijke kwaliteit	V	101.556	
Duurzame krimpregeling	N	-80.642	
Overige	V	21.900	
Totaal Product 4.1 Ruimtelijke ontwikkeling	V	135.998	
Product 4.2 Grondwater en waterhuishouding (incl. waterschappen en peilbeheer)			
Onderzoeken grondwatersystemen en Uitvoering Grondwaternet	V	65.410	
Overige	V	64.624	
Totaal Product 4.2 Grondwater en waterhuishouding (incl. waterschappen en peilbeheer)	V	130.035	
Totaal Programma 4. Duurzame ruimtelijke ontwikkeling & waterbeheer	V	266.032	

	Saldi programma's	Verrekening specifieke reserves na verrekening	Saldi programma's
Verrekeningen reserves			
Bijdrage aan reserve grondwaterheffing	-74.438		
Totaal verrekeningen reserves		-74.438	
Saldo programma na verrekening met reserves		V	191.594
Programma 5. Milieu, Energie & Bodem			
Product 5.1 Energie			
Programma klimaat en energie	N	-458.016	
Overige	V	2.721	
Totaal Product 5.1 Energie	N	-455.295	
Product 5.2 Milieu			
Overige	V	127.059	
Totaal Product 5.2 Milieu	V	127.059	
Product 5.3 Bodemontwikkeling			
Kosten monitoring voormalige stortplaatsen	V	56.057	
Overige	V	36.049	
Totaal Product 5.3 Bodemontwikkeling	V	92.106	
Totaal Programma 5. Milieu, Energie & Bodem	N	-236.131	
Verrekeningen reserves			
Bijdrage van reserve monitoring voormalige stortplaatsen		-56.057	
Totaal verrekeningen reserves		-56.057	
Saldo programma na verrekening met reserves		V	-292.187
Programma 6. Cultuur			
Product 6.1 Cultuur ontwikkelingen			
Verhaal van Drenthe	N	-102.528	
Cultuurhistorie en Archeologie in ruimtelijke planvorming	V	73.738	
Overige	N	-5.276	
Totaal Product 6.1 Cultuur ontwikkelingen	N	-34.066	
Product 6.2 Erfgoed			
Restauratie Rijksmonumenten	N	-107.396	
Overige	N	-43.996	
Totaal Product 6.2 Erfgoed	N	-151.392	
Product 6.3 Cultuur en maatschappij			
Beeldende kunst en vormgeving	V	131.918	
Podiumkunsten, festivals en evenementen	N	-92.428	
Overige	N	-43.745	
Totaal Product 6.3 Cultuur en maatschappij	N	-4.255	
Totaal Programma 6. Cultuur	N	-189.713	
Verrekeningen reserves			
Totaal verrekeningen reserves		0	
Saldo programma na verrekening met reserves		V	-189.713
Programma 7. Dynamiek in leefomgeving			
Product 7.1 Agribusiness			
Landbouw structuur versterking	N	-155.364	
Afwikkeling (subsidie) vorig boekjaar	V	104.002	
Overige	N	-70	
Totaal Product 7.1 Agribusiness	N	-51.432	

	Saldi programma's	Verrekening specifieke reserves na verrekening	Saldi programma's
Product 7.2 Plattelandsontwikkeling			
Vitaal Platteland (Impuls sev)	V	304.302	
Afwikkeling voorgaand jaar economische vitaliteit platteland	V	74.557	
Recreatie & Toerisme, Soc. Ec. Voorz en Landbouw	V	273.565	
Overige	V	26.967	
Totaal Product 7.2 Plattelandsontwikkeling	V	679.391	
Product 7.3 Dynamisch Drenthe			
Overige	V	6.401	
Totaal Product 7.3 Dynamisch Drenthe	V	6.401	
Product 7.4 Natuur en landschap			
Natuur algemeen	V	103.804	
Ontwikkelopgave verwerving en inrichting	N	-747.670	
Soortenbescherming/leefgebiedenbenadering	V	69.083	
Beheer binnen EHS (DR.) (incl. beheer buiten EHS)	N	-1.305.381	
Afwikkeling voorgaand jaar Beheer	N	-233.578	
Aanpak stikstof(PAS) DU	V	2.431.675	
Uitfinanciering ILG verplichtingen overig Natuur	N	-2.132.303	
Overige opbrengsten realisatie EHS	V	5.264.374	
Opbrengst verkoop grond en gebouwen	V	1.274.517	
Overige opbrengsten Natuurbeheer	V	1.520.832	
Overige opbrengsten Uitfinanciering ILG verplichtingen	V	6.681.352	
Overige	N	-90.327	
Totaal Product 7.4 Natuur en landschap	V	12.836.378	
Totaal Programma 7. Dynamiek in leefomgeving	V	13.470.739	
Verrekeningen reserves			
Bijdrage van reserve vitaal platteland		-304.302	
Bijdrage aan reserve provinciaal aandeel ILG		-4.549.050	
Bijdrage aan reserve natuurbeleid		-7.994.165	
Totaal verrekeningen reserves			-12.847.517
Saldo programma na verrekening met reserves			623.222
Programma 8. Middelen			
Product 8.1 Financiering en algemene dekkingsmiddelen			
Juridische kosten	N	-75.072	
Frictiekosten LSM	V	232.195	
Afboeking oninbaarheid	N	-380.000	
Onvoorziene uitgaven	V	50.000	
Toegerekende apparaatskosten	V	1.328.399	
Decentralisatie-uitkering	V	121.722	
Opbrengst opcenten op hoofdsom motorrijtuigenbelasting	V	234.980	
Stortingen voor verstrekte geldleningen	V	427.938	
Overige	V	43.677	
Totaal Product 8.1 Financiering en algemene dekkingsmiddelen	V	1.983.838	
Product 8.2 Personeel en organisatie			
Arbeidsvoorwaarden	V	123.173	
Overige	V	22.730	
Totaal Product 8.2 Personeel en organisatie	V	145.902	

	Saldi programma's	Verrekening specifieke reserves na verrekening	Saldi programma's
Product 8.3 ICT en facilitaire zaken			
Aanloopkosten Transitie Prolander	V	70.055	
Gebouwen- en bestuurskosten	V	215.589	
Documentaire informatievoorziening	V	129.049	
Grafische diensten,terugontvangen kosten drukwerk	V	85.908	
Opbrengsten Gebouwen en bestuurskosten	V	55.477	
Overige	N	-23.383	
Totaal Product 8.3 ICT en facilitaire zaken	V	532.695	
Totaal Programma 8. Middelen exclusief reserve mutaties	V	2.662.436	
Verrekeningen reserves			
Bijdrage van Reserve opvang revolverend financieren		380.000	
Bijdrage aan Reserve opvang revolverend financieren		-434.236	
Bijdrage van reserve organisatie ontwikkeling		-232.195	
Totaal verrekeningen reserves			-286.431
Saldo programma na verrekening met reserves		V	2.376.005
Totale saldo jaarrekening voor bestemming van reserves	V	25.648.959	
Mutaties reserves			
Bijdrage aan Cofinancieringsreserve Europa	N	-1.045.183	
Bijdrage aan Reserve Regio Specifiek Pakket	N	-6.606.412	
Bijdrage aan reserve grondwaterheffing	N	-74.438	
Bijdrage aan reserve provinciaal aandeel ILG	N	-4.549.050	
Bijdrage aan reserve natuurbeleid	N	-7.994.165	
Bijdrage aan Reserve opvang revolverend financieren	N	-434.236	
Bijdrage van reserve beheer vaarweg Meppel - De Punt	N	-200.572	
Bijdrage van reserve achterstallig onderhoud & verbeteringswerken N34	N	-259.484	
Bijdrage van Reserve vaarverbinding Erica - Ter Apel	N	-1.039.947	
Bijdrage van reserve vitaal platteland	N	-419.670	
Bijdrage van reserve monitoring voormalige stortplaatsen	N	-56.057	
Bijdrage van reserve organisatie ontwikkeling	N	-232.195	
Bijdrage van reserve versterking economisch structuur	V	412.709	
Bijdrage van Reserve opvang revolverend financieren	V	380.000	
Totale verrekeningen reserves	N	-22.118.698	
Totaal Programma 8. Middelen inclusief reserve mutaties		-19.456.262	
Totaal saldo jaarrekening na bestemming van de reserves			3.530.262

Opbrengst opcenten op hoofdsom motorrijtuigenbelasting

Het totaal aan verantwoorde opbrengsten voor motorrijtuigenbelasting bedraagt een bedrag van € 53.754.980,--. Volledigheidshalve willen we nog toelichten dat er een onzekerheid bestaat op de volledige inning van de opcenten motorrijtuigenbelasting, net als dat andere jaren ook het geval was.

Hierna wordt een toelichting gegeven op diverse aspecten van het overzicht baten en lasten.

Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening wordt vastgesteld met inachtneming van hetgeen omtrent de financiële positie op de balansdatum is gebleken tussen het moment van opmaken van de

jaarstukken en het tijdstip van vaststelling daarvan, voor zover deze aanvullende informatie onontbeerlijk is voor het bedoelde inzicht.

Algemene uitkeringen

Van alle gemeenten en provincies wordt verwacht dat in de jaarrekening over het verslagjaar t de gemeentefonds- respectievelijk provinciefondsuitkering wordt opgenomen conform de in jaar t laatst gepubliceerde accresmededeling. Doorgaans is deze accresmededeling opgenomen in de septembercirculaire. De gevolgen van het bijgestelde accres zoals opgenomen in de meicirculaire van het verslagjaar t+1 worden verantwoord in de jaarrekening van het op het verslagjaar volgend boekjaar.

Dividend

Dividenden zijn verantwoord in het jaar waarin het besluit tot toekenning van het dividend door de Algemene vergadering van de vennootschap is genomen.

II.2.1 Toelichting aangepaste programmaindeling

Voor de indeling van de Jaarstukken 2015 is de opzet van de Begroting 2016 gevolgd, hierbij zijn de 8 programma's van de primitieve Begroting 2015 omgezet naar de 10 programma's volgens de Begroting van 2016. Artikel 4 lid 2 het Besluit Begroting en verantwoording (BBV) geeft dan dat wanneer de indeling afwijkt van die van het voorafgaande begrotingsjaar er in de toelichting aangegeven wordt wat de reden daarvan is en welke wijzigingen dat tot gevolg had. De reden van de wijziging is dat wij graag cijfers en realisatie van resultaten en beleidsopgaven o.b.v. de nieuwste indeling willen geven presenteren voor de herkenbaarheid. Hieronder volgen tabellen met de wijzigingen en op welke bedragen zijn verplaatst conform de nieuwe indeling.

Programma's oude structuur		Som van Primitieve begroting 2015 uit de jaarrekening	
Programma 1. Samenwerkend Drenthe: Bestuur	€	3.414.017,00	
Programma 2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit	€	32.246.193,00	
Programma 3. Vitaal Drenthe: RSP	€	33.091.112,00	
Programma 4. Vitaal Drenthe: Welzijn, jeugdzorg, onderwijs en sport en cultuur	€	18.421.868,00	
Programma 5. Vitaal Drenthe: Ruimtelijke ontwikkeling	€	4.451.384,00	
Programma 6. Groen Drenthe: Water, Milieu en Bodem	€	5.930.920,00	
Programma 7. Groen Drenthe: pMJP, Natuur en landschap en Landbouw	€	34.100.182,00	
Programma 8. Groen Drenthe: Klimaat en Energie	€	2.450.000,00	
Programma 9. Innovatief Drenthe: Economische zaken en arbeidsmarkt	€	15.407.622,00	
Programma 10. Middelen en bedrijfsvoering	€	-149.513.298,00	
Eindtotaal		0	

Programma's nieuwe structuur			Som van Primitieve Verschil ten opzichte begroting 2015 uit de van oude structuur jaarrekening	
Programma 1. Kwaliteit openbaar bestuur	€	2.917.279,00	€	-496.738,00
Programma 2. Regionale economie	€	14.833.973,00	€	-17.412.220,00
Programma 3. Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer	€	65.337.305,00	€	32.246.193,00
Programma 4. Duurzame ruimtelijke ontwikkeling & waterbeheer	€	5.232.365,00	€	-13.189.503,00
Programma 5. Milieu, Energie & Bodem	€	8.096.677,00	€	3.645.293,00
Programma 6. Cultuur	€	17.691.868,00	€	11.760.948,00
Programma 7. Dynamiek in leefomgeving	€	35.403.831,00	€	1.303.649,00
Programma 8. Middelen	€	-149.513.298,00	€	-151.963.298,00
Eindtotaal (= totaal van de vervallen programma's 9 & 10)		0	€	-134.105.676,00

Som van Bedrag verplaatst

	Programma 2. Regionale economie	Programma 3. Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer	Programma 4. Duurzame ruimtelijke ontwikkeling & waterbeheer	Programma 5. Milieu, Energie & Bodem	Programma 6. Cultuur	Programma 7. Dynamiek in leefomgeving	Programma 8. Middelen	Eindtotaal
Programma 1.								
Samenwerkend Drenthe:								
Bestuur				496.738				496.738
3110123 Vorming RUD (oud)				496.738				496.738
Programma 2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit								
		32.246.193						32.246.193
3300215 Uitwerking pup		56.390						56.390
3300304 Brede doeluitkering		0						0
3300311 XVVI MUP-projecten Infrastructuur uitvoeren		597.720						597.720
3300312 INFRA MUP-projecten Infrastructuur uitvoeren		890.061						890.061
3300313 FVV MUP-projecten infrastructuur uitvoeren		7.168.392						7.168.392
3300314 Onderhoud en verbeteringswerken N34		5.750.000						5.750.000
3300315 Investerings volgens prioriteit 3.11		957.859						957.859
3300316 Kapitaallasten investeringen waterwegen		85.055						85.055
3300501 Mobiliteit		63.450						63.450
3300601 Uitwerking pup		700.000						700.000
3310401 407 km weg (totaal) beheren, plus 13 km parallelweg, 257 km fietspad en 128 faunatunnels, inclusief bijbehorende projecten		481.667						481.667
3310402 407 km weg (totaal) beheren, plus 13 km parallelweg, 257 km fietspad en 128 fauna		4.877.255						4.877.255
3310403 407 km weg (totaal) beheren, plus 13 km parallelweg, 257 km fietspad en 128 fauna		16.000						16.000
3310404 407 km weg (totaal) beheren, plus 13 km parallelweg, 257 km fietspad en 128 fauna		5.317.542						5.317.542
3330402 64 km vaarweg (totaal) beheren, inclusief bijbehorende projecten		1.242.267						1.242.267
3330404 64 km vaarweg (totaal) beheren, inclusief bijbehorende projecten		-1.349.882						-1.349.882
3330501 91 km vaarweg (totaal) beheren , inclusief bijbehorende projecten		246.400						246.400
3330502 91 km vaarweg (totaal) beheren, inclusief bijbehorende projecten		765.814						765.814
3330504 91 km vaarweg (totaal) beheren, inclusief bijbehorende projecten		940.373						940.373
3330701 Vaarwegverbinding Erica - Ter Apel		1.535.000						1.535.000
3340306 Exploitatie openbaar vervoer		1.904.830						1.904.830

	Programma 2. Regionale economie	Programma 3. Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer	Programma 4. Duurzame ruimtelijke ontwikkeling & waterbeheer	Programma 5. Milieu, Energie & Bodem	Programma 6. Cultuur	Programma 7. Dynamiek in leefomgeving	Programma 8. Middelen	Eindtotaal
Programma 4. Vitaal Drenthe: Welzijn, jeugdzorg, onderwijs en sport en cultuur					17.691.868	730.000		18.421.868
3810201 Onderwijs					62.500			62.500
3830603 Cultuureducatie en amateurkunst					1.472.560			1.472.560
3830604 Cultuurparticipatie					300.000			300.000
3830605 Podiumkunsten, festivals en evenementen					1.240.000			1.240.000
3830606 Beeldende kunst en vormgeving					300.000			300.000
3830607 Adviescommissie					50.000			50.000
3830608 Innovatie stimulering					111.500			111.500
3830803 Cultuurhistorie verhaal van Drenthe					1.722.025			1.722.025
3830804 Musea					4.904.678			4.904.678
3830805 Archief					446.400			446.400
3830806 Monumenten					1.561.055			1.561.055
3830807 Archeologie					99.695			99.695
3830808 Streektaal					367.289			367.289
3830908 Cultuurhistorie en ruimte					40.000			40.000
3840701 Sport algemeen						530.000		530.000
3840705 Drenthe beweegt						200.000		200.000
3840806 Maatschappelijke ondersteuning (art 13 WMO)					50.000			50.000
3840807 Zorgeconomie					40.000			40.000
3840808 Subsidiëring instellingen sociaal domein					1.039.124			1.039.124
3840809 Sociaal-maatschappelijke ontwikkeling en ondersteuning					1.302.772			1.302.772
3840903 Bibliotheken					2.582.270			2.582.270
Programma 5. Vitaal Drenthe: Ruimtelijke ontwikkeling			4.451.384					4.451.384
3900203 Provinciale omgevingsvisie Drenthe			50.841					50.841
3910201 Uitvoering regiovisie en convenant			2.237.773					2.237.773
3910501 Ruimtelijke kwaliteit			506.700					506.700
3920102 Stedelijke Ontwikkeling en vernieuwing			1.656.070					1.656.070
Programma 6. Groen Drenthe: Water, Milieu en Bodem			780.981	5.149.939				5.930.920
3400110 Beleidsontwikkeling Regionaal waterplan			173.083					173.083
3400115 Voortzetting Groenblauwe diensten			500.000					500.000
3400116 Onderzoeken grondwatersystemen			158.084					158.084
3430105 154 km kanaal onderhouden			5.734					5.734
3430106 18 gemalen exploiteren			46.850					46.850
3440101 Uitvoering grondwaterbeheer			-152.914					-152.914

	Programma 2. Regionale economie	Programma 3. Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer	Programma 4. Duurzame ruimtelijke ontwikkeling & waterbeheer	Programma 5. Milieu, Energie & Bodem	Programma 6. Cultuur	Programma 7. Dynamiek in leefomgeving	Programma 8. Middelen	Eindtotaal
3440106								
Grondwatervergunningen			-10.000					-10.000
3440203 Uitvoeren wettelijke taken			45.144					45.144
3500404 Verlenen subsidie MDF				359.607				359.607
3500513 Uitvoering reguliere milieu taken				100.000				100.000
3520206 Voorbereiden en uitvoeren overheidssaneringen door de provincie				1.665.579				1.665.579
3520222 Uitvoering bedrijvenregeling				0				0
3520224 Toetsen bodemsaneringsprojecten van derden				103.915				103.915
3520607 Bodemkwaliteitsbeheer				207.100				207.100
3520904 Bescherming aardkundige waarden/bodemarchief				20.000				20.000
3550301 Vergunningverlening inrichtingen Wet milieubeheer (Wm)				2.508.356				2.508.356
3550712 Beheer afvalstoffen				147.278				147.278
3550820 Toezicht Wet hygiëne en veiligheid badinrichtingen en zwemgelegenheden (WHVBZ)			15.000					15.000
3550821 Toezicht handhaving Omgeving				89.449				89.449
3560105 Vergunningverlening ontgrondingen				-51.345				-51.345
Programma 8. Groen Drenthe: Klimaat en Energie				2.450.000				2.450.000
3500511 Programma klimaat en energie				2.150.000				2.150.000
3500515 Beleidsontwikkeling klimaat en energie				300.000				300.000
Programma 9. Innovatief Drenthe: Economische zaken en arbeidsmarkt	14.833.973					573.649		15.407.622
3700501 Beleidskaders en programmabeheer	7.119.204							7.119.204
3710601 Voorzieningen vestigingsfactoren kernzones	4.702.400							4.702.400
3710603 Onderzoek, voorlichting en rapportage vestigingsfactoren kernzones	25.200							25.200
3710701 Prikkels functioneren arbeidsmarkt	500.000							500.000
3710702 Onderzoek, rapportage en overleg functioneren arbeidsmarkt	50.000							50.000
3710703 Projectenbureau Drenthe	500.000							500.000
3710901 Voorzieningen toeristisch aanbod	1.937.169							1.937.169
3730302 Prikkels versterkte agrarische sector						573.649		573.649

	Programma 2. Regionale economie	Programma 3. Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer	Programma 4. Duurzame ruimtelijke ontwikkeling & waterbeheer	Programma 5. Milieu, Energie & Bodem	Programma 6. Cultuur	Programma 7. Dynamiek in leefomgeving	Programma 8. Middelen	Eindtotaal
--	---------------------------------	---	--	--------------------------------------	----------------------	---------------------------------------	-----------------------	------------

Programma 10. Middelen en bedrijfsvoering

		-149.513.298	-149.513.298
2230701 Financiële administratie		-461.205	-461.205
2230704 Financiële adviezen		250.034	250.034
2240103 Uitvoering arbeidsvoorwaarden (FPB)		500.988	500.988
2240301 Personeels- & salarisadministratie		167.160	167.160
2240701 Arbeidsomstandigheden		141.720	141.720
2290105 Concernopleidingen		126.900	126.900
2290401 OR/GO		24.800	24.800
2660101 Werkplek (technische infrastructuur)		457.886	457.886
2660102 Informatiearchitectuur - Applicaties		860.348	860.348
2660103 Server (technische infrastructuur)		583.831	583.831
2660104 Opslag (technische infrastructuur)		256.470	256.470
2660105 Netwerk (technische infrastructuur)		299.975	299.975
2660106 I-beleid en Architectuur		380.718	380.718
2660107 Documentaire informatievoorziening en beheer		306.640	306.640
2660701 Accommodatie Provinciehuis		2.732.641	2.732.641
2660702 Accommodatie Drents Museum		290.000	290.000
2660703 Accommodatie Drents Depot		61.395	61.395
2660704 Onderhoud Overige locaties		2.809	2.809
2660705 Accommodatie Huize Tetrode		-1.237	-1.237
2660901 Gastvrijheid (Catering)		314.532	314.532
2660902 BHV en beveiliging		326.457	326.457
2660903 Schoonmaak		263.248	263.248
2660904 Grafische diensten		13.069	13.069
2660905 Werkplekomgeving		144.873	144.873
2660906 Servicedesk		8.200	8.200
2660907 Bestuursondersteuning		130.958	130.958
2660908 Secretariële ondersteuning		2.120	2.120
3000101 Geldleningen en uitzettingen korter dan 1 jaar		-132.500	-132.500
3010102 Bespaarde rente		-10.358.000	-10.358.000
3020102 Uitkering Provinciefonds		-77.322.063	-77.322.063
3030102 Eigen middelen		-53.176.000	-53.176.000

	Programma 2. Regionale economie	Programma 3. Regionale bereikbaarhei den regionaal openbaar vervoer	Programma 4. Duurzame ruimtelijke & ontwikkeling waterbeheer	Programma 5. Milieu, Energie & Bodem	Programma 6. Cultuur	Programma 7. Dynamiek in leefomgevin g	Programma 8. Middelen	Eindtotaal
3040101 Overige financiële middelen							39.236	39.236
3050101 Onvoorzien							50.000	50.000
3060101 Saldo kostenverdeelstaat							39.697.539	39.697.539
3060102 Saldo kostenplaats kapitaallasten							-220.054	-220.054
3080101 Mutaties reserves							-54.332.550	-54.332.550
3600204 Basisbestand							0	0
3720201 Voorzieningen openbaar belang nutsfuncties							-1.944.236	-1.944.236
Eindtotaal	14.833.973	32.246.193	5.232.365	8.096.677	17.691.868	1.303.649	-149.513.298	-70.108.573

	Programma 1	Programma 2	Programma 3	Programma 4	Programma 5	Programma 6	Programma 7	Programma 8	Programma 9	Programma 10
Saldo verplaatst naar betreffend programma	0	14.833.973	32.246.193	5.232.365	8.096.677	17.691.868	1.303.649	149.513.298	-	0
Saldo verplaatst naar een ander programma	496.738	32.246.193	0	18.421.868	4.451.384	5.930.920	0	2.450.000	15.407.622	149.513.298
Resultaat programma	-496.738	-17.412.220	32.246.193	-13.189.503	3.645.293	11.760.948	1.303.649	151.963.298	-15.407.622	149.513.298
Resultaat alle programma's	0									

II.3 Balans per 31 december 2015

	31 december 2014	31 december 2015
ACTIVA		
Vaste activa		
Materiële vaste activa		
- investeringen in economisch nut	40.497	40.940
- investeringen in maatschappelijk nut	59.394	59.087
Financiële vaste activa		
- kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	714	714
- leningen aan openbare lichamen	38.000	53.000
- overige verstrekte langlopende leningen	118.151	120.299
	256.756	274.041
Vlottende activa		
Uitzettingen met een rentetypische looptijd <1 jaar		
- vorderingen op openbare lichamen	12.154	17.435
- rekening-courantverhoudingen met het Rijk	182.150	150.734
- overige vorderingen	10.739	3.971
Liquide middelen	7.203	6.396
Overlopende activa	34.109	29.578
Voorraden	50	3
	246.404	208.117
Totaal activa	503.160	482.157

PASSIVA		
Vaste passiva		
Eigen vermogen		
- Algemene reserves	53.393	53.994
- Bestemmingsreserves	306.616	301.111
- Resultaat	3.291	3.530
	363.300	358.635
Voorzieningen*		
- Voorzieningen voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is	2.710	2.623
- Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	19.264	11.691
- Voorzieningen ter egalisering van kosten	1.445	1.694
	23.419	16.008
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer	253	253
Vlottende passiva		
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar		
- overige schulden	23.770	14.721
Overlopende passiva*		
- Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen, met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	69.386	74.846
- De van EU, Rijk en provincies ontvangen voorschotbedragen voor specifieke uitkeringen die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren	21.144	12.455
- Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	1.888	5.239
	116.188	107.261
Totaal passiva	503.160	482.157
De som van de gewaarborgde geldleningen bedraagt:	3.030	2.633

* De onderverdeling van voorzieningen en overlopende passiva is aangepast conform de voorschriften van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.

II.4 Waarderings- en resultaatbepalingsgrondslagen

Algemene grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de voorschriften zoals opgenomen in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en Gelet op artikel 216 van de Provinciewet, de Financiële verordening Drenthe 2012, waarin Provinciale Staten op d.d. (14-11-2012) de uitgangspunten voor het financiële beleid, alsmede de regels voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie zijn vastgesteld

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

Waardering van passiva en activa alsmede de bepaling van het resultaat vinden in principe plaats op basis van historische kosten. Activa en passiva zijn opgenomen tegen nominale waarde. Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben, onverschillig of zij tot inkomsten of uitgaven in dat jaar hebben geleid. Baten en lasten worden daarbij verantwoord tot hun brutobedrag. De waarderingsgrondslagen per balansonderdeel worden in het vervolg van deze jaarrekening toegelicht.

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa zijn fysiek aanwezige activa. Het BBV kent de volgende soorten materiële vaste activa:

- Investerings met een economisch nut;
- Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven;
- Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut.

Investerings hebben een economisch nut indien ze verhandelbaar zijn en/of indien ze kunnen bijdragen aan het genereren van middelen. Alle investerings met een economisch nut worden geactiveerd. Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut kunnen worden geactiveerd. M.i.v. 1 januari 2015 geldt voor natuur ruilgrond dat deze wordt gewaardeerd op basis van de verkrijgingsprijs of de lagere marktwaarde.

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de oorspronkelijke verkrijgingsprijs (de inkoopprijs en de bijkomende kosten) of vervaardigingsprijs (de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige directe kosten), verminderd met de ontvangen subsidies en bijdragen die direct gerelateerd zijn aan het actief, de jaarlijkse afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen. Eventuele bijdragen uit de reserves zijn in mindering gebracht op de investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut. Tevens zijn de uit de spaarcomponent van heffingen gevormde voorzieningen voor toekomstige vervangingsinvesterings met economisch nut in mindering gebracht op de in het boekjaar gepleegde investerings met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing is geheven. Over het resterende bedrag wordt afgeschreven.

De op de oorspronkelijke verkrijgings- of vervaardigingsprijs toegepaste jaarlijkse afschrijvingen corresponderen met een stelsel dat is afgestemd op de verwachte toekomstige gebruiksduur (kortste van de geschatte economische levensduur óf technische gebruiksduur) van de geactiveerde objecten en voorzieningen. De gehanteerde afschrijvingstermijnen zijn opgenomen in de Financiële verordening Drenthe 2012. De afschrijvingen worden berekend volgens de lineaire of annuïteiten methode. Afschrijvingen geschieden daarnaast onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar. Op gronden wordt niet afgeschreven, tenzij de grond deel uitmaakt van een investering in de openbare

ruimte met maatschappelijk nut. Eventuele boekwinsten bij inruil of afstoting van een kapitaalgoed zijn als incidentele bate in de jaarrekening verwerkt.

Duurzame waardevermindering van vaste activa

Afwaardering van bedrijfseconomisch vastgoed vindt plaats indien de directe opbrengstwaarde lager is dan de boekwaarde. Lagere taxatiewaarden dan de boekwaarden van onroerende zaken zijn hierbij als duurzame waardedaling in aanmerking genomen. Afwaardering van maatschappelijk vastgoed vindt plaats indien de directe opbrengstwaarde lager is dan de boekwaarde en er ten opzichte van de huidige functie geen (bestuurlijke) intentie is voor duurzame exploitatie.

Buiten gebruik gestelde vaste activa

Indien een vast actief buiten gebruik is gesteld, heeft op het moment van buitengebruikstelling een afwaardering van de boekwaarde plaatsgevonden naar de lagere restwaarde.

Afschrijvingen

De volgende afschrijvingstermijnen gelden:

Investering	Afschrijvingstermijn (in jaren)
Sluizen	100
Bruggen en viaducten	90
Provinciale gebouwen	50
Meubilair	10
(Voorzieningen bij) waterwegen	30
(Aanleg van) wegen	20
Rotondes en verkeersdrempels e.d.	10
Immateriële activa	maximaal 5
Transportmiddelen e.d.	5
Hardware (automatisering)	4*
Software (automatisering)	4
Bijdrage aan activa in eigendom van derden	15**

* Met ingang van 1e financiële actualisatie 2013 is de afschrijvingstermijn van hardware (telefonie) aangepast van vier naar twee jaar, omdat in de praktijk blijkt dat de huidige telefoons niet meer een economische levensduur van vier jaar hebben.

** Bijdragen aan activa in eigendom van derden m.b.t. investeringen Verkeer- en Vervoer worden vanaf 2012 weer in 10 jaar afgeschreven, ditzelfde geldt voor bijdragen aan activa in eigendom van derden m.b.t. Relatienotagebieden.

(Het gebruiksrecht voor onbepaalde duur op) software is als afzonderlijk actief opgenomen onder de materiële vaste activa als investering met economisch nut. De lasten samenhangend met de uitvoering van klein en groot onderhoud en het baggeren van watergangen zijn niet levensduur verlengend en zijn daarom niet geactiveerd, maar direct ten laste van de exploitatie of de gevormde voorziening gebracht

Financiële vaste activa

Het BBV kent de volgende soorten financiële vaste activa:

- Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen, gemeenschappelijke regelingen en overige verbonden partijen;
- Leningen aan openbare lichamen, woningbouwcorporaties, deelnemingen en overige verbonden partijen;
- Overige langlopende leningen;
- Uiteenzettingen in 's Rijks schatkist met rentetypische looptijd van één jaar of langer;
- Uiteenzettingen in de vorm van Nederlands schuld papier met een rentetypische looptijd van één jaar of langer
- Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer;
- Bijdragen aan activa in eigendom van derden.

De financiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de oorspronkelijke verkrijgingsprijs (de inkoopprijs en de bijkomende kosten), de jaarlijkse aflossingen, afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen. Zonodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid op de boekwaarde in mindering gebracht. Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's ("kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen" in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de marktwaarde van de aandelen daalt tot onder de verkrijgingsprijs, zal afwaardering naar deze lagere marktwaarde plaatsvinden.

Bijdragen aan activa in eigendom van derden worden geactiveerd indien aan de volgende vereisten is voldaan: Er is sprake van een investering door een derde;

- De investering draagt bij aan de publieke taak;
- De derde heeft zich verplicht tot het daadwerkelijk investeren op een wijze zoals is overeengekomen;
- De bijdrage kan door de provincie worden teruggevorderd, indien de derde in gebreke blijft of de provincie anders recht kan doen gelden op de activa die samenhangen met de investering.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. Deze voorziening wordt statisch bepaald

Liquide middelen

De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Overlopende activa

De overlopende activa zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. Deze voorziening wordt statisch bepaald.

Vaste passiva algemeen

Hieronder is bij de diverse onderdelen van de vaste passiva een toelichting gegeven.

De vaste passiva zijn gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij bij het betreffende balanshoofd anders staat vermeld.

Eigen vermogen

De post eigen vermogen wordt onderscheiden in:

Reserves, gespecificeerd naar:

- algemene reserve
- bestemmingsreserves
- het gerealiseerde resultaat volgend uit het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening

Reserves

In het BBV worden reserves omschreven als vermogensbestanddelen die als eigen vermogen zijn aan te merken en die vanuit bedrijfseconomisch oogpunt vrij te besteden zijn. De vaststelling van de noodzakelijke omvang van reserves is een zaak van Provinciale Staten. Daarom worden reserves ook wel onderverdeeld in algemene en bestemmingsreserves. Zodra Provinciale Staten aan een reserve een bepaalde bestemming heeft gegeven, is er sprake van een bestemmingsreserve. Om die reden

kunnen bestemmingsreserves naar de situatie per ultimo verslagjaar geen negatieve stand kennen. Heeft een reserve geen bestemming dan wordt het een algemene reserve genoemd.

Vorzieningen

Vorzieningen behoren tot het vreemd vermogen (schulden) van de gemeente. Om die reden kunnen voorzieningen naar de situatie per ultimo verslagjaar geen negatieve stand kennen. Voorzieningen worden gewaardeerd op de/het contante waarde/nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies.

Vorzieningen worden gevormd indien er sprake is van:

Verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten;

- Op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten;
- Kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren;
- Bijdragen (spaarcomponent) aan toekomstige vervangingsinvesteringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing wordt geheven.

De vorming van een voorziening, dan wel een dotatie aan een reeds bestaande voorziening, is als een last in het betreffende boekjaar verantwoord. Alle aanwendungen aan voorzieningen zijn rechtstreeks ten laste van de voorziening gebracht en in het verslagjaar niet ten laste van de exploitatie verantwoord.

Aan voorzieningen ter egalisatie van (onderhouds)lasten van kapitaalgoederen over meerdere begrotingsjaren ligt een actueel (beheer)plan ten grondslag. Uitgevoerd achterstallig onderhoud is daarbij ten laste van de exploitatie verantwoord. Deze lasten zijn niet ten laste van de gevormde voorziening gebracht. Voorzieningen worden niet gevormd voor jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume. Voor het bepalen van het 'jaarlijks vergelijkbaar volume' is een tijdsperiode van vier jaar gehanteerd. Rentetoevoegingen aan voorzieningen zijn niet toegestaan.

Vaste schulden, met een rentetypische looptijd langer dan één jaar

De vaste schulden zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde (hoofdsom) verminderd met het totaal van de gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rente typische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva algemeen

Hieronder is bij de diverse onderdelen van de vlottende passiva een toelichting gegeven. De vlottende passiva zijn gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij bij het betreffende balanshoofd anders staat vermeld.

Netto-vlottende schulden met een rente typische looptijd korter dan 1 jaar

De netto-vlottende schulden met een rente typische looptijd korter dan 1 jaar zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Gewaarborgde geldleningen

De gewaarborgde geldleningen zijn "binnenlijns" vermeld in de balans, tegen het nominale bedrag van de resterende borgstelling.

II.5 Toelichting op de balans per 31 december 2015

Inleiding

Het verloop van enkele posten gedurende het jaar is weergegeven in een mutatieoverzicht. De bedragen in de overzichten zijn in duizenden euro's. De balans is conform de voorgeschreven wijze van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) opgesteld.

Materiële vaste activa (€100.027)

(x € 1.000,--)	Boekwaarde 1 januari 2015	Investerings	Afschrijving	Bijdragen derden	Boekwaarde 31 december 2015
Gronden en terreinen		1.260			1.260
Bedrijfsgebouwen	28.744	2	1.163	48	27.536
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	58.592	4.747	4.574	1.670	57.095
Machines, apparaten en installaties	12.554	3.213	1.626	4	14.136
Totaal	99.891	9.222	7.362	1.723	100.027

De boekwaarde van de materiële vaste activa is ten opzichte van 31 december 2014 toegenomen met € 136.000,--. De investeringen met betrekking tot grond-, weg- en waterbouwkundige werken hebben betrekking op investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut. De investeringen die betrekking hebben op de bedrijfsgebouwen, vervoersmiddelen en machines, apparaten en installaties hebben grotendeels betrekking op investeringen met een economisch nut. Provincie Drenthe kent geen investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven. De kapitaallasten van investeringen die worden gefinancierd uit het krediet Investerings verkeer en vervoer worden gedekt door de bestemmingsreserve Investerings verkeer en vervoer. Nieuw is de categorie gronden en terreinen. Daaronder is het, in het kader van het natuurpact voor nul euro, overgedragen voormalig rijksbezit van bureau beheer landbouwgronden (BBL) verantwoord alsmede de verwerving van ruil- en natuurgrond (terreinen binnen het natuur netwerk Nederland) van 36 Ha. respectievelijk 73 Ha. Er is 136 Ha. natuurgrond verkocht. Het totale natuurgrondbezit per 31 december 2015 was 1.862 Ha. Verder verwijzen wij naar paragraaf 1.2.7 grondbeleid. Er hebben zich in 2015 geen desinvesteringen voorgedaan.

Financiële vaste activa (€174.013)

De financiële vaste activa zijn als volgt te specificeren.

(x € 1.000,--)	1 januari 2015	31 december 2015
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	714	714
Leningen aan openbare lichamen (artikel 1, van de Wet fido)	38.000	53.000
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer (Hypotheek ambtenaren)	18.410	15.031
Overige uitgegeven langlopende leningen	91.768	96.968
Bijdragen in activa in eigendom van derden	7.973	8.301
Totaal	156.865	174.013

Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen

De provincie Drenthe bezit belangen in diverse instellingen. Deze effecten zijn bestemd om duurzaam ten dienste van de eigen bedrijfsuitoefening te staan.

De volgende belangen zijn per 31 december 2015 in het bezit van de provincie Drenthe.

(x 1.000)	aandelen	Intrinsieke waarde	Boekwaarde per 31-12-15	Stille reserve	Nominale waarde
NV Bank Nederlandse Gemeenten	87.750	5.276	199	5.076	219
Groningen Airport Eelde	3.600	4.248	p.m.	4.248	1.252
Nederlandse Waterschapsbank	40	878	4	874	5
Enexis Holding NV	3.414.335	80.203	392	79.810	3.414
Vordering op Enexis BV	45.621	1		1	
Verkoop Vennootschap BV	45.621	8.287		8.287	
CBL Vennootschap BV	45.621	184		184	
Claim Staat Vennootschap BV	45.621				
Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij	11	8	p.m.	8	5
Waterleidingmaatschappij Drenthe (WMD)*	973	20.395	18	20.377	49
Drentse Holding BV	100	12.951	100	12.851	100
Totaal		132.432	714	131.718	5.044

De dividendopbrengsten moeten worden verantwoord in het jaar waarin het recht op het ontvangen van dividend ontstaat. Omdat de algemene vergadering van aandeelhouders pas in het jaar t+1 beslist over het dividend, moet het dividend worden verantwoord in de jaarrekening van het jaar t+1. Op basis hiervan is het dividend opgenomen, dat in 2015 is ontvangen. De aandelen zijn op de balans opgenomen tegen de nominale waarde. Om inzicht te geven in een reëlere waarde is tevens de stille reserve die in de waarde van de aandelen verscholen zit, aangegeven. Deze waarde is berekend door rekening te houden met de intrinsieke waarde van de deelnemingen en de verhouding van het aandelenbezit van de provincie t.o.v. van de andere aandeelhouders. De aandelen van de NOM en Groningen Airport Eelde NV zijn p.m. gepresenteerd, aangezien de waarde van deze aandelen lager is dan de nominale waarde.

*Omdat ten tijde van het opstellen van de jaarrekening het jaarverslag 2014 van de Waterleidingmaatschappij Drenthe niet beschikbaar was, zijn voor de berekening van de stille reserve gegevens gebruikt uit het jaarverslag 2013.

Leningen aan openbare lichamen (artikel 1 van de Wet fido)

De door de provincie verstrekte leningen aan openbare lichamen, als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet financiering decentrale overheden, zijn als volgt te specificeren.

(x € 1.000,-)	Stand 1 januari 2015	Verstrekte leningen	Aflossing	Stand 31 december 2015	Rente
Gemeente Smallingerland	5.000			5.000	37
Gemeente Velsen	10.000			10.000	158
Gemeente Blaricum	6.000			6.000	16
Gemeente Amsterdam	10.000			10.000	120
Gemeente Maassluis	7.000			7.000	36
Gemeente Oosterhout		5.000		5.000	17
Gemeente Etten-Leur		10.000		10.000	21
	38.000	15.000		53.000	406

Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer (Hypotheek ambtenaren)

De door de provincie in het verleden verstrekte geldleningen inzake hypotheek ambtenaren zijn als volgt te specificeren.

(x € 1.000)	Boekwaarde 1 januari 2015	Verstrekte leningen	Aflossing	Boekwaarde 31 december 2015	Rente
	18.410		3.379	15.031	604

Overige uitgegeven langlopende geldleningen

De door de provincie verstrekte langlopende geldleningen zijn als volgt te specificeren.

(x € 1.000,--)	Stand 1 januari 2015	Verstrekte leningen	Aflossing	Afwaardering	Conversie	Stand 31 december 2015	Rente
Verstrekte geldleningen (deposito's)	53.777					53.777	1.898
RTV Drenthe	2.768	-15	182			2.572	102
Drentse Participatie Maatschappij	1.500		1.500				60
Leningen via NRF	865	423	105			1.183	10
Gemeente Emmen (DPE Next)	3.000	3.000				6.000	144
Dutch Recycling Solutions	150					150	
Stichting INCAS3	4.050	300			-2.800	1.550	
Stichting Sensor Universe	620			620			
Zonneleningen SVN	1.201	2.833				4.034	
Stichting Energy Challenges	200	173				373	8
Noordelijk Lokaal Duurzaam Energie		150				150	
Coöperatie De Kop Breed Roderwolde		100				100	
Coöperatie Het Drents Collectief UA		338				338	
Bio Energy Hartlief_Lammers BV		200				200	
Landbouwbedrijf De Jong		105				105	
NV Edon (achtergesteld)	4.248					4.248	382
Stichting INCAS3 (achtergesteld)*					2.800	2.800	
Deelneming Enexis	19.389					19.389	1.102
	91.768	7.607	1.787	620	0	96.968	3.706

* In 2015 is de aan de Stichting INCAS3 verstrekte geldlening gesplitst en voor 2.800.000,-- geconverteerd naar een achtergestelde lening.

Bijdragen aan activa in eigendom van derden

De bijdragen aan activa in eigendom van derden zijn als volgt te specificeren.

(x € 1.000,--)	Boekwaarde 1 januari 2015	Investeringen	Afschrijving	Bijdragen derden	Boekwaarde 31 december 2015
	7.973	7.911	879	6.703	8.301

Uitzettingen met een rentetypische looptijd <1 jaar (€172.140)

Vorderingen

(x € 1.000,--)	Stand 31 december 2015	Voorziening oninbaarheid	Boekwaarde 31 december 2015	Boekwaarde 31 december 2014
Vorderingen op openbare lichamen*	17.435		17.435	12.154
Rekening-courantverhoudingen met het Rijk	150.734		150.734	182.150
Overige vorderingen*	4.898	927	3.971	10.739
Totaal	173.067		172.140	205.043

* De onderverdeling van de uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar is gewijzigd conform de voorschriften van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.

Op de overige vorderingen is een voorziening voor mogelijke oninbaarheid in mindering gebracht van € 927.000,--. Van het saldo van alle vorderingen op 31 december 2015 resteert per 8 februari 2016 € 7.667.000,--. Hiervan hadden € 5.427.000,-- een vervaldatum van na 8 februari 2016.

Drempelbedrag

Het is openbare lichamen toegestaan om een bepaald bedrag aan middelen buiten de schatkist aan te houden, boven op de contracten en beleggingen die zijn aangegaan vóór 4 juni 2012. Gerekend over een heel kwartaal mag het op dagbasis buiten de schatkist aangehouden bedrag gemiddeld niet hoger zijn dan het drempelbedrag. Het drempelbedrag wordt bepaald op basis van het begrotingstotaal van het openbare lichaam. Voor ons bedraagt het drempelbedrag € 1.866.918,-- (zijnde 0,75% van het begrotingstotaal). Wij zijn ruim binnen de norm van het drempelbedrag gebleven, zoals uit onderstaande overzicht blijkt.

Periode	Gemiddeld bedrag buiten schatkist om gestald bij banken
1 ^e kwartaal 2015	€ 11.054
2 ^e kwartaal 2015	€ 2.694
3 ^e kwartaal 2015	€ 2.492
4 ^e kwartaal 2015	€ 3.022

Liquide middelen (€ 6.396)

Onder de liquide middelen zijn alle tegoeden opgenomen die per direct ter vrije beschikking van de provincie Drenthe staan.

(x € 1.000,--)	1 januari 2015	31 december 2015	Ontwikkeling
Groenfonds op Drentse Maat	1.631	1.545	-86
Groenfonds Eerste bebossing landbouwgrond	1.164	1.096	-68
Groenfonds Klimaatbos Drenthe	378	378	
Groenfonds Garantielening Grondaankoop EHS Drenthe	1		-1
Nationaal Restauratiefonds Hypotheken	2.104	1.796	-308
Nationaal Restauratiefonds Subsidies	757	574	-183
Groenfonds Provincie Drenthe Compensatiefonds	54		-54
ING		2	2
ING Beleggingsrekening		1	1
Nationaal Restauratiefonds Uitvoeringsprogramma Koloniën van Weldadigheid	835	835	
Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse Gemeenten Energiebesparing Provincie Drenthe	271	130	-141
Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse Gemeenten Druurzaamheidsrekening Provincie Drenthe/Assen	1	23	22
Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse Gemeenten Energiebesparing Gemeente Meppel	5	16	10
Kas	1	2	1
Totaal	7.202	6.396	-806

Overlopende activa (€29.578)

(x € 1.000,--)	1 januari 2015	31 december 2015	Ontwikkeling
Nog te ontvangen inkomsten	13.339	11.720	-1.619
Nog te declareren bedragen	385	852	467
Gedeclareerde bedragen BCF	9.940	10.608	668
Vooruitbetaalde kosten	10.191	6.145	-4.046
Overige overlopende activa	253	253	
Totaal	34.109	29.578	-4.530

Nog te ontvangen inkomsten

Dit betreft de raming van een aantal nog te ontvangen bedragen, die ten tijde van het opstellen van de jaarrekening nog niet waren afgewikkeld. De grootste bedragen hebben betrekking op centen motorrijtuigenbelasting december 2015 ad. € 4.556.000,--, terug te ontvangen niet besteedde bodemsaneringsmiddelen door de RUD ad. 2.229.000,--, te ontvangen subsidie stimulering energiebesparing bestaande bouw ad. 1.991.000,--, de nog te ontvangen rente 2015 m.b.t. langlopende leningen ad. 1.900.000 en het nog te ontvangen bedrag van provincie Groningen in het kader van het RSP-project Busstation Rolde ad. € 859.000,--.

Nog te declareren bedragen

Dit betreft de nog in rekening te brengen bedragen bij derden, waarbij de afrekening in 2016 wordt gemaakt.

Vooruitbetaalde kosten

Deze post heeft voornamelijk betrekking op vooruitbetaalde subsidies/bijdragen, fractievergoedingen en verzekeringspremies/abonnementsgelden 2016.

Overige overlopende activa

Dit betreft grotendeels de terug te ontvangen middelen van derden in het kader van de Regeling verplaatsing agrarische bedrijven.

Voorraden

(x € 1.000,--)	1 januari 2015	31 december 2015	Ontwikkeling
Onderhanden werken derden	48		-48
Vooruitbetalingen t.a.v. voorraden	2	3	1
Totaal	50	3	-47

Eigen vermogen (€358.635)

Alle aangegane verplichtingen met betrekking tot de reserves zijn inde balans verwerkt.

(x € 1.000)	1 januari 2015	Storting	Uitname	31 december 2015
Algemene reserve	56.684	6.268	8.958	53.994
Bestemmingsreserve	306.616	55.840	61.345	301.111
Resultaat				3.530
	363.300	62.108	70.303	358.635

Een gedetailleerd overzicht van alle reserves is opgenomen aan het eind van deze toelichting en staat niet meer in de paragraaf reserves en voorzieningen waar nog wel de details per reserve en voorziening is opgenomen.

Voorzieningen (€16.008)

Alle aangegane verplichtingen met betrekking tot de voorzieningen zijn in de balans verwerkt. De mutaties in voorzieningen kunnen als volgt worden weergegeven.

(x € 1.000,--)	1 januari 2015	31 december 2015	Ontwikkeling
Voorzieningen voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is	2.710	2.623	-87
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	19.264	11.691	-7.573
Voorzieningen ter egalisering van kosten	1.445	1.694	249
	23.419	16.008	7.411

Een gedetailleerd overzicht van alle voorzieningen is opgenomen in de bijlage Staat van reserves en voorzieningen.

Vaste schulden met een rentetypische looptijd >1 jaar (€ 253)

De langlopende schulden kunnen als volgt worden gespecificeerd.

(x 1000,--)	1 januari 2015	Opgenomen	Aflossing	31 december 2015	Rente %
Opgenomen leningen					
Stichting Nationaal Groenfonds	100			100	4,30
Stichting Nationaal Groenfonds	153			153	4,30
	253			253	

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd <1 jaar (€107.190)

Overige schulden (€14.721)

De vlottende passiva kunnen als volgt worden gespecificeerd.

	1 januari 2015	31 december 2015	Ontwikkeling
Overige schulden	18.945	9.428	-9.517
Rekening-courantsaldi	4.825	5.293	468
Totaal	23.770	14.721	-9.049

Het openstaande bedrag aan crediteuren, dat onder overige schulden is gerangschikt, is per 31 december 2015 € 9.443.000,--. Van het saldo overige schulden heeft € 4.295.000,-- betrekking op schulden aan openbare lichamen en de rest heeft betrekking op overige crediteuren. Van het saldo crediteuren op 31 december 2015 resteert per 8 februari 2016 nog € 443.000,--.

De saldi van diverse rekening-courantrekeningen hebben voornamelijk betrekking op Europese of regionale projecten, waarvoor de provincie de administratie voert.

Overlopende passiva (€92.540)

De overlopende passiva kunnen als volgt worden gespecificeerd.

	1 januari 2015	31 december 2015	Ontwikkeling
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen, met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	69.386	73.726	4.340
De van EU, Rijk en provincies ontvangen voorschotbedragen voor specifieke uitkeringen die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren	21.144	12.455	-8.688
Overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	1.888	6.359	4.471
Totaal	92.418	92.540	122

De van EU, Rijk en provincies ontvangen voorschotbedragen voor specifieke uitkeringen die ter dekking dienen van lasten van volgende begrotingsjaren, kunnen als volgt worden gespecificeerd.

	1 januari 2015	Ontvangen bedragen	Onttrekkingen i.v.m. uitnuttingen	Terugbetalingen	31 december 2015
BDU overig	10.540	5.118	8.645	171	7.184
BDU openbaar vervoer	6.905	24.089	28.491		2.503
Bodemsaneringen	2.205				2.205
Jeugdzorg	18				18
BTW ILG-DLG	877		877		
ISV 3 Stadsvernieuwing en herstructurering	54		54		
ISV 3 Geluid	58				58
ISV 3 Bodem	487				487
	21.144	29.207	38.067	171	12.455

Niet in de balans opgenomen belangrijke financiële langlopende verplichtingen

Conform artikel 53 Besluit begroting en verantwoording worden hieronder de volgende contracten vermeld met een langdurig karakter.

Catering	240
Beveiliging, receptie en telefonie	200
Drukwerkmachines	360
Schoonmaak	200
Autohuur	50
Autolease	117
Verzekeringen	245
Accountantskosten	71
Gas, water en elektriciteit	270
Onderhoud hard- en software	1.593
	3.345

Bestuursakkoord Natuur

In de periode voorafgaand aan de ILG-periode 2007 – 2013 zijn de door de Dienst Regelingen (thans RVO; Rijksdienst voor Ondernemend Nederland), onderdeel van het Ministerie van Economische Zaken, verplichtingen aangegaan naar particulieren en terrein beherende organisaties voor de inrichting en beheer van nieuwe natuur. Daarnaast zijn verplichtingen voor functieverandering aangegaan zodat agrarische grond kon worden omgezet naar natuur. Als gevolg van de afronding van het Investeringsbudget Landelijk Gebied en het aangaan van het bestuursakkoord Natuur zijn deze verplichtingen overgegaan de provincies. Dit betekent dat de provincie verantwoordelijk is voor de uitfinanciering van de door RVO aangegane verplichtingen, in plaats van het Rijk. Door de Commissie Besluit Begroting en Verantwoording is besloten dat de verantwoordingswijze van subsidies die zijn verstrekt vóór 2014 ongewijzigd blijft. Dit betekent dat de jaarlijks uitbetaalde jaarschijf wordt verantwoord als last en de resterende verplichting wordt toegelicht onder de niet in de balans opgenomen verplichtingen.

De (restant) verplichtingen die RVO voor ons is aangegaan, maar nog niet als last zijn verantwoord (en dus nog niet zijn betaald) bedragen ultimo 2014 € 81.932.000,-. Dit bestaat uit:

Functiewijziging	€ 34.553.000
Inrichting	€ 457.000
Agrarischbeheer	€ 1.907.000
Natuurbeheer	€ 40.970.000
Beheer Landschap	€ 4.045.000
Totaal	€ 81.932.000

Hierna volgt een gedetailleerd overzicht van alle reserves en voorzieningen, zie ook paragraaf Reserve en voorzieningen.

Totaaloverzicht bij paragraaf reserves en voorzieningen

Nummer	omschrijving	Saldo	2015	2015	2015	Saldo 31-dec-15	2015	Saldo 31-dec-15
		31-dec-2014	Begrote	Begrote	Begrote	voor bestemming	Resultaat	na bestemming
			Rente	Vermeerderingen	Verminderingen	resultaat	op reserves	resultaat
						reserves		reserves
Algemene Reserves								
050001	Reserve voor algemene doeleinden	23.336.301		-	3.364.380	19.971.921		19.971.921
050002	Saldireserve	5.847.410		6.268.005	5.593.286	6.522.129		6.522.129
050005	Risicoreserve	27.500.000				27.500.000		27.500.000
Totaal algemene reserves		56.683.711	-	6.268.005	8.957.666	53.994.050	-	53.994.050
Bestemmingsreserves								
060111	Reserve monitoring voormalige stortplaatsen	1.148.777			75.000	1.073.777	56.057	1.129.834
060124	Reserve beheer vaarweg Meppel-De Punt	3.288.551			1.465.000	1.823.551	200.572	2.024.123
060150	Reserve versterking economische structuur	8.490.067			550.000	7.940.067	412.709-	7.527.358
060161	Reserve grondwaterheffing	202.828		99.000		301.828	74.438	376.266
060199	Reserve Investerings verkeer en vervoer	25.923.821		3.197.091	0	29.120.912		29.120.912
060211	Reserve vaarverbinding Erica-Ter Apel	5.653.346			5.600.000	53.346	1.039.947	1.093.293
060214	Reserve achterstallig onderhoud & verbeteringswerken N34	7.597.703			684.106	6.913.597	259.484	7.173.081
060215	Reserve provinciaal aandeel ILG	3.867.416		3.203.854	0	7.071.270	4.549.049	11.620.319
060218	Reserve Regio Specifiek Pakket	84.933.000	-	10.167.428	40.266.037	54.834.391	6.606.412	61.440.803
060221	Financieringsreserve	95.453.742		10.388.921		105.842.663		105.842.663
060222	Reserve Vitaal Platteland	10.138.311			3.928.000	6.210.311	419.670	6.629.981
060223	Cofinancieringsreserve Europa	22.787.446			1.012.554	21.774.892	1.045.183	22.820.075
060224	Reserve organisatie-ontwikkeling	1.277.690			1.270.690	7.000	232.195	239.195
060225	Reserve opvang revolverend financieren	5.656.045		68.400	125.000	5.599.445	54.236	5.653.681
060226	Reserve financieringsfonds Drenthe	4.000.000				4.000.000		4.000.000
060227	Reserve natuurbeleid	26.197.514		6.346.500	6.368.712	26.175.302	7.994.166	34.169.468
060228	Reserve investeringsagenda	-				-		-
060229	Egalisatiereserve groot (variabel) onderhoud wegen en vaarwegen	-		250.000		250.000		250.000
060230	Egalisatiereserve voormalige bdu verkeer en vervoer	-				-		-
Totaal bestemmingsreserves reserves		306.616.257	-	33.721.194	61.345.099	278.992.352	22.118.699	301.111.051
Totalen algemene reserves en bestemmingsreserves		363.299.968	-	39.989.199	70.302.765	332.986.402	22.118.699	355.105.101

Nummer	Omschrijving	Saldo	2015	2015	2015	Saldo
		31-dec-2014	Vrijgevallen	Toevoegingen	Aanwendungen	31-dec-15
bedragen						
Voorzieningen middelen derden						
072110	Voorziening spaarhypotheken	2.709.552			86.686	2.622.866
Totaal voorzieningen middelen derden		2.709.552	-	-	86.686	2.622.866
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's						
083180	Voorziening op vordering op verkoop Vennootschap B.V.	10.082.285	7.453.313			2.628.972
083183	Voorziening financieel risico IAP Drenthe	695.516				695.516
083181	Voorziening Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (Appa)	8.486.610		925.255	1.045.200	8.366.665
Totaal voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's		19.264.411	7.453.313	925.255	1.045.200	11.691.153
Voorzieningen ter egalisering van kosten						
083173	Voorziening groot onderhoud provinciehuis	1.139.785		398.750	180.711	1.357.824
083177	Voorziening groot onderhoud Drents Museum	254.940		103.277	81.595	276.622
083182	Voorziening groot onderhoud Depot Drents Museum	50.384		14.043	4.993	59.434
Totaal voorzieningen ter egalisering van kosten		1.445.109	-	516.070	267.299	1.693.880
Totaal alle voorzieningen		23.419.073	7.453.313	1.441.325	1.399.185	16.007.900
Saldo reserves en voorzieningen		386.719.041	7.453.313	41.430.524	71.701.950	371.113.001

Mutaties 2015 na bestemming resultaat reserves	2016 Begrote Rente	2016 Begrote Vermeerd.	2016 Begrote Vermind.	Saldo 31-dec-16	2017 Begrote Rente	2017 Begrote Vermeerd.	2017 Begrote Vermind.	Saldo 31-dec-2017	2018 Begrote Rente	2018 Begrote Vermeerd.	2018 Begrote Vermind.	Saldo 31-dec-2018
		25.000	14.700.000	5.271.921			-	5.271.921				
			4.489.686	2.057.443			2.042.443	15.000			15.000	
				27.500.000				27.500.000				
2.689.661	-	25.000	19.189.686	34.829.364	-	-	2.042.443	32.786.921	-	-	15.000	32.771.921
18.943-				1.129.834				1.129.834				
1.264.428-		1.091.765	1.000.000	2.115.888		31.765	340.000	1.807.653		31.765	340.000	1.129.834
962.709-173.438			1.200.000	6.327.358			1.000.000	5.327.358				1.499.418
3.197.091		568.065	0	376.266				376.266				5.327.358
4.560.053-				29.688.977			658.636	29.030.341			900.500	376.266
424.622-				1.093.293				1.093.293				28.129.841
7.752.903			2.565.894	4.607.187			2.500.000	2.107.187				1.093.293
23.492.197	548.344	1.000.000	25.753.819	37.235.328	372.353	1.000.000	15.247.632	23.360.050	233.600		3.214.641	2.107.187
10.388.921			30.500.000	75.342.663				75.342.663				6.626.316
3.508.330			600.000	6.029.981			600.000	5.429.981			600.000	6.626.316
32.629			1.887.446	20.932.629			1.887.446	19.045.183			3.100.000	20.379.009
1.038.495				239.195				239.195				75.342.663
				5.653.681				5.653.681				4.829.981
2.365-			4.000.000	-				-				15.945.183
7.971.954		45.000.000	2.577.873	31.591.595		4.269.085		35.860.680				239.195
				45.000.000				45.000.000				5.653.681
250.000			250.000	-		159.251		159.251		659.251		-
		2.129.756		2.129.756		1.838.671		3.968.427		1.988.968		35.860.680
												45.000.000
5.505.206	548.344	49.789.586	74.310.903	277.138.078	372.353	7.298.772	23.251.846	261.557.358	233.600	2.679.984	8.155.141	256.315.801
8.194.867	548.344	49.814.586	93.500.589	311.967.442	372.353	7.298.772	25.294.289	294.344.278	233.600	2.679.984	8.170.141	289.087.722

	2016 Vrijgeval bedragen	2016 Toevoegingen	2016 Aanwendungen	Saldo 31-dec-16	2017 Vrijgevallen bedragen	2017 Toevoegingen	2017 Aanwendungen	Saldo 31-dec-2017	2018 Vrijgevallen bedragen	2018 Toevoeg.	2018 Aanwend.	Saldo 31-dec-2018
		100.000		2.722.866		100.000		2.822.866		100.000		2.922.866
				2.722.866				2.822.866				2.922.866
		100.000				100.000				100.000		2.922.866
				2.628.972				2.628.972				
				695.516				695.516				2.628.972
			350.000	8.306.665			350.000	8.246.665				695.516
		290.000				290.000			290.000	350.000		8.186.665
		290.000	350.000	11.631.153		290.000	350.000	11.571.153		290.000	350.000	11.511.153
			1.225.714	530.860			188.191	741.419				
		398.750				398.750			398.750	337.071		803.098
		165.000	216.873	224.749			357.565	32.184		165.000	104.196	92.988
		14.043	9.100	64.377		14.043	1.160	77.260		14.043	1.189	90.114
		577.793	1.451.687	819.986		577.793	546.916	850.863		577.793	442.456	986.200
		967.793	1.801.687	15.174.006		967.793	896.916	15.244.883		967.793	792.456	15.420.220
		50.782.379	95.302.276	327.141.448		8.266.565	26.191.205	309.589.161		3.647.777	8.962.597	304.507.942

II.6 Incidentele lasten en baten

In de Meerjarenraming 2015-2018 zijn incidentele lasten en baten opgenomen, mede op basis hiervan is het onderstaande overzicht gemaakt voor deze jaarrekening. In dit overzicht is voor het jaar 2015 te zien welke incidentele lasten en baten er zijn geweest. Hierbij is gekeken naar de in de jaren 2015, 2016, 2017 en 2018 geraamde lasten en baten. Hieronder zijn ook begrepen de eenmalige lasten die worden gedekt door bijdragen van derden (veelal de rijksoverheid) en de lasten die worden gedekt door een bijdrage van reserves. De Notitie incidentele en structurele baten en lasten van de Commissie BBV is hierbij als leidraad genomen, omdat het BBV geen scherpe definitie geeft wat incidenteel of structureel is. De volgende vier verduidelijkingen zijn bij het samenstellen gehanteerd:

1. Indien bestaand structureel beleid, niet zijnde een tijdelijke geldstroom, binnen de termijn van drie jaar een wijziging ondergaat dan worden de daarmee samenhangende lasten of baten in het begrotingsjaar niet als incidenteel aangemerkt. Bijvoorbeeld als in het kader van de bezuinigingen besloten is in jaar t+3 geen subsidies meer te verstrekken; de daarmee samenhangende lasten worden in t+2, t+1 en t nog als structureel beschouwd.
2. Na afloop van een begrotingsjaar zullen bij het opmaken van de jaarrekening altijd wel enige (relevante) verschillen tussen de werkelijkheid en de begroting blijken. Budgetverschillen op activiteiten inzake structureel bestaand beleid blijven naar hun aard "structureel".
3. Toevoegingen aan en onttrekkingen uit de reserves worden als incidenteel beschouwd, tenzij het gaat om reguliere onttrekkingen aan financieringsreserves c.q. dekkingsreserves (kapitaallasten) of om onttrekkingen uit een daartoe toereikende (bestemmings-) reserve gedurende een periode van minimaal 3 jaar met als doel het dekken van structurele lasten.
4. Meerjarige tijdelijke geldstromen waarvan de eindigheid vastligt vanwege een PS-besluit en/of een toekenningsbesluit klasseren als incidentele baten en lasten, ook als de geldstroom (nog) langer is dan 3 jaar.

De toezichthouder heeft in haar brief Financieel toezicht BZK vorm en bevindingen begroting provincie Drenthe van 15 december 2014 aanbevelingen gedaan. Eén van de aanbevelingen is het gedetailleerd overzicht tevens te voorzien van een gecompriemd overzicht, zodat de inzichtelijkheid op dit punt wordt vergroot. Dat is ook nu weer toegevoegd. Tevens zijn ook nu weer de decentralisatie-uitkeringen Natuur en Verkeer en Vervoer op verzoek van BZK als structureel aangemerkt.

De overzichten van de incidentele lasten en baten voor 2015 zien er als volgt uit:

Programma omschrijving	Omschrijving post	Begroting 2015	Realisatie 2015	Verschil begroting/rekening
Programma 1. Kwaliteit openbaar bestuur				
	Visievorming Midden-bestuur	10.000	1.535	8.465
	200 jaar Drenthe	75.000	75.810	-810
	Kosten duaal bestuur	65.000	89.785	-24.785
	Kosten Netwerken Europa	50.000	50.000	0
	Bijdragen in projecten Cofinancieringsreserve Europa	2.300.000	1.254.817	1.045.183
	Totaal incidenteel	2.500.000	1.471.947	1.028.053
	Totaal structureel	2.830.919	2.682.909	148.010
	Totaal lasten programma	5.330.919	4.154.857	1.176.062
Programma 2. Regionale economie				
	Afwikkeling (subsidie) vorig boekjaar	-184.950	-251.163	66.213
	Bijdragen in projecten versterking economische structuur	250.000	682.710	-432.710
	Projectenbureau Drenthe	300.000	315.558	-15.558
	Bijdragen toegepast arbeidsmarktonderzoek	50.000	47.000	3.000
	Kennisontwikkeling en goede aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt	1.184.950	1.189.265	-4.315
	Regionaal Sectorplan vrijetijdssector Drenthe	100.000	112.488	-12.488
	Totaal incidenteel	1.700.000	2.095.858	-395.858
	Totaal structureel	6.003.673	5.860.478	143.195
	Totaal lasten programma	7.703.673	7.956.335	-252.662
Programma 3. Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer				
	Intensivering uitvoering fietsnota	600.000	469.306	130.694
	Onderhoud en verbeteringswerken N34	750.000	490.516	259.484
	Afkoop garantstelling	-125.000	-118.702	-6.298
	Uitvoering luchtvaartbeleid	56.437	30.568	25.869
	Afwikkeling voorgaand jaar	-6.332	-85.049	78.717
	Vaarwegverbinding Erica - Ter Apel	450.000	113.624	336.376
	Vaarweg Meppel - De Punt aandeel uit reserve	3.718.115	3.760.119	-42.004
	Ruimtelijk Economisch Programma	14.076.383	14.076.383	0
	Verbetering spoor Zwolle Coevorden en Emmen	750.000	778.617	-28.617
	Integrale gebiedsontwikkeling Coevorden	8.158.401	2.340.992	5.817.409
	Integrale gebiedsontwikkeling Emmen (RSP verbreed)	9.798.775	11.000.000	-1.201.225
	Bereikbaarheid Emmen Atalanta	2.250.000	231.155	2.018.845
	Totaal incidenteel	40.476.779	33.087.530	7.389.249
	Totaal structureel	60.270.054	59.667.781	602.273
	Totaal lasten programma	100.746.833	92.755.311	7.991.522

Programma omschrijving	Omschrijving post	Begroting 2015	Realisatie 2015	Vershil begroting/rekening
Programma 4. Duurzame ruimtelijke ontwikkeling & waterbeheer				
	Kosten uitvoering Grondwaterwet	371.421	343.446	27.975
	Versterking stedelijke kernen	2.700.000	2.700.000	0
	Duurzame krimpregeling	700.000	780.642	-80.642
	Uitgaven ISV III	503.700	500.000	3.700
	Inzet op specifieke ontwikkelingen	206.700	169.755	36.945
	Ruimtelijk ontwerp	100.000	95.456	4.544
	Voortzetting Groen-blaauwe diensten	500.000	488.840	11.160
	Afwikkeling voorgaand jaar	-54.567	-123.691	69.124
	Totaal incidenteel	5.027.254	4.954.448	72.806
	Totaal structureel	1.982.244	1.836.220	146.024
	Totaal lasten programma	7.009.498	6.790.668	218.830
Programma 5. Milieu, Energie & Bodem				
	Projecten Milieu en Energie	2.883.707	3.341.723	-458.016
	RUD projectkosten	196.738	181.865	14.873
	Afwikkeling voorgaand jaar	0	-549.012	549.012
	Kosten monitoring voormalige stortplaatsen	75.000	18.943	56.057
	Kosten uitvoering bodemsaneringsprogramma	978.999	973.446	5.553
	RUD projectkosten	196.738	181.865	14.873
	Uitvoering reguliere milieu taken	100.000	81.609	18.391
	Totaal incidenteel	4.431.182	4.230.439	200.743
	Totaal structureel	3.174.967	3.136.375	38.592
	Totaal lasten programma	7.606.149	7.366.814	239.335
Programma 6. Cultuur				
	Gebiedsontwikkeling Koloniën van Weldadigheid	778.000	768.455	9.545
	UNESCO traject	62.500	51.111	11.389
	Restauratie Rijksmonumenten	494.185	601.581	-107.396
	Afwikkeling (subsidie) vorig boekjaar	12.671	-196.734	209.405
	Wetenschappelijke steunfunctie Bibliotheekwerk (WSF)	115.300	0	115.300
	Festivals en bijzondere evenementen	240.000	217.547	22.453
	Totaal incidenteel	1.702.656	1.441.959	260.697
	Totaal structureel	16.953.266	17.277.098	-323.832
	Totaal lasten programma	18.655.922	18.719.057	-63.135
Programma 7. Dynamiek in leefomgeving				
	Vitaal Platteland (Impuls sev)	1.978.000	1.673.698	304.302
	Bijdrage in projectbureau Veenkoloniën	100.000	100.000	0
	Drenthe beweegt	200.000	180.600	19.400
	Uitfinanciering ILG verplichtingen overig Natuur	6.136.403	8.268.706	-2.132.303
	Aanpak stikstof(PAS) DU	4.000.450	1.660.569	2.339.881
	Ontwikkelopgave verwerving en inrichting	9.506.459	10.254.129	-747.670
	Kosten landelijk meetnet Flora	23.000	36.059	-13.059
	Afwikkeling (subsidie) vorig boekjaar	-144.471	-382.368	237.897
	Totaal incidenteel	21.799.841	21.791.393	8.448
	Totaal structureel	24.868.357	26.167.678	-1.299.321
	Totaal lasten programma	46.668.198	47.959.071	-1.290.873

Programma omschrijving	Omschrijving post	Begroting 2015	Realisatie 2015	Vershil begroting/rekening
Programma 8. Middelen				
	Organisatie ontwikkeling	1.270.690	1.038.495	232.195
	Overige goederen en diensten	0	380.000	-380.000
	Friciekosten LSM	1.270.690	1.038.495	232.195
	Uitvoeringsorganisatie Prolander	1.396.237	1.396.237	0
	Afwikkeling voorgaand jaar	-41.661	-66.810	25.149
	Totaal incidenteel	3.895.956	3.786.416	109.540
	Totaal structureel	53.162.495	51.527.737	1.634.758
	Totaal lasten programma, zonder reserves	57.058.451	55.314.153	1.744.298
Totaal lasten alle programma's zonder reserve mutaties		250.779.643	241.016.266	9.763.377
Product 10.4. Reserve mutaties				
	Bijdrage aan reserve grondwaterheffing	99.000	173.438	-74.438
	Bijdrage aan saldireserve	6.268.005	6.268.005	0
	Bijdrage aan reserve provinciaal aandeel ILG	3.203.854	7.752.904	-4.549.050
	Bijdrage aan Reserve Regio Specifiek Pakket	10.167.428	16.773.840	-6.606.412
	Bijdrage aan Financieringsreserve	10.388.921	10.388.921	0
	Bijdrage aan Cofinancieringsreserve Europa	0	1.045.183	-1.045.183
	Bijdrage aan Reserve opvang revolverend financieren	68.400	502.636	-434.236
	Bijdrage aan reserve natuurbeleid	6.346.500	14.340.665	-7.994.165
	Bijdrage aan Egalisatiereserve groot (variabel) onderhoud wegen en vaarwegen	250.000	250.000	0
	Totaal incidenteel	36.792.108	57.495.591	-20.703.483
	Totaal structureel	3.197.091	3.197.091	0
	Totaal toevoeging aan reserves	39.989.199	60.692.682	-20.703.483
Totaal generaal lasten inclusief reserve mutaties		290.768.842	301.708.948	-10.940.106

Incidentele baten

Programma omschrijving	Omschrijving post	Begroting 2015	Realisatie 2015	Vershil begroting/rekening
Programma 1. Kwaliteit openbaar bestuur				
	Totaal incidenteel	0	0	0
	Totaal structureel	-33.640	-14.618	-19.022
	Totaal baten programma	-33.640	-14.618	-19.022
Programma 2. Regionale economie				
	Bijdragen derden voor projecten versterking economische structuur	0	-20.000	20.000
	Rijksbijdrage Regionaal Sectorplan vrijetijdssector Drenthe	-100.000	-112.488	12.488
	Totaal incidenteel	-100.000	-132.488	32.488
	Totaal structureel	-32.200	-33.346	1.146
	Totaal baten programma	-132.200	-165.834	33.634
Programma 3. Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer				
	Vaarwegverbinding Erica - Ter Apel	1.150.000	446.429	703.571
	Vaarweg Meppel - De Punt aandeel reserve	-3.550.730	-3.793.307	242.577
	Afwikkeling voorgaand dienstjaar (ink.)	0	-280.863	280.863
	Verkoop van onroerende zaken	-65.894	-65.894	0
	Totaal incidenteel	-2.466.624	-3.693.634	1.227.010
	Totaal structureel	-39.185.955	-38.705.009	-480.946
	Totaal baten programma	-41.652.579	-42.398.643	746.064
Programma 4. Duurzame ruimtelijke ontwikkeling & waterbeheer				
	Opbrengst grondwaterheffing	-700.000	-746.462	46.462
	Totaal incidenteel	-700.000	-746.462	46.462
	Totaal structureel	-63.700	-64.440	740
	Totaal baten programma	-763.700	-810.902	47.202
Programma 5. Milieu, Energie & Bodem				
	Vorbereiden en uitvoeren overheidssaneringen door de provincie	-330.500	-329.164	-1.336
	Afwikkeling voorgaand dienstjaar (ink.)	0	513.551	-513.551
	Totaal incidenteel	-330.500	184.387	-514.887
	Totaal structureel	-187.345	-226.767	39.422
	Totaal baten programma	-517.845	-42.380	-475.465
Programma 6. Cultuur				
	Bijdrage provincie Groningen WSF-taken	-115.300	0	-115.300
	Totaal incidenteel	-115.300	0	-115.300
	Totaal structureel	-1.297.207	-1.285.929	-11.278
	Totaal baten programma	-1.412.507	-1.285.929	-126.578
Programma 7. Dynamiek in leefomgeving				
	Overige opbrengsten	0	-13.466.558	13.466.558
	P-Economische vitaliteit platteland	0	-26.967	26.967
	R-Nationale Parken	0	-875	875
	Opbrengst grond voor grondprincipe	-3.529.623	-3.529.623	0
	Opbrengst verkoop grond en gebouwen	-10.225.373	-11.499.890	1.274.517
	Bijdrage Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu	-23.000	-14.963	-8.037
	Afwikkeling voorgaand dienstjaar (ink.)	0	-13.629	13.629
	Totaal incidenteel	-13.777.996	-28.552.505	14.774.509
	Totaal structureel	-225.000	-212.102	-12.898
	Totaal baten programma	-14.002.996	-28.764.608	14.761.612

Programma omschrijving	Omschrijving post	Begroting 2015	Realisatie 2015	Vershil begroting/rekening
Programma 8. Middelen				
	Decentralisatie-uitkering bodemsanering	-2.252.806	-2.252.806	0
	Decentralisatie-uitkering monumentenzorg	-494.185	-494.185	0
	Decentralisatie-uitkering RSP (extrapolatie)	-2.684.950	-2.684.950	0
	Luchthavens 2011-2014	-56.437	-56.437	0
	Decentralisatie-uitkering Zwemwaterrichtlijn	-77.007	-77.007	0
	Decentralisatie-uitkering Actieplan Bevolkingsdaling	-75.000	-75.000	0
	Decentralisatie-uitkering Zoetwater	-25.000	-25.000	0
	Decentralisatie-uitkering DOOR	0	-100.000	100.000
	Decentralisatie-uitkering Drugsafval	0	-21.722	21.722
	Vrijval Voorziening op vordering op verkoop Vennootschap B.V. en inleg t.b.v. revolverend financieren.	-7.521.713	-7.949.651	427.938
	Vergoeding eenmalige (aanloop)kosten Transitie Prolander (Project)	-1.045.718	-1.064.474	18.756
	Totaal incidenteel	-14.232.816	-14.801.232	568.416
	Totaal structureel	-	-148.067.516	349.722
		147.717.79		
		4		
	Totaal baten programma, zonder reserves	-	-162.868.748	918.138
		161.950.61		
		0		
Totaal baten alle programma's zonder reserve mutaties		-	-236.351.661	15.885.584
		220.466.07		
		7		
Product 10.4. Reserve mutaties				
	Bijdrage van reserve voor algemene doeleinden	-3.364.380	-3.364.380	0
	Bijdrage van de saldireserve	-5.593.286	-5.593.286	0
	Bijdrage van reserve versterking economisch structuur	-550.000	-962.709	412.709
	Bijdrage van Reserve vaarverbinding Erica - Ter Apel	-5.600.000	-4.560.053	-1.039.947
	Bijdrage van reserve beheer vaarweg Meppel - De Punt	-1.465.000	-1.264.428	-200.572
	Bijdrage van reserve achterstallig onderhoud & verbeteringswerken N34	-684.106	-424.622	-259.484
	Bijdrage van Reserve Regio Specifiek Pakket	-40.266.037	-40.266.037	0
	Bijdrage van reserve monitoring voormalige stortplaatsen	-75.000	-18.943	-56.057
	Bijdrage van Cofinancieringsreserve Europa	-1.012.554	-1.012.554	0
	Bijdrage van reserve organisatie ontwikkeling	-1.270.690	-1.038.495	-232.195
	Bijdrage van Reserve opvang revolverend financieren	-125.000	-505.000	380.000
	Bijdrage van reserve natuurbeleid	-6.368.712	-6.368.712	0
	Bijdrage van reserve vitaal platteland	-3.928.000	-3.508.330	-419.670
	Totaal incidenteel	-70.302.765	-68.887.550	-1.415.215
	Totaal structureel	0	0	0
	Totaal onttrekking aan reserves	-70.302.765	-68.887.550	-1.415.215
Totaal generaal baten inclusief reserve mutaties		-	-305.239.211	14.470.369
		290.768.84		
		2		
Totaal generaal lasten en baten		0	-3.530.262	3.530.262
Samenvattend				
		118.325.77		
Totaal incidentele lasten alle programma's		6	130.355.582	-12.029.806
		-		
Totaal incidentele baten alle programma's		102.026.00	-116.629.485	14.603.484

	1		
Verschil	16.299.775	13.726.097	2.573.678
	172.443.06		
Totaal structurele lasten alle programma's	6	171.353.367	1.089.699
	-		
	188.742.84		
Totaal structurele baten alle programma's	1	-188.609.726	-133.115
Verschil	-16.299.775	-17.256.359	956.584
Saldo van incidentele en structurele baten en lasten	0	-3.530.262	3.530.262

De structurele baten zijn hoger dan de structurele lasten, dat is een gezonde financiële positie.

II.7 De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector (WNT)

Op 1 januari 2013 is de Wet Normering Topinkomens (WNT) in werking getreden. Deze wet handelt over het maximum inkomen van topfunctionarissen. Als het gaat om de provinciale organisatie is de conclusie dat geen van onze medewerkers, dus ook niet diegenen die moeten worden gekwalificeerd als topfunctionaris, de norm zoals gesteld in de WNT overstijgen. De uitleg van de wet is overigens dat de Directeur-secretaris en de Statengriffier als topfunctionaris moeten worden gezien. Op 1 juli 2014 is het wetsvoorstel Wet verlaging bezoldigingsmaximum WNT (het WNT II) ingediend bij de Tweede Kamer. De wet is op 22 december 2014 aangenomen door de Eerste kamer en is per 1 januari 2015 in werking getreden. Het wettelijk bezoldigingsmaximum voor het jaar 2015 bedraagt hiermee € 178.000,-- (was vorig jaar € 230.474,--) daarmee is de norm van het bezoldigingsmaximum WNT tot 100% van een ministersalaris vastgelegd (was 130% over 2014). Met deze norm overschrijdt het salaris van onze topfunctionarissen – en dus ook van andere medewerkers – de norm niet.

De WNT stelt, naast een verplichting tot openbaarmaking, een maximum aan de bezoldiging en de contractuele ontslagvergoeding vast. De bezoldiging van de hoogste leidinggevenden van de provincie dienen te worden gepubliceerd. Het beloningsmaximum geldt ook voor bepaalde ingehuurde derden. Op grond van de wet bedraagt de totale maximale bezoldiging (exclusief sociale verzekeringspremies) na indexering voor 2015 € 230.474,-- (net als vorig jaar) of een pro rata gedeelte bij deeltijdienstverbanden of dienstverbanden korter dan een jaar. Dit bedrag is inclusief het werkgeversdeel in de pensioenpremie. Het maximum van € 230.474,-- geldt ook voor contracten met ingehuurde derden die in enige periode van achttien maanden langer dan zes maanden voor de organisatie werkzaam zijn. Voorbeelden zijn zzp'ers, personen met een management-BV en (interim-) arbeidskrachten van adviesbureaus.

De beloning in het sectoraal bezoldigingsregime mag niet uitstijgen boven de voor die sector geldende norm. Deze norm wordt door de betrokken minister vastgesteld. Ten slotte geldt er een bonusverbod, tenzij een bonus bij uitzondering is toegestaan op grond van een algemene maatregel van bestuur.

Voorgeschreven model Bezoldiging topfunctionarissen

<i>bedragen x € 1</i>	A.M. van Schreven	G.V. Buissink
Functie(s)	Directeur-secretaris	Statengriffier
Duur dienstverband in 2015	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	1,0	1,0
Gewezen topfunctionaris? ²	nee	nee
Echte of fictieve dienstbetrekking? ³	ja	ja
Zo niet, langer dan 6 maanden binnen 18 maanden werkzaam?	ja/nee	ja/nee
Individueel WNT-maximum⁴	178.000	178.000
Bezoldiging		
Beloning	137.957-	102.014
Belastbare onkostenvergoedingen	-	-
Beloningen betaalbaar op termijn	15.846	14.670
<i>Subtotaal⁴</i>	<i>153.803</i>	<i>116.684</i>
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-
Totaal bezoldiging	153.803	116.684

1. Deze tabel is bedoeld voor de topfunctionarissen (en gewezen topfunctionarissen) met executieve taken, d.w.z. de leden van het hoogste uitvoerende orgaan en de daaraan ondergeschikte(n) die in deze rol (gezamenlijk) verantwoordelijk zijn voor de gehele rechtspersoon of de gehele instelling, en degene(n) belast met de dagelijkse leiding van de gehele rechtspersoon of de gehele instelling.
2. Van een gewezen topfunctionaris is sprake indien de functionaris in het verleden - maar na 1 januari 2013 - een functie als topfunctionaris heeft bekleed, en bij beëindiging van deze functievervulling bij dezelfde instelling of rechtspersoon een functie als niet-topfunctionaris is gaan vervullen. Gedurende deze periode van functievervulling in de andere functie kwalificeert de functionaris als 'gewezen topfunctionaris'.
3. Indien 'ja': afzonderlijke bezoldigingscomponenten verplicht vermelden; indien 'nee': alleen totaal honorarium (excl. BTW) vermelden bij Totaal bezoldiging (het gaat om een extern ingehuurde functionaris).
4. waarbij: y = individueel WNT-maximum, x = voor instelling geldend WNT-bezoldigingsmaximum, a = deeltijdfactor (maximaal 1,0 fte) en b = functieduur in kalenderdagen. NB: voor topfunctionarissen zonder dienstbetrekking is het bezoldigingsmaximum in 2015 gelijk aan het bezoldigingsmaximum 2014.
5. Het subtotaal wordt hier opgenomen inclusief een eventueel onverschuldigd betaald bedrag

Voor beide topfunctionarissen geldt dat het geldende beloningsmaximum over 2015 niet is overschreden. De provincie Drenthe heeft over 2015 voldaan aan de WNT.

Beëindigingsvergoedingen

Naast het publiceren van de bezoldigingen dienen ook de beëindigingsvergoedingen gepubliceerd te worden wanneer deze de norm te boven gaan. De maximale ontslagvergoeding is € 75.000,-- en geldt ook wanneer de ontslaguitkering in termijnen wordt betaald. In 2015 is inzake topfunctionarissen geen beëindigingsvergoeding uitbetaald. Tevens is in 2015 geen beëindigingsvergoeding aan niet-topfunctionarissen betaald hoger dan het geldende maximum.

III Overige gegevens

III.1.1 Investeringsprojecten

Investeringsprojecten

In 2015 waren er in totaal 94 lopende investeringsprojecten. Het merendeel van deze projecten (59) wordt uitgevoerd ten behoeve van de bereikbaarheid volgens het Provinciaal Uitvoeringsprogramma verkeer en vervoer. De overige projecten hebben betrekking op wegen en vaarwegen (16), ICT (17) en gebouwen (2). De totale netto-investering op de provinciale investeringsprojecten in 2015 bedroeg € 7.446.000,-- (in 2014 was dit € 8.213.000,--)

Van de 94 lopende projecten, zijn er 27 in financieel en technisch opzicht geheel in 2015 afgerond. (van de afgesloten investeringsprojecten waren 16 projecten van verkeer en vervoer, 3 van wegen/vaarwegen en 8 van ICT). De begrote totale netto investering van de af te sluiten projecten is € 15.626.000,--. Van dit krediet is € 2.400.000,-- overgebleven. De afgesloten verkeer- en vervoerprojecten laten per saldo een voordeel zien van € 2.518.000,--, de projecten wegen/vaarwegen een nadeel van € 68.000,-- en de ICT projecten een nadeel van € 50.000,--.

Het voordeel op de investeringskredieten vertaalt zich vanaf 2015 in lagere kapitaallasten, waarbij het voordeel van de lagere kapitaallasten op de afgesloten verkeer- en vervoerprojecten weer ten gunste komt van de reserve investeringen verkeer en vervoer.

De investeringen kunnen als volgt worden gerecapituleerd:

(x € 1.000,--)	Verstreckte kredieten	realisatie	kredietruimte
94 lopende investeringsprojecten			
uitgaven 1 januari 2015		16.499	
investerings 2015		6.501	
totale uitgaven	78.957	23.000	55.957
Bijdragen derden en reserves 1 januari 2015		3.498	
ontvangen bijdragen 2015		777	
totale bijdragen 2015	9.331	4.275	5.057
totaal netto	69.626	18.725	50.901
De dit jaar afgesloten 27 projecten			
uitgaven 1 januari 2015		16.238	
investerings 2015		9.371	
totale uitgaven	18.789	25.609	-6.820
Bijdragen derden en reserves 1 januari 2015		4.734	
ontvangen bijdragen 2015		7.650	
totale bijdragen 2015	3.163	12.384	-9.221
Totaal netto	15.626	13.226	2.400
Totaal generaal	85.252	31.951	53.301

Netto investering in 2015 (x € 1.000,--)	
Totale uitgaven 2015	15.872
Totale inkomsten 2015	8.426
Netto investering	7.446

Kapitaallasten

De kapitaallasten (x € 1.000,--) zijn op de navolgende wijze aan programma's doorberekend:

Programma	Budget	Realisatie	Verschil	V/N
Programma 2. Regionale economie	4.500	4.500	0	-
Programma 3. Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer	8.772.198	8.772.197	1	V
Programma 4. Duurzame ruimtelijke ontwikkeling & waterbeheer	46.850	46.850	0	V
Programma 6. Cultuur	1.363.846	1.363.846	0	-
Programma 7. Dynamiek in leefomgeving	207.753	207.753	0	-
Programma 8. Middelen	3.170.135	3.105.355	64.780	V
Totaal	13.565.282	13.500.501	64.781	V

De kapitaallasten die worden toegerekend aan programma 2. Vitaal Drenthe: Mobiliteit komen grotendeels ten laste van de reserve investeringen verkeer en vervoer.

Bij programma 8 heeft het resultaat van de kapitaallasten te maken met de investeringen voor Prolander. Deze worden pas in het 1^e kwartaal 2016 opgeleverd en bovendien worden de investeringen volledig verrekend met Prolander.

Nummer	Omschrijving	Budgetbedrag	Kosten	Opbrengsten	restant/tekort	Af te sluiten	Opmerkingen
Programma 3. Regionale bereikbaarheid en regionale openbaar vervoer							
Product 3.1 Bereikbaarheid - Uitvoering provinciaal verkeers- en vervoersplan 2006							
6300607	UCSC6 Herinri stationsomg Coevorden	500.000	0	0	500.000	nee	Betreft reservering, bestuurlijke afspraken in RSP-verband
		500.000	0	0	500.000		
Product 3.1 Bereikbaarheid - Uitvoering provinciaal verkeers- en vervoersplan 2007							
6300708	N372 Roden-Peizermade richtlijn EHK	700.000	611.893	-16.000	104.107	ja	Project is uitgevoerd en opgeleverd.
6300716	OV-vriendelijke ontsluiting	250.000	145.468	0	104.532	nee	Dit project is omgezet in 2 andere, nl.: uitbreiding P&R-terrein (130.000) en fietsbrug Berggierslanden (120.000), beide projecten zijn uitgevoerd, Berggierslanden afgerekend, P&R nog niet.
6300723	Ontsluiting woonwijken Nw. Amsterdamsstraat	328.000	314.697	0	13.303	ja	Project is afgerond
6300724	Verdubbeling Nw. Amsterdamsstraat + Ronde	300.000	287.833	0	12.167	ja	Project is afgerond
6300732	Gieten Multimodaal knooppunt	1.710.000	2.368.836	-870.585	211.749	ja	Project was te vroeg afgesloten, afrekening was nog niet volledig gedaan
		3.288.000	3.728.727	-886.585	445.858		
Product 3.1 Bereikbaarheid - Uitvoering provinciaal verkeers- en vervoersplan 2008							
6300807	N374/N857 Reconstructie aansluiting	1.300.000	1.518.505	-503.175	284.670	nee	Afrekening met gemeente in februari 2016,
6300810	Maatregelen Nw. Amsterdamsstraat **** (35101 balansrek)	2.600.000	0	0	2.600.000	nee	Wordt bestuurlijke afspraak over gemaakt
6300811	Schutstraat hoogeveen (035101 balansrekening)	810.000	455.393	0	354.607	nee	Project is in uitvoering
6300818	N372/N386Vervanging VRI	1.000.000	401.126	0	598.874	ja	Project is uitgevoerd en opgeleverd. Planuitvoering is gewijzigd. Er is gekozen om de bestaande situatie met een VRI te optimaliseren en geen grootschalige reconstructie door te voeren. Daardoor zijn de kosten veel lager uitgekomen.
6300822	N919 Herinrichting wegvakken hm. 3.0-6.9 enNorgershaven-Laan Weldadigheid (hm. Ca. 7.7-11.0) volgens de Richtlijn EHK	1.222.475	1.942.217	-1.811.901	1.092.159	ja	Project was te vroeg afgesloten. Er is nog een subsidie ontvangen van € 634.000,-. Dit was een deelproject van veel andere projecten die ook al eerder zijn afgesloten
		6.932.475	4.317.241	-2.315.076	4.930.310		

Nummer	Omschrijving	Budgetbedrag	Kosten	Opbrengsten	restant/tekort	Af te sluiten	Opmerkingen
Product 3.1 Bereikbaarheid - Uitvoering provinciaal verkeers- en vervoersplan 2009							
6300907	Bijdrage aan Station Emmen-Zuid	3.500.000	0	0	3.500.000	nee	Wordt bestuurlijke afspraak over gemaakt
6300909	N48: Bijdrage nieuwe ontsluitingsweg Zuidwolde	750.000	487	0	749.513	nee	Project is afgerond. Maar met RWS nog geen overeenstemming. Afrekening voorjaar 2016
6300911	N374: Herinr. Wegvak hm. 16.9-23.0 (Borger-Schoonlo) afslag Westdorp/fietspad	611.482	491.460	0	120.022	nee	Project is uitgevoerd, maar er zijn extra werkzaamheden gepland aan de parallelweg i.c.m. bomenkap
6300924	Maatregelen spoor Zwolle-Emmen.	1.300.000	407.705	-19.200	911.495	nee	Uitvoering in 2014, 2015 en 2016
6300925	Binnenhavens en Vaarwegen voor de QuickWins in Coevorden	700.000	842.095	-567.396	425.301	nee	Afrekening met het ministerie van I&M nog niet afgerond.
		6.861.482	1.741.747	-586.596	5.706.331		
Product 3.1 Bereikbaarheid - Uitvoering provinciaal verkeers- en vervoersplan 2010							
6301003	Kunstprojecten langs provinciale wegen	50.000	260.464	-185.000	-25.464	ja	project is afgerond
6301007	Aanleg 50 haltevoorzieningen langs prov. Wegen (Kolibri)	415.695	193.239	-193.239	415.695	nee	In 2016 vinden nog aanpassingen aan haltes plaats
6301009	Diverse studies OV en Spoor in Drenthe	250.000	249.586	0	414	ja	project is afgerond
6301010	N919: Bijdrage voor maatregelen Poorten Veenhuizen	430.000	424.645	0	5.355	ja	project is afgerond
6301012	N386:Mooi zo, Veilig zo De Groeve	425.000	1.415.682	-282.778	-707.904	nee	Project is uitgevoerd,afrekening met gemeente in voorbereiding. Afrekening voorjaar 2016.
6301013	N386: Ronde kruispunt N386/N858	575.000	839.977	-275.063	10.087	nee	Project is uitgevoerd, Afrekening in voorjaar 2016
6301014	(Fietstellers Mon./An.; fietstell./telpunten	125.000	33.899	0	91.102	nee	Project is in uitvoering
		2.270.695	3.417.490	-936.080	-210.716		

Nummer	Omschrijving	Budgetbedrag	Kosten	Opbrengsten	restant/tekort	Af te sluiten	Opmerkingen
Product 3.1 Bereikbaarheid - Uitvoering provinciaal verkeers- en vervoersplan 2011							
6311003	N386: Maatregelen fietsroute+ Vries-Zuidlaren (1e fase)	250.000	67.230	-175.000	357.770	nee	Project uitgevoerd. Afrekening voorjaar 2016.
6311005	Monitoring: Beleidsmonitoring: onderhoud tellers; licentie- en abonnementskosten	71.750	61.013	0	10.737	ja	project is afgerond
6311006	Onderzoek: Beleidsonderzoek en metingen Regionale bereikbaarheid	105.000	277.927	-150.000	-22.927	ja	project is afgerond
6311007	PR en Communicatie	100.000	65.500	0	34.500	nee	Project zal in 2016 afgerond worden
6311008	N372: herinrichting bebouwde kom Peizermade	1.500.000	1.447.796	0	52.204	ja	project is afgerond
6311012	N381: Maatregelen knooppunt N381/A28 bij Beilen	600.000	2.469.751	-495.868	-1.373.883	nee	Afgerond, werk is uitgevoerd; afrekening voorjaar 2016.
6311013	Studies Spoor, OV, Regiotram en Luchtvaart	350.000	414.263	-110.347	46.084	nee	Project loopt volgens planning.
6311014	N386: aanvullende maatregelen i.r.m. aanleg Ronde kruispunt N386/N858	100.000	0	0	100.000	nee	Project is afgerond, afrekening voorjaar 2016
6311015	N375: realiseren volledige aansluiting Koekangerveld	500.000	2.670	11.098	486.232	nee	Bestuurlijk besluit in uitvoering. Verwachte start in 2016
6311016	Studies Veiligheid en Bereikbaarheid	75.000	93.355	-22.450	4.095	ja	project is afgerond
		3.651.750	4.899.504	-942.567	-305.187		
Product 3.1 Bereikbaarheid - Uitvoering provinciaal verkeers- en vervoersplan 2012							
6312002	Kwaliteitsverbetering busvervoer "exploitatie busvervoer noodzaak MEP 2010"	713.000	0	0	713.000	nee	Project is in uitvoering
6312003	Hoogeveen Stadscentrum reconstructie Schutstraat	375.000	510.000	0	-135.000	nee	Project is in uitvoering
6312004	Hoogeveen Stadscentrum, herinrichting 't Haagje (fase 1 en 2)	1.400.000	550.000	0	850.000	nee	uitvoering in 2015 en 2016
6312005	Investeringspakket Leek-Roden (MIP bereikb., strekken bus aanpassen infrastrc.)	2.115.000	710.090	-29.370	1.434.280	nee	Project is in uitvoering
6312006	Meppel Nieuwveenselanden, verwijderen rotonde N375, aanleg fietstunnel	1.000.000	7.508	0	992.493	nee	Bestuurlijk proces
6312007	N34 aansluiting Exloo "aanleg ongelijkvloerse kruising"	2.500.000	252.164	0	2.247.836	nee	Project is in uitvoering
6312008	N34 Zuidoost Drenthe, verkenning uitbreiding capaciteit N34 Holsloot - Coevorden	50.000	48.485	0	1.516	ja	project is afgerond
6312009	N33 extra bijdrage verdubbeling, toezegging convenant mei 2010	2.880.000	9.118.109	-6.703.488	465.379	ja	Project was te vroeg afgesloten, afrekening was nog niet volledig gedaan
		11.033.000	11.196.356	-6.732.858	6.569.502		

Nummer	Omschrijving	Budgetbedrag	Kosten	Opbrengsten	restant/tekort	Af te sluiten	Opmerkingen
Product 3.1 Bereikbaarheid - Uitvoering							
provinciaal verkeers- en vervoersplan 2013							
6313001	N34 Coevorden Zuid, aansluiting Klooster/Coevorden	5.000.000	5.900	0	4.994.100	nee	Project is in uitvoering
6313002	N34, rondweg Emmen, reconstructie kruisingen	500.000	313.289	0	186.711	nee	Project is in uitvoering
6313003	N391, rondweg Emmen, maatregelenpakket op basis van studie	5.000.000	2.642.321	-429.500	2.787.179	nee	Project is volop in onderdelen in voorbereiding of uitvoering
6313005	N371 Reconstructie Pijlebrug	1.500.000	882.390	-266.263	883.873	nee	Nog niet geheel afgerond. Oplevering levert nog nodige afrekeningen op.
6313006	Meppel, Nieuwweenselanden, herinrichting N375 tot GOW	930.000	0	0	930.000	nee	Project is in voorbereiding
6313007	Meppel, Nieuwweenselanden, aanleg nw. Verbindingsweg watertoren-Zomerdijk	500.000	0	0	500.000	nee	Project is in voorbereiding
6313008	Meppel, Nieuwweenselanden, ontsluiting nieuwe invalsweg centrum Meppel	250.000	0	0	250.000	nee	Project is in voorbereiding
6313010	Eerste fase Transferium De Punt	2.100.000	80.760	-20.000	2.039.240	nee	Project is in voorbereiding
6313011	Uitbreiding Carpoolplaatsen langs provinciale wegen	200.000	72.176	0	127.824	nee	Project is in uitvoering
6313012	Duurzaam Veilig inrichten provinciale wegen	1.500.000	480.976	-28.117	1.047.141	nee	Project is in uitvoering
6313013	Optimalisering N371/N373 (Norgerbrug)	5.617.112	91.198	-333.437	5.859.351	nee	Project is in voorbereiding
		23.097.112	4.569.010	-1.077.317	19.605.419		
Product 3.1 Bereikbaarheid - Uitvoering							
provinciaal verkeers- en vervoersplan 2014							
6314001	Fietstunnel N 372 - Brunlaan	1.500.000	1.368	0	1.498.632	nee	Project is in de fase van grondaankopen.
6314002	N855 - Fietsoversteek Nijensleek	100.000	106.082	0	-6.082	ja	Project is uitgevoerd en opgeleverd.
6314003	N34 - Aansluiting Klijndijk	8.000.000	31.842	0	7.968.158	nee	Project is in voorbereiding
6314004	Verbeteren fietsstalling bij OV-halte Westlaren	75.000	92.316	-134.280	116.964	nee	In Westlaren én Annen zijn fietsstallingen gerealiseerd. Afrekening in februari 2016
6314005	N375 Duurzaam Veilig inrichten	750.000	0	0	750.000	nee	Project is in voorbereiding
		10.425.000	231.608	-134.280	10.327.672		

Nummer	Omschrijving	Budgetbedrag	Kosten	Opbrengsten	restant/tekort	Af te sluiten	Opmerkingen
Product 3.1 Bereikbaarheid - Uitvoering provinciaal verkeers- en vervoersplan 2015							
6315001	N386, rotonde Tynaarlo	300.000	2.384	0	297.616	nee	bestemmingsplan is vastgesteld
		300.000	2.384	0	297.616		
Product 3.3 Wegen							
6331101	Bronhouderschap Basisregistratie Grootchalige topografie (BGT)	250.000	17.715	0	232.285	nee	Project is door late wetgeving nog volop in uitvoering
6331104	Zoutloods	2.116.000	4.721.521	-2.599.760	-5.761	ja	Project is afgerond
		2.366.000	4.739.236	-2.599.760	226.524		
Product 3.4 Vaarwegen							
6331106	Vervanging Noorscheschutsluis - en brug	768.500	830.817	0	-62.317	ja	Vervanging is afgerond.
6331107	Vervanging N371-40750 Pijlebrug draaibrug uit 1922	1.320.000	2.003.393	-423.000	-260.393	nee	Technisch afgerond financiële afrekening volgt nog
6331111	Vervanging N386-08150 Oosterbroeksebrug Vervanging N386-08150 Oosterbroeksebrug draaibrug (over NWK) uit 1956 uit 1956	413.000	360.675	0	52.325	nee	Project is nagenoeg afgerond. In 2016 kan project worden afgesloten
6331112	Vervanging N386-13550 brug Drentsche Aa betonbrug uit 1956	660.000	901.285	0	-241.285	nee	Project is financieel nog niet afgerond. Er volgt een bijdrage vanuit de Reseve Investerings Verkeer en Vervoer en we hebben te maken met een geschil over meerwerk .
6331114	Vervanging VHV-40620 Driftbrug draaibrug uit 1923	550.000	512.172	0	37.828	nee	Technisch afgerond, financieel nog niet.
6331115	Vervanging VHV-41405 Dalerbrug draaibrug uit 1912	550.000	0	0	550.000	nee	Uitvoering gepland in 2016
6331116	Vervanging VHV-43225 Hesselerbrug draaibrug uit 1913	550.000	463.366	0	86.634	nee	Technisch afgerond, financieel nog niet.
6331117	Vervanging VHV-45615 Klénckerbrug draaibrug uit 1920	550.000	10.258	0	539.742	nee	Uitvoering gepland in 2016
6331118	Vervanging VHV-47170 Haarbrug draaibrug uit 1914	550.000	0	0	550.000	nee	Uitvoering gepland in 2016
6331119	Vervanging VHV-49010 Hoolbrug draaibrug uit 1920	250.000	0	0	250.000	nee	Uitvoering gepland in 2016
6331120	Vervanging VHV-48145 Holslootbrug val verv.staal uit 1955	172.834	172.834	0	0	ja	Technisch en financieel afgerond ; restant krediet gaat inzetten voor Sluis deuren de Punt en Vries. Hiervoor doen we in 2016 een voorstel aan PS.

Nummer	Omschrijving	Budgetbedrag	Kosten	Opbrengsten	restant/tekort	Af te sluiten	Opmerkingen
6331122	Vervanging brug Wapserveense Aa (1e fin act 2014)	547.166	57.406	0	489.760	nee	Project is in uitvoering
6331601	NWK-16710 Sluis de Punt (Houten deuren)	655.000	84.038	0	570.962	nee	Project is in uitvoering
6331602	NWK-14340 Sluis Vries (Houten deuren)	655.000	43.177	0	611.823	nee	Project is in uitvoering
		8.191.500	5.439.420	-423.000	3.175.080		
Totaal programma 3. Regionale bereikbaarheid en openbaar vervoer		78.917.014	44.282.722	-16.634.117	51.268.409		
Programma 8. Middelen							
8.3 ICT en facilitaire zaken - Provinciehuis							
5281201	Beveiligingsmaatregelen (vervangingsinvestering)	65.000	22.622	0	42.378	nee	project loopt nog door in 2016
5281401	Werkplekken inhuizing voormalige DLG medewerkers	250.000	181.650	0	68.350	nee	investering loopt nog door in 1e kwartaal 2016.
		315.000	204.272	0	110.728		
8.3 ICT en facilitaire zaken - Hard- en software ondersteuning							
5271404	Investeringen ICT voormalige DLG werkzaamheden	1.596.235	1.612.522	0	-16.287	nee	De investering loopt nog door in het 1e kwartaal 2016. De investering gaat daarna over naar de nieuwe organisatie Prolander en wordt met hen afgerekend. Meerjarig zijn er geen kapitaallasten.
		1.596.235	1.612.522	0	-16.287		
8.3 ICT en facilitaire zaken - Hard- en software ondersteuning - Ambitioneelj uitstekende dienstverlening							
5271102	ICT VJN 2011 basisregistratie	1.000.000	430.758	0	569.242	nee	De planning werkzaamheden 2015 zijn gerealiseerd. Verdere opbouw centrale voorziening basisregistraties in 2016. BGT-bronhouden loopt achter op planning. Inhaalafspraken zijn gemaakt.
5271104	ICT VJN 2011 ZGW 1e fase	410.000	0	0	410.000	nee	Project is nog niet gestart
5271105	ICT VJN 2011 ZGW 12 processen	300.000	0	0	300.000	nee	Project is nog niet gestart
5271402	Modernisering GIS (verv. invest. vanuit 2010)	50.000	13.923	0	36.077	nee	Project loopt door in 2016
		1.760.000	444.681	0	1.315.319		

Nummer	Omschrijving	Budgetbedrag	Kosten	Opbrengsten	restant/tekort	Af te sluiten	Opmerkingen
8.3 ICT en facilitaire zaken - Hard- en software ondersteuning - Ambitieiijn flexibiliteit in techniek							
5271202	ICT basisvoorzieningen 2012 (verv.invest. 2007)	59.000	79.671	-20.000	-671	ja	Nieuw werkplek concept opgeleverd
5271501	Vervangen werkplekken (vervangingsinvestering 2007)	800.000	845.461	0	-45.461	ja	Werkplekconcept opgeleverd
5271502	Vervangingsaanschaf mobiele telefoons	200.000	172.850	0	27.150	ja	Telefoons zijn vervangen
5270809	Vervanging SAN (opslag)	412.000	64.072	0	347.928	nee	Aanbesteding start in 2016
5271001	Vervanging lokaal netwerk 2010	157.000	159.325	0	-2.325	ja	Project is gereed.
5271108	ICT VJN 2011 mobiele devices en dat encryptie	60.000	67.312	0	-7.312	ja	Beheertools mobiele devices vervangen.
5271110	ICT VJN 2011 telewerken op basis van VDI en thuisnet	100.000	48.850	0	51.150	nee	Uitrol werkplek in 2016
5271401	Vervanging telefooncentrale (verv. invest. vanuit 2006)	280.000	63.845	0	216.155	nee	Project start in 2016
		2.068.000	1.501.386	-20.000	586.614		
8.3 ICT en facilitaire zaken - Hard- en software ondersteuning - Ambitieiijn het nieuwe samenwerken							
5271201	Verbetering informatie bedrijfsvoering 2012 (verv. Invest. vanuit 2006)	320.000	321.274	0	-1.274	ja	Upgrade van het financieel systeem is uitgevoerd.
5271106	ICT VJN 2011 I-beleid en architectuur	75.000	18.190	0	56.810	nee	Project loopt door in 2016
		395.000	339.464	0	55.536		
8.3 ICT en facilitaire zaken - Hard- en software ondersteuning - Ambitieiijn organisatie in control							
5271203	Stateninfosysteem (verv. invest. vanuit 2007)	135.000	150.989	0	-15.989	ja	Het Statensysteem is vervangen
5271301	Basisvoorzieningen statenleden (verv. invest. vanuit 2008)	65.000	73.272	-4.375	-3.897	ja	Project Uitgevoerd voor nieuwe statenleden.
		200.000	224.261	-4.375	-19.886		
Totaal programma 8. Middelen		6.334.235	4.326.586	-24.375	2.032.024		
Totaal generaal		85.251.249	48.609.308	-16.658.492	53.300.433		

III.1.2 Overzicht personeelssterkte (fte)

Organisatie-eenheid/afdeling (zoals opgenomen in de kostenverdeelstaat)	Sterkte		
	ultimo 2014	ultimo 2015	
	(excl. Inhuur)	Bezetting totaal	Waarvan Inhuur
Ondersteuning			
Concern-managementteam	6	6	1
Bestuur en Concernzaken	24	22	3
Communicatie (incl. KCC)	18	22	5
Bestuurservice en Gebouwen	21	24	
Documenten	17	16	
Secretariaten	15	16	
Informatie en automatisering	29	28	1
Financiële en Personele ondersteuning	20	22	
Financieel en Personeel beleid	19	21	1
Subsidie en inkoop	11	17	3
Totaal hulpkostenplaatsen	181	192	14
Beleid			
Projecten Wegen en Vaarwegen	22	19	
Assetmanagement Wegen en vaarwegen (voorheen BPWV)	16	14	
Omgeving en Beheer Wegen en Vaarwegen	43	43	
Economie	22	20	0
Verkeer en vervoer	17	17	1
Milieu bodem en energie	27	26	1
Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving	16	17	
Natuur en Water	23	25	2
3P team (voorheen programma en projectmanagement)	6	11	
Ruimtelijke Ordening	17	16	1
Plattelandsontwikkeling	16	19	1
Cultuur, Maatschappij en Vrijtijdseconomie	19	19	
Totaal hoofdkostenplaatsen	243	245	6
Totaal bezetting ambtelijke GS organisatie	424	437	20
Statengriffie	7	8	
Totaal bezetting ambtelijke organisatie	432	445	20
Overig personeel			
Provinciale staten	41	41	
Gedeputeerde staten	4	4	
Commissaris van de Koning	1	1	
Herplaatsen/Regelingen	3	1	
BBL	2	2	2
Drentalenten	7	6	
Kwaliteitsimpuls	2	4	2
Stagairs overig		4	
Noordelijke Rekenkamer	9	6	
Prolander i.o.		62	4,58
Totaal overig	69	131	9

bron:

Management info december 2014 en 2015

In 2015 hebben we de (tijdelijke) externe inhuur die is geplaatst op een formatieplaats meegeteld in de bezetting. Per 31-12-2015 was de bezetting op die basis 445 fte. In 2014 telden alleen de medewerkers met een dienstverband met de provincie mee. De bezetting op die basis was per 31-12-2014 432 fte. Voor de vergelijkbaarheid hebben we de externe inhuur per 31-12-2015 ook afzonderlijk vermeld. Per 31-12-2015 was de bezetting exclusief externe inhuur op formatie 425 fte.

III.1.3 Arbeidskostengerelateerde verplichtingen

In het Besluit begroting en verantwoording is bepaald dat de arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume een onderdeel van de uiteenzetting over de financiële positie in de jaarrekening zijn. Wij beschrijven het verloop van deze verplichtingen ten opzichte van de begroting.

Vergoeding Ziekte Verzekering Wet (ZVW)

De totale lasten van de vergoeding Ziekte Verzekering Wet (ZVW) hebben in 2015 € 1.683.150,-- bedragen. Deze vergoeding geldt totdat werknemers uit dienst treden.

Vakantiegeld

Vakantiegeld is vanaf 2015 uitbetaald in het jaar dat het wordt opgebouwd. Er is dan ook dit jaar geen verplichting t.a.v. vakantiegeld.

Pensioenen/wachtgelden

Er zijn per eind december 28 uitkeringsgerechtigden. Dat betreffen pensioen ontvangende ex-leden van gedeputeerde staten en/of nabestaanden (18) en overige slapers en actieven (10). Daarnaast zijn er geen ex-gedeputeerden die wachtgeld ontvingen. In 2015 zijn de uitgaven voor pensioenen € 350.244,-- geweest en de wachtgelden € 40.057,-- geweest. De rentetoevoeging aan de Appa voorziening bedroeg € 850.000,--.

III.1.4 Rapportage Verordening Dwangsom

Achtergrond

Per 1 oktober 2009 is de Wet dwangsom en beroep bij niet-tijdig beslissen in werking getreden en vervangt de provinciale Verordening dwangsom. De wijzigingen zijn onder andere:

- uitbreiding van de gronden voor het opschorten van de beslistermijn
- schriftelijke bevestiging aan de aanvrager in geval van beëindiging opschortingsperiode
- de bedragen en looptijd zijn gewijzigd
- de dwangsom mag niet verrekend worden met eventuele openstaande rekeningen van de aanvrager bij de provincie

Hier treft u de rapportage aan. De tabel geeft een overzicht over analoge brievenstroom van de provincie als totaal. Met betrekking tot de digitale brievenstroom in 2015 is nog geen gedetailleerde informatie beschikbaar. Over het jaar 2016 zal dit wel beschikbaar zijn. Overigens is in de analyse voor zover mogelijk wel gekeken naar de digitale brievenstroom en waar nodig mee genomen in de beoordeling. Hieruit en uit een daartoe in de ambtelijke organisatie gemaakte analyse komt het volgende beeld naar voren

Hoeveelheid geregistreerde ingekomen stukken met risico van dwangsom

Van de in de periode 1 januari tot en met 31 december 2015 totaal geregistreerde ingekomen stukken had 10,3%(209 stuks) het risico van dwangsom in zich. Dat is 4,5% minder dan in de rapportage van 2014. In absolute aantallen zijn er in 2015 (209) minder ingekomen stukken met risico van dwangsom dan in 2014 (469). Bij stukken met risico van dwangsom valt bijvoorbeeld te denken aan een aanvraag voor een subsidie of vergunning, een gedoogbesluit, een verzoek tot handhaving, een bezwaarschrift etc. De verdeling van het aantal stukken met risico van dwangsom is als volgt: Omgeving en Beheer Wegen: 31,6%, Documenten: 23,4%, Vergunning, Toezicht en Handhaving (VTH): 19,6%, Bestuur & Concernzaken: 16,8%. De overige stukken met risico op dwangsom, 8,6% is gelijk verdeeld over de overige werkvelden.

Afhandeling stukken met risico van dwangsom

In totaal is 74,2% (ofwel in aantal 155) van de geregistreerde en afgedane ingekomen stukken met risico van dwangsom afgehandeld; hiervan zijn 25,8% (ofwel in aantal 40) van de stukken is te laat afgehandeld. Het percentage tijdig afgehandelde stukken is ten opzichte van 2014, gestegen, namelijk van 51% naar 56%. Voor de organisatie als totaal hadden van de te laat afgedane stukken 12,5% een termijnoverschrijding van meer > dan 8 weken. Het percentage van de termijnoverschrijdingen minder dan < 2 weken betrof in 2015 27,5%. Dit is een lichte verslechtering ten opzichte van 2014.

Toelichting op termijnoverschrijdingen

De meeste termijnoverschrijdingen hebben plaatsgevonden bij de teams Omgeving en beheer wegen, Documenten, Vergunning Toezicht en Handhaving en Bestuur en Concern zaken. Belangrijkste verklaring hiervoor is dat op deze beleidsterreinen verreweg de meeste stukken met risico van dwangsom zijn binnengekomen. De termijnoverschrijdingen betreffen afwikkeling van complexe zaken waar vaak veel overleg voor nodig is. Echter verreweg het grootste deel van de termijnoverschrijdingen zijn kleine overschrijdingen die vaak het gevolg zijn van niet juiste prioritering.

Ingebrekestellingen en dwangsommen

In 2015 zijn er 4 ingebrekestellingen ontvangen (in 2014 waren dat er 23). Dit is een grote daling ten opzichte van 2014. De ingebrekestellingen zijn het gevolg van een overschrijding van de beslistermijnen.

In 2015 zijn er 4 dwangsommen betaald 1 bij het team BC en 1 bij het team FPO en 2 bij het team VTH. De dwangsom van het team BC, € 280,- heeft als reden de complexiteit van de afhandeling. Bij het team FPB is 1 dwangsom uitbetaald € 840,- deze heeft ook als reden de complexiteit van afhandeling. Bij het team VTH zijn er doordat er sprake was van hoge werkdruk en andere prioritering 2 x € 280,- aan dwangsom betaald.

Rapportage i.v.m. Verordening dwangsom bij niet tijdig beslissen door de provincie Drenthe over de periode 01/01/2015 t/m 31/12/2015																									
Team	Totaal aantal geregistreerde ingekomen stukken (incl. stukken met risico van dwangsom)	Aantal geregistreerde ingekomen stukken met risico van dwangsom	Aantal geregistreerde afgedane ingekomen stukken met risico van dwangsom	Aantal geregistreerde nog openstaande ingekomen stukken met risico van dwangsom	Aantal stukken met risico van dwangsom dat tijdig is afgehandeld	Aantal stukken met risico van dwangsom dat te laat is afgehandeld	% stukken met risico van dwangsom dat tijdig is afgehandeld (NOOT 2)	% stukken met risico van dwangsom dat te laat is afgehandeld (NOOT 2)	Overzicht lengte termijnoverschrijding afgedane stukken (in aantallen)					Overzicht redenen termijnoverschrijding afgedane stukken (in aantallen)					Aantal ingebrekestellingen (NOOT 3)	Aantal betaalde dwangsommen	Hoogte betaalde dwangsommen in euro's				
									0 < 2 weken	2 < 4 weken	4 < 6 weken	6 < 8 weken	> 8 weken	Complexiteit van de aanvraag	Inschakeling externe adviescommissie/org	Plekbelasting	Prioriteitstelling	Veel overleg nodig				Vrije toelichting	Geen reden opgegeven		
Beleid en Programmering Wegen en Vaarwegen	46	3	2	1	2		67	0											0						
Bestuur en Concernzaken	398	35	11	20	6	5	17	14	2	1	1				2				3	0	1	1		280	
Bestuurservice en Gebouwen	27																			0					
Communicatie	2																			0					
Concern-managementteam	9																			0					
Cultuur, Maatschappij en Vrijtijdseconomie	96	1		1																0					
Documenten	92	49	41	8	35		71	0												0					
Economie	78	1	1		1		100	0												0					
Financieel en Personeel Beleid	68	1	1			1	0	100					1	1						0	1	1		840	
Financiële en Personele Ondersteuning	44																			0					
Informatie & Automatisering	22																			0					
Milieu, Bodem en Energie	109	4	4		1	4	25	100	1		1									2					
Natuur en Water	204	2	2		1	1	50	50												0					
Omgeving en Beheer Vaarwegen	23	2	2		1	1	50	50	1										1	0					
Omgeving en Beheer Wegen	157	66	55	9	47	8	71	12	2	5	1							8		0					
Plattelandsonwikkeling	80																			0					
Programmamanagers	4																			0					
Projecten Wegen en Vaarwegen	15																			0					
Ruimtelijke ontwikkeling	54																			0					
Statengriffie (SG)	6																			0					
Subsidies	10	1		1			0	0												0					
Subsidies en Inkoop	16																			0					
Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving	359	41	35	6	22	20	54	49	5	7	1	4	3					20		0	2	2		560	
Verkeer en Vervoer	91	3	1	2	1		33	0												0					
3P team	22																			0					
Totaal	2032	209	155	48	117	40	56	19	11	13	4	4	5	1	0	2	20	9	3	2	4	4	1680		

Noten bij het overzicht op de vorige pagina:

NOOT 1: Voor de hele rapportage geldt: de getallen kunnen ook stukken betreffen die weliswaar in de rapportageperiode zijn afgedaan of nog openstaan, maar die voorafgaand aan de rapportageperiode zijn ingekomen.

NOOT 2: Het betreft hier het % stukken dat tijdig c.q. te laat na de in wet- of regelgeving gestelde termijn is afgehandeld. Het % betreft het gedeelte van het aantal geregistreerde afgedane ingekomen stukken met risico van dwangsom (zie 4e kolom).

NOOT 3: Een aanvrager van een beschikking kan binnen 6 weken nadat de termijn voor het geven van de beschikking is verstreken en er geen beschikking is gegeven, een schriftelijke ingebrekestelling sturen. De provincie heeft dan nog 2 weken de tijd alsnog een beschikking te geven. Gebeurt dit niet, dan is dwangsom verschuldigd.

III.1.5 Rapportage Single Information Single Audit (SISA)

In de Algemene maatregel van bestuur Single information single audit (Sisa) geeft het rijk aan dat van een aantal regelingen, waarvoor gemeenten en provincies van het rijk gelden ontvangen, verantwoording moet worden afgelegd in de jaarstukken. Door de afnamen van het aantal specifieke uitkeringen vanuit het Rijk neem het aantal regelingen waarover verantwoording moeten worden afgelegd navenant af. Over 2015 worden 3 regelingen verantwoord via deze rapportage.

Het opgenomen overzicht is het door het rijk voorgeschreven. De verantwoorde bedragen zijn gebaseerd op het stelsel van baten en lasten. Voordeel hiervan is dat cijfers beter aansluiten op de provinciale administratie, waardoor eveneens de administratieve lasten verder worden beperkt.

In IPO-verband is afgesproken dat ook gemeenten via de Sisa methodiek kunnen verantwoorden over diverse regelingen, waarover de provincies weer naar het rijk moeten verantwoorden. Over 2015 dienen Drentse gemeenten zich aan de provincie voor 2 regelingen te verantwoorden te weten de Brede doeluitkering Verkeer en Vervoer en Regionale mobiliteitsfondsen (RSP).

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2015 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 11 januari 2016 DEFINITIEF								
I&M	E27	Brede doeluitkering verkeer en vervoer Wet BDU Verkeer en Vervoer (art. 10) Provincies	Eindsaldo/-reservering (jaar T-1) Aard controle R Indicatornummer: E27 / 01	Rentebaten (jaar T) Aard controle R	Ontvangen BDU-bijdrage I&M (jaar T) Aard controle R	Terugbetaling door derden vanuit BDU-bijdrage verstrekte middelen in (jaar T) Aard controle R	Besteding (jaar T) Aard controle R Indicatornummer: E27 / 05	Correctie over besteding (T-1) Aard controle R Indicatornummer: E27 / 06
			€ 16.419.899	€ 0	€ 29.207.456	€ 170.593	€ 37.135.931	€ 0
			Eindsaldo/-reservering (jaar T) Aard controle R Indicatornummer: E27 / 07					
			€ 8.662.017					
			Individuele bestedingen (jaar T) die meer dan 20% van de totaal ontvangen BDU bedragen Omschrijving Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27 / 08	Individuele bestedingen (jaar T) die meer dan 20% van de totaal ontvangen BDU bedragen Bedrag Aard controle R Indicatornummer: E27 / 09				
			1 Consessie Groningen Drenthe	€ 14.230.215				
I&M	E28B	Regionale mobiliteitsfondsen (Zuiderzeelijn) SiSa tussen medeoverheden Beschikking of overeenkomst van Samenwerkingsverband Noord Nederland met provincies obv convenant tussen Rijk en Samenwerkingsverband Noord Nederland voor Regiospecifiek Pakket Zuiderzeelijn	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E28B / 01	Gerealiseerd Ja/Nee Aard controle R	Besteding (jaar T) ten laste van SNN Aard controle R	Overige bestedingen (jaar T) Aard controle R	Te verrekenen met SNN Aard controle R Indicatornummer: E28B / 05	
				Indicatornummer: E28B / 02	Indicatornummer: E28B / 03	Indicatornummer: E28B / 04		

		Provincies Fryslân, Groningen en Drenthe						
			1 UP-10-03055	Nee	€ 0	€ 0	€ 0	
			2 UP-10-21307	Nee	€ 0	€ 0	€ 0	
			3 UP-11-15071	Nee	€ 2.205.490	€ 0	€ 0	
			4 UP-12-06690	Nee	€ 0	€ 0	€ 0	
			5 UP-13-10546	Nee	€ 0	€ 0	€ 0	
			Kopie beschikingsnummer Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E28B / 06	Toelichting Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E28B / 07	Eindverantwoording Ja/Nee Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E28B / 08			
			1 UP-10-03055	Geen besteding in 2015	Nee			
			2 UP-10-21307	Geen besteding in 2015	Nee			
			3 UP-11-15071	Project Coevorden Stationsomgeving en projet Spoorbrug Coevorden.	Nee			
			4 UP-12-06690	Geen besteding in 2015	Nee			
			5 UP-13-10546	Geen besteding in 2015	Nee			
VWS	H8	Doeluitkering jeugdzorg (Bureau Jeugdzorg + Zorgkosten Jeugdzorg) Wet op de jeugdzorg (art. 37) en Regeling bekostiging jeugdzorg 2009 Provincies en stadsregio's (Wgr+)	Aantal Onder toezichstelling (OTS), (jaar T-1) Aard controle D1 Indicatornummer: H8 / 01	Aantal OTS (jaar T-1), overig Aard controle D1 Indicatornummer: H8 / 02	Aantal voorlopige voorgedij (jaar T-1) Aard controle D1 Indicatornummer: H8 / 03	Aantal voorgedij (jaar T-1) Aard controle D1 Indicatornummer: H8 / 04	Aantal jeugdclassering (jaar T-1) Aard controle D1 Indicatornummer: H8 / 05	Aantal samenloop (jaar T-1) Aard controle D1 Indicatornummer: H8 / 06
			140	317	3	124	186	9
			Aantal Individuele Traject Begeleiding (jaar T-1) (ITB), harde kern Aard controle D1 Indicatornummer: H8 / 07	Aantal ITB (jaar T-1), Criem Aard controle D1 Indicatornummer: H8 / 08	Aantal scholing- en trainingsprogramma's (STP) (jaar T-1) Aard controle D1 Indicatornummer: H8 / 09	Besteding (jaar T) aan stichting die een bureau jeugdzorg in stand houdt -deel justitietaken Aard controle R Indicatornummer: H8 / 10	Besteding (jaar T) aan stichting, die een bureau jeugdzorg in stand houdt - deel taken bureau jeugdzorg en subsidie bureau jeugdzorg Aard controle R Indicatornummer: H8 / 11	Besteding (jaar T) aan zorgaanbod Aard controle R Indicatornummer: H8 / 12
			33	15	0	€ 0	€ 0	€ 0
			Aantal aanmeldingen (jaar T-1) aan het LBIO door bureau jeugdzorg Aard controle D2 Indicatornummer: H8 / 13	Aantal afmeldingen (jaar T-1) aan het LBIO door bureau jeugdzorg Aard controle D2 Indicatornummer: H8 / 14	Omvang egalisereserve jeugdzorg per 31 december (jaar T) Aard controle R Indicatornummer: H8 / 15	Eindverantwoording Ja/Nee Aard controle n.v.t. Indicatornummer: H8 / 16		
			180	186	€ 17.819	Nee		

III.1.6 Portefeuilleverdeling GS-leden

Commissaris van de Koning	Portefeuille
Jacques Tichelaar	Samenwerking in Noord-Nederland Coördinatie belangenbehartiging, lobby en externe betrekkingen Communicatie Openbare orde en veiligheid Kabinetszaken Informatisering en automatisering Facilitaire zaken Personeel en organisatie Archiefinspectie
Gedeputeerde	Portefeuille
Henk Brink (VVD)	Economie Verkeer en vervoer Wegen en kanalen Recreatie en toerisme RSP Coevorden Groningen Airport Eelde - omgevingsbeleid Dagelijks bestuur SNN 1e loco Cdk
Ard van der Tuuk (PvdA)	Financiën Cultuur Koloniën van Weldadigheid Onderwijs en arbeidsmarkt Geopark Europa Duitslandagenda Rijksoverheid en IPO Water en Waterschappen Groningen Airport Eelde - Aandeelhouderschap NOM WMD 2e loco CdK

Henk Jumelet (CDA)	Landbouw en agribusiness (Vitaal) Platteland Agenda voor de Veenkoloniën Breedband Natuur en landschap Sport en welzijn Bestuurlijke verhoudingen en toezicht gemeentefinanciën Vergunningverlening RUD 3e loco CdK
Tjisse Stelpstra (ChristenUnie)	Ruimtelijke ordening Wonen Klimaat en energie Milieu, lucht en bodem RSP Emmen en Assen Handhaving Dagelijks bestuur SNN 4e loco CdK

III.1.7 Zetelverdeling

Zetelverdeling Provinciale Staten Drenthe	Nieuwe periode
PvdA	7
VVD	7
CDA	6
SP	5
PVV	5
ChristenUnie	3
GroenLinks	2
D66	4
50 Plus	1
Sterk Lokaal	1
	41

Zetelverdeling college van Gedeputeerde Staten	
PvdA	1
VVD	1
CDA	1
ChristenUnie	1

III.1.8 Afkortingenwijzer

AB	algemeen bestuur
ASV	Algemene subsidieverordening
AvA	Algemene vergadering van aandeelhouders
Awb	Algemene wet bestuursrecht
BBV	Besluit begroting en verantwoording
BDU	brede doeluitkering
BKV	beeldende kunst en vormgeving
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BOAG	brede overleg- en adviesgroep
BZK	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Ministerie van
CAB	Change Advisory Board
CBK	Centrum Beeldende Kunst
CBM	Centraal Bureau Motorrijtuigenbelasting
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CHW	cultuurhistorische waardenkaart
	Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en de
CROW	verkeerstechniek
CvdK	Commissaris van de Koning
CBB	collectief vraagafhankelijk vervoer
CPO	collectief particulier opdrachtgeverschap
DB	dagelijks bestuur
DBL	Drentse Bedrijfslocaties, Stichting
DLG	Dienst Landelijk Gebied
DU	Decentralisatie Uitkering
DURP	digitale uitwisseling ruimtelijke plannen
ECB	Europese Centrale Bank
EHK	essentiële herkenbaarheidskenmerken
EHS	ecologische hoofdstructuur
EL&I	Economie, Landbouw en Innovatie, Ministerie van
FBE	faunabeheereenheid
FFW	Flora- en Faunawet
GAE	Groningen Airport Eelde
GGOR	gewenst grond- en oppervlaktewaterregiem
GS	Gedeputeerde Staten
GWW	Grondwaterwet
HR	human resource
IAD	Innovatief Actieprogramma Drenthe 2008-2010
IenM	Infrastructuur en Milieu, ministerie van
IGGD	Integraal groen gebiedsplan Drenthe
ILG	Investeringsbudget landelijk gebied
IPPC	Integrated Pollution Prevention and Control
IPO	Interprovinciaal Overleg
ISP	Integraal structuurplan
ISV	Investeringsbudget stedelijke vernieuwing
iWSR	instrumentarium Watersysteemrapportage
IWV	Interprovinciaal Werkgeversverband

IZR	Interprovinciale ziektekostenregeling
KO	Koninklijke onderscheidingen
KRW	Kaderrichtlijn Water
LGR	landelijk grondwaterregister
LMA	Landelijk Meldpunt Afvalstoffen
LNV	Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Ministerie van
MEP	Meerjarenexploitatieprogramma
m.e.r.	milieu-effectrapportage
MFD	Milieufederatie Drenthe
MFD	multifunctioneel dienstencentrum
MIRT	Meerjarenprogramma infrastructuur ruimte en transport
MOP	Meerjarenontwikkelingsprogramma
MOP	meerjarenonderhoudsplan
MRB	motorrijtuigenbelasting
MUP-VV	Meerjarenuitvoeringsprogramma verkeer en vervoer
NaVoS	nazorg voormalige stortplaatsen
NBW	Nationaal Bestuursakkoord Water
NBW	Natuurbeschermingswet
NME	natuur- en milieueducatie
NMP	Nationaal Milieubeleidsplan
NNGB	Nederlandse norm gezond bewegen
NOA	Noordelijke ontwikkelingsas
NOM	Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij
NRK	Noordelijke Rekenkamer
NSW	Natuurschoonwet
NUP	Nationaal uitvoeringsprogramma
NVD	netwerk veilig Drenthe
NWW	niet-werkende werkzoekenden
OCW	Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Ministerie van
OKI	onderwijs en kennisinfrastructuur
OOV	openbare orde en veiligheid
ov	openbaar vervoer
PCC	Provinciaal Coördinatiecentrum
pMJP	provinciaal Meerjarenprogramma
POP	Provinciaal omgevingsplan
POV	Provinciale omgevingsverordening
PPM	Programma- en Projectmanagement
PS	Provinciale Staten
PUP	Provinciaal uitvoeringsprogramma
PUVV	Provinciaal uitwerkingsprogramma verkeer en vervoer
PvA	plan van aanpak
PvE	programma van eisen
PVVP	Provinciaal verkeers- en vervoersplan
RAO	regionaal ambtelijk overleg
RBO	regionaal bestuurlijk overleg
Regis	regionaal geohydrologisch informatiesysteem
ROT	Regionaal Operationeel Team
RPC	Rijksplanologische Commissie

RPCP	Regionaal Patiënten Consumenten Platform
RSP	Regiospecifiek Pakket
RUD	Regionale Uitvoeringsdienst
Ruddo	Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden
RvC	Raad van Commissarissen
RVO	Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
RVT	Raad van Toezicht
SAN	Subsidieregeling agrarisch natuurbeheer
SHN	Samenwerking Handhaving Drenthe
SISA	Sisa Single information single audit
SLB	Stichting Landinrichting en Bodemverontreiniging
smb	strategische milieubeoordeling
SN	Subsidieregeling natuurbeheer
SNN	Samenwerkingsverband Noord-Nederland
SOL	Subsidieverordening onderhoud landschapselementen
SOM	stedelijke ontwikkeling en mobiliteit
SZW	Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Ministerie van
TJS	Tienjarensценario
UILN-N	Uitvoeringsprogramma Innovatieve Landbouw Noord-Nederland
UvW	Unie van Waterschappen
VDG	Vereniging Drentse Gemeenten
VES	versterking economische structuur
VHR	Vogel- en Habitatrichtlijn
Vigep	verbindingsoefening gemeenten en provincies
VINEX	Vierde nota op de ruimtelijke ordening extra
VRD	Veiligheidsregio Drenthe
VTB	vliegende teambrigade
VVBD	Verkeers- en Vervoersberaad Drenthe
VWS	Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Ministerie van
WABO	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
Wav	Wet ammoniak en veehouderij
WBB	Wet bodembescherming
Wet fido	Wet financiering decentrale overheden
WGR	Wet gemeenschappelijke regelingen
WiDD	Welkom in Digitaal Drenthe
WILG	Wet inrichting landelijk gebied
WKO	warmte-/koudeopslag
Wm	Wet milieubeheer
WMD	Waterleidingmaatschappij Drenthe
WMO	Wet maatschappelijke ondersteuning
WNT	Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector
WOK	werk, onderwijs en kennisinfrastructuur
Wro	Wet op de ruimtelijke ordening
WVO	Wet verontreiniging oppervlaktewateren
WWI	Wet werk en inkomen
WWZ	wonen, welzijn en zorg
ZVW	Ziekte Verzekering Wet

III.2 Controleverklaring accountant

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit verslag opgenomen jaarrekening 2015 van de provincie Drenthe te Assen gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2015 en het overzicht van baten en lasten over 2015 met de toelichtingen, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen, alsmede de SiSa-bijlage met verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen.

Verantwoordelijkheid van het college van Gedeputeerde Staten

Het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Drenthe is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met het in Nederland geldende Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.

Deze verantwoordelijkheid houdt onder meer in dat de jaarrekening zowel de baten en lasten als de activa en passiva getrouw dient weer te geven en dat de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen. Rechtmatige totstandkoming betekent in overeenstemming met de begroting en met de relevante wet- en regelgeving, waaronder provinciale verordeningen, zoals opgenomen in het normenkader welke bij besluit van 11 november 2015 is vastgesteld door Provinciale Staten.

Het college van Gedeputeerde Staten is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de rechtmatige totstandkoming van baten, lasten en balansmutaties mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het controleprotocol welke bij besluit van 11 november 2015 is vastgesteld door Provinciale Staten en het controleprotocol WNT. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, alsmede voor de rechtmatige totstandkoming van baten, lasten en balansmutaties, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de provincie.

Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en van de redelijkheid van de door het college van Gedeputeerde Staten van de provincie gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves. Op basis van artikel 2 lid 7 Bado is deze goedkeuringstolerantie door Provinciale Staten bij besluit van 11 november 2015 vastgesteld.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn. Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de toleranties gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel betreffende de jaarrekening

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening van de provincie Drenthe een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van zowel de baten en lasten over 2015 als van de activa en passiva per 31 december 2015 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.

Voorts zijn wij van oordeel dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties over 2015 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de begroting en met de relevante wet- en regelgeving, waaronder provinciale verordeningen.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 217, lid 3, onder d, Provinciewet vermelden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening.

Groningen, 22 april 2016

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. D.E. Engwerda RA

III.3 Bestemming van het resultaat

Het resultaat over 2015, na verwerking van de begrote mutaties met reserves, bedraagt € 25.648.959,-- voordelig.

Hieronder staan de grotere gesaldeerde afwijkingen vermeld. Een detailoverzicht van afwijkingen groter dan € 50.000,-- is binnen paragraaf II.2 Toelichting op het overzicht van baten en lasten in de rekening 2014 opgenomen. Conform Statenstuk 2012-526 Advies uitgangspunten programmaplan begroting 2013 volgt hieronder een overzicht van de grotere afwijkingen. De norm voor de rapportage over afwijkingen ten opzichte van de door Provinciale Staten vastgestelde begroting is vast gesteld € 250.000,-- op programmaniveau. Binnen de programma's worden de belangrijkste afwijkingen van meer dan € 50.000,-- op productniveau toegelicht. Aangegeven is of de doelen die zijn gerelateerd aan de budgetten wel of niet zijn gerealiseerd, of de voornaamste oorzaak van de afwijking van interne of externe aard was en of het bedrag door ons beïnvloedbaar was (had aangepast kunnen worden bij de 2e Bestuursrapportage). De toelichting is bij elk programma te vinden bij het onderdeel: Wat heeft het gekost?

Omschrijving	Saldo programma	Toelichting nodig?	Bedrag	Voordeel / nadeel	Resultaat behaald (ja/nee)	Oorzaak overwegend (intern/extern)	Hoogte bedrag beïnvloedbaar (ja/nee)	Saldo na verrekening reserves
Programma 1. Kwaliteit openbaar bestuur	1.157.040	ja						111.857
Bijdragen in projecten Cofinancieringsreserve Europa			1.045.183	V	nee	extern	ja	
Totaal kleinere verschillen binnen programma			111.857	V				
Programma 2. Regionale economie	-219.029	nee						193.681
Proceskosten Economie			-60.088	N	ja	intern	ja	
Bijdragen in projecten versterking economische structuur			-432.710	N	ja	extern	nee	
Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij (NOM)			208.621	V	ja	intern	ja	
Totaal kleinere verschillen binnen programma			65.148	V				
Programma 3. Regionale bereikbaarheid en regionaal openbaar vervoer	8.737.586	ja						515.804
Onderhoud en verbeteringswerken N34			259.484	V	nee	extern	nee	
Intensivering m.b.t. fietspaden			115.367	V	ja	intern	ja	
Onderhoud wegen			119.504	V	ja	intern	nee	
Onderhoud assetmanagement			72.623	V	ja	intern	ja	
Regulier onderhoud wegen			-77.850	N	ja	intern	ja	
Vaarwegverbinding Erica - Ter Apel			1.039.947	V	ja	intern	ja	
Vaarweg Meppel-De Punt			200.572	V	ja	extern	nee	
ZO Drentse vaarwegen			-154.925	N	ja	intern	ja	
Afwikkeling voorgaand dienstjaar (ink.)			257.000	V	ja	intern	ja	
Integrale gebiedsontwikkeling Coevorden			5.817.409	V	nee	intern	ja	
Integrale gebiedsontwikkeling Emmen (RSP verbreed)			-1.201.225	N	ja	extern	nee	
Bereikbaarheid Emmen Atalanta			2.000.000	V	nee	extern	nee	
Totaal kleinere verschillen binnen programma			289.679	V				
Programma 4. Duurzame ruimtelijke ontwikkeling & waterbeheer	266.032	ja						191.594
Bijdrage in kosten Regiovisie Groningen - Assen 2030			93.183	V	ja	extern	nee	
Ruimtelijke kwaliteit			101.556	V	ja	intern	ja	
Duurzame krimpregeling			-80.642	N	ja	extern	nee	
Onderzoeken grondwatersystemen en Uitvoering Grondwaternet			65.410	V	ja	intern	nee	
Totaal kleinere verschillen binnen programma			86.525	V				

Omschrijving	Saldo programma	Toelichting nodig?	Bedrag	Voordeel / nadeel	Resultaat behaald (ja/nee)	Oorzaak overwegend (intern/extern)	Hoogte bedrag beïnvloedbaar (ja/nee)	Saldo na verrekening reserves
Programma 5. Milieu, Energie & Bodem	-236.131	nee						-292.187
Programma klimaat en energie			-458.016	N	ja	extern	ja	
Kosten monitoring voormalige stortplaatsen			56.057	V	nee	extern	nee	
Totaal kleinere verschillen binnen programma			165.828	V				
Programma 6. Cultuur	-189.713	nee						-189.713
Verhaal van Drenthe			-102.528	N	ja	extern	ja	
Cultuurhistorie en Archeologie in ruimtelijke planvorming			73.738	V	ja	intern	ja	
Restauratie Rijksmonumenten			-107.396	N	ja	extern	ja	
Beeldende kunst en vormgeving			131.918	N	nee	extern	nee	
Podiumkunsten, festivals en evenementen			-92.428	N	ja	extern	ja	
Totaal kleinere verschillen binnen programma			-93.017	N				
Programma 7. Dynamiek in leefomgeving	13.470.739	ja						623.222
Landbouw structuur versterking			-155.364	N	ja	extern	nee	
Afwikkeling (subsidie) vorig boekjaar			104.002	V	nee	intern	ja	
Vitaal Platteland (Impuls sev)			304.302	V	nee	extern	nee	
Afwikkeling voorgaand jaar economische vitaliteit platteland			74.557	V	ja	intern	ja	
Recreatie & Toerisme, Soc. Ec. Voorz en Landbouw			273.565	V	nee	extern	nee	
Natuur algemeen			103.804	V	ja	intern	ja	
Ontwikkelopgave verwerving en inrichting			-747.670	N	ja	intern	nee	
Soortenbescherming/leefgebiedenbenadering			69.083	V	nee	extern	nee	
Beheer binnen EHS (DR.) (incl. beheer buiten EHS)			-1.305.381	N	ja	extern	nee	
Afwikkeling voorgaand jaar Beheer			-233.578	N	ja	intern	ja	
Aanpak stikstof(PAS) DU			2.431.675	V	nee	extern	nee	
Uitfinanciering ILG verplichtingen overig Natuur			-2.132.303	N	ja	extern	nee	
Overige opbrengsten realisatie EHS			5.264.374	V	ja	extern	nee	
Opbrengst verkoop grond en gebouwen			1.274.517	V	ja	extern	nee	
Overige opbrengsten Natuurbeheer			1.520.832	V	ja	extern	nee	
Overige opbrengsten Uitfinanciering ILG verplichtingen			6.681.352	V	ja	extern	nee	
Totaal kleinere verschillen binnen programma			-57.028	N				
Programma 8. Middelen	2.662.436	ja						2.376.005
Juridische kosten			-75.072	N	ja	extern	ja	
Frictiekosten LSM			232.195	V	ja	intern	ja	
Afboeking oninbaarheid			-380.000	N	nee	extern	nee	
Onvoorzene uitgaven			50.000	V	nee	intern	ja	
Toegerekende apparaatskosten			1.328.399	V	ja	intern	ja	
Decentralisatie-uitkering			121.722	V	nee	extern	nee	
Opbrengst opcenten op hoofdsom motorrijtuigenbelasting			234.980	V	ja	extern	nee	
Stortingen voor verstrekte geldleningen			427.938	V	ja	extern	nee	
Arbeidsvoorwaarden			123.173	V	ja	intern	ja	
Aanloopkosten Transitie Prolander			70.055	V	ja	intern	ja	
Gebouwen- en bestuurskosten			215.589	V	ja	intern	ja	
Documentaire informatievoorziening			129.049	V	ja	intern	ja	
Grafische diensten,terugontvangen kosten drukwerk			85.908	V	ja	intern	ja	
Opbrengsten Gebouwen en bestuurskosten			55.477	V	ja	intern	ja	
Totaal kleinere verschillen binnen programma			43.023	V				
Totaal rekeningssaldo voor verrekeningen met reserves			25.648.959					3.530.262

Van het resultaat stellen wij u voor aan de reserves toe te voegen een bedrag van € 22.118.698,--. Het betreft hier een saldo van toevoegingen en onttrekkingen die afwijken van de begrote toevoegingen en onttrekkingen van reserves. Deze afwijkingen worden veroorzaakt door lagere kosten en of hogere opbrengsten van budgetten die aan deze reserves zijn gekoppeld. Het totaal bedrag dat voorgesteld wordt aan de reserves toe te voegen kan als volgt worden gespecificeerd (waarbij na- en voordelen vanuit het exploitatie-oogpunt zijn weergegeven):

Mutaties reserves	Begroting	Realisatie	Voordeel/Nadeel	Verschil
Bijdrage aan Cofinancieringsreserve Europa	0	1.045.183	N	-1.045.183
Bijdrage aan Reserve Regio Specifiek Pakket	10.167.428	16.773.840	N	-6.606.412
Bijdrage aan reserve grondwaterheffing	99.000	173.438	N	-74.438
Bijdrage aan reserve provinciaal aandeel ILG	3.203.854	7.752.904	N	-4.549.050
Bijdrage aan reserve natuurbeleid	6.346.500	14.340.665	N	-7.994.165
Bijdrage aan Reserve opvang revolverend financieren	68.400	502.636	N	-434.236
Bijdrage van reserve beheer vaarweg Meppel - De Punt	-1.465.000	-1.264.428	N	-200.572
Bijdrage van reserve achterstallig onderhoud & verbeteringswerken N34	-684.106	-424.622	N	-259.484
Bijdrage van Reserve vaarverbinding Erica - Ter Apel	-5.600.000	-4.560.053	N	-1.039.947
Bijdrage van reserve vitaal platteland	-3.928.000	-3.508.330	N	-419.670
Bijdrage van reserve monitoring voormalige stortplaatsen	-75.000	-18.943	N	-56.057
Bijdrage van reserve organisatie ontwikkeling	-1.270.690	-1.038.495	N	-232.195
Bijdrage van reserve versterking economisch structuur	-550.000	-962.709	V	412.709
Bijdrage van Reserve opvang revolverend financieren	-125.000	-505.000	V	380.000
				<u>-22.118.698</u>

Na verwerking van de voorgestelde mutaties die niet begroot zijn resteert een voordeel van € 3.530.262,--. Van dit resultaat stellen wij u voor een bedrag van € 297.222,-- in te zetten voor de hieronder genoemde zaken voor uitvoering in 2016.

Omschrijving	
Beeldende Kunst en Vormgeving in ruimtelijke plannen 132.000	
Soortenbescherming	43.500
Decentralisatie Uitkeringen Door en Drugsafval	121.722
	<u>297.222</u>

Vanuit het geheel vrij besteedbaar resultaat van € 3.233.040,-- dat nu nog resteert, stellen wij voor om het saldo toe te voegen aan de Financieringsreserve.

Naast overhevelingen van niet bestede budgetten die volgend jaar nodig zijn om beleidsdoelen te realiseren, zijn er in 2015 twee budgetten overschreden waarvan wij voorstellen deze overschrijdingen te verrekenen met de beschikbare budgetten in 2016. Het betreft de hieronder genoemde zaken, waarvan het saldo in 2016 ook aan de Financieringsreserve toegevoegd kan worden.

Omschrijving

Programma Energie	458.000
Duurzame Krimpregeling	80.000
	<hr/>
	538.000
	<hr/> <hr/>

Resumerend stellen wij u voor:

- een bedrag van €22.118.698,-- per saldo toe te voegen aan diverse reserves;
- een bedrag van in totaal €297.222,-- te bestemmen voor overheveling van budgetten;
- een bedrag van €3.233.040,-- als rekeningsaldo toe te voegen aan de Financieringsreserve;
- een bedrag van €538.000,-- te korten op budgetten in 2016 en vervolgens toe te voegen aan de Financieringsreserve.

